

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τριμηνιαία Έκθεση

03/24

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθή την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2024 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)
Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10)
Email: info@iobe.gr, <http://www.iobe.gr>

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	13
2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	21
2.1 Τάσεις και προοπτικές της διεθνούς οικονομίας.....	21
Α. Το παγκόσμιο περιβάλλον.....	21
Β. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....	26
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα.....	33
Α. Οικονομικό κλίμα.....	33
Β. Δημοσιονομικές εξελίξεις.....	40
Γ. Χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	46
3 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	57
3.1 Συνιστώσες του ΑΕΠ.....	57
Α. Πρόσφατες εξελίξεις.....	57
Β. Παραδοχές και προβλέψεις.....	66
3.2 Τάσεις σε βασικούς τομείς.....	76
3.3 Εξωτερικό ισοζύγιο.....	85
Α. Ανάλυση εξαγωγών και εισαγωγών από εθνικούς λογαριασμούς.....	85
Β. Ισοζύγιο πληρωμών.....	90
3.4 Αγορά εργασίας.....	95
3.5 Τιμές καταναλωτή και παραγωγού.....	107
4 ΤΑΣΕΙΣ, ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	119
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	126

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει την έκθεσή του για το τρίτο τρίμηνο του 2024, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Η έκθεση αναπτύσσεται σε τέσσερις ενότητες, ενώ συνοδεύεται από ένα παράρτημα μακροοικονομικών δεικτών, συγκρίνοντας την επίδοση της Ελλάδας με τις υπόλοιπες χώρες στην Ευρωζώνη. Προηγείται εισαγωγικό κείμενο στο οποίο επισημαίνεται η ενίσχυση των ρυθμών μεγέθυνσης βραχυχρόνια και των ανησυχιών μεσοπρόθεσμα. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής.

Η πρώτη ενότητα αποτελεί τη συνοπτική επισκόπηση της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η δεύτερη ενότητα εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος στο δεύτερο τρίμηνο του 2024, καθώς και τις εξελίξεις και προοπτικές για το 2024 και το 2025, β) την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα στο τρίτο τρίμηνο του 2024, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, γ) την εξέλιξη του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού στην περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2024 και δ) τις τάσεις στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα έως και τον Αύγουστο του 2024.

Η τρίτη ενότητα εστιάζει στις μακροοικονομικές επιδόσεις και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Καταγράφονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις με έμφαση στο δεύτερο τρίμηνο του 2024 και παρουσιάζονται προβλέψεις για το 2024 και το 2025, στη βάση παραδοχών και λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα στοιχεία. Καταγράφονται οι εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς στο πρώτο εξάμηνο του 2024, ενώ παρουσιάζονται οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας την ίδια περίοδο, μέσα από στοιχεία τόσο εθνικών λογαριασμών όσο και ισοζυγίου πληρωμών. Κατόπιν, αναδεικνύονται οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Εν συνεχεία, αναλύεται η τάση του πληθωρισμού στο πρώτο εννιάμηνο του 2024.

Η τέταρτη ενότητα περιλαμβάνει την παρουσίαση των βασικών ευρημάτων από πρόσφατη μελέτη του IOBE, σχετικά με πρόσφατες τάσεις στον τομέα των Κατασκευών στην Ελλάδα. Η τρέχουσα έκθεση περιλαμβάνει τρία ειδικά πλαίσια. Το πρώτο αναδεικνύει την εξέλιξη των «κόκκινων» επιχειρηματικών δανείων και των εταιρειών «ζόμπι» μετά την ελληνική κρίση (ενότητα 2.2.Γ). Το δεύτερο εξετάζει την εξέλιξη και συσχέτιση μεταξύ δεικτών ανταγωνιστικότητας και μερίδιο απασχόλησης σε τομείς έρευνας και ανάπτυξης, επιστήμης και τεχνολογίας, ανά περιφέρεια (ενότητα 3.1Α). Το τρίτο παρουσιάζει την εξέλιξη του μεριδίου απασχόλησης σε τομείς τεχνολογίας και έντασης γνώσης σε Ελλάδα και Ευρώπη (ενότητα 3.4).

Σε μεθοδολογικό επίπεδο, η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι και τις 16/10/2024.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί τον Ιανουάριο του 2025.

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΡΥΘΜΩΝ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΑΝΗΣΥΧΙΩΝ ΜΕΣΟΠΡΟΘΕΣΜΑ

Η ελληνική οικονομία επιδιώκει να ενισχύσει τη μακροοικονομική και δημοσιονομική σταθερότητά της και να αποκτήσει ισχυρή αναπτυξιακή δυναμική σε ένα ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον με έντονες προκλήσεις και αναδυόμενες νέες δυναμικές. Σε συνδυασμό με τα εγγενή χαρακτηριστικά της οικονομίας μας, συντίθεται ένα τοπίο με αρκετές περιπλοκότητες. Στο διάστημα που διανύουμε, η ευρωπαϊκή οικονομία ανακάμπτει ενώ και η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε σχετικά ισχυρότερη τροχιά μεγέθυνσης συγκλίνοντας στον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Μεσοπρόθεσμα, όμως, παραμένουν ερωτήματα και ανησυχίες για την αναπτυξιακή δυναμική, τόσο στην Ευρώπη όσο και στη χώρα μας, και για την ευρωστία των οικονομιών σε ενδεχόμενες εξωτερικές διαταραχές.

Στην παγκόσμια οικονομία επικρατούν τάσεις σταθεροποίησης με τον συνολικό ρυθμό μεγέθυνσης να αναμένεται πως θα είναι κατά το επόμενο έτος περίπου ίσος με το τρέχον έτος και με τις προηγούμενα ισχυρές πληθωριστικές τάσεις να αποκλιμακώνονται σταδιακά. Η εικόνα αυτή καλύπτει διαφορετικές τάσεις ανάμεσα στις μεγάλες οικονομίες, καθώς στην Κίνα αναμένεται σχετική επιβράδυνση, ενώ στην Ευρώπη (στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο Ηνωμένο Βασίλειο), αναμένεται επιτάχυνση, από σημαντικά χαμηλότερο όμως τρέχοντα ρυθμό μεγέθυνσης. Το επίπεδο του παγκόσμιου εμπορίου έχει σταθεροποιηθεί σε σχετικά υψηλά επίπεδα.

Τα βασικά επιτόκια μειώνονται σταδιακά, με ταχύτερο ρυθμό από αυτόν που αναμένονταν έως πρόσφατα, ειδικά στην Ευρώπη, όπου ο

Σταθερή μεγέθυνση
της παγκόσμιας
οικονομίας

πληθωρισμός έχει καμφθεί σημαντικά. Συνολικά, η ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας που μπορεί να αναμένονταν λόγω της απότομης και παρατεταμένης αύξησης των επιτοκίων από τις κεντρικές τράπεζες το προηγούμενο διάστημα, φαίνεται πως έχει αποφευχθεί. Βέβαια, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να αποκλείεται πως η περίοδος της περιοριστικής νομισματικής πολιτικής, σε συνέχεια μάλιστα μιας μακράς περιόδου έντονα επεκτατικής δεν θα επηρεάσει αρνητικά τη μεγέθυνση των οικονομιών στο επόμενο διάστημα και δεν θα δημιουργήσει εστίες κρίσης καθώς το κόστος αναχρηματοδότησης επιχειρήσεων και νοικοκυριών που είχαν προηγουμένως πρόσβαση σε εύκολη χρηματοδότηση θα παραμείνει σχετικά υψηλό. Πρόκληση επίσης αποτελεί η συσσώρευση δημοσίου χρέους στις ανεπτυγμένες οικονομίες, καθώς και τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα σε χώρες του πυρήνα της Ευρώπης, όπως η Ιταλία και η Γαλλία.

Ο υψηλότερος κίνδυνος για την παγκόσμια οικονομία, πάντως, είναι η συνεχιζόμενη πολεμική δραστηριότητα και ευρύτερες γεωπολιτικές εντάσεις σε ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές του πλανήτη, που επηρεάζουν άμεσα την Ευρώπη. Στη Μέση Ανατολή και στην Ουκρανία δεν διαφαίνεται σύντομα επίλυση των βαθιών προβλημάτων που υπάρχουν ή έστω προσωρινή αποκλιμάκωση. Αντίθετα, αυτά μπορεί να προκαλέσουν επιπλέον αναταραχές στις αγορές ενέργειας ή να οδηγήσουν σε ευρύτερη αποσταθεροποίηση περιοχών, δίνοντας ενδεχομένως το έναυσμα για αναταραχές στις διεθνείς αγορές ο κεφαλαίου, όπου το τελευταίο μακρύ διάστημα επικρατούν ανοδικές τάσεις. Ενώ παρατηρείται, συνεπώς, επί του παρόντος μια σχετική σταθερότητα του εξωτερικού περιβάλλοντος της οικονομίας, με τάσεις τρέχουσας βελτίωσης ειδικότερα στην Ευρώπη, οι κίνδυνοι για τη μεσοπρόθεσμη πορεία δεν υποχωρούν αλλά μάλλον να εντείνονται.

Η ελληνική οικονομία, με τη σειρά της, φαίνεται να καταγράφει κατά τους τελευταίους μήνες ρυθμούς μεγέθυνσης ελαφρά υψηλότερους από ό,τι μπορεί να αναμένονταν προηγουμένως, και από τους σχετικά υψηλότερους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η παρατεταμένη ανθεκτικότητα της κατανάλωσης είναι ένας κύριος παράγοντας για αυτό, μέσα σε σημαντική μείωση της αβεβαιότητας, όπως αποτυπώνεται στο διαφορικό κόστος χρηματοδότησης και σε επιμέρους σχετικούς δείκτες. Σημαντική είναι η συμβολή των πόρων από το Ταμείο Ανάκαμψης, με αυτή όμως να μετατίθεται πλέον περισσότερο προς το επόμενο έτος. Η ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας, επηρεάζει θετικά και τη δική μας υποστηρίζοντας και τις σχετικά βελτιωμένες εκτιμήσεις για το τρέχον έτος και για το επόμενο. Ο τουρισμός, παρά την μικρή κάμψη που παρουσιάζει φέτος, συμβάλλει θετικά ενώ συνεχίζεται η γενικά θετική πορεία των εξαγωγών προϊόντων. Ο πληθωρισμός κάμπτεται σταδιακά, αν και είναι ανησυχητική η επιμονή του σε επίπεδα υψηλότερα σε σύγκριση με πολλές ευρωπαϊκές οικονομίες.

Εντείνονται οι
εστίες
αβεβαιότητας

Θετικές επιδόσεις
της ελληνικής
οικονομίας

Η τρέχουσα θετική δυναμική της ελληνικής οικονομίας δεν θα πρέπει να συγκαλύπτει όμως τις σημαντικές προκλήσεις. Αφενός, διότι πλέον η ελληνική οικονομία κινείται, μετά τη βαθιά κρίση, από χαμηλή βάση και η απόσταση που τη χωρίζει από τις περισσότερες ευρωπαϊκές είναι μεγάλη, όχι μόνο ως προς τα εισοδήματα αλλά και ως προς τα επενδεδυμένα κεφάλαια και το διαθέσιμο δυναμικό εργασίας. Αφετέρου, διότι η απόσταση παραγωγικότητας από τις περισσότερες άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες, παρά τη βελτίωση της σε σημαντικούς τομείς, είναι μεγάλη και για να καλυφθεί απαιτείται επιμονή επενδυτική προσπάθεια, όπως και συνεχιζόμενη βελτίωση στο θεσμικό πλαίσιο της οικονομίας.

Οι αδυναμίες αυτές αντανακλώνται κυρίως σε δυο περιοχές που προκαλούν ανησυχία, παρά την γενικότερα θετική πορεία της οικονομίας. Πρώτον, στις επενδύσεις, παρά την αύξηση που καταγράφεται υπάρχει υστέρηση, ιδίως των παγίων επενδύσεων, από τα αναγκαία επίπεδα για να στηριχθούν μεσοπρόθεσμα ισχυροί ρυθμοί μεγέθυνσης. Η πορεία των επενδύσεων κατά την επόμενη χρονιά, στην οποία θα εκφραστεί σε μεγάλο βαθμό και η επίδραση του ταμείου ανάκαμψης, θα είναι καθοριστικός παράγοντας συνολικά για την οικονομία. Δεύτερον, ανησυχία πρέπει να δημιουργεί το σημαντικό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, που παραμένει μεγάλο ακόμη και μετά τη μείωση των τιμών στις ενεργειακές αγορές. Παρά τη σχετικά θετική πορεία των εξαγωγών, η αύξηση των εισαγωγών καταγράφεται συστηματικά μεγαλύτερη, οδηγώντας σε ένα συστηματικό κενό. Το χαμηλό επίπεδο αποταμίευσης αποτελεί την άλλη πλευρά του ίδιου νομίσματος.

Οι ευρύτερες τάσεις της οικονομίας επηρεάζουν και τη δημοσιονομική ισορροπία. Οι εξελίξεις στο δημόσιο ταμείο είναι γενικά θετικές, και καταγράφεται υψηλότερο επίπεδο δημοσίων εσόδων. Αυτό οφείλεται αφενός στην σταδιακή εφαρμογή και διάχυση μέσω ηλεκτρονικών πληρωμών που σταδιακά περιορίζουν το μερίδιο της άτυπης οικονομίας σε σχέση με την επίσημη. Αφετέρου στον πληθωρισμό, ο οποίος έχει αυξήσει τα έσοδα από τους έμμεσους φόρους και αντίστοιχα από τους άμεσους εφόσον δεν υπάρχει προσαρμογή της προοδευτικής φορολογικής κλίμακας. Δεδομένου ότι ο πληθωρισμός υπολογίζεται να υποχωρήσει περαιτέρω κατά το επόμενο έτος, και οι ευρωπαϊκοί κανόνες εφεξής θέτουν αυστηρούς περιορισμούς, είναι σημαντικό να εκτιμηθεί πώς κατάλληλες προσαρμογές μπορεί να υποστηρίξουν τις αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας, ειδικότερα αυτές που θα μειώνουν το βάρος στη μισθωτή εργασία και σταδιακά τη συμμετοχή του δημοσίου τομέα στην οικονομία.

Είναι κρίσιμης σημασίας για την ελληνική οικονομία να αναπτύσσεται με ισχυρούς ρυθμούς στην τρέχουσα περίοδο, είναι όμως ακόμη

Προκλήσεις για την ελληνική οικονομία μεσοπρόθεσμα: δυναμική επενδύσεων, εξωτερικό ισοζύγιο και δημοσιονομική ισορροπία

υψηλότερης σημασίας το αν χρησιμοποιείται το παρόν παράθυρο ευκαιρίας για να τεθούν οι βάσεις συστηματικής ανάπτυξης στη συνέχεια. Η συνεχής βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η ουσιαστική βελτίωση του συστήματος εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες και η προσέλκυση επενδύσεων που θα ενσωματώνουν τεχνολογίες αιχμής είναι τα απαραίτητα συστατικά μιας αναπτυξιακής πορείας που και κατά τα επόμενα χρόνια θα οδηγήει την οικονομία μας στη σύγκλιση με τους μέσους όρους της Ευρώπης.

Επανερχόμενοι στο ευρύτερο περιβάλλον της οικονομίας μας, είναι ίσως χρήσιμο να επισημανθούν ορισμένες ενδιαφέρουσες κεντρικές τάσεις: στην κατανάλωση, στις επενδύσεις και στο εμπόριο.

Η ανθεκτικότητα που έχει επιδείξει η κατανάλωση είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο οι μεγάλες ανεπτυγμένες οικονομίες δεν οδηγήθηκαν σε ύφεση, δρώντας συμπληρωματικά με τα μέτρα δημόσιας στήριξης που εφαρμόστηκαν, όπως υπήρχε ο φόβος ότι θα συμβεί με την έντονη άνοδο των κεντρικών επιτοκίων και που, προς το παρόν τουλάχιστον, φαίνεται πως οι οικονομίες της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, όπως και όσες συναρτώνται με αυτές, έχουν οδηγηθεί σε μια «ομαλή προσγείωση» χωρίς ιδιαίτερες αναταράξεις. Η ισχυρή πορεία της κατανάλωσης, παρά τον υψηλό πληθωρισμό και την άνοδο της αβεβαιότητας ήταν αξιοσημείωτη. Εξίσου σημαντικό είναι, όμως, το ερώτημα αν θα μπορεί η ισχυρή τροχιά της κατανάλωσης να συνεχιστεί.

Η ανθεκτικότητα κατανάλωσης υπήρξε διεθνής τάση που φθίνει

Ένας κύριος λόγος που τα νοικοκυριά έχουν μπορέσει να καταναλώσουν σε υψηλό επίπεδο, κατά την τελευταία διετία, είναι η συσσώρευση αποταμίευσης και η αναβολή κατανάλωσης που συνέβη στην πανδημία λόγω των περιορισμών που τη συνόδευσαν. Αυτό οδήγησε σε υψηλότερη ζήτηση για πολλά καταναλωτικά αγαθά, και κυρίως υπηρεσίες, στο διάστημα που ακολούθησε. Ταυτόχρονα, σε αγορές όπως η εστίαση, τα ταξίδια και ο τουρισμός, η διασκέδαση και ο πολιτισμός, και καθώς τα νοικοκυριά σε πολλές χώρες έχουν πρόσφατα βιώσει ακραίες αναταράξεις και περιορισμούς, προτιμούν πλέον να καταναλώσουν από το να αναβάλουν και να αποταμιεύσουν. Οι αποταμιεύσεις, όμως, πολλών νοικοκυριών έχουν σταδιακά εξαντληθεί, εξέλιξη που προηγείται στις ΗΠΑ, με την Ευρώπη να ακολουθεί. Συνεπώς, με σχετικά υψηλότερες τιμές προϊόντων και υπηρεσιών, εξασθένιση της αποταμίευσης και υψηλότερο κόστος χρήματος, μπορεί να αναμένεται μια σχετικά ασθενέστερη τάση της κατανάλωσης στο επόμενο διάστημα.

Στην πλευρά των επενδύσεων, ανασταλτικοί παράγοντες για την αύξησή τους είναι η σχετικά χαμηλοί αναμενόμενοι ρυθμοί μεγέθυνσης των οικονομιών, όπως και το υψηλότερο κόστος δανεισμού και κεφαλαίου σε σχέση με το παρελθόν. Εάν συνυπολογιστούν οι επικίνδυνες γεωπολιτικές εντάσεις, είναι αναμενόμενο πώς θα υπάρξει κάμψη των

Πίεση για επενδύσεις, έμφαση σε τεχνολογίες αιχμής

επενδύσεων σε πολλούς τομείς της παγκόσμιας οικονομίας, πριν επανέλθει στη συνέχεια μια ανάκαμψη. Τα μεγάλα προγράμματα ενίσχυσης των επενδύσεων που εφαρμόζουν την τελευταία διετία η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι ΗΠΑ, αναθερώντας τους κανόνες δανεισμού τους, αποσκοπούν ακριβώς στην άμβλυση αυτού του προβλήματος.

Σε αυτό το γενικό πλαίσιο κινείται και η έκθεση Draghi, που υπογραμμίζει την ανάγκη επενδύσεων σε τομείς αιχμής ώστε να βελτιωθεί η συνολική παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα στην ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση, αναμένεται πώς οι ιδιωτικές επενδύσεις θα στοχεύσουν στο επόμενο διάστημα σε τομείς υψηλότερης απόδοσης, όπως σε τεχνολογίες αιχμής στην ενέργεια, τη βιοτεχνολογία και στις υπηρεσίες υγείας, όπως και την τεχνητή νοημοσύνη και τα δεδομένα. Επιτυχείς επενδύσεις που προάγουν την τεχνολογική πρόοδο σε τέτοιες περιοχές αναμένεται να έχουν εκθετικά υψηλή απόδοση. Αντίθετα, σε άλλες πλευρές της παραγωγής, η χαμηλή καινοτομία και η περιορισμένη κερδοφορία δεν θα δημιουργούν επαρκή κίνητρα για νέες επενδύσεις. Εφόσον η τάση αυτή παραμείνει, αναμένουμε μελλοντικά ακόμη μεγαλύτερη συγκέντρωση κερδοφορίας και επενδυτικού ενδιαφέροντος σε μικρότερη περιοχή της παγκόσμιας παραγωγής.

Οι πρόσφατες οικονομικές και γεωπολιτικές αναταράξεις θα μπορούσαν να έχουν έντονα αρνητικές επιδράσεις στο παγκόσμιο εμπόριο, αναστρέφοντας πλευρές της παγκοσμιοποίησης όπως εξελίχθηκε κατά την τελευταία 25ετία. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, η αύξηση του κόστους ενέργειας άρα και του μεταφορικού κόστους, η σταδιακή ψυχρότητα στις σχέσεις ΗΠΑ και Κίνας, τάσεις προστατευτισμού συνολικά ή σε συγκεκριμένους βιομηχανικούς κλάδους και πολιτικές επιλογές που καταρχήν απομακρύνουν σημαντικές οικονομίες από τον παγκόσμιο καμβά, όπως το Brexit, θα μπορούσαν συνολικά να οδηγήσουν σε σημαντική μείωση του εμπορίου. Τα δεδομένα όμως δείχνουν όμως κάτι τέτοιο δεν έχει ως τώρα συμβεί, αντίθετα οι εμπορικές ροές αναπτύσσονται. Το στοιχείο αυτό δείχνει πόσο στενά και ενδεχομένως αμετάκλητα έχουν συνδεθεί μεταξύ τους οι οικονομίες στο παγκόσμιο πλαίσιο. Από την άλλη πλευρά, εφόσον πολιτικοί ή οικονομικοί παράγοντες πυροδοτήσουν μια αρχική κρίση, η στενή συσχέτιση των οικονομιών μπορεί να λειτουργήσει έντονα πολλαπλασιαστικά.

Οι τάσεις στην πλευρά της κατανάλωσης, της παραγωγής και του παγκόσμιου εμπορίου δημιουργούν νέα οικονομικά δεδομένα. Μπροστά στην πρόκληση της επίτευξης συστηματικά εύρωστης ανάπτυξης, η ελληνική οικονομία είναι σκόπιμο να τα κατανοήσει και να προσαρμοστεί κατάλληλα, εξειδικεύοντας την παραγωγή της σε περιοχές υψηλής αξίας και καινοτομίας και, άρα, λιγότερο ευάλωτες σε επόμενες διεθνείς αναταράξεις.

Το διεθνές εμπόριο έχει αυξήσει τον βαθμό συσχέτισης των οικονομιών

1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Διεθνές περιβάλλον: Σταθερή οικονομική μεγέθυνση καθώς φθίνει ο πληθωρισμός

Η παγκόσμια οικονομία συνέχισε να μεγεθύνεται το δεύτερο τρίμηνο του 2024, με σταθερό αλλά χαμηλό ρυθμό, που παρουσιάζει ετερογένεια μεταξύ γεωγραφικών περιοχών, ως συνέπεια του σχετικά υψηλού πληθωρισμού και αυξανόμενων εστιών αβεβαιότητας. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ετήσιο ρυθμό 1,7% το δεύτερο τρίμηνο του 2024, αμετάβλητο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και ελαφρώς χαμηλότερα από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (1,8%). Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων του ΟΟΣΑ (Σεπτέμβριος 2024), εκτιμάται υψηλότερη ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας το 2024 σε σχέση με τις προβλέψεις Μαΐου (3,2% από 3,1%) και διατήρηση του ίδιου ρυθμού και το 2025.

Ο πληθωρισμός συνεχίζει να κινείται πτωτικά, ωστόσο διατηρείται σε υψηλότερα από τα επιθυμητά επίπεδα, παρά την σημαντική αποκλιμάκωση που έχει καταγραφεί, ενώ και ο δομικός πληθωρισμός αναδεικνύεται επίμονος σε πολλές οικονομίες. Καθώς το ύψος του πληθωρισμού συνεχίζει να υπερβαίνει τους στόχους, οι κεντρικές τράπεζες στις περισσότερες μεγάλες οικονομίες προχωρούν σε συγκρατημένες μειώσεις των βασικών τους επιτοκίων, διατηρώντας ωστόσο περιοριστική νομισματική στάση. Ενδεικτικά, τον Αύγουστο ο πληθωρισμός στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ άγγιξε το 4,7%, ενώ ο δομικός πληθωρισμός (εξαιρώντας δηλαδή ενέργεια και τρόφιμα) κυμάνθηκε στο 5,2%. Ταυτόχρονα, οι τιμές της ενέργειας υποχώρησαν κατά 0,1% και των τροφίμων ενισχύθηκαν κατά 3,7% τον ίδιο μήνα.

Καθώς οι ρυθμοί πληθωρισμού υπερβαίνουν τους στόχους, ενώ η οικονομική δραστηριότητα καταγράφει ήπια ανάκαμψη, οι αγορές προεξοφλούν σταδιακές μειώσεις των το επόμενο δωδεκάμηνο, εφόσον η πίεση στις τιμές συνεχίσει να υποχωρεί. Παρά τη σταθερή μεγέθυνση του ΑΕΠ, η εντεινόμενη γεωπολιτική αστάθεια και η αβεβαιότητα δημιουργούν κινδύνους για την οικονομική δραστηριότητα παγκοσμίως. Εκτενέστερη ανάλυση παρουσιάζεται στην ενότητα 2.1Α.

Ευρωπαϊκή οικονομία: Χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, ήπια επιτάχυνση το 2024 και το 2025

Το δεύτερο τρίμηνο του 2024, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη επιταχύνθηκε σε 0,8% και 0,6% αντίστοιχα, από 0,5% και 0,4% το προηγούμενο τρίμηνο. Σε ετησιοποιημένη μορφή, σε 7 από τις 27 χώρες μέλη της ΕΕ εξακολουθεί να καταγράφεται αρνητικός ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ, μεταξύ αυτών η Γερμανία. Το οικονομικό κλίμα βελτιώθηκε στην Ευρώπη το τρίτο τρίμηνο του 2024 σε σχέση με το προηγούμενο.

Ο ρυθμός πληθωρισμού στην Ευρωζώνη μειώθηκε στο δεύτερο τρίμηνο του έτους, σε 2,2%, από 2,5% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ τον Σεπτέμβριο καταγράφηκε σε 1,7%. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΚΤ προέβη τον Οκτώβριο σε τρίτη διαδοχική μείωση των βασικών επιτοκίων κατά 25 μονάδες βάσης. Οι αγορές προεξοφλούν σταδιακή, περαιτέρω υποχώρηση των βασικών επιτοκίων το επόμενο δωδεκάμηνο, παραμένοντας σε επίπεδα υψηλότερα από τις αρχές του 2022.

Σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Μάιος 2024) και ΕΚΤ (Σεπτέμβριος 2024) αντίστοιχα, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ για το 2024 αναμένεται στο 1,0% και 0,8%, σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη. Για το 2025, αναμένεται ρυθμός 1,6% και 1,3% αντίστοιχα στις δύο ζώνες. Αναφορικά με τον πληθωρισμό, εκτιμάται ότι θα κυμανθεί γύρω στο 2,7% και 2,5% φέτος σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη, πριν μειωθεί σε 2,2% το 2025.

Ο συνεχιζόμενος πόλεμος σε Ουκρανία και Μέση Ανατολή, ενδεχόμενες διαταραχές στον ενεργειακό εφοδιασμό, τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα σε χώρες του πυρήνα της Ευρωζώνης και το αυξανόμενο δημόσιο χρέος, αποτελούν κινδύνους για την ανάκαμψη της Ευρωπαϊκής οικονομίας και την ομαλή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Ευκαιρία αποτελεί η έγκαιρη υλοποίηση των Σχεδίων Ανάπτυξης και Ανθεκτικότητας των κρατών μελών. Κρίσιμη σημασία έχει η επιτάχυνση της εμβάθυνσης των θεσμών της Ευρωζώνης, καθώς και μεταρρυθμίσεις που θα αυξήσουν την παραγωγικότητα και τους δυνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής οικονομίας. Οι τάσεις στην Ευρωπαϊκή οικονομία παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 2.1B.

Επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης στην Ελλάδα στο δεύτερο τρίμηνο, κυρίως λόγω αύξησης αποθεμάτων

Επιταχύνθηκε ο ρυθμός ετήσιας οικονομικής μεγέθυνσης στο 2,3% το δεύτερο τρίμηνο του 2024 (από 2,1% στο προηγούμενο τρίμηνο). Σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία, ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο ήταν +1,1% από +0,7% στο προηγούμενο. Η επιτάχυνση προήλθε κυρίως από την αύξηση των συνολικών επενδύσεων, οι οποίες ενισχύθηκαν ετησίως κατά +29,7% (από 22,3% το προηγούμενο τρίμηνο), κυρίως χάρη στην αύξηση των αποθεμάτων, ενώ και οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αυξήθηκαν κατά +3,9% (από +2,9%). Την ανοδική πορεία της συνέχισε η ιδιωτική κατανάλωση, η οποία μεγεθύνθηκε ετησίως κατά +2,0%, από το +2,2% το προηγούμενο τρίμηνο. Αντίθετα, η δημόσια κατανάλωση μειώθηκε κατά -3,6%, με αποτέλεσμα η συνολική κατανάλωση να ενισχυθεί κατά +0,9%.

Θετική επίδραση στον εγχώριο ρυθμό μεγέθυνσης είχε η μεταβολή των συνολικών εξαγωγών, οι οποίες μεγεθύνθηκαν κατά +2,1% (από -3,7% ένα τρίμηνο νωρίτερα). Οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά +2% (γ-ο-γ έναντι -8,6% στο προηγούμενο τρίμηνο), ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών

ενισχύθηκαν ετησίως κατά +2,8% (y-o-y), οριακά υψηλότερα έναντι του προηγούμενου τριμήνου (+2,4%).

Ισχυρή αρνητική επίδραση στον εγχώριο ρυθμό μεγέθυνσης είχε η υψηλή αύξηση των εισαγωγών, κατά +9,6% σε ετήσια βάση, έναντι +3,1% στο προηγούμενο τρίμηνο. Η αύξηση οφείλεται τόσο σε ενίσχυση του ετήσιου ρυθμού μεγέθυνσης των αγαθών (+10,5%), όσο και των υπηρεσιών (+6,9%). Ως αποτέλεσμα το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους, επιδεινώθηκε κατά περίπου €1,6 δισεκ. και διαμορφώθηκε στο 6,8% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας αύξηση 0,8 π.μ. συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο.

Στις θετικές εξελίξεις κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024, συνεχίζεται η επίδοση υψηλότερου ρυθμού εγχώριας ανάπτυξης σε σχέση με τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη (βλέπε Παράρτημα), καθώς και η αύξηση της εξωστρέφειας της οικονομίας. Στις αρνητικές εξελίξεις το πρώτο τρίμηνο συγκαταλέγεται ο υψηλότερος ρυθμός πληθωρισμού από τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη. Αναλυτική παρουσίαση των μακροοικονομικών επιδόσεων το δεύτερο τρίμηνο του 2024 περιλαμβάνεται στην ενότητα 3.1Α. Το Ειδικό Πλαίσιο στο τέλος της ενότητας αναδεικνύει τις επιδόσεις των περιφερειών της Ελλάδας σε δείκτες ανταγωνιστικότητας και πώς αυτές σχετίζονται με το μερίδιο απασχόλησης σε τομείς επιστήμης και τεχνολογίας.

Δυναμική σε Βιομηχανία, Κατασκευές στα μέσα του 2024, μεικτή εικόνα στον Τουρισμό, συνέχεια της κάμψης στο Λιανεμπόριο

Η Βιομηχανική παραγωγή ενισχύθηκε στο πρώτο οκτάμηνο του 2024, κατά 6,7%, υψηλότερα σε σύγκριση με 1,0% στο ίδιο διάστημα του 2023. Οι Κατασκευές συνεχίζουν να καταγράφουν θετική, αν και ηπιότερα ανοδική τάση το πρώτο εξάμηνο του 2024, κατά 8,1%, σε σχέση με 17,1% το ίδιο διάστημα του 2023, με τη δυναμική σε νέες άδειες να παραμένει ισχυρή. Αύξηση στον κύκλο εργασιών στους περισσότερους κλάδους των Υπηρεσιών καταγράφεται το πρώτο εξάμηνο του 2024, αν και με επιβραδυνόμενο ρυθμό. Στον Τουρισμό, οι δείκτες κύκλου εργασιών σε καταλύματα και τα συνολικά τουριστικά έσοδα (ισοζύγιο πληρωμών) παρουσιάζουν κόπωση στα μέσα του έτους, έπειτα από ένα ιδιαίτερα θετικό πρώτο τετράμηνο. Παράλληλα, στο Λιανικό Εμπόριο μειώθηκε ο όγκος κατά 1,0% στο επτάμηνο του τρέχοντος έτους, έναντι ηπιότερης κάμψης κατά 0,6% ένα έτος νωρίτερα. Εντούτοις, οι προσδοκίες στο Λιανικό Εμπόριο το τρίτο τρίμηνο του 2024 κατέγραψαν ανάκαμψη. Οι βραχυχρόνιες τάσεις σε βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύονται στην ενότητα 3.2.

Ανακοπή της θετικής τάσης στο έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου

Στην πλευρά των εξαγωγών προϊόντων στους εθνικούς λογαριασμούς, καταγράφηκε μείωση σε ονομαστικούς όρους, στο πρώτο επτάμηνο του 2024, με ρυθμό -1,8%, όπως και εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών η πτώση ήταν της τάξης του -3,0%. Στην πλευρά των εισαγωγών, καταγράφηκε αύξηση την ίδια περίοδο σε τρέχουσες τιμές, με ετήσιο ρυθμό 2,5%. Ως αποτέλεσμα, αυξήθηκε το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου κατά 10,0%, σε €19,4 δισεκ. στο επτάμηνο. Στα θετικά, αυξήθηκε ο βαθμός εξωστρέφειας (σύνολο εμπορικών ροών προς ΑΕΠ) για την ελληνική οικονομία στα μέσα του 2024.

Από την πλευρά του Ισοζυγίου Πληρωμών, στο πρώτο επτάμηνο του 2024, καταγράφηκε διεύρυνση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών στα €8,6 δισεκ., έναντι €7,3 δισεκ. την ίδια περίοδο πέρυσι. Επιδείνωση του ελλείμματος καταγράφηκε στο ισοζύγιο αγαθών

και στο ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων, ενώ μικρή βελτίωση σημειώθηκε στο ισοζύγιο υπηρεσιών και μεγαλύτερη στο ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων, στο οποίο καταγράφονται και οι εισροές από το Ταμείο Ανάκαμψης. Σημειώνεται ότι στα μέσα του 2024 καταγράφηκε μικρή ετήσια πτώση στα τουριστικά έσοδα, για πρώτη φορά μετά την εποχή της πανδημίας. Επίσης, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία διαμορφώθηκε το επτάμηνο του 2024 στα €4,8 δισεκ. από €2,7 δισεκ. το ίδιο διάστημα του 2023. Αναλυτικότερα οι εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο περιγράφονται στην ενότητα 3.3.

Υποχώρηση σε μονοψήφιο ποσοστό ανεργίας το δεύτερο τρίμηνο

Το δεύτερο τρίμηνο του 2024 καταγράφηκε πτώση του ποσοστού ανεργίας στο 9,8% από 11,2% το ίδιο τρίμηνο του 2023. Η μείωση του ποσοστού ανεργίας ήταν αποτέλεσμα της μείωσης του αριθμού των ανέργων (-65,7 χιλ.) και της ταυτόχρονης αύξησης του αριθμού των απασχολούμενων (+91,3 χιλ.). Θετικό ήταν το δεύτερο τρίμηνο και το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων στον ιδιωτικό τομέα, κατά 94,3 χιλ. άτομα, συγκριτικά υψηλότερο από το θετικό ισοζύγιο για το ίδιο τρίμηνο του 2023 (+82,5 χιλ.).

Οι τομείς με τη μεγαλύτερη ετήσια άνοδο στην απασχόληση ήταν οι Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Τεχνικές Δραστηριότητες (+27,7 χιλ.), οι Δραστηριότητες Παροχής Καταλύματος και Εστίασης (+25,7 χιλ.) και οι Κατασκευές (+18,6 χιλ.). Η μεγαλύτερη πτώση της απασχόλησης καταγράφηκε σε λοιπούς τομείς υπηρεσιών (-9,2 χιλ.) και στη Μεταποίηση (-8,0 χιλ.). Στις θετικές εξελίξεις, το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (για τους άνω των 15 ετών) αυξήθηκε περαιτέρω το δεύτερο τρίμηνο του 2024, κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες σε ετήσια βάση και διαμορφώθηκε στο 53,2%. Παράλληλα, αυξημένος καταγράφεται ο εποχικά διορθωμένος δείκτης μισθολογικού κόστους το δεύτερο τρίμηνο, κατά 8,0% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο πέρυσι.

Καθώς η χώρα επανήλθε σε μονοψήφιο ποσοστό ανεργίας, περαιτέρω μειώσεις κατά τα επόμενα τρίμηνα θα είναι αναπόφευκτα βραδύτερες. Παράλληλα με τη μείωση της κυκλικής ανεργίας, προτεραιότητα τίθεται στην αντιμετώπιση της εναπομένουσας διαρθρωτικής ανεργίας. Η απασχόληση αναμένεται να ενισχυθεί ηπιότερα το 2025, λόγω της ανοδικής τάσης σε κατανάλωση, επενδύσεις, εξαγωγές και σε επιμέρους τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών. Οι παράγοντες αυτοί αναμένεται να αντισταθμίσουν μερικώς την αβεβαιότητα στο εξωτερικό περιβάλλον που επηρεάζει τη ζήτηση εργασίας από τις επιχειρήσεις. Το ποσοστό ανεργίας για το 2024 και το 2025, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του IOBE, αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 10,1% και 9,3% αντίστοιχα. Αναλυτικότερα οι εξελίξεις και προσδοκίες για την τάση στην αγορά εργασίας περιλαμβάνονται στην ενότητα 3.4.

Το Ειδικό Πλαίσιο στο τέλος της ενότητας αναλύει τη διαχρονική εξέλιξη του μεριδίου απασχόλησης σε τομείς έντασης γνώσης και υψηλής τεχνολογίας, καθώς και σε σύγκριση με τον μέσο όρο στην Ευρώπη.

Σταδιακή υποχώρηση του πληθωρισμού, σε υψηλότερο επίπεδο από την Ευρωζώνη

Ο πληθωρισμός καταγράφηκε στο 2,8% (ΔTK) και 3,0% (ΕνΔTK) το πρώτο εννεάμηνο του 2024, έναντι πληθωρισμού 3,6% (ΔTK) και 4,4% (ΕνΔTK) το πρώτο εννεάμηνο του 2023. Ο εγχώριος ρυθμός πληθωρισμού ξεπέρασε τον μ.ό. της ΕΖ από τα τέλη του 2023 και εξακολουθεί να τον

υπερβαίνει έκτοτε (Παράρτημα, διάγραμμα 4). Σημαντικό μέρος της πίεσης στις τιμές το 2024 αφορά τα μη ενεργειακά αγαθά. Ενδεικτικά, ο ρυθμός μεταβολής του ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια ήταν στο 3,2% το πρώτο οκτάμηνο του 2024, από 7,6% ένα έτος πριν, αλλά και σε σύγκριση με 2,7% στην Ευρωζώνη την ίδια περίοδο.

Βασικές υποθέσεις για την πρόβλεψη του πληθωρισμού αποτελούν: (α) η εξέλιξη της τιμής του πετρελαίου Brent αποτιμημένη σε ευρώ, η οποία αναμένεται ετησίως μεσοσταθμικά να καταγράψει μικρή κάμψη το 2025, με τις εξελίξεις ωστόσο στη Μέση ανατολή να ασκούν περαιτέρω πιέσεις στην αγορά ενέργειας (β) η εξέλιξη της καταναλωτικής ζήτησης, η οποία αναμένεται να καταγράψει ηπιότερη άνοδο το 2025, κατά περίπου 1,7%, από εκτίμηση για 2,2% το 2024. Σε αυτό το πλαίσιο, προβλέπεται πως ο ρυθμός πληθωρισμού θα κυμανθεί στην περιοχή του 3,0% το 2024 και 2,4% το 2025. Η ενότητα 3.5 περιγράφει αναλυτικότερα τις πρόσφατες τάσεις στις τιμές καταναλωτή και παραγωγού, καθώς και προσδοκίες για την εξέλιξή τους το 2024 και το 2025.

Μικρή κάμψη στο εγχώριο οικονομικό κλίμα το τρίτο τρίμηνο του 2024

Μικρή υποχώρηση κατέγραψε ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το γ' τρίμηνο του 2024 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (107,7 μον. από 110,4 μον.). Ήπια ήταν η εξασθένιση σε σύγκριση και με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (109,5 μον.). Οι επιχειρηματικές προσδοκίες εξασθένησαν ήπια στο τρίτο τρίμηνο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο στη Βιομηχανία και εντονότερα στις Υπηρεσίες, ενώ διατηρήθηκαν αμετάβλητες στις Κατασκευές και ενισχύθηκαν σημαντικά στο Λιανικό εμπόριο. Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης υποχώρησε αισθητά την περίοδο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου, στις -47,8 (από -42,7) μονάδες. Παράλληλα, κινείται αισθητά χαμηλότερα σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα (-36,3 μον.). Αναλυτική περιγραφή των τάσεων στις συνιστώσες του οικονομικού κλίματος περιλαμβάνεται στην ενότητα 2.2Α.

Δημόσια οικονομικά: ετήσια βελτίωση και υπέρβαση ταμειακών στόχων στο οκτάμηνο

Την περίοδο Ιανουάριος-Αύγουστος 2024, η εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού κινήθηκε ταμειακά καλύτερα από τον στόχο, αφού καταγράφηκε πλεόνασμα €1.044 εκατ. (0,4% του ΑΕΠ), έναντι στόχου για έλλειμμα €2.774 εκατ. στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2024 και ελλείμματος €92 εκατ. (0,0% του ΑΕΠ) το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023. Παράλληλα καταγράφηκε ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα ύψους €7.567 εκατ. (3,2% του ΑΕΠ), έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα €3.316 εκατ. και πρωτογενούς πλεονάσματος €5.596 εκατ. (2,5% του ΑΕΠ) για την ίδια περίοδο το 2023. Η βελτίωση του ταμειακού ισοζυγίου σε σχέση με πέρυσι, οφείλεται στη μεγαλύτερη αύξηση των καθαρών εσόδων (+4,7% ή +€2,02 δισεκ.) σε σχέση με τις δαπάνες (+2,0% ή +€879 εκατ.). Η υπεραπόδοση οδήγησε στην κατάθεση συμπληρωματικού προϋπολογισμού που αυξάνει το ΠΔΕ το 2024 κατά €900 εκατ.

Αναφορικά με τους νέους μεσοπρόθεσμους δημοσιονομικούς στόχους, όπως προκύπτουν από το προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2025 και το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό – Διαρθρωτικό Σχέδιο 2025 – 2028, αναδεικνύονται οι εξής: (α) στόχος για πρωτογενές πλεόνασμα γενικής κυβέρνησης 2,5% του ΑΕΠ το 2025 και 2,4% του ΑΕΠ την περίοδο 2026-2028 και (β) στόχος για χρέος γενικής Κυβέρνησης στο 153,7% του ΑΕΠ το 2024, στο 149,1% του ΑΕΠ το 2025, με σταδιακή

μείωση στο 133,4% του ΑΕΠ το 2028. Η αποτύπωση των εξελίξεων στα δημόσια οικονομικά παρουσιάζεται στην ενότητα 2.2B.

Τράπεζες με βελτίωση σε θεμελιώδεις δείκτες και πιστοληπτική αξιολόγηση, αλλά και προκλήσεις

Μεταξύ των θετικών τάσεων στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών στα μέσα του 2024, καταγράφονται βελτιωμένοι δείκτες οργανικής κερδοφορίας και ρευστότητας, αναβαθμίζεται η πιστοληπτική τους αξιολόγηση, ανακάμπτει η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις ενώ ενισχύονται οι ιδιωτικές καταθέσεις. Η έγκαιρη εφαρμογή του διευρυμένου δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελεί ευκαιρία αλλά και στοίχημα για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων με ευνοϊκούς όρους.

Μεταξύ των αρνητικών τάσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, συγκαταλέγονται η αύξηση της έκθεσης των τραπεζών σε κρατικά ομόλογα, το υψηλό περιθώριο επιτοκίου, η απόκλιση στο ιδιωτικό κόστος χρηματοδότησης από άλλες χώρες της ΕΕ, το υψηλό μερίδιο αναβαλλόμενης φορολογίας στα ίδια κεφάλαια και το υψηλό απόθεμα «κόκκινων» δανείων εντός και εκτός τραπεζικών ισολογισμών, παρά τη συστηματική πρόοδο που έχει επιτευχθεί ως προς τη μείωσή του εντός τραπεζικών ισολογισμών. Οι πρόσφατες τάσεις και προκλήσεις για το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα 2.2Γ.

Το Ειδικό Πλαίσιο στο τέλος της ενότητας καταγράφει την πρόσφατη εξέλιξη των εταιρειών «ζόμπι» και των «κόκκινων» επιχειρηματικών δανείων, αναδεικνύοντας πώς η ταχύτερη μείωσή τους δύναται να «απελευθερώσει» αναγκαίους χρηματοδοτικούς πόρους και επενδυτικές ροές στην ελληνική οικονομία.

Μακροοικονομικές προβλέψεις για το 2024 και το 2025

Ο χαμηλός ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας της Ευρωζώνης το 2024 σε συνδυασμό με την ήπια επιτάχυνσή του το 2025, η περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και των επιτοκίων, η γεωπολιτική αστάθεια, τα δημοσιονομικά μεγέθη και η εκτέλεση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, είναι οι πλέον καθοριστικοί παράγοντες της εξέλιξης του ΑΕΠ το 2024 και το 2025.

Οι παραδοχές του βασικού σεναρίου παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 3.1B, ενώ περιλαμβάνουν (α) ανάπτυξη στην Ευρωζώνη κατά 0,8% το 2024 και 1,3% το 2025 και πληθωρισμό στο 2,5% το 2024 και 2,2% το 2025, σύμφωνα με το βασικό σενάριο της ΕΚΤ (Σεπτέμβριος 2024) (β) διατήρηση της γεωπολιτικής αστάθειας με τις διεθνείς τιμές των ενεργειακών αγαθών ωστόσο να ακολουθούν σταθεροποιητικές τάσεις στα τέλη του 2024 και το 2025, χαμηλότερα από το επίπεδό τους το προηγούμενο δωδεκάμηνο ακολουθώντας το βασικό σενάριο της ΕΙΑ, (γ) τα επιτόκια ακολουθούν την τάση των σημερινών προθεσμιακών συμβολαίων, δηλαδή το Euribor σταδιακά υποχωρεί στην περιοχή του 2,7% στα τέλη του 2024 και 1,8% στα τέλη του 2025 (δ) έγκαιρη εφαρμογή του αναθεωρημένου σχεδίου «Ελλάδα 2.0» το 2025, (ε) επίδοση εσόδων από τουρισμό το 2024 και το 2025 παρεμφερής με το 2023 σε πραγματικούς όρους

Αναλυτικά οι προβλέψεις ανά συνιστώσα του ΑΕΠ περιγράφονται στην ενότητα 3.1B. Για το 2024, το IOBE προβλέπει ανάπτυξη 2,3%, σε σταθερές τιμές. Ως προς τις συνιστώσες της ανάπτυξης το 2024, αναμένεται σημαντική ενίσχυση των πάγιων επενδύσεων (+8,8%) και διεύρυνση της

δυναμικής της ιδιωτικής κατανάλωσης (+2,2%). Στον εξωτερικό τομέα, αναμένεται σημαντική επιδείνωση στο εξωτερικό ισοζύγιο, με τις εξαγωγές να αυξάνονται ετησίως κατά 1,8% και τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως κατά +5,8%. Ο μέσος πληθωρισμός για το 2024 αναμένεται ελαφρά υψηλότερος από τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη, στην περιοχή του 3,0%, ενώ η ανεργία αποκλιμακώνεται στην περιοχή του 10,1%.

Για το 2025, το IOBE προβλέπει παρεμφερή ανάπτυξη της τάξης του 2,4%, σε σταθερές τιμές, με αβεβαιότητα σχετικά με το μέγεθος των κινδύνων που απορρέουν από το διεθνές περιβάλλον. Ως προς τις συνιστώσες της ανάπτυξης το 2025, αναμένεται σημαντική ενίσχυση των πάγιων επενδύσεων (+11,0%) και επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης (+1,7%). Στον εξωτερικό τομέα, αναμένεται μικρή βελτίωση στο εξωτερικό ισοζύγιο, με τις εξαγωγές να αυξάνονται ετησίως κατά 4,0% και τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως κατά +2,9%. Ο μέσος πληθωρισμός για το 2025 αναμένεται ελαφρά υψηλότερος από τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη, στην περιοχή του 2,4%, ενώ η ανεργία εκτιμάται ότι θα μειωθεί περαιτέρω, στην περιοχή του 9,3%.

Η πρόβλεψη στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων του IOBE (Πίνακας 1.1) εγκυμονεί θετικές προοπτικές αλλά και κινδύνους για το 2024 και το 2025, οι οποίοι και αναφέρονται αναλυτικά στην ενότητα 3.1B. Συνοψίζοντας, αναθεωρείται οριακά προς τα πάνω η προηγούμενη εκτίμηση για ανάκαμψη της εγχώριας οικονομίας σε +2,3% το 2024, ενώ εκτιμάται παρεμφερής ρυθμός ανάπτυξης το 2025, με μικρή αρνητική προοπτική, λόγω των προαναφερθέντων κινδύνων, με κυριότερους το ασταθές εξωτερικό περιβάλλον, την επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου και τη διατήρηση πληθωρισμού υψηλότερου του μέσου όρου στην Ευρωζώνη.

Πίνακας 1.1

Μακροοικονομικές προβλέψεις IOBE (Οκτώβριος 2024)

(σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν αναγράφεται διαφορετικά)

	2023 (πραγμ.)	2024 (πρόβλεψη)	2025 (πρόβλεψη)
ΑΕΠ	2,0%	2,3%	2,4%
Κατανάλωση	1,5%	1,3%	1,2%
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,6%	2,2%	1,7%
Δημόσια Κατανάλωση	1,5%	-2,7%	-0,4%
Ακαθάριστες Επενδύσεις	-1,2%	19,2%	6,0%
Ακαθάριστες Πάγιες Επενδύσεις	3,9%	8,8%	11,0%
Εξαγωγές	2,8%	1,8%	4,0%
Εισαγωγές	1,4%	5,8%	2,9%
Ρυθμός πληθωρισμού	4,2%	3,0%	2,4%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	11,2%	10,1%	9,3%

Ειδική μελέτη: Τάσεις, προκλήσεις και προοπτικές των Κατασκευών στην Ελλάδα

Σε μελέτη που εκπόνησε το IOBE, με την υποστήριξη από το ΤΜΕΔΕ, αναλύονται τα πιο πρόσφατα δεδομένα και εξελίξεις στον τομέα των Κατασκευών στην Ελλάδα, καθώς και αξιολογούνται οι προοπτικές του τομέα τα επόμενα χρόνια, λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις που αυτός

αντιμετωπίζει. Στη μελέτη διερευνώνται οι ανάγκες χρηματοδότησης που ενδέχεται να προκύψουν για τον τομέα των Κατασκευών τα επόμενα χρόνια, υπό την προοπτική σημαντικής αύξησης των επενδύσεων σε έργα υποδομής και σε άλλα κατασκευαστικά έργα στην Ελλάδα. Αναδεικνύονται, επίσης, ορισμένες σημαντικές προκλήσεις για τον τομέα, οι οποίες συνδέονται με τις ελλείψεις στο εργατικό δυναμικού, τις αδυναμίες του συστήματος παραγωγής δημοσίων έργων, τον εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό υποδομών, αλλά και με τις ανάγκες χρηματοδότησης και ταχείας προσαρμογής στο νέο περιβάλλον ψηφιοποίησης και βιώσιμης επιχειρηματικής ανάπτυξης μέσα από την ενσωμάτωση των αρχών ESG. Μια περίληψη της μελέτης παρουσιάζεται στο Κεφάλαιο 4 της παρούσας έκθεσης.

2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και προοπτικές της διεθνούς οικονομίας

A. Το παγκόσμιο περιβάλλον

- Βάσει της έκθεσης Σεπτεμβρίου του ΟΟΣΑ, για το 2024 προβλέπεται ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας κατά 3,2%, ελαφρώς υψηλότερη σε σχέση με τις προηγούμενες προβλέψεις, και διατήρηση του ίδιου ρυθμού και το 2025.
- Ο πληθωρισμός συνεχίζει την πτωτική του τάση, ωστόσο, εξακολουθεί να διατηρείται υψηλότερα από το επιθυμητό επίπεδο.
- Οι κεντρικές τράπεζες στις περισσότερες μεγάλες οικονομίες προχωρούν σε συγκρατημένες μειώσεις των βασικών τους επιτοκίων, διατηρώντας ωστόσο περιοριστική νομισματική στάση για να αντιμετωπίσουν τον επίμονο πληθωρισμό.

Η παγκόσμια οικονομία συνέχισε να μεγαθύνεται το δεύτερο τρίμηνο του 2024, με σταθερό αλλά χαμηλό ρυθμό ως συνέπεια του υψηλού πληθωρισμού και της νομισματικής σύσφιξης. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ετήσιο ρυθμό 1,7% το δεύτερο τρίμηνο του 2024, αμετάβλητο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και ελαφρώς χαμηλότερα από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (1,8%). Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) ενισχύθηκε ελαφρά σε 1,6%, από 1,5% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 ήταν 1,9%. Οι 20 μεγαλύτερες οικονομίες του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ρυθμό 3,1% το δεύτερο τρίμηνο του έτους, από 3,2% το προηγούμενο τρίμηνο, και κατόπιν ανάπτυξης 3,8% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023.

Ο πληθωρισμός διατηρείται σε υψηλότερα από τα επιθυμητά επίπεδα, παρά την σημαντική αποκλιμάκωση που έχει καταγραφεί, ενώ και ο δομικός πληθωρισμός αποδεικνύεται επίμονος σε πολλές οικονομίες. Τον περασμένο Αύγουστο, ο πληθωρισμός υποχώρησε στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ φτάνοντας στο 4,74%, ενώ ο δομικός πληθωρισμός (εξαιρώντας δηλαδή ενέργεια και τρόφιμα) υποχώρησε στο 5,18%. Ταυτόχρονα, οι τιμές της ενέργειας υποχώρησαν κατά 0,13% και των τροφίμων ενισχύθηκαν κατά 3,68% τον ίδιο μήνα.

Οι κεντρικές τράπεζες σε πολλές μεγάλες οικονομίες μειώνουν μόνο με σταδιακό ρυθμό τα επιτόκια, καθώς εξακολουθούν να διατηρούν περιοριστική νομισματική στάση για να αντιμετωπίσουν τον επίμονο πληθωρισμό. Οι ρυθμοί πληθωρισμού έχουν υποχωρήσει, αλλά παραμένουν υψηλότερα από το επιθυμητό επίπεδο, με τον αντίκτυπο των αυστηρότερων χρηματοοικονομικών συνθηκών να είναι εμφανής, επηρεάζοντας τόσο τον πληθωρισμό όσο και την οικονομική δραστηριότητα. Καθώς το ύψος του πληθωρισμού συνεχίζει να υπερβαίνει τους στόχους τους, οι κεντρικές τράπεζες διατηρούν τα επιτόκια σε υψηλά επίπεδα, προχωρώντας σταδιακά σε μειώσεις, όσο η πίεση στις τιμές συνεχίσει να υποχωρεί. Σημαντική πρόκληση για τους υπεύθυνους χάραξης νομισματικής πολιτικής θα είναι η επιτυχή διαχείριση της σύγκλισης του πληθωρισμού προς τον στόχο, διαμορφώνοντας τη νομισματική πολιτική σε συνάρτηση με την υποκείμενη δυναμική του πληθωρισμού και την εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον (ετήσια % μεταβολή ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά)

Οικονομία	2023	2024		2025	
		Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη*	Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη*
Παγκόσμια	3,1	3,2	0,1	3,2	0,0
ΗΠΑ	2,5	2,6	0,0	1,6	-0,2
Ιαπωνία	1,9	-0,1	-0,6	1,4	0,3
Καναδάς	1,1	1,1	0,1	1,8	0,0
Ηνωμένο Βασίλειο	0,1	1,1	0,7	1,2	0,2
Ευρωζώνη	0,5	0,7	0,0	1,3	-0,2
Γερμανία	-0,1	0,1	-0,1	1,0	-0,1
Γαλλία	0,9	1,1	0,4	1,2	-0,1
Ιταλία	1,0	0,8	0,1	1,1	-0,1
Τουρκία	4,5	3,2	-0,2	3,1	-0,1
Κίνα	5,2	4,9	0,0	4,5	0,0
Ινδία	7,8	6,7	0,1	6,8	0,2
Βραζιλία	2,9	2,9	1,0	2,6	0,5
Παγκόσμιο Εμπόριο	1,0	2,3	-	3,3	-

*Διαφορά σε ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ (OECD Economic Outlook, Μάιος 2024).

Πηγή: OECD Interim Economic Outlook, Σεπτέμβριος 2024.

Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ, προβλέπεται για το 2024 ανάπτυξη 3,2%, από 3,1% στην έκθεση Μαΐου. Ο ρυθμός αύξησης του όγκου του παγκοσμίου εμπορίου προβλέπεται σε 2,3% για το τρέχον έτος, ενώ για το 2025 προβλέπεται επιτάχυνση σε 3,3%. Στον Πίνακα 2.1 περιλαμβάνονται οι ετήσιες μεταβολές του ΑΕΠ το 2023 και οι πλέον πρόσφατες προβλέψεις του ΟΟΣΑ (Σεπτεμβρίου 2024) για τις ετήσιες μεταβολές του τα έτη 2024 και 2025, στην παγκόσμια οικονομία και σε επιλεγμένες αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες.

Στην συνέχεια αναλύονται οι πρόσφατες και αναμενόμενες τάσεις στις οικονομίες των σημαντικότερων κρατών και ενώσεων κρατών για το τρέχον και το επόμενο έτος.

Μεταξύ των πλέον ανεπτυγμένων χωρών, οι ΗΠΑ κατέγραψαν ισχυρή ανάπτυξη το δεύτερο τρίμηνο του 2024, με το ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 3,0% σε ετήσια βάση, επιταχυνόμενο από το 1,6% του πρώτου τριμήνου. Αυτή η άνοδος αντικατοπτρίζει την αύξηση στην καταναλωτική δαπάνη, στις επενδύσεις σε αποθέματα και στις πάγιες επενδύσεις εκτός κατοικιών. Ο πληθωρισμός σημείωσε αποκλιμάκωση για έκτο διαδοχικό μήνα σε 2,4% τον Σεπτέμβριο, διευκολύνοντας την κεντρική τράπεζα της χώρας να προχωρήσει σε μείωση του βασικού της επιτοκίου. Συγκεκριμένα η FED προχώρησε σε μείωση του βασικού της επιτοκίου κατά 50 μονάδες βάσεις στο εύρος 4,75-5,00% στην συνάντηση του περασμένου Σεπτεμβρίου, για πρώτη φορά από τον Μάρτιο του 2020. Επιπλέον, σχεδόν όλα τα μέλη της FED εξέφρασαν την πεποίθηση ότι ο πληθωρισμός κινείται σταθερά προς τον στόχο του 2%. Πλέον προβλέπονται δύο ακόμα μειώσεις κατά 25 μονάδες βάσεις μέχρι το τέλος του έτους. Στο σύνολο του τρέχοντος έτους, η αμερικανική οικονομία προβλέπεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 2,6%, ενώ για το 2025 προβλέπεται επιβράδυνση σε 1,6%.

Η οικονομία της Ευρωζώνης εμφάνισε ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 0,6% το δεύτερο τρίμηνο του 2024, οριακά υψηλότερο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (0,5%), και έναντι ρυθμού 0,5% στο ίδιο τρίμηνο του 2023. Σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, η οικονομική δραστηριότητα ενισχύθηκε 0,3% σε εποχικά διορθωμένη βάση, ανακάμποντας από συρρίκνωση 0,1% σε κάθε ένα από τα προηγούμενα δύο τρίμηνα. Μεταξύ των συνιστωσών από τη μεριά της δαπάνης, επιτάχυνση εμφάνισαν οι εξαγωγές (+1,7% από -0,8% το προηγούμενο τρίμηνο), οι κρατικές δαπάνες (+2,1% από +1,7%) και οι εισαγωγές (-1,1% από -1,9%), ενώ επιβράδυνση σημείωσαν η καταναλωτική δαπάνη (+0,5% από +0,9%) και οι πάγιες επενδύσεις (-3,0% από -1,0%). Μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών του μπλοκ, το ΑΕΠ αυξήθηκε σε ετήσια βάση το δεύτερο τρίμηνο του 2024 στην Ισπανία (+3,1%), στη Γαλλία (+1,0%), στην Ολλανδία (+0,8%) και στην Ιταλία (+0,6%), ενώ αμετάβλητο παρέμεινε στη Γερμανία. Ο πληθωρισμός υποχώρησε στο 1,8% τον Σεπτέμβριο στην Ευρωζώνη από 2,2% τον προηγούμενο μήνα, ενώ και ο δομικός πληθωρισμός υποχώρησε στο 2,7% από 2,8%. Η ΕΚΤ προχώρησε σε τρίτη μείωση του βασικού της επιτοκίου κατά 25 μονάδες βάσης τον Οκτώβριο στο 3,25%, κατόπιν της υποχώρησης του πληθωρισμού σε επίπεδα πλησίον του στόχου του 2%. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής επέμειναν ότι θα συνεχίσουν να ακολουθούν μια προσέγγιση που εξαρτάται από τα δεδομένα, από συνεδρίαση σε συνεδρίαση και δεν θα δεσμευτούν εκ των προτέρων σε μια συγκεκριμένη πορεία των επιτοκίων. Οι πιο πρόσφατες προβλέψεις του Ευρωσυστήματος έχουν παραμείνει αμετάβλητες για το 2024 και το 2025, τόσο για τον επίσημο όσο και για τον δομικό πληθωρισμό, με το προσωπικό να προβλέπει τον επίσημο πληθωρισμό κατά μέσο όρο στο 2,5% το 2024, 2,2% το 2025 και 1,9% το 2026. Για τον δομικό πληθωρισμό, προβλέπεται ότι θα βρίσκεται κατά μέσο όρο στο 2,8% το 2024, 2,3% το 2025 και 2,0% το 2026. Στο σύνολο του 2024, η οικονομία της Ευρωζώνης προβλέπεται από τον ΟΟΣΑ ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 0,7%, ενώ για το 2025 προβλέπεται επιτάχυνση σε 1,3%. Αναλυτικότερα οι προοπτικές και προκλήσεις για την Ευρωπαϊκή οικονομία παρουσιάζονται στην ενότητα 2.1B.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το ΑΕΠ επεκτάθηκε ετησίως κατά 0,7% στο δεύτερο τρίμηνο του 2024, κατόπιν αύξησης 0,3% το προηγούμενο τρίμηνο, και 0,5% πριν ένα έτος. Ήταν ο υψηλότερος ρυθμός ανάπτυξης από το τρίτο τρίμηνο του 2022. Ο πληθωρισμός παρέμεινε αμετάβλητος σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα στο 2,2% τον Αύγουστο. Η κεντρική τράπεζα της χώρας προχώρησε στην πρώτη μείωση του βασικού της επιτοκίου κατά 25 μονάδες βάσης τον Αύγουστο,

στο 5,00%, ενώ το διατήρησε αμετάβλητο τον Σεπτέμβριο, αναμένοντας ελαφρά άνοδο του πληθωρισμού στο 2,5% έως το τέλος του έτους. Συνολικά για το 2024 προβλέπεται μεγέθυνση 1,1%, ενώ για το επόμενο έτος προβλέπεται ανάπτυξη 1,2%.

Στην Ιαπωνία, το ΑΕΠ μειώθηκε ετησίως κατά 1,0% στο δεύτερο τρίμηνο του 2024, κατόπιν συρρίκνωσης 0,9% στο προηγούμενο τρίμηνο και αύξησης 2,0% ένα χρόνο πριν. Ήταν η πιο έντονη μείωση από το τρίτο τρίμηνο του 2020. Σε εποχικά διορθωμένο ετησιοποιημένο ρυθμό, η οικονομία της Ιαπωνίας ενισχύθηκε κατά 2,9% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, σηματοδοτώντας ισχυρή ανάκαμψη από τη συρρίκνωση του α' τριμήνου κατά 2,3%. Η ανάπτυξη αυτή οφείλεται στην ανάκαμψη της ιδιωτικής κατανάλωσης μετά τις αυξήσεις μισθών κατά μέσο όρο 5,17%, τις υψηλότερες των τελευταίων 30 ετών, και στην αύξηση των επιχειρηματικών δαπανών, ιδίως στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας. Οι κρατικές δαπάνες συνέβαλαν επίσης στην επέκταση. Συνολικά για το 2024 η ιαπωνική οικονομία προβλέπεται να συρρικνωθεί με ρυθμό -0,1%, ενώ για το 2025 προβλέπεται ανάκαμψη σε 1,4%.

Στη συνέχεια της τρέχουσας υποενοότητας παρουσιάζονται οι πρόσφατες τάσεις και οι προκλήσεις οικονομικής πολιτικής σε τέσσερις αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες παράγουν συνολικά σχεδόν το 1/3 του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Αναλυτικά, η οικονομία της Κίνας κατέγραψε επιβράδυνση του ετήσιου ρυθμού ανάπτυξης της στο δεύτερο τρίμηνο του 2024, στο 4,7%, από 5,3% το προηγούμενο τρίμηνο. Ήταν η ασθενέστερη ετήσια πρόοδος από το πρώτο τρίμηνο του 2023, εν μέσω της επίμονης ύφεσης της αγοράς ακινήτων, της αδύναμης εγχώριας ζήτησης, της πτώσης του γουάν και των εμπορικών τριβών με τη Δύση. Συνολικά το πρώτο εξάμηνο, η οικονομία αναπτύχθηκε κατά 5,0%, όσο και ο στόχος της κυβέρνησης για το σύνολο του έτους. Οι οικονομικοί δείκτες Ιουνίου παρουσίασαν ως επί το πλείστον επιβράδυνση, με τις λιανικές πωλήσεις να σημειώνουν τη μικρότερη αύξηση εδώ και σχεδόν 1,5 χρόνο και την αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής σε χαμηλό τριών μηνών. Παράλληλα, το ποσοστό ανεργίας στις πόλεις παρέμεινε αμετάβλητο στο 5,0% για τρίτο μήνα. Στο μέτωπο του εμπορίου, οι εξαγωγές αυξήθηκαν περισσότερο από το αναμενόμενο τον περασμένο μήνα, αλλά οι εισαγωγές συρρικνώθηκαν απροσδόκητα. Στα τέλη Σεπτεμβρίου και στις αρχές Οκτωβρίου 2024, η Κίνα δρομολόγησε μια σειρά μέτρων τόνωσης για να δώσει ώθηση στην υποτονική οικονομία της. Αυτά περιλάμβαναν νομισματικές πολιτικές όπως η μείωση των επιτοκίων, η αύξηση της ρευστότητας για τις τράπεζες και η ενίσχυση της στήριξης του προβληματικού τομέα των ακινήτων. Η κυβέρνηση ανακοίνωσε επίσης σχέδια για την επιτάχυνση των δημόσιων δαπανών μέσω της έκδοσης ειδικών ομολόγων. Τα μέτρα αποσκοπούν στην αναζωογόνηση των καταναλωτικών δαπανών και τη σταθεροποίηση βασικών βιομηχανιών, αν και εξακολουθούν να υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με τον μακροπρόθεσμο αντίκτυπό τους, δεδομένων προκλήσεων όπως η αδύναμη καταναλωτική ζήτηση και τα υψηλά επίπεδα χρέους. Για το 2024 προβλέπεται μικρή επιβράδυνση της ανάπτυξης στο 4,9%, από τον ΟΟΣΑ, και περαιτέρω επιβράδυνση το 2025 στο 4,5%.

Η οικονομία της Ινδίας διατήρησε υψηλό ρυθμό μεγέθυνσης, στο 6,7% το δεύτερο τρίμηνο του 2024, χαμηλότερα ωστόσο από τον ρυθμό 7,8% που σημειώθηκε το προηγούμενο τρίμηνο και 8,2% ένα χρόνο πριν. Ήταν η βραδύτερη επέκταση των τελευταίων πέντε τριμήνων, η οποία οφειλόταν στην απότομη επιβράδυνση των κρατικών δαπανών, καθώς οι βουλευτικές εκλογές οδήγησαν σε παύση αρκετές συνήθειες κυβερνητικές δραστηριότητες. Επιπλέον, οι δείκτες επιβράδυνσης των καταναλωτικών δαπανών σηματοδότησαν επίσης ότι η ινδική οικονομία είναι λιγότερο ανθεκτική στα υψηλά επιτόκια της κεντρικής τράπεζας. Συνολικά για το 2024

προβλέπεται ετήσια ανάπτυξη 6,7%, ρυθμός που προβλέπεται να ενισχυθεί ελαφρά στο 6,8% το 2025.

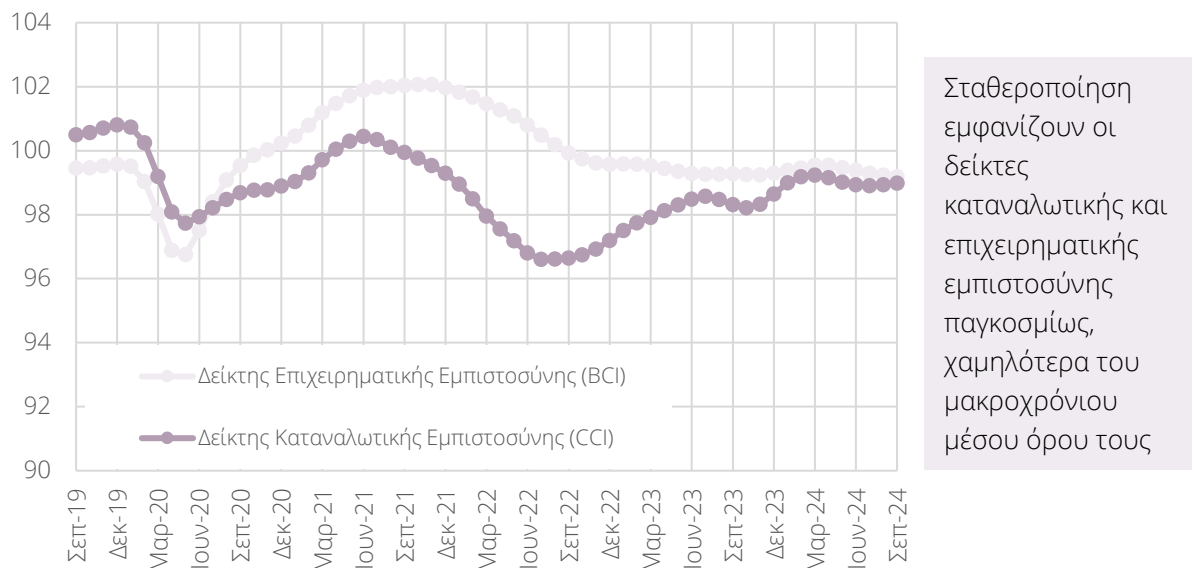
Η οικονομία της Τουρκίας κατέγραψε ρυθμό ανάπτυξης 2,5% σε ετήσια βάση το δεύτερο τρίμηνο του 2024, από 5,3% το προηγούμενο τρίμηνο, και έναντι ανάπτυξης 4,6% πριν ένα χρόνο. Ήταν ο βραδύτερος ρυθμός ανάπτυξης τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Οι δαπάνες των νοικοκυριών επιβραδύνθηκαν απότομα, καθώς η μεγάλη άνοδος του κόστους δανεισμού επιβάρυνε την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών. Επίσης, οι κρατικές δαπάνες αυξήθηκαν ελάχιστα εν μέσω των προσπαθειών για περικοπή των δημόσιων δαπανών και έλεγχο των δημόσιων οικονομικών. Επιπλέον, ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου αυξήθηκε με πολύ ηπιότερο ρυθμό, ενώ οι εξαγωγές καθηλώθηκαν και οι εισαγωγές υποχώρησαν κατά 5,7%. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού συνέχισε να υποχωρεί για τέταρτο μήνα σε σειρά τον Σεπτέμβριο στο 49,4%, από το υψηλό του 75,5% τον περασμένο Μάιο, ενώ η ισοτιμία της τουρκικής λίρας συνεχίζει να υποχωρεί. Αν και η στροφή της νομισματικής πολιτικής σε πιο ορθολογική, οδήγησε σε ραγδαία αύξηση του βασικού επιτοκίου στο 50%, ωστόσο, η ετήσια άνοδος δολαρίου και ευρώ σε σχέση με την τουρκική λίρα έχει φτάσει σε 24,8% και 31,4%, αντίστοιχα, τον Σεπτέμβριο. Για το σύνολο του 2024 η τουρκική οικονομία προβλέπεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 3,2%, ενώ για το 2025 προβλέπεται ανάπτυξη 3,1%.

Από τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, η οικονομία της Βραζιλίας κατέγραψε μεγέθυνση 3,3% στο δεύτερο τρίμηνο του 2024, από 2,5% το προηγούμενο τρίμηνο και 3,5% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023. Για το 2024 προβλέπεται ανάπτυξη 2,9%, ενώ για το 2025 2,6%.

Ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης του ΟΟΣΑ εμφανίζει ελαφρώς πτωτική τάση, ενώ η καταναλωτική εμπιστοσύνη παρουσιάζει ελαφρά άνοδο κατά το τρίτο τρίμηνο. Και οι δύο δείκτες βρίσκονται σε επίπεδα πλησίον, αλλά χαμηλότερα, του μακροχρόνιου μέσου όρου τους (Διάγραμμα 2.1).

Διάγραμμα 2.1

Δείκτες οικονομικού κλίματος για τις χώρες του ΟΟΣΑ (στοιχεία εποχικά διορθωμένα, 100 = μακροχρόνιος μέσος όρος)

Πηγή: ΟΟΣΑ

B. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

- Θετικός ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ στην ΕΕ και την Ευρωζώνη το δεύτερο τρίμηνο του 2024, κατά 0,8% και 0,6% αντίστοιχα.
- Θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης και χαμηλότερος πληθωρισμός το 2024 και το 2025 στην Ευρωζώνη σύμφωνα με την έκθεση οικονομικών προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.
 - ο Ευρωζώνη: 0,8% και 1,3% ανάπτυξη, 2,5% και 2,2% πληθωρισμός για 2024 και 2025
 - ο ΕΕ27: 1,0% και 1,6% ανάπτυξη, 2,7% και 2,2% πληθωρισμός για 2024 και 2025
- Τρίτη διαδοχική μείωση των βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ κατά 25 μονάδες βάσης. Διατήρησή τους σχετικά ψηλά έως την επιστροφή του πληθωρισμού στον μεσοπρόθεσμο στόχο του 2%.
- Οι αυξανόμενες γεωπολιτικές εντάσεις στην Μέση Ανατολή εγείρουν ανησυχία. Διαταραχές στον ενεργειακό εφοδιασμό (ειδικά στο πετρέλαιο) θα μπορούσαν να έχουν σημαντική επίδραση στις προοπτικές ανάπτυξης της ΕΕ και στον πληθωρισμό.

Παρά τη συνέχιση των πολέμων στην Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή αλλά και τις αυξανόμενες γεωπολιτικές εντάσεις στην ευρύτερη γειτονιά της Ευρώπης, η οικονομία της ΕΕ κατάφερε να επανέλθει το πρώτο τρίμηνο του 2024 και να μεγεθυνθεί περαιτέρω στο δεύτερο τρίμηνο. Η ανάκαμψη, ωστόσο, παρουσιάζει αργό ρυθμό. Η μεγέθυνση προήλθε κυρίως από τις καθαρές εξαγωγές και τις κρατικές δαπάνες με την εγχώρια ζήτηση να αποδυναμώνεται λόγω μείωσης της κατανάλωσης. Μείωση κατέγραψαν και οι επενδύσεις. Η αγορά εργασίας παραμένει ανθεκτική ενώ ο συνολικός πληθωρισμός προβλέπεται να αυξηθεί κάπως το τελευταίο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, πριν υποχωρήσει περαιτέρω κοντά στον μεσοπρόθεσμο στόχο του 2% έως το τέλος του 2025.

Η νομισματική πολιτική της ΕΚΤ χαλάρωσε σταδιακά μετά τον Ιούνιο λόγω των ασθενέστερων προοπτικών για παγκόσμια ανάπτυξη και του χαμηλότερου πληθωρισμού. Το κόστος χρηματοδότησης, όμως, παραμένει υψηλό καθώς οι προηγούμενες αυξήσεις επιτοκίων συνεχίζουν να επηρεάζουν την οικονομία μέσω της αλυσίδας μετάδοσης¹. Το δημόσιο έλλειμμα παραμένει υψηλό, αν και προβλέπεται να μειωθεί, μετά την κατάργηση σχεδόν όλων των μέτρων στήριξης για την ενέργεια. Παρ' όλα αυτά, ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ προβλέπεται να αυξηθεί το επόμενο έτος. Το πλέον μεταρρυθμισμένο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, θα επιτρέψει την καθοδήγηση της διαδικασίας εξυγίανσης στο πλαίσιο των νέων δημοσιονομικών κανόνων, με έμφαση στην ενίσχυση της βιωσιμότητας του χρέους των κρατών μελών, προωθώντας παράλληλα μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη. Οι δημοσιονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές θα πρέπει να στοχεύουν στο να καταστήσουν την οικονομία πιο παραγωγική και ανταγωνιστική, γεγονός που θα συμβάλει στην αύξηση της δυναμικής ανάπτυξης και στη μείωση των πιέσεων στις τιμές μεσοπρόθεσμα.

¹Economic Bulletin Issue 6, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Σεπτέμβριος 2024

Οικονομική δραστηριότητα το δεύτερο τρίμηνο του 2024

Η οικονομική δραστηριότητα βελτιώθηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2024 τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) όσο και στην Ευρωζώνη (ΕΖ). Σε ετήσια βάση, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,8% στην ΕΕ και 0,6% στην Ευρωζώνη από αύξηση 0,7% και 0,5% αντίστοιχα το προηγούμενο τρίμηνο. Σε όρους εποχικά διορθωμένης τριμηνιαίας μεταβολής, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,2% τόσο στην ΕΕ όσο και στην ΕΖ.² Μεταξύ των μεγάλων κρατών-μελών, το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε στην Ισπανία, τη Γαλλία και την Ιταλία το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Στη Γερμανία, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 0,4% και στην Ιρλανδία κατά 6,6%. Στο Παράρτημα (Διάγραμμα 1) παρουσιάζεται ο ρυθμός ανάπτυξης του β' τριμήνου σε ετήσια βάση ανά χώρα της ΕΖ.

Μετά την υποτονική ανάκαμψη του 2023, η ιδιωτική κατανάλωση φαίνεται να ακολουθεί ανοδική τάση το 2024. Στο β' τρίμηνο αυξήθηκε κατά 0,5% σε ετήσια βάση στην ΕΕ και κατά 0,3% στην ΕΖ μετά την αύξηση κατά 0,7% και 0,5% αντίστοιχα το προηγούμενο τρίμηνο. Η δημόσια κατανάλωση αυξήθηκε κατά 0,5% τόσο στην ΕΕ όσο και στην Ευρωζώνη το δεύτερο τρίμηνο του 2024, σε ετήσια βάση, μετά από αυξήσεις κατά 0,4% και στις δύο το προηγούμενο τρίμηνο. Αύξηση σε ετήσια βάση καταγράφηκε το δεύτερο τρίμηνο του έτους στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών στην ΕΕ (1,0%), και στην Ευρωζώνη (0,9%), κατόπιν μείωσης κατά 0,3% και 0,4% αντίστοιχα το προηγούμενο τρίμηνο και μικρής αύξησης στο δεύτερο τρίμηνο του 2023 (0,4% και 0,1% αντίστοιχα). Οι εισαγωγές μειώθηκαν σε ετήσια βάση, κατά 0,3% στην ΕΕ και 0,5% στην ΕΖ. Η μείωση στο πρώτο τρίμηνο του 2024 ήταν μεγαλύτερη, -0,8% και -0,9% αντίστοιχα. Προβλέπεται αύξηση κατά 1,3% και 0,9% αντίστοιχα το 2024.

Τον Σεπτέμβριο του 2024 σημειώθηκε περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και προβλέπεται να μειωθεί ακόμα περισσότερο στο μέλλον. Ο συνολικός πληθωρισμός τον Σεπτέμβριο του 2024 ήταν 1,7% σε ετήσια βάση στη Ευρωζώνη από 2,2% τον Αύγουστο και 2,1% στην ΕΕ από 2,4% τον Αύγουστο. Η ενέργεια είχε αρνητική επίδραση στον πληθωρισμό του Σεπτεμβρίου ενώ τα μη ενεργειακά βιομηχανικά αγαθά είχαν μικρή θετική συνεισφορά. Η διασπορά του πληθωρισμού εντός της ΕΕ είναι μειωμένη σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (βλέπε Παράρτημα, Διάγραμμα 4).

Η απασχόληση αυξήθηκε κατά 0,8% σε ετήσια βάση και στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Το πρώτο τρίμηνο του 2024, η απασχόληση είχε αυξηθεί κατά 1,0% στην ΕΖ και 0,9% στην Ευρωζώνη. Οι υψηλότερες αυξήσεις στην απασχόληση καταγράφηκαν στη Μάλτα, την Ιρλανδία, την Κροατία και την Ιρλανδία. Μόνο δύο κράτη μέλη της ΕΖ (Φινλανδία, Λετονία) παρουσίασαν μείωση της απασχόλησης. Στο Παράρτημα (Διαγράμματα 5 και 6) παρουσιάζονται το ποσοστό απασχόλησης και η μεταβολή απασχόλησης ανά χώρα της ΕΖ.

Το ποσοστό ανεργίας ήταν 6,4% τον Αύγουστο του 2024 στην ΕΖ, όσο και τον Ιούλιο ενώ τον Αύγουστο του 2023 ήταν 6,6%. Στην ΕΕ το ποσοστό ανήλθε σε 5,9% από 6,0% τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 2023. Στο β' τρίμηνο το ποσοστό ανεργίας κυμάνθηκε από 2,8% στη Μάλτα έως 10,9% στην Ισπανία. Μεταξύ των μεγάλων-κρατών μελών, διαμορφώθηκε στο 3,3% στη Γερμανία, 2,9% στην Ολλανδία, 6,6% στη Γαλλία και 6,6% στην Ιταλία. Στο Παράρτημα (Διάγραμμα 7) παρουσιάζεται το ποσοστό ανεργίας ανά χώρα της ΕΖ.

Το πρώτο τρίμηνο του 2024, το εποχικά διορθωμένο πηλίκο του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 3,2% στην Ευρωζώνη και στο 3,0% στην ΕΕ, από 4,0%

² Eurostat GDP release, 6 Σεπτεμβρίου 2024

και 3,9%, αντίστοιχα, το τέταρτο τρίμηνο του 2023. Στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2024, ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ στην Ευρωζώνη ήταν 88,7%, έναντι 88,2% στο τέλος του τέταρτου τριμήνου του 2023. Στην ΕΕ, το ποσοστό αυξήθηκε από 81,5% σε 82,0%. Το πρώτο τρίμηνο του 2023, ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ ήταν υψηλότερος τόσο στη ΕΖ (90,1%) όσο και στην ΕΕ (83,0%). Στο Παράρτημα (Διάγραμμα 2 και 3) παρουσιάζεται το δημοσιονομικό ισοζύγιο και ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ, ανά χώρα της ΕΖ.

Σύμφωνα με ανακοίνωσή της στις 17 Οκτωβρίου 2024, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποφάσισε να μειώσει τα τρία βασικά επιτόκια της κατά 25 μονάδες βάσης. Βάσει της δυναμικής του υποκείμενου πληθωρισμού, των μελλοντικών προοπτικών για την εξέλιξή του και την ισχύ της μετάδοσης της νομισματικής πολιτικής, κρίθηκε σκόπιμο να χαλαρώσει η νομισματική πολιτική μετά από τη μείωση του Ιουνίου κατά το ίδιο ποσό. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ είναι αποφασισμένο να διασφαλίσει ότι ο πληθωρισμός θα επιστρέψει στον μεσοπρόθεσμο στόχο του 2% εγκαίρως. Επομένως, θα διατηρήσει τα επιτόκια επαρκώς υψηλά μέχρι την επίτευξη αυτού του στόχου. Η έκθεση της ΕΚΤ στο πλαίσιο του χαρτοφυλακίου του προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού (asset purchase programme – APP) μειώνεται με σταθερό ρυθμό, καθώς το Ευρωσύστημα δεν επανεπενδύει πλέον τις πληρωμές κεφαλαίου από τίτλους που λήγουν.

Όσον αφορά το έκτακτο πρόγραμμα αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας (PEPP), το Διοικητικό Συμβούλιο μειώνει τις κατοχές τίτλων του Ευρωσυστήματος στο πλαίσιο του προγράμματος έκτακτης αγοράς πανδημίας (PEPP) κατά €7,5 δισεκ. μηνιαίως κατά μέσο όρο κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους. Το Διοικητικό Συμβούλιο σκοπεύει να διακόψει τις επανεπενδύσεις στο πλαίσιο του PEPP στα τέλη του 2024. Τέλος, το μέσο για την προστασία της μετάδοσης (Transmission Protection Instrument – TPI) είναι διαθέσιμο για να αντισταθμιστούν ανεπιθύμητες, μη προβλέψιμες μεταβολές στην αγορά που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής στην ευρωζώνη, με στόχο την σταθερότητα των τιμών.

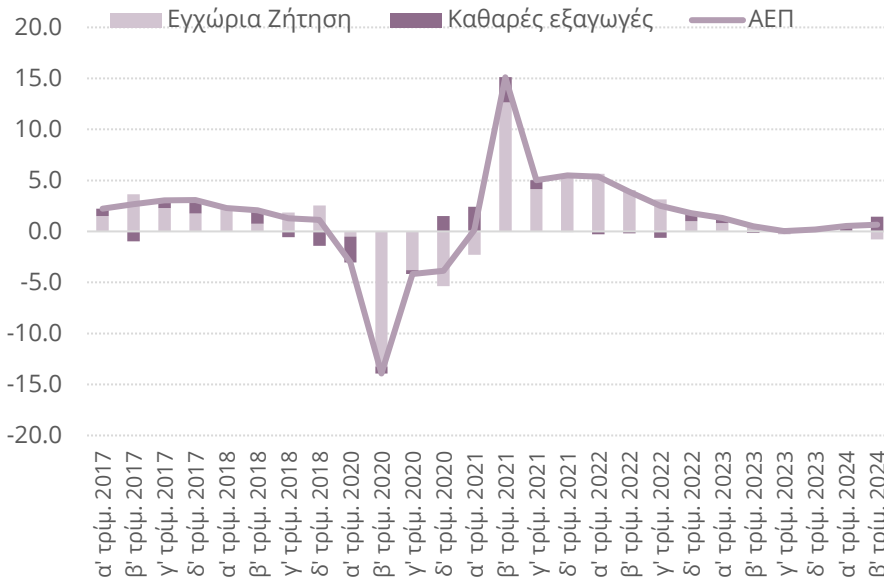
Συμβολή συνιστώσων ΑΕΠ

Βάσει αυτών των εξελίξεων στις συνιστώσες του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη (Διάγραμμα 2.2), η συμβολή των καθαρών εξαγωγών ήταν θετική (+1,4%), μεγαλύτερη από το προηγούμενο τρίμηνο (0,5%). Η θετική συμβολή των καθαρών εξαγωγών στο δεύτερο τρίμηνο φέτος προήλθε κυρίως από την αύξηση της συμβολής των εξαγωγών αλλά και από τη μείωση της αρνητικής συμβολής των εισαγωγών. Η συμβολή της εγχώριας ζήτησης ήταν της τάξης του -0,8% του ΑΕΠ, από οριακή επίδραση 0,1 ποσοστιαίων μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο. Η συμβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης μειώθηκε στο 0,3% στο δεύτερο τρίμηνο του 2024 από 0,5% στο πρώτο ενώ η συμβολή της δημόσιας κατανάλωσης αυξήθηκε στο 0,5% από 0,4% στο πρώτο τρίμηνο. Η συμβολή των ακαθάριστων επενδύσεων έγινε περισσότερο αρνητική σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (-1,5% από -0,8%).

Διάγραμμα 2.2

Ευρωζώνη – Συμβολή συνιστωσών ΑΕΠ στον πραγματικό ρυθμό μεταβολής του (σε ποσοστιαίες μονάδες)

Θετική συμβολή καθαρών εξαγωγών αλλά αρνητική συμβολή εγχώριας ζήτησης στη μεταβολή του ΑΕΠ της Ευρωζώνης το β' τρίμ. του 2024.

Πηγή: Eurostat

Δείκτης €-COIN και δείκτης οικονομικού κλίματος

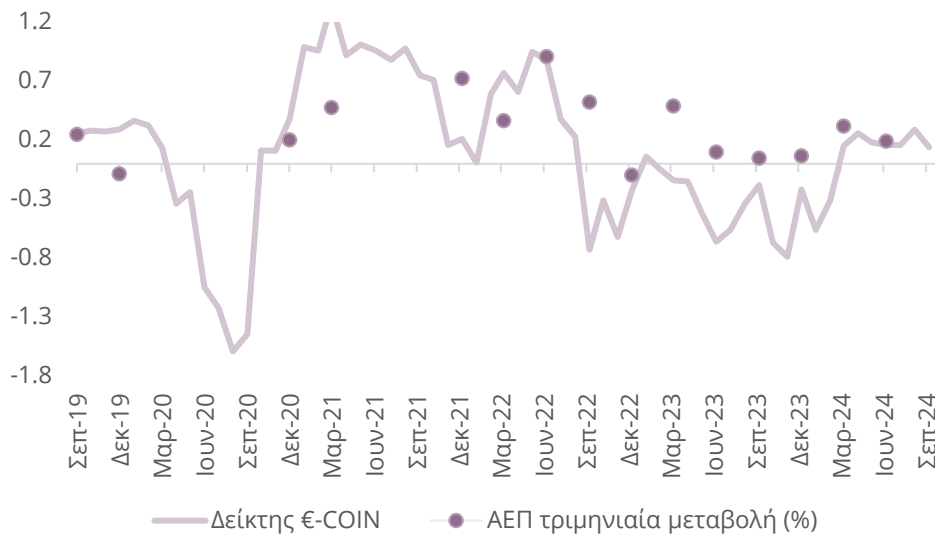
Ο βασικός πρόδρομος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση παρέμεινε σταθερός στο τρίτο τρίμηνο του 2024. Ο δείκτης €-COIN έφτασε στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων ετών τον Νοέμβριο του 2023 αλλά η πορεία έγινε αυξητική από τότε έως τον Μάρτιο του 2024 και σταθερή έκτοτε. Τον Σεπτέμβριο του 2024 έφτασε τις 0,14 μονάδες από 0,16 τον Ιούλιο και 0,29 τον Αύγουστο (Διάγραμμα 2.3). Η σταθερότητα του τελευταίου τριμήνου προμηνύει πιθανή σταθερότητα του ΑΕΠ στο επόμενο τρίμηνο.

Ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη ακολούθησε ελαφρά ανοδική πορεία στο τρίτο τρίμηνο του 2024. Η πορεία ήταν πτωτική από τον Φεβρουάριο του 2023 μέχρι κα τον Σεπτέμβριο του 2023 τόσο για την ΕΕ όσο και για την Ευρωζώνη αλλά έγινε ανοδική από τον Οκτώβρη του 2023 έως τον Μάρτιο του 2024. Η πορεία ήταν ελαφρά πτωτική στο δεύτερο τρίμηνο αλλά ελαφρά ανοδική στο τρίτο. Ενδεικτικά, τον Σεπτέμβριο του 2024 ο δείκτης Οικονομικού κλίματος διαμορφώθηκε στις 96,7 μονάδες στην ΕΕ-27 και στις 96,2 μονάδες στην Ευρωζώνη, σε επίπεδα παρόμοια με τον προηγούμενο μήνα αλλά υψηλότερα σε σχέση με πέρυσι, 3,2 μονάδες υψηλότερα στην ΕΕ και 2,3 μονάδες υψηλότερα στην ΕΖ σε σχέση με πριν ένα χρόνο (Πίνακας 2.2).

Διάγραμμα 2.3

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN & ΑΕΠ Ευρωζώνης*

Σταθερός ο δείκτης €-COIN το τρίτο τρίμηνο του 2024.

*Το ερευνητικό κέντρο Centre of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων. Πηγές: CEPR, Bank of Italy, Eurostat

Πίνακας 2.2

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (μ.ό. 2000-2020=100)

Μήνας	Οκτ-22	Νοε-22	Δεκ-22	Ιαν-23	Φεβ-23	Μαρ-23	Απρ-23	Μαι-23	Ιουν-23	Ιουλ-23	Αυγ-23	Σεπ-23
ΕΕ-27 (2020)	93.2	94.4	95.7	97.8	97.9	97.4	97.7	95.8	94.7	94.5	93.9	93.5
Ευρωζώνη	94.1	95.3	96.8	99.4	99.4	98.8	99.1	96.7	95.7	95	93.9	93.9

Μήνας	Οκτ-23	Νοε-23	Δεκ-23	Ιαν-24	Φεβ-24	Μαρ-24	Απρ-24	Μαι-24	Ιουν-24	Ιουλ-24	Αυγ-24	Σεπ-24
ΕΕ-27 (2020)	94	94.3	96.3	96.3	95.9	96.6	96.2	96.5	96.4	96.4	96.7	96.7
Ευρωζώνη	93.8	94.2	96.4	96.1	95.5	96.3	95.6	96.2	96	96	96.5	96.2

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DG ECFIN), Οκτώβριος 2024

Προκλήσεις

Η οικονομία της Ευρώπης, και ειδικότερα αυτή της Ευρωζώνης, αντιμετωπίζει μια σειρά από προκλήσεις. Επιγραμματικά, οι κυριότερες είναι:

- Οι εμπόλεμες συρράξεις στην Ουκρανία και την Μέση Ανατολή και οι οικονομικές επιπτώσεις υψηλής έντασης και διάρκειας.
- Νέες διαταραχές στον ενεργειακό εφοδιασμό (ειδικά στο πετρέλαιο) θα μπορούσαν ενδεχομένως να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις προοπτικές ανάπτυξης της ΕΕ και στον πληθωρισμό.

- Στις ΗΠΑ, ενδεχόμενες αλλαγές πολιτικής σε συνέχεια των επικείμενων προεδρικών εκλογών, ή μια πιο αργή από την αναμενόμενη διαδικασία αποπληθωρισμού ενδέχεται να επιδεινώσει τις παγκόσμιες χρηματοοικονομικές συνθήκες και τη ζήτηση αγαθών.
- Υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα σε χώρες του πυρήνα της Ευρωζώνης, όπως η Γαλλία και η Ιταλία
- Ανάγκη συντονισμού δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών σε συλλογικό και εθνικό επίπεδο, προκειμένου να υπάρξει ισορροπία μεταξύ του στόχου συγκράτησης των πληθωριστικών προσδοκιών και αποφυγής οικονομικής ύφεσης.
- Αυξανόμενοι κίνδυνοι φυσικών καταστροφών που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή.

Προβλέψεις για την εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών (Σεπτέμβριος 2024)

Στον πίνακα 2.3, παρουσιάζονται οι προβλέψεις για τις κύριες οικονομικές μεταβλητές της ΕΕ και της Ευρωζώνης σε ετήσια βάση. Οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν ανανεώνονται πλέον τους καλοκαιρινούς μήνες και είναι ίδιες με τις εαρινές. Σε αυτό το τεύχος χρησιμοποιούνται οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για την Ευρωζώνη.

Πίνακας 2.3

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-27, Ευρωζώνη (πραγματικές ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά)

	ΕΕ			Ευρωζώνη*		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025
ΑΕΠ	0,4	1,0	1,6	0,5	0,8	1,3
Ιδιωτική Κατανάλωση	0,4	1,3	1,7	0,7	0,8	1,4
Δημόσια Κατανάλωση	0,9	1,6	1,2	1,0	1,2	1,1
Ακαθάριστες επενδύσεις	1,5	0,3	2,0	1,2	-0,5	1,2
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	-0,2	1,4	3,1	-0,3	1,2	2,6
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	-1,4	1,3	3,3	-1,1	0,0	2,8
Απασχόληση	1,2	0,6	0,4	1,4	0,8	0,4
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	6,1	6,1	6,0	6,5	6,5	6,5
Πληθωρισμός	6,4	2,7	2,2	5,4	2,5	2,2
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-3,5	-3,0	-2,9	-3,6	-3,3	-3,2
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	82,9	82,9	83,4	88,2	88,5	89,3
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	2,9	3,1	3,1	1,5	2,6	2,7

Πηγή: European Economic Forecasts, Spring 2024, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2024

*Πηγή: ECB staff macroeconomic projections, September 2024, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Σεπτέμβριος 2024

Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων, η ανάπτυξη στην Ευρωζώνη εκτιμάται πως διαμορφώθηκε σε 0,5% το 2023 ενώ το 2024 προβλέπεται μεγαλύτερος ρυθμός ανάπτυξης 0,8%. Για το 2025 προβλέπεται ακόμα μεγαλύτερη ανάπτυξη, της τάξης του 1,3% για την ΕΖ. Για την ιδιωτική κατανάλωση προβλέπεται αύξηση 0,8% για το 2024 ενώ για το 2025, αύξηση 1,5% στην ΕΖ (Πίνακας 2.3). Για τη δημόσια κατανάλωση, προβλέπεται αύξηση 1,2% το 2024 και 1,1% το 2025. Η αύξηση στις ακαθάριστες επενδύσεις εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε στο 1,2% στην ΕΖ το 2023.

Για το 2024, προβλέπεται μείωση κατά 0,5%, που αποτελεί σημαντική αναθεώρηση προς τα κάτω σε σχέση με τις προβλέψεις του Ιουνίου. Ανάκαμψη 1,2% αναμένεται το 2025. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται να αυξηθούν κατά 1,2% το 2024 στην ΕΖ και 2,6% το 2025. Οι εισαγωγές προβλέπεται να παραμείνουν αμετάβλητες το 2024 και να αυξηθούν κατά 2,8% το 2025. Για το 2024, προβλέπεται πληθωρισμός 2,5% στην ΕΖ ενώ το 2025, 2,2%. Η απασχόληση προβλέπεται να αυξηθεί κατά 0,8% το 2024 και 0,4% το 2025 στην ΕΖ. Το χρέος της ΕΖ προβλέπεται να διαμορφωθεί στο 88,5% το 2024, και στο 89,3% το 2025. Τέλος, η μεταβολή στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών προβλέπεται να είναι 2,6% το 2024 και 2,5% το 2025 στην Ευρωζώνη.

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

A. Οικονομικό κλίμα

- Μικρή υποχώρηση του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το γ' τρίμηνο του 2024 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (107,7 από 110,4 μον.). Ήπια εξασθένιση σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (109,5 μον.).
- Οι επιχειρηματικές προσδοκίες εξασθένησαν ήπια στο τρέχον τρίμηνο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο στη Βιομηχανία και εντονότερα στις Υπηρεσίες, ενώ διατηρήθηκαν αμετάβλητες στις Κατασκευές και ενισχύθηκαν σημαντικά στο Λιανικό εμπόριο.
- Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης υποχώρησε αισθητά την περίοδο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου, στις -47,8 (από -42,7) μονάδες. Παράλληλα, κινείται αισθητά χαμηλότερα σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα (-36,3 μον.).

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και για την πορεία του ΑΕΠ³.

Στο τρίτο τρίμηνο του 2024 ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος υποχώρησε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κατά 2,7 μονάδες. Η εξασθένιση του δείκτη προήλθε από την επιδείνωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στις Υπηρεσίες και τη Βιομηχανία, με τις προσδοκίες στο Λιανικό εμπόριο να ενισχύονται και τις Κατασκευές να διατηρούνται ουσιαστικά αμετάβλητες. Παράλληλα, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης διαμορφώθηκε σε οριακά χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, στις -47,8 (από -42,7) μονάδες.

Το οικονομικό κλίμα αποδεικνύεται ευμετάβλητο αυτή την περίοδο, αντανακλώντας από τη μία το γεγονός ότι η ελληνική οικονομία είναι σε θετική τροχιά, όμως αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις, στο εξωτερικό περιβάλλον και εγχωρίως, που επηρεάζουν σημαντικά τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Από τους τομείς, η βιομηχανία είναι ο τομέας που λόγω της μεγαλύτερης εξωστρέφειας, ακόμα και σε μεσαίο μέγεθος επιχειρήσεων, συνδέεται περισσότερο με το διεθνές περιβάλλον και αγορές, ενώ στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό σε μεσοπρόθεσμα συμβόλαια και παραγγελίες που δεν επηρεάζονται τόσο από συγκυριακές αβεβαιότητες. Στα νοικοκυριά, η θερινή περίοδος ολοκληρώνεται με ικανοποιητικά αποτελέσματα στον τουρισμό και θετικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε άλλους κλάδους της οικονομίας. Όμως, ταυτόχρονα, ο πληθωρισμός παραμένει υψηλότερος του επιθυμητού και εξακολουθεί να επηρεάζει αρνητικά την καταναλωτική εμπιστοσύνη, συνιστώντας πλέον ένα πρόβλημα που έχει

³ Επισημαίνεται ότι από τον Μάρτιο του 2018, οι σειρές που παρουσιάζονται στους επιμέρους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών, δηλαδή οι δείκτες στη Βιομηχανία, το Λιανικό Εμπόριο, τις Υπηρεσίες και τις Κατασκευές έχουν αλλάξει ως προς την περίοδο βάσης τους. Συγκεκριμένα, ως νέα βάση ορίστηκε η περίοδος 2000-2010 (=100), διαφοροποιώντας έτσι τους δείκτες, οι οποίοι μέχρι και τον Φεβρουάριο 2018 διαμορφώνονταν με βάση την περίοδο 1996-2006. Οι σειρές όμως έχουν αναθεωρηθεί πλήρως προς τα πίσω, έτσι ώστε τα στοιχεία να είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα. Ως αποτέλεσμα οι δείκτες με τη νέα περίοδο βάσης είναι συνολικά υψηλότεροι συγκριτικά με εκείνους με την παλαιότερη περίοδο βάσης. Η αλλαγή περιόδου βάσης από το IOBE δεν επηρεάζει το συνολικό δείκτη οικονομικού κλίματος για την Ελλάδα ή οποιαδήποτε άλλη χώρα.

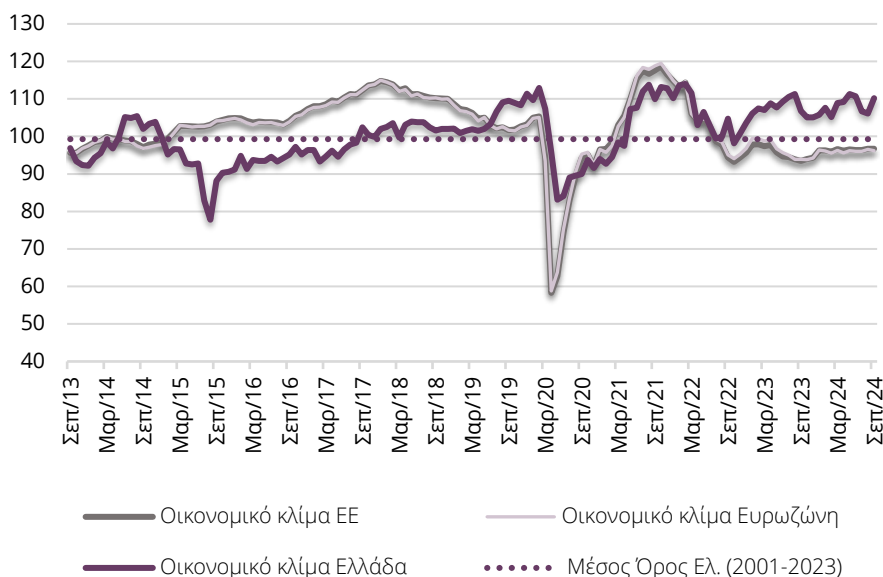
και δομικά εκτός από συγκυριακά χαρακτηριστικά. Παράλληλα, ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης παραμένει σε χαμηλότερα από τα περυσινά επίπεδα.

Αναλυτικά, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου του 2024 ήταν ήπια εξασθενημένος σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο (Διάγραμμα 2.4), στις 107,7 από 110,4 μονάδες, ενώ κυμάνθηκε σε ήπια χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με το μέσο αντίστοιχο περυσινό (109,5 μον.).

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος μέσος δείκτης διατηρήθηκε σχεδόν αμετάβλητος κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με την προηγούμενη, τόσο στην ΕΕ, όσο και στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στις 96,6 (από 96,4) μονάδες το τρίτο τρίμηνο του 2024 στην ΕΕ, και στις 96,2 (από 95,9) μονάδες στην Ευρωζώνη.

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: ΕΕ-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα (2000-2020=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος το γ' τρίμηνο του 2024 υποχώρησε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο κατά 2,7 μονάδες.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα υποχώρησαν ελαφρά στη Βιομηχανία και εντονότερα στις Υπηρεσίες, ενώ διατηρήθηκαν αμετάβλητες στις Κατασκευές και ενισχύθηκαν σημαντικά στο Λιανικό εμπόριο. Στην πλευρά των καταναλωτών, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης εξασθένησε ελαφρά έναντι του προηγούμενου τριμήνου. Σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, οι μέσοι δείκτες ενισχύθηκαν σημαντικά στις Κατασκευές, ηπιότερα στις Υπηρεσίες, ενώ στη Βιομηχανία διατηρήθηκαν αμετάβλητες και εξασθένησαν σημαντικά στο Λιανικό εμπόριο. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου του 2024 διαμορφώθηκε αισθητά χαμηλότερα κατά μέσο όρο από το β' τρίμηνο του τρέχοντος έτους, στις -47,8 από -42,7 μονάδες, σε επίπεδο έντονα χαμηλότερο του περυσινού (-36,3 μον.). Ο αντίστοιχος μέσος δείκτης ενισχύθηκε ελαφρά στην ΕΕ, στις -12,0 (από -13,3) μονάδες, και στην Ευρωζώνη (-

13,1 από -14,3 μονάδες). Αυτά τα επίπεδα είναι αρκετά υψηλότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα ένα έτος πριν (-15,8 και -16,3 μον. αντίστοιχα).

Οι τάσεις στα επιμέρους βασικά ισοζύγια απαντήσεων που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη ήταν αποκλειστικά πτωτικές στο τρίτο τρίμηνο του 2024 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Έτσι, οι δυσοίωνες προβλέψεις των καταναλωτών στην Ελλάδα για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους το επόμενο 12μηνο ενισχύθηκαν ήπια, όπως και εκείνες για την οικονομική κατάσταση της χώρας. Παράλληλα οι θετικές εκτιμήσεις των νοικοκυριών για την τρέχουσα κατάστασή τους εξασθένησαν, ενώ και η πρόθεση για μείζονες αγορές το προσεχές χρονικό διάστημα υποχώρησε ελαφρά.

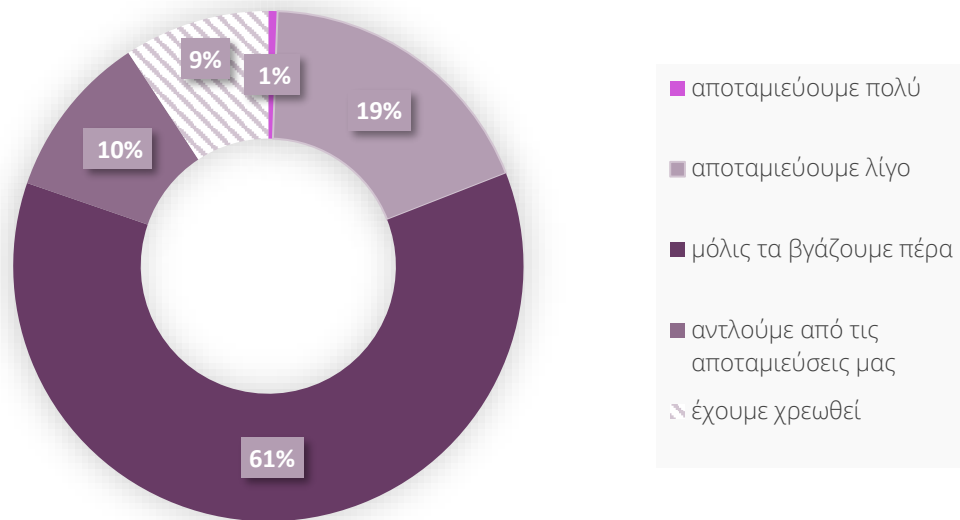
Αναλυτικότερα, το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο ενισχύθηκε ήπια, στο 59% (από 54% το προηγούμενο τρίμηνο), ενώ υποχώρησε στο 5% το ποσοστό όσων δηλώνουν το αντίθετο. Παράλληλα, ενισχύθηκε στο 67% (από 62%) το ποσοστό των καταναλωτών στην Ελλάδα οι οποίοι διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 9% (από 11%) να αναμένει βελτίωση. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, το ποσοστό των νοικοκυριών που δεν αξιολογούν ως πιθανή την αποταμίευση το επόμενο 12μηνο υποχώρησε οριακά στο 82% (από 83%), ενώ διατηρήθηκε στο 16% το ποσοστό εκείνων που τη θεωρούν πιθανή. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, ενισχύθηκε στο 42% το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 14% (από 20%) κατά μέσο όρο να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» το γ' τρίμηνο του 2024 ενισχύθηκε στο 9%, στο ίδιο σχεδόν επίπεδο με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (8%). Επίσης, υποχώρησε οριακά στο 18% το ποσοστό των ερωτηθέντων που δηλώνουν ότι αποταμιεύουν λίγο (21% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2023). Τέλος, το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» εξασθένησε ελαφρά στο 61% και το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» διαμορφώθηκε εκ νέου στο 10%, με το αντίστοιχο ποσοστό για το 2023 να κυμαίνεται στο 12% (Διάγραμμα 2.5).

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη Βιομηχανία το τρίτο τρίμηνο του 2024 διαμορφώθηκε στις 103,8 (από 108,7 το β' τρίμηνο του 2024) μονάδες, στο ίδιο επίπεδο σε σύγκριση με την αντίστοιχη επίδοση το 2023 (103,8 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, ο δείκτης στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής από τις +32,1 μονάδες στο β' τρίμηνο του 2024 υποχώρησε σημαντικά το εξεταζόμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις +19,9 μονάδες. Παράλληλα, ενισχύθηκαν οι ήπια αρνητικές εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (στις -9,7 από -6,7 μονάδες ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα έτοιμων προϊόντων διατηρήθηκαν στα ίδια επίπεδα (στις +10 μον. ο σχετικός δείκτης), ενώ οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι μικτές: οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου βελτιώθηκαν αισθητά (+15,3 από +8,4 μον.) με τις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού να εξασθενούν ήπια (-18,4 από τις -11,7 μον.). Στις προβλέψεις για την απασχόληση, το σχετικό μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο κινήθηκε ήπια ανοδικά, στις +9,5 (από +4,0) μονάδες κατά μέσο όρο. Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού κυμάνθηκε οριακά χαμηλότερα, στο 78,8% (από 80,7%), ενώ παράλληλα οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής των επιχειρήσεων εξασθένησαν ελαφρά, στους 5,1 (από 6) μήνες κατά μέσο όρο.

Διάγραμμα 2.5

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2024)

Πηγή: IOBE

Εξασθένιση σε σχέση με το β' τρίμηνο του 2024 του ποσοστού που δηλώνει ότι μόλις τα βγάζει πέρα (61% από 63%). Ενίσχυση του ποσοστού όσων αναφέρουν πως έχουν χρεωθεί.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν ήπια υψηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 106,6 μονάδες (από τις 101,9), επίδοση αισθητά χαμηλότερη συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (120,7 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, το μέσο ισοζύγιο για τις εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων κινήθηκε έντονα ανοδικά και διαμορφώθηκε στις +29 μονάδες από τις +15 το προηγούμενο τρίμηνο. Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, το 22% (από 35%) κρίνει ότι οι πωλήσεις του μειώθηκαν, με το 51% να εκτιμά το αντίθετο. Ως προς τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο δείκτης των +32 μονάδων εξασθέτισε ελαφρά και διαμορφώθηκε στις +25 μονάδες, με τα αποθέματα να αποκλιμακώνονται αισθητά (στις +13 μον. ο δείκτης). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, στις +6 μονάδες διαμορφώθηκε το ισοζύγιο των προβλέψεων για τις παραγγελίες προς προμηθευτές από τις +14 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ παράλληλα, ως προς την απασχόληση του τομέα, το μέσο ισοζύγιο προβλέψεων διατηρήθηκε ουσιαστικά αμετάβλητο στις +41 (από +42) μονάδες. Τέλος, σε όρους τιμών, το αντίστοιχο ισοζύγιο διατηρήθηκε σε έντονα πληθωριστικά επίπεδα (+25 από +32 μονάδες), με καμία εκ των επιχειρήσεων να μην εκφράζει προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 25% (από 33%) να προβλέπει το αντίθετο. Υποχώρηση των επιχειρηματικών προσδοκιών καταγράφηκε το τρίτο τρίμηνο του 2024 στους περισσότερους από τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους του Λιανικού εμπορίου πλην του κλάδου Τροφίμων - Ποτών που σημειώθηκε σημαντική βελτίωση.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις Κατασκευές διατηρήθηκαν αμετάβλητες το τρίτο τρίμηνο του 2024, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 149,2 μονάδες κατά μέσο όρο, από 150,0

μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε έντονα υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (125,0 μον.). Στις βασικές μεταβλητές, οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα εξασθένησαν ήπια, με το σχετικό ισοζύγιο από τις +31 μονάδες να διαμορφώνεται στις +25 μονάδες, με το 38% (από 35%) των επιχειρήσεων να αναμένουν περισσότερες θέσεις εργασίας, όταν το 12% αναμένει μείωσή τους. Οι αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για τις προγραμματισμένες εργασίες αμβλύθηκαν ελαφρά (στις -15 από -19 μον. ο δείκτης), ενώ παράλληλα οι εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών ενισχύθηκαν σημαντικά (στις +31 από +10 μον. το σχετικό ισοζύγιο).

Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα υποχώρησαν ήπια, στους 4,4, ενώ παράλληλα το ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών κινήθηκε ήπια ανοδικά στις +30 (από +20) μονάδες, με το 7% των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα και το 37% (από 27%) αύξηση. Τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του διατηρήθηκε στο 12-14%, ενώ από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το 46% (από 39%) κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο την έλλειψη εργατικού δυναμικού, το 11% (από 15%) τη χαμηλή ζήτηση, το 4% την ανεπάρκεια μηχανολογικού εξοπλισμού, και ένα 8% παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας, οι υψηλές τιμές των πρώτων υλών, η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, κ.ά. ως τα μεγαλύτερα προσκόμματα στη λειτουργία του. Σε κλαδικό επίπεδο, οι επιχειρηματικές προσδοκίες κινήθηκαν ήπια ανοδικά στον κλάδο των Ιδιωτικών Κατασκευών, ενώ αντίθετα υποχώρησαν έντονα στον κλάδο των Δημόσιων Κατασκευών.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις Υπηρεσίες το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν αισθητά χαμηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 115,6 μονάδες (από τις 130,2), επίδοση ήπια υψηλότερη συγκριτικά και με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (114,5 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση υποχώρησαν ελαφρά, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις +43 μονάδες, από +50 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο. Αντίστοιχα κινήθηκαν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (+33 από +45 μον. το μέσο ισοζύγιο), με το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα να υποχωρεί εντονότερα (+28 από +60 μονάδες). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, έντονη εξασθένηση παρουσίασε το ισοζύγιο προβλέψεων των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, το οποίο υποχώρησε κατά 25 μονάδες, στις +17 μονάδες, ενώ στις τιμές ο μέσος δείκτης προσδοκιών των επιχειρήσεων υποχώρησε σημαντικά και διαμορφώθηκε στις -4 (από +33) μονάδες. Τέλος, περιορίστηκε στο 60% κατά μέσο όρο το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 8% να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης και το 15% την ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού, ως βασικότερα εμπόδια στη λειτουργία τους, και το 10% λοιπούς παράγοντες, οι οποίοι συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση, τις τιμές στην ενέργεια, τον πόλεμο στην Ουκρανία κ.ά. Από τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, οι επιμέρους δείκτες υποχώρησαν αισθητά στο τρίτο τρίμηνο του 2024 στον κλάδο Ξενοδοχείων-Εστιατορίων-Τουριστικών πρακτορείων και ηπιότερα στις Χερσαίες μεταφορές και στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες, ενώ διατηρήθηκαν ουσιαστικά αμετάβλητοι στον κλάδο Ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών και βελτιώθηκαν σημαντικά στον κλάδο Πληροφορικής.

Πίνακας 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος

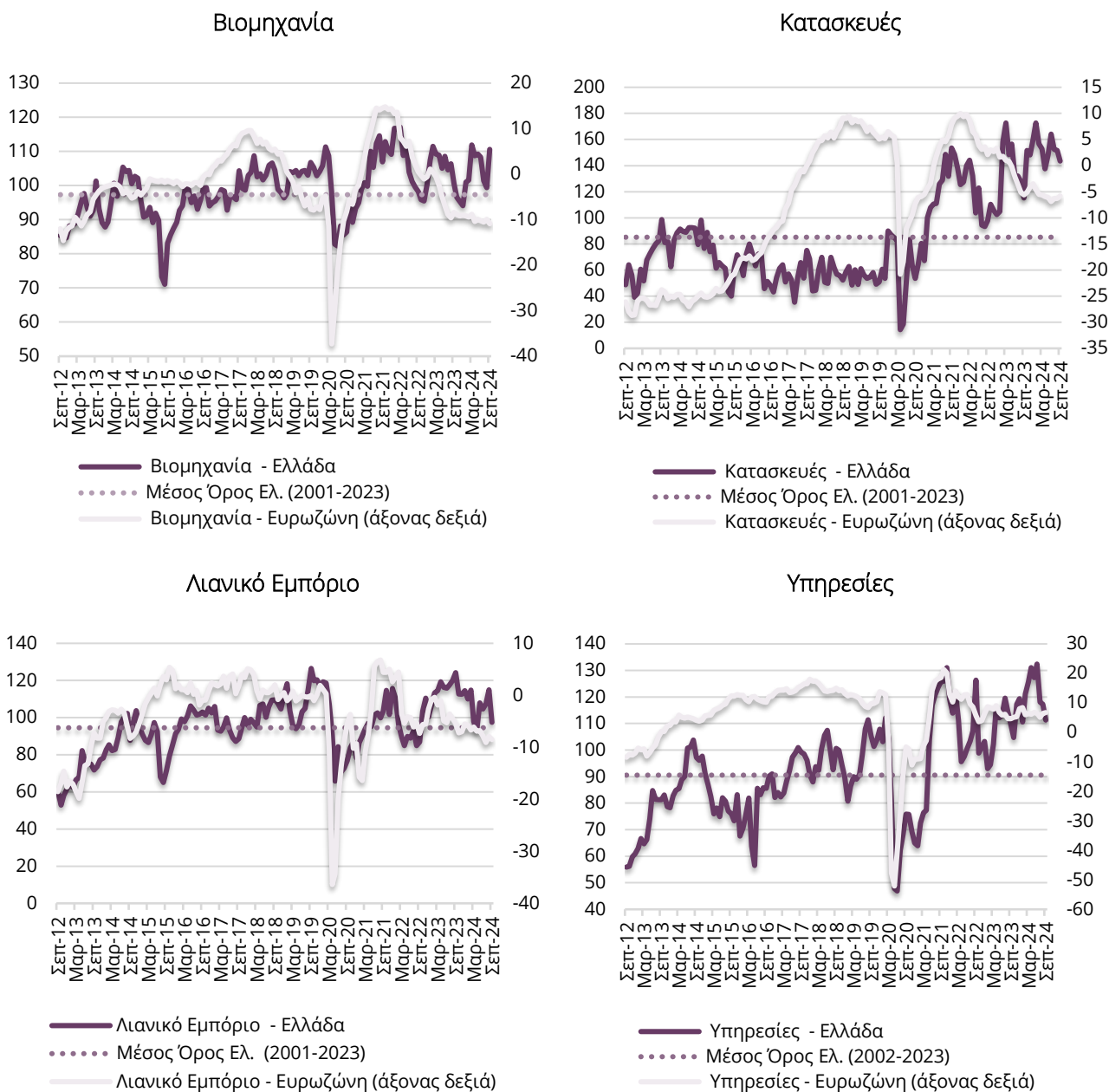
Χρονική περίοδος	Δείκτης Οικονομικού Κλίματος			Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης (Ελλάδα)
	ΕΕ-27	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2010	98,6	98,3	85,5	79,9	52,2	61,3	68,1	-57,9
2011	98,3	98,4	83,9	81,1	37,7	60,9	66,1	-69,8
2012	89,0	89,0	83,6	81,4	47,5	59,1	58,8	-73,8
2013	91,9	91,8	93,6	92,6	71,5	72,6	75,3	-69,7
2014	98,6	98,3	101,7	99,7	88,4	92,3	93,3	-53,0
2015	102,9	102,8	91,6	86,3	62,0	83,9	78,2	-51,6
2016	104,4	104,1	95,0	96,1	61,3	101,4	79,3	-61,3
2017	110,7	110,5	98,5	98,1	55,4	94,6	92,7	-58,0
2018	111,1	110,9	103,3	102,8	58,1	104,5	97,0	-44,1
α' τρίμ. 2019	106,9	106,5	102,1	101,8	56,7	105,8	85,7	-32,8
β' τρίμ. 2019	104,3	104,3	103,8	103,8	54,8	97,8	92,6	-30,9
γ' τρίμ. 2019	102,0	101,9	108,7	104,8	52,7	115,5	108,2	-10,6
δ' τρίμ. 2019	102,3	101,7	109,1	104,1	68,1	119,1	104,4	-4,2
α' τρίμ. 2020	102,0	101,5	109,9	108,6	84,9	115,1	106,5	-14,4
β' τρίμ. 2020	65,9	67,5	89,1	87,6	28,1	80,3	58,6	-38,3
γ' τρίμ. 2020	88,5	89,8	90,0	86,7	67,0	73,5	68,8	-37,0
δ' τρίμ. 2020	93,9	94,5	93,1	92,6	70,7	83,0	70,0	-40,2
α' τρίμ. 2021	99,2	99,1	96,5	98,2	106,2	90,2	70,9	-40,7
β' τρίμ. 2021	109,5	110,6	105,5	105,0	121,9	97,9	99,3	-28,3
γ' τρίμ. 2021	115,8	117,4	111,6	111,3	144,7	102,0	123,4	-33,6
δ' τρίμ. 2021	115,1	115,9	112,8	110,7	137,2	110,7	125,4	-38,8
α' τρίμ. 2022	110,7	111,2	113,4	116,9	137,2	98,8	115,7	-43,6
β' τρίμ. 2022	103,1	103,9	105,2	108,0	119,6	87,9	97,9	-53,0
γ' τρίμ. 2022	96,3	96,9	102,3	99,6	95,2	88,3	112,3	-53,6
δ' τρίμ. 2022	94,2	95,3	101,6	97,3	106,2	104,8	101,2	-52,6
α' τρίμ. 2023	97,7	99,2	106,9	109,4	145,2	111,6	96,6	-43,3
β' τρίμ. 2023	96,1	97,2	108,6	107,5	145,8	117,2	113,8	-36,7
γ' τρίμ. 2023	94,0	94,3	109,5	103,8	125,0	120,7	114,5	-36,3
δ' τρίμ. 2023	94,9	94,8	105,3	95,3	153,2	113,3	113,8	-43,5
α' τρίμ. 2024	96,3	96,0	107,2	104,8	160,8	107,6	119,1	-46,1
β' τρίμ. 2024	96,4	95,9	110,4	108,7	150,0	101,9	130,3	-42,7
γ' τρίμ. 2024	96,6	96,2	107,7	103,8	149,2	106,6	115,6	-47,8

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, IOBE

Διάγραμμα 2.6

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: IOBE

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες υποχώρησαν ελαφρά στη Βιομηχανία το γ' τρίμηνο του 2024 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο, εντονότερα στις Υπηρεσίες, ενώ διατηρήθηκαν αμετάβλητες στις Κατασκευές και ενισχύθηκαν σημαντικά στο Λιανικό εμπόριο.

Β. Δημοσιονομικές εξελίξεις

- Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος-Αύγουστος 2024: ταμειακό πλεόνασμα στο ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού ύψους €1.044 εκατ. (0,4% του ΑΕΠ) έναντι στόχου για έλλειμμα €2.774 εκατ. που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα του 2024 στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2024 και ελλείμματος €92 εκατ. (0,0% του ΑΕΠ) το αντίστοιχο διάστημα του 2023.
- Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιαν.-Αύγουστος 2024: ταμειακό πλεόνασμα ύψους €7.567 εκατ. (3,2% του ΑΕΠ), έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα €3.316 εκατ. και πρωτογενούς πλεονάσματος €5.596 εκατ. (2,5% του ΑΕΠ) για την ίδια περίοδο το 2023.
- Η βελτίωση προήλθε από τη μεγαλύτερη αύξηση των καθαρών εσόδων (+4,7% ή +€2,02 δισεκ.) σε σχέση με τις δαπάνες (+2,0% ή +€879 εκατ.). Η υπεραπόδοση οδήγησε στην κατάθεση συμπληρωματικού προϋπολογισμού που αυξάνει το ΠΔΕ το 2024 κατά €900 εκατ.
- Στόχοι στο προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2025 και στο Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό – Διαρθρωτικό Σχέδιο 2025 – 2028: Πρωτογενές πλεόνασμα γενικής κυβέρνησης 2,5% του ΑΕΠ το 2025 και 2,4% του ΑΕΠ την περίοδο 2026-2028. Χρέος γενικής κυβέρνησης 153,7% του ΑΕΠ το 2024, 149,1% του ΑΕΠ το 2025 και 133,4% το 2028.

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού το 2024 (Ιανουάριος – Αύγουστος)

Στις αρχές Οκτωβρίου κατατέθηκε στη Βουλή το προσχέδιο του κρατικού προϋπολογισμού του 2025. Κατατέθηκε συγχρόνως με την υποβολή στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του πρώτου Μεσοπρόθεσμου Δημοσιονομικού – Διαρθρωτικού Σχεδίου 2025 – 2028 (ΜΔΣ) που βασίζεται στο νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης, επομένως τα μακροοικονομικά και δημοσιονομικά μεγέθη που αποτυπώνονται στο προσχέδιο βρίσκονται σε εναρμόνιση με τις εκτιμήσεις του ΜΔΣ.

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από αυξημένη αβεβαιότητα λόγω των πρόσφατων γεωπολιτικών εξελίξεων στη Μέση Ανατολή, του παρατεταμένου πόλεμου στην Ουκρανία καθώς και βραχυπρόθεσμων παραγόντων, όπως οι συσταλτικές νομισματικές πολιτικές και ο περιορισμός της δημοσιονομικής στήριξης διεθνώς μετά την πανδημία και την ενεργειακή κρίση, αλλά και με τις σημαντικές και επιταχυνόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Σε αυτό το δυσμενές και αβέβαιο διεθνές περιβάλλον η ελληνική οικονομία αποδεικνύεται ανθεκτική με τη δημοσιονομική πορεία να είναι ευοίωνη. Πιο συγκεκριμένα, προβλέπεται πρωτογενές πλεόνασμα 2,5% το 2025 και πρωτογενή πλεονάσματα ύψους 2,4% την περίοδο 2026-2028. Το έλλειμμα προβλέπεται να αυξηθεί ελαφρώς αυτή την περίοδο, από 0,6% το 2025 σε 1,2% το 2028. Ακολούθως, το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί από 153,7% το 2024 σε 149,1% του ΑΕΠ το 2025 και σε 133,4% το 2028. Η δημοσιονομική υπεραπόδοση φέτος οδήγησε στην κατάθεση συμπληρωματικού προϋπολογισμού που αυξάνει το ΠΔΕ το 2024 κατά €900 εκατ.

Η καλή, έως τώρα, φετινή δημοσιονομική εικόνα (ειδικά η υπεραπόδοση των εσόδων), επέτρεψε στο οικονομικό επιτελείο μετά από διαπραγμάτευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αυξήσει το όριο δαπανών για τα επόμενα έτη, αλλάζοντας στην ουσία το νέο μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό και διαρθρωτικό σχέδιο 2025-2028, που θα είναι γνώμονας για τη μεσοπρόθεσμη οικονομική πολιτική.

Το σύνολο των επιπλέον δαπανών για το 2025, περιλαμβάνεται στο προσχέδιο, συμπεριλαμβανομένων όσων παρουσιάστηκαν στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Τα νέα μόνιμα δημοσιονομικά μέτρα επιφέρουν επιπλέον δημοσιονομικό κόστος το 2025 σε σχέση με το 2024, ύψους €1,1 δισεκ., ενώ πλήθος άλλων παρεμβάσεων χρηματοδοτείται από πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ). Οι νέες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, που συμπληρώνονται από σειρά θεσμικών μέτρων, εστιάζουν στη στήριξη του διαθέσιμου εισοδήματος, στην ενίσχυση των επενδύσεων και της καινοτομίας, στην αντιμετώπιση του δημογραφικού και του στεγαστικού ζητήματος καθώς και στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής. Περιλαμβάνονται επίσης μέτρα για στήριξη της υγείας, αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος και τον περιορισμό της φοροδιαφυγής.

Ισοζύγιο και πρωτογενές Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού

Σύμφωνα με τα στοιχεία εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, για την περίοδο του Ιανουαρίου - Αυγούστου 2024, παρουσιάζεται πλεόνασμα στο ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού ύψους €1.044 εκατ. (0,4% του ΑΕΠ) έναντι στόχου για έλλειμμα €2.774 εκατ. που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα του 2024 στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2024 και ελλείμματος €92 εκατ. (0,0% του ΑΕΠ) το αντίστοιχο διάστημα του 2023. Το πρωτογενές αποτέλεσμα σε τροποποιημένη ταμειακή βάση διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους €7.567 εκατ. (3,2% του ΑΕΠ), έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα €3.316 εκατ. και πρωτογενούς πλεονάσματος €5.596 εκατ. (2,5% του ΑΕΠ) για την ίδια περίοδο το 2023. Η βελτίωση του ισοζυγίου του ΚΠ σε σχέση με πέρυσι, οφείλεται στην μεγαλύτερη αύξηση των καθαρών εσόδων (+4,7% ή +€2,02 δισεκ.) σε σχέση με τις δαπάνες (+2,0% ή +€879 εκατ.), Πίνακας 2.5).

Σημειώνεται ότι μέρος της διαφοράς στις εισπράξεις των φορολογικών εσόδων ύψους €647 εκατ. προσμετράται στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα του έτους 2023, ενώ ποσό που αφορά ετεροχρονισμό των μεταβιβαστικών πληρωμών προς ΟΚΑ ύψους €1.854 εκατ. και των δαπανών για εξοπλιστικά προγράμματα ύψους €634 εκατ. (ήτοι συνολικά €2.488 εκατ.), δεν επηρεάζει το αποτέλεσμα σε δημοσιονομικούς όρους. Εξαιρουμένων των ανωτέρω ποσών, η υπέρβαση του στόχου στο πρωτογενές πλεόνασμα του κρατικού προϋπολογισμού για την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου ανέρχεται σε €1.116 εκατ. Επομένως το πρωτογενές αποτέλεσμα σε δημοσιονομικούς όρους διαφέρει από το αποτέλεσμα σε ταμειακούς όρους.

Επισημαίνεται ότι τα ανωτέρω αφορούν στο πρωτογενές αποτέλεσμα της Κεντρικής Διοίκησης και όχι στο σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης, που περιλαμβάνει και τα δημοσιονομικά αποτελέσματα των Νομικών Προσώπων και των υποτομικών των ΟΤΑ και ΟΚΑ. Επιπλέον, τα ανωτέρω αφορούν τη σύγκριση με τους στόχους της εισηγητικής έκθεσης του Προϋπολογισμού 2024. Κατά την κατάρτιση του Προγράμματος Σταθερότητας τον Απρίλιο του 2024, έχει ήδη ληφθεί υπόψη ότι ποσό ύψους €1.238 εκατ. σε δημοσιονομική βάση που προέρχεται από επικαιροποιημένη πρόβλεψη των φορολογικών εσόδων του 2024, κατευθύνεται σε αυξημένες δαπάνες του τακτικού Προϋπολογισμού των φορέων Γενικής Κυβέρνησης, καθώς και του Εθνικού σκέλους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Πίνακας 2.5

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Αύγουστος 2024* (εκατ. €)

	Ιαν. – Αύγουστος		% Μεταβ. 24/23	2023*	2024* Προϋπ.	% Μεταβ. 24Ε/23
	2023*	2024*				
I. ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	43.118	45.133	4,7	67.005	72.738	8,6
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	39.048	41.826	7,1	60.093	64.987	8,1
Έσοδα προ επιστροφών φόρων	43.565	46.325	6,3	67.086	60.567	-9,7
Μείον επιστροφές φόρων	4.517	4.499	-0,4	6.993	6.588	-5,8
2. Έσοδα ΠΔΕ ⁴	4.070	3.307	-18,7	6.912	7.751	12,1
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	43.210	44.089	2,0	70.765	75.736	7,0
3. Δαπάνες ΤΠ	37.368	37.540	0,5	59.564	63.569	6,7
Πρωτογενείς δαπάνες ΤΠ	31.667	30.985	-2,2	51.858	55.868	7,7
Τόκοι	5.701	6.555	15,0	7.706	7.701	-0,1
4. Δαπάνες ΠΔΕ ⁵	5.842	6.549	12,1	11.201	12.167	8,6
III. Έλλειμμα(-)/Πλεόνασμα (+) ΚΠ	-92	1.044		-3.760	-2.999	
% στο ΑΕΠ	-0,0	0,4		-1,7	-1,3	
IV. Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ	5.596	7.567		3.920	4.703	
% στο ΑΕΠ	2,5	3,2		1,8	2,0	
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	222.766	233.775	4,9	222.766	233.775	4,9

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Αυγούστου 2024, Υπουργείο Οικονομικών, Σεπτέμβριος 2024.*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού

Την περίοδο Ιανουαρίου – Αυγούστου 2024, το ύψος των καθαρών εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε σε €45.133 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση κατά €228 εκατ. ή 0,51% έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2024, παρότι στη στοχοθεσία της εισηγητικής έκθεσης είχε συμπεριληφθεί : α) η είσπραξη τον μήνα Μάρτιο ποσού ύψους €1.797 εκατ. από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), το οποίο στο μεγαλύτερο μέρος του, ήτοι ποσό €1.687 εκατ., είχε εισπραχθεί τον Δεκέμβριο του 2023 και επιπλέον ποσό €159 εκατ. εισπράχθηκε τον Ιανουάριο 2024 και β) η είσπραξη τον μήνα Ιούνιο τιμήματος ύψους €1.350 εκατ. από τη σύμβαση παραχώρησης υπηρεσιών για τη χρηματοδότηση, λειτουργία, συντήρηση και εκμετάλλευση του αυτοκινητοδρόμου της Εγνατίας Οδού και των τριών (3) κάθετων οδικών αξόνων, η οποία υπογράφηκε στις 29.03.2024. Τα επόμενα βήματα της διαδικασίας έως την καταβολή του τιμήματος αναμένονται να ολοκληρωθούν τους επόμενους μήνες. Σε σχέση με πέρυσι σημειώνεται αύξηση κατά €2,02 δισεκ. ή 4,7%.

⁴ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης

⁵ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης

Πίνακας 2.6

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Αύγουστος 2024* (εκατ. €)

	Ιαν. – Αύγουστος		% Μεταβ. 24/23	2023*	2024* Προϋπ.	% Μεταβ. 24Ε/23
	2023*	2024*				
Καθαρά Έσοδα ΚΠ	43.118	45.133	4,7	67.005	72.738	8,6
Καθαρά Έσοδα ΤΠ	39.048	41.826	7,1	60.093	64.987	8,1
Έσοδα ΤΠ	43.565	46.325	6,3	67.086	60.567	-9,7
<i>Επιστροφές φόρων</i>	4.517	4.499	-0,4	6.993	6.588	-5,8
Φορολογία Εισοδήματος	12.853	14.938	16,2	20.884	21.669	3,8
<i>Εκ των οποίων:</i>						
--Φυσικών Προσώπ.	8.487	9.530	12,3	12.439	13.263	6,6
--Νομικών Προσώπ.	3.269	4.083	24,9	6.782	6.797	0,2
Φορ. Ακίνητης Περιουσίας	1.938	1.941	0,2	2.491	2.487	-0,2
Φορ. Κληρ., Δωρεών, κλπ.	160	153	-4,4	240	239	-0,4
Δασμοί και φόροι Εισαγ.	243	237	-2,5	345	392	13,6
Φόροι επί αγαθών και υπ.	22.401	24.043	7,3	33.970	35.173	3,5
<i>Εκ των οποίων:</i>						
--ΦΠΑ	15.488	16.796	8,4	23.385	24.391	4,3
--Ειδικοί Φόροι Κατ'οψης	4.594	4.744	3,3	7.018	7.065	0,7
Λοιποί φόροι παραγωγής	807	353	-56,3	1.164	536	-54,0
Λοιποί τρεχ. φόροι	1.436	1.337	-6,9	2.532	2.403	-5,1
Κοινωνικές Εισφορές	39	41	5,1	58	56	-3,4
Μεταβιβάσεις	4.615	3.189	-30,9	7.530	7.960	5,7
Πωλήσεις αγαθών & υπηρ.	590	672	13,9	848	5.559	555,5
<i>Εκ των οποίων:</i>						
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.553	2.696	5,6	3.930	2.828	-28,0
Πωλήσεις παγίων	1	33	3200,0	6	23	283,3
Έσοδα ΠΔΕ ⁶	4.070	3.307	-18,7	6.912	7.751	12,1

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Αύγουστου 2024, Υπουργείο Οικονομικών, Σεπτέμβριος 2024.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Οι περισσότερες κατηγορίες παρουσίασαν αύξηση σε σχέση με πέρυσι. Τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού αυξήθηκαν κατά 6,3%, ενώ τα καθαρά έσοδα του ΤΠ αυξήθηκαν κατά 7,1%, με μείωση των επιστροφών φόρων κατά 0,4%. Τα έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος ενισχύθηκαν κατά 16,2% σε σχέση με πέρυσι, τόσο από την αύξηση των εσόδων από τη φορολογία νομικών προσώπων (+24,9%) όσο και από την αύξηση των εσόδων από τη φορολογία φυσικών προσώπων +12,3%. Τα έσοδα από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκαν από πέρυσι κατά 7,3%, πρωτίστως από την αύξηση κατά 8,4% των εσόδων από ΦΠΑ. Τα έσοδα από φόρους, γενικότερα, ανήλθαν σε €43.002 εκατ., αυξημένα κατά €1.899 εκατ. ή 4,6% έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2024. Η υπερεκτέλεση προέρχεται από την καλύτερη απόδοση των φόρων εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων του προηγούμενου έτους που εισπράχθηκαν σε δόσεις μέχρι και το τέλος Φεβρουαρίου 2023, καθώς και από την καλύτερη απόδοση στην εισπράξη των φόρων τρέχοντος έτους.

Οι μεταβιβάσεις ανήλθαν σε €3.189 εκατ., μειωμένες κατά €1.233 εκατ. έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2024 και μειωμένες κατά €1.426 εκατ. ή 30,9% σε σχέση με πέρυσι, κυρίως λόγω της εισπράξης τον Δεκέμβριο του 2023 του ποσού των €1.687 εκατ. από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), ενώ ποσό €159 εκατ.

⁶ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

εισπράχθηκε τον Ιανουάριο 2024, έναντι στόχου €1.797 εκατ. που αρχικά είχε προβλεφθεί ότι θα εισπραχθεί τον μήνα Μάρτιο 2024. Η μείωση αναχαιτίστηκε εν μέρει από τα αυξημένα έσοδα του ΠΔΕ, κατά €257 εκατ., έναντι του στόχου.

Οι πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών ανήλθαν σε €672 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση 13,9% σε σχέση με πέρυσι αλλά μείωση κατά €1.323 εκατ. σε σχέση με τον στόχο. Η υστέρηση οφείλεται στο γεγονός ότι στη στοχοθεσία της εισηγητικής έκθεσης είχε περιληφθεί η είσπραξη τον μήνα Ιούνιο του τμήματος από τη σύμβαση παραχώρησης του αυτοκινητοδρόμου Εγνατία Οδός και των τριών (3) καθέτων οδικών αξόνων του, ύψους €1.350 εκατ., η οποία όμως αναμένεται να εισπραχθεί τους επόμενους μήνες, όπως προαναφέρθηκε. Τα λοιπά τρέχοντα έσοδα ανήλθαν σε €2.696 εκατ., αυξημένα κατά €1.251 εκατ. έναντι του στόχου και κατά 5,6% σε σχέση με πέρυσι, κυρίως λόγω των αυξημένων εσόδων από επιστροφές δαπανών κατά €412 εκατ. Μείωση σημειώθηκε στους λοιπούς φόρους παραγωγής (-56,3%) και στους λοιπούς τρέχοντες φόρους (-6,9%, Πίνακας 2.6).

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Οι δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για την περίοδο του Ιανουαρίου – Αυγούστου 2024 ανήλθαν στα €44.089 εκατ. και παρουσιάζονται μειωμένες κατά €3.590 εκατ. έναντι του στόχου (€47.679 εκατ.), που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2024 αλλά αυξημένες κατά €879 εκατ. ή 2,0% σε σχέση με πέρυσι. Η αύξηση σε σχέση με πέρυσι οφείλεται κυρίως στην αύξηση των πληρωμών τόκων (+15,0%). Στο σκέλος του Τακτικού Προϋπολογισμού οι πληρωμές παρουσιάζονται μειωμένες έναντι του στόχου κατά €3.291 εκατ. αλλά αυξημένες κατά 0,5% σε σχέση με πέρυσι. Η μείωση σε σχέση με τον στόχο οφείλεται κυρίως στον ετεροχρονισμό των μεταβιβαστικών πληρωμών προς ΟΚΑ κατά €1.854 εκατ., όπως επίσης και των δαπανών που αφορούν τα εξοπλιστικά προγράμματα ύψους €634 εκατ., οι οποίες δεν επηρεάζουν το αποτέλεσμα σε δημοσιονομικούς όρους. Αντίρροπα, δηλαδή αυξητικά σε σχέση με τον στόχο, κινήθηκαν οι πληρωμές τόκων για την εξυπηρέτηση του δημοσίου χρέους κατά €465 εκατ.

Οι πρωτογενείς δαπάνες μειώθηκαν κατά 2,2% σε σχέση με πέρυσι με μείωση να καταγράφεται σε αρκετές υποκατηγορίες. Οι κοινωνικές παροχές μειώθηκαν κατά 31,5% ενώ οι μεταβιβάσεις κατά 5,9% με αυτές που αφορούν σε ΟΚΑ να μειώνονται κατά 9,3% (λόγω του ετεροχρονισμού που προαναφέρθηκε). Μεγάλη μείωση σημειώθηκε στις επιδοτήσεις (-88,9%). Αντίθετα, αύξηση παρουσίασαν οι παροχές σε εργαζομένους (+5,6%), οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών (+7,3%), οι λοιπές δαπάνες (+123,8%) και οι αγορές παγίων (+2,6%, Πίνακας 2.7).

Ως αξιοσημείωτες μεταβιβαστικές πληρωμές μπορούν να αναφερθούν: η καταβολή €130 εκατ. από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων στον ΕΛΓΑ για την αποζημίωση των πληγισμών αγροτικών εκμεταλλεύσεων από πλημμυρικά φαινόμενα εξαιτίας των θεομηνιών DANIEL-ELIAS περιόδου Σεπτεμβρίου 2023 καθώς και για σχετικά εγγειοβελτιωτικά έργα, η επιχορήγηση €225 εκατ. από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών σε συγκοινωνιακούς φορείς (ΟΑΣΑ, ΟΑΣΘ και ΟΣΕ), η επιχορήγηση €276 εκατ. από το Υπουργείο Υγείας στην Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας (ΕΚΑΠΥ) για την κάλυψη της δαπάνης προμήθειας φαρμάκων για τις ανάγκες των νοσοκομείων του ΕΣΥ και του Γ.Ν. Παπαγεωργίου και η επιχορήγηση €98 εκατ. στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών τους.

Πίνακας 2.7

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Αύγουστος 2024* (εκατ. €)

	Ιανουάριος- Αύγουστος		% Μεταβ. 24/23	2023*	2024* Προϋπ.	% Μεταβ. 24Ε/23
	2023*	2024*				
Δαπάνες ΚΠ (1+2+3)	43.210	44.089	2,0	70.765	75.736	7,0
Δαπάνες ΤΠ (1+2)	37.368	37.540	0,5	59.564	63.569	6,7
1.Πρωτογενεις δαπάνες ΤΠ	31.667	30.985	-2,2	51.858	55.868	7,7
Παροχές σε εργαζόμενους	9.309	9.826	5,6	14.039	14.850	5,8
Κοινωνικές παροχές	181	124	-31,5	417	411	-1,4
Μεταβιβάσεις	20.029	18.838	-5,9	33.399	33.229	-0,5
<i>(εκ των οποίων σε ΟΚΑ)</i>	12.530	11.370	-9,3	20.603	20.947	1,7
Αγορές αγαθών & υπηρεσιών	1.029	1.104	7,3	2.145	1.792	-16,5
Επιδότησεις	117	13	-88,9	118	81	-31,4
Λοιπές δαπάνες	42	94	123,8	49	111	126,5
Πιστώσεις υπό κατανομή	0	0	-	0	2.668	-
Αγορές παγίων	961	986	2,6	1.691	2.727	61,3
2. Τόκοι (ακαθάριστη βάση)	5.701	6.555	15,0	7.706	7.701	-0,1
3. Δαπάνες ΠΔΕ ⁷	5.842	6.549	12,1	11.201	12.167	8,6

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Αύγουστου 2024, Υπουργείο Οικονομικών, Σεπτέμβριος 2024.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και τα έσοδα του ΤΑΑ ανήλθαν σε €3.307 εκατ., από €4.070 εκατ. πέρυσι παρουσιάζοντας μείωση 18,7%. Τα έσοδα του ΤΑΑ είναι σημαντικά μειωμένα σε σχέση με πέρυσι λόγω της πρώιμης της είσπραξης της δόσης τον Δεκέμβριο του 2023, με το υπολειπόμενο ποσό (€159 εκατ.) να εισπράττεται τον Ιανουάριο. Αντιθέτως, τα έσοδα του ΠΔΕ ανήλθαν σε €3.148 εκατ., αυξημένα κατά €570 εκατ. από τον στόχο (€2.578 εκατ.) και κατά €796 εκατ. ή 33,8% σε σχέση με πέρυσι.

Οι πληρωμές στο σκέλος των επενδυτικών δαπανών ανήλθαν στα €6.549 εκατ., παρουσιάζοντας υστέρηση ύψους €299 εκατ. σε σχέση με τον στόχο αλλά αύξηση σε σχέση με πέρυσι κατά €707 εκατ. ή 12,1%. Πιο συγκεκριμένα, οι δαπάνες του ΤΑΑ υπερδιπλασιάστηκαν, από €450 εκατ. πέρυσι σε €1.001 εκατ. φέτος (+122,4%). Οι δαπάνες του ΠΔΕ αυξήθηκαν κατά €156 εκατ. ή 2,9%. Η δημοσιονομική υπεραπόδοση το 2024 οδήγησε στην κατάθεση συμπληρωματικού προϋπολογισμού τον Σεπτέμβριο που αυξάνει τις προγραμματισμένες δαπάνες του ΠΔΕ για το 2024 κατά €900 εκατ., εκ των οποίων τα €600 εκατ. αφορούν το εθνικό σκέλος.

⁷ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» περιλαμβάνει πλέον και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Γ. Χρηματοπιστωτικό σύστημα

- Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα συνεχίζει τη σταδιακή χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής που ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2024, με προσδοκία για συστηματική περαιτέρω μείωση των βασικών επιτοκίων στα επόμενα τρίμηνα.
- Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια στους ισολογισμούς των τραπεζών κατέγραψαν μείωση στο δεύτερο τρίμηνο του 2024, στο 6,9% των συνολικών δανείων.
- Η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις ενισχύθηκε στα μέσα του 2024, ενώ η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά συνεχίστηκε.
- Οι ιδιωτικές τραπεζικές καταθέσεις κατέγραψαν άνοδο σωρευτικά την περίοδο Ιουν.-Αυγ. 2024, μεγαλύτερη από την ίδια περίοδο πέρυσι.
- Το κόστος νέου δανεισμού του ιδιωτικού τομέα παρέμεινε σταθερό, αλλά η απόκλισή του από το αντίστοιχο μέσο κόστος στην Ευρώπη διευρύνθηκε το τρίτο τρίμηνο του 2024. Η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) κατέγραψε κάμψη, παραμένοντας ωστόσο σε υψηλά επίπεδα.
- Το κόστος νέου δανεισμού του δημοσίου τομέα κινήθηκε πτωτικά το τρίτο τρίμηνο του 2024, μειώνοντας οριακά την απόκλισή του από το αντίστοιχο κόστος του Γερμανικού δημοσίου.
- Η έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε κρατικά ομόλογα παρέμεινε υψηλή στα μέσα του 2024 και αποκλίνει σημαντικά από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης.

Στο τρίτο τρίμηνο του 2024, οι τιμές των μετοχών στην εγχώρια κεφαλαιαγορά κατέγραψαν άνοδο. Ως αποτέλεσμα, ο γενικός δείκτης τιμών μετοχών κατέγραψε σωρευτική άνοδο κατά 12,3% στο πρώτο εννεάμηνο, ενώ ο τραπεζικός δείκτης αυξήθηκε κατά 17,9%. Την ίδια περίοδο, διεθνείς οίκοι αναβαθμίζουν την πιστοληπτική αξιολόγηση των περισσότερων ελληνικών τραπεζών. Παράλληλα, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας προχώρησε τη στρατηγική από-επένδυσής του από τις τέσσερις συστηματικές τράπεζες παραχωρώντας σταδιακά σε ιδιώτες μέρος της συμμετοχής του σε αυτές, με ορίζοντα να έχει ολοκληρώσει πλήρως τη στρατηγική από-επένδυσης έως τα τέλη του 2024.

Έπειτα από δύο έτη περιοριστικής νομισματικής πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) προχώρησε σε τρεις διαδοχικές μειώσεις στα βασικά επιτόκια την περίοδο Ιουνίου-Οκτωβρίου, σωρευτικά κατά 75 μονάδες βάσης. Την περίοδο 2022-2023 είχαν εφαρμοστεί δέκα διαδοχικές αυξήσεις των βασικών επιτοκίων, σωρευτικά κατά 450 μονάδες βάσης. Οι αγορές προεξοφλούν συστηματική υποχώρηση των βασικών επιτοκίων το επόμενο έτος, παραμένοντας ωστόσο σε επίπεδα υψηλότερα από τις αρχές του 2022. Ενδεικτικά, στις αγορές παραγώγων επιτοκίων, το Euribor 3 μηνών εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 2,7% και 1,8% στα τέλη του 2024 και 2025 αντίστοιχα, από κοντά στο 4% στα τέλη του 2023 και -0,5% στις αρχές του 2022. Αναφορικά με τα εργαλεία ποσοτικής χαλάρωσης, η ΕΚΤ έχει διακόψει από τα μέσα του 2023 τις επανεπενδύσεις των ομολόγων που λήγουν στο πλαίσιο του προγράμματος APP, ενώ συνεχίζει τις επανεπενδύσεις μέρους των ομολόγων που λήγουν στο πλαίσιο των προγραμμάτων PEPP, έως τα τέλη του 2024, χωρίς καθαρές νέες αγορές. Οι πληθωριστικές προσδοκίες βαίνουν μεν μειούμενες, ωστόσο με κινδύνους να ελλοχεύουν από τις συνεχιζόμενες γεωπολιτικές εντάσεις στα ανατολικά της Ευρώπης και την αβεβαιότητα σε σχέση με τις διεθνείς τιμές ενέργειας.

Μεταξύ των θετικών τάσεων στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών, ενισχύθηκε η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, καταγράφονται βελτιωμένοι δείκτες οργανικής κερδοφορίας,

ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας, μειώθηκαν περαιτέρω τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ), ενώ αυξάνονται οι ιδιωτικές καταθέσεις. Το κόστος δανεισμού του δημόσιου τομέα βαίνει σταδιακά μειούμενο, καθώς και η απόκλισή του από το αντίστοιχο σε άλλες χώρες.

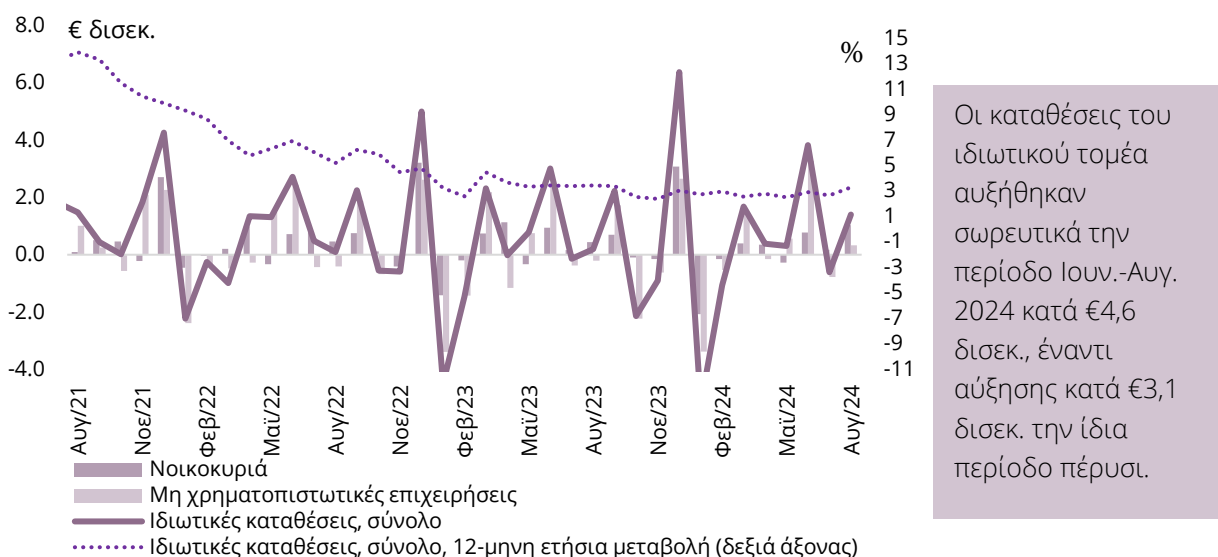
Μεταξύ των αρνητικών τάσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα στα μέσα του έτους, συνεχίζεται η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά, ενώ το περιθώριο επιτοκίου διατηρείται σε υψηλά επίπεδα. Μεταξύ των προκλήσεων από το παρελθόν, ξεχωρίζει το υψηλό ποσοστό των κόκκινων δανείων, κυρίως εκτός τραπεζικών ισολογισμών. Επιπλέον, παραμένει υψηλό το μερίδιο αναβαλλόμενης φορολογίας στα ίδια κεφάλαια των τραπεζών.

Στις νέες προκλήσεις για τις τράπεζες, ξεχωρίζουν η αυξανόμενη έκθεσή τους σε κρατικά ομόλογα, σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες. Η έγκαιρη εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελεί ευκαιρία αλλά και στοίχημα για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων με ευνοϊκούς όρους.

Στο σκέλος του παθητικού των τραπεζών, οι ιδιωτικές καταθέσεις αυξήθηκαν την περίοδο Ιουν.-Αυγ. 2024, με καθαρές νέες εισροές κατά €2,6 δισεκ από επιχειρήσεις και €2,0 δισεκ. από νοικοκυριά (Διάγραμμα 2.7). Σε ετήσια βάση, το απόθεμα ιδιωτικών καταθέσεων τον Αύγουστο ήταν αυξημένο κατά €6,0 δισεκ. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής διαμορφώθηκε στο 3,3% τον Αύγουστο, υψηλότερος από το 3,0% το 2023.

Διάγραμμα 2.7

Μηνιαία καθαρή ροή ιδιωτικών καταθέσεων στις Ελληνικές τράπεζες

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Για το υπόλοιπο του 2024 και το 2025 αναμένεται σχετική σταθερότητα στις ιδιωτικές καταθέσεις, με ήπια ανοδική τάση. Καθώς η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης επιβραδύνεται, ενώ ο πληθωρισμός παραμένει υψηλότερος του στόχου, αναμένεται να συνεχιστεί η πίεση στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και την αποταμίευση νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

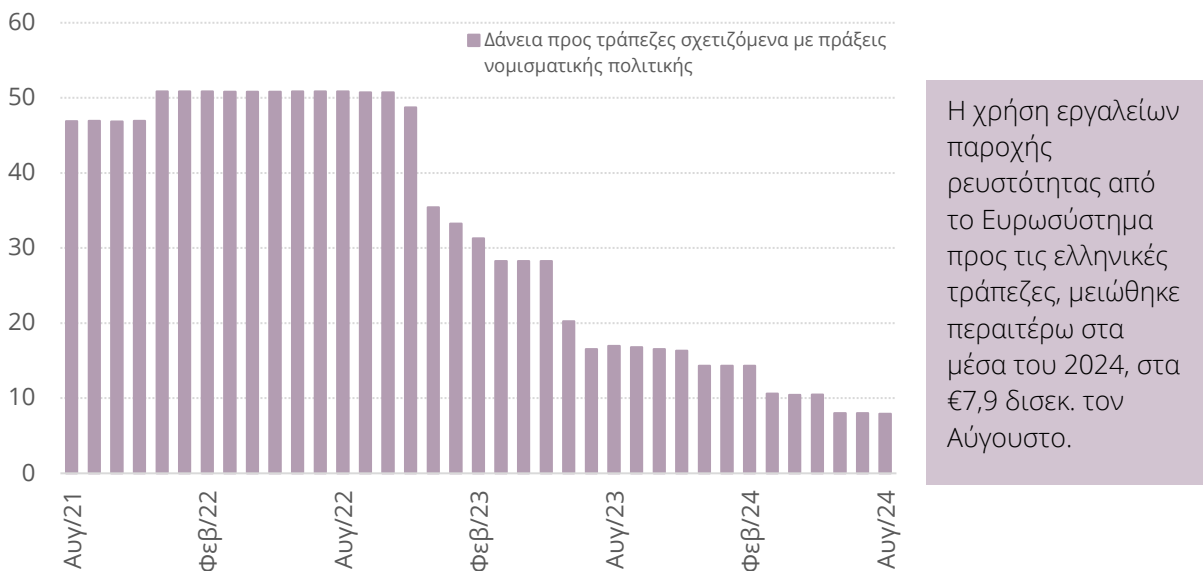

Το δεύτερο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα. Το υψηλότερο, σε σχέση με το παρελθόν, κόστος παροχής ρευστότητας από την ΕΚΤ έχει μειώσει σημαντικά τη χρήση μακροπρόθεσμων εργαλείων χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα, όπως τα LTROs, κατά €9,1 δισεκ. σε ετήσια βάση τον Αύγουστο του 2024 (Διάγραμμα 2.8). Ταυτόχρονα, τα περιουσιακά στοιχεία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος που είναι αποδεκτά από το Ευρωσύστημα ως εξασφάλιση για πράξεις νομισματικής πολιτικής, όπως αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, μειώθηκαν την ίδια περίοδο, αγγίζοντας τα €23,8 δισεκ. τον Αύγουστο του 2024, από σχεδόν €69 δισεκ. στα μέσα του 2022.

Στο τρίτο σκέλος του παθητικού των τραπεζών που αφορά στη χρηματοδότηση από τις αγορές κεφαλαίων, αφενός η σταδιακή βελτίωση της πιστοληπτικής αξιολόγησης για το κρατικό αλλά και τα ιδιωτικά αξιόγραφα δημιουργεί θετικές προοπτικές για το επόμενο έτος.

Διάγραμμα 2.8

Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των Ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα (δισεκ. €)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, ο 12-μηνος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα ενισχύθηκε, αγγίζοντας το 6,9% τον Αύγουστο του 2024 (Πίνακας 2.10). Ο αντίστοιχος ρυθμός προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (ΜΧΕ) καταγράφηκε σε 10,5% τον ίδιο μήνα (Διάγραμμα 2.9), ενώ οι συνολικές νέες καθαρές ροές προς επιχειρήσεις το πρώτο πεντάμηνο του 2024 ήταν θετικές, στα €1,9 δισεκ., αλλά μειωμένες σε σχέση με τα €4,8 δισεκ. το 2022. Παράλληλα, συνεχίστηκε αμείωτη η πιστωτική συρρίκνωση στο στεγαστικό χαρτοφυλάκιο, σταθεροποίηση κατέγραψαν οι πιστώσεις προς ελεύθερους επαγγελματίες και ατομικές επιχειρήσεις, ενώ τα καταναλωτικά δάνεια κατέγραψαν ενίσχυση.

Πίνακας 2.8

Εγχώρια τραπεζική χρηματοδότηση και μέσα επιτόκια ανά χαρτοφυλάκιο

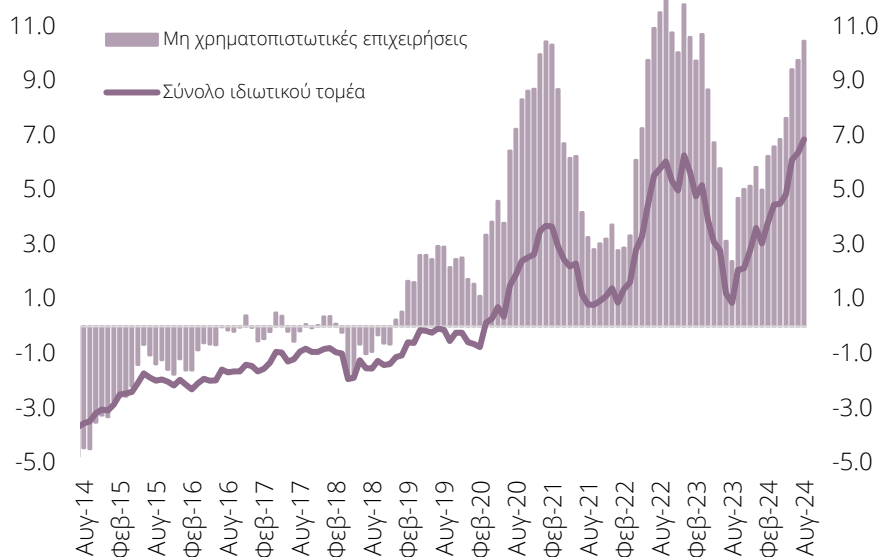
Τρίμηνο/Έτος	3/23	4/23	1/24	2/24	Ιούλ.24	Αύγ.24
Ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ροών*						
Σύνολο ιδιωτικού τομέα	1,4	2,8	3,8	5,2	6,4	6,9
Νοικοκυριά & ΜΚΙ	-2,4	-2,2	-1,7	-1,0	-0,8	-0,7
Καταναλωτική πίστη	2,1	2,8	4,3	5,4	5,8	5,8
Στεγαστική πίστη	-3,7	-3,6	-3,3	-2,9	-2,7	-2,7
Ελεύθεροι Επαγγελματίες	-3,3	-2,4	-0,8	-0,1	0,2	0,4
Μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	3,4	5,3	5,9	7,9	9,7	10,5
Μέσα επιτόκια ανά χαρτοφυλάκιο						
Καταναλωτική πίστη	11,6	11,3	10,7	10,8	11,0	11,0
Στεγαστική πίστη	4,24	4,43	4,45	4,20	3,87	3,87
Δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	6,236,	6,07	5,94	5,54	5,75	5,73

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων

Διάγραμμα 2.9

Τραπεζική χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα (ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ροών*)

Οι νέες καθαρές ροές προς τις μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις ήταν θετικές την περίοδο Ιούν.-Αύγ. 2024, κατά 0,8 δισεκ., με το ρυθμό 12-μηνης πιστωτικής επέκτασης προς το σύνολο του ιδιωτικού τομέα να αγγίζει το 6,4%.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων.

Η χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα επηρεάζεται από μεταβολές στην προσφορά και τη ζήτηση δανείων, υπό την επίδραση των υψηλότερων επιτοκίων. Στην πλευρά της προσφοράς, η εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δημιουργεί ευκαιρίες στην παροχή επιχειρηματικών πιστώσεων με ευνοϊκούς όρους.

Από την σκοπιά της ζήτησης δανείων, η έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος για τις τραπεζικές χορηγήσεις το τρίτο τρίμηνο του 2024 κατέγραψε μικρή ενίσχυση της ζήτησης νέων δανείων στην

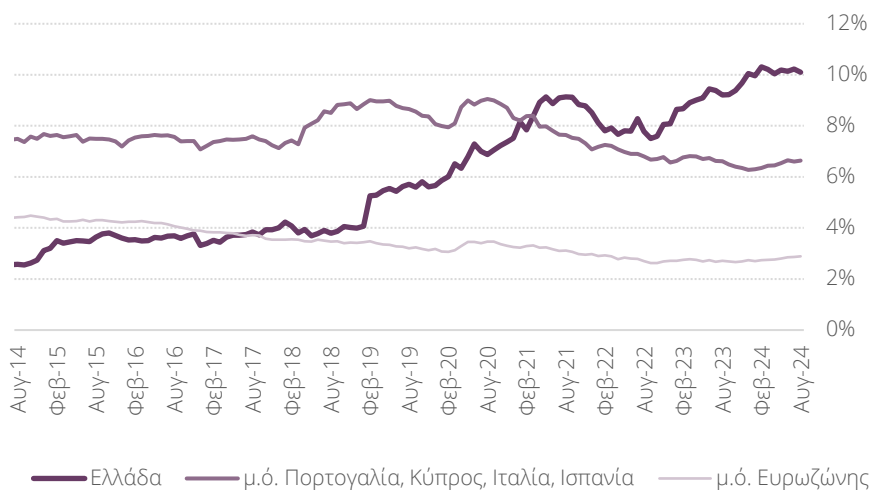

επιχειρηματική και καταναλωτική πίστη. Η προσδοκία περαιτέρω ενίσχυσης της ζήτησης εντοπίζεται τόσο σε μεγάλες όσο και σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, κυρίως για μακροπρόθεσμα δάνεια, ενώ ήπια αυξητική αναμένεται η ζήτηση για στεγαστική πίστη. Τα πιστωτικά κριτήρια κατέγραψαν σταθερότητα στο τρίτο τρίμηνο του 2024, χωρίς επίσης να αναμένονται σημαντικές μεταβολές βραχυπρόθεσμα.

Στην πλευρά του ενεργητικού, η έκθεση των τραπεζών σε κρατικά χρεόγραφα παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα το τρίτο τρίμηνο του 2024, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί σε €32,0 δισεκ. τον Αύγουστο ή 10,1% του συνολικού ενεργητικού τους. Έτσι, το μερίδιο του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών που έχει τοποθετηθεί σε κρατικά ομόλογα διατήρησε την απόκλιση από το αντίστοιχο μερίδιο των υπόλοιπων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης που κυμαίνεται στο 6,6%, πολύ υψηλότερα από το αντίστοιχο μερίδιο για τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης, που κυμαίνεται μόλις σε 2,9% (Διάγραμμα 2.10).

Διάγραμμα 2.1010

Μερίδιο ενεργητικού τραπεζών σε κρατικά ομόλογα (ως % του συνολικού ενεργητικού)

Η έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε κρατικά ομόλογα παρέμεινε υψηλή στα μέσα του 2024 και αποκλίνει σημαντικά από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης

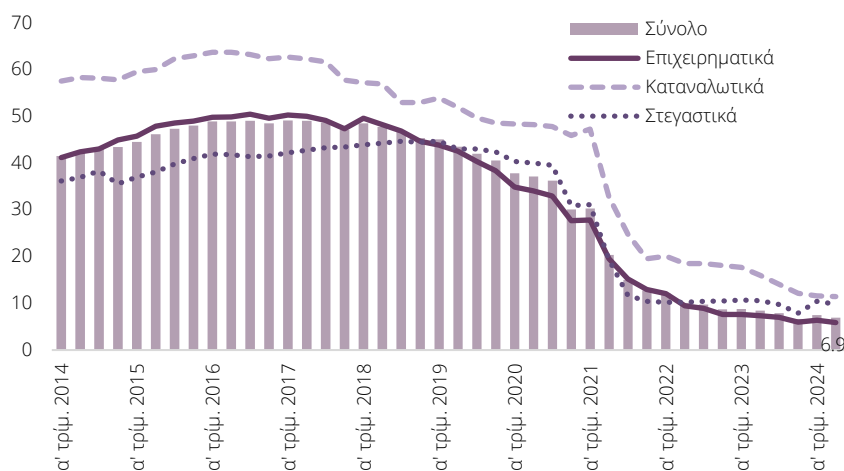
Πηγή: ΕΚΤ

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) στους ισολογισμούς των τραπεζών κατέγραψαν μείωση το δεύτερο τρίμηνο του 2024, στο 6,9% των συνολικών δανείων των τραπεζών, στα €10,4 δισεκ., από 7,5% και €11,1 δισεκ. το προηγούμενο τρίμηνο. Το συνολικό επίπεδο των ΜΕΔ παραμένει υψηλότερο από τις υπόλοιπες χώρες στην Ευρωζώνη. Στα στεγαστικά δάνεια, το ποσοστό των ΜΕΔ μειώθηκε από 10,4% σε 9,8%, στην επιχειρηματική πίστη από 6,4% σε 5,9% των σχετικών δανείων, ενώ στα καταναλωτικά δάνεια μειώθηκε οριακά από 11,6% σε 11,5%.

Διάγραμμα 2.11

Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, % του συνόλου των δανείων των τραπεζών, ανά κατηγορία*

Το β' τρίμηνο του 2024, τα ΜΕΔ κατέγραψαν μείωση, στο 6,9% του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Δάνεια εντός ισολογισμού (προ προβλέψεων) σε ατομική βάση

Πέρα από τα ΜΕΔ στους ισολογισμούς των τραπεζών, ένας πολύ σημαντικός όγκος δανείων, πρώην τραπεζικών ΜΕΔ, καταγράφεται υπό διαχείριση από τις Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ). Ενδεικτικά, το δεύτερο τρίμηνο του 2024 η συνολική ονομαστική αξία των δανείων υπό τις ΕΔΑΔΠ άγγιξε τα €69,8 δισεκ. Έτσι, το απόθεμα μη εξυπηρετούμενου ιδιωτικού χρέους, τόσο εντός, όσο και εκτός ισολογισμών του τραπεζικού συστήματος, παραμένει πολύ υψηλό, με αρνητικές επιδράσεις στην αποτελεσματική κατανομή των οικονομικών πόρων και τις προοπτικές οικονομικής ανάκαμψης (βλέπε Ειδικό Πλαίσιο στο τέλος της παρούσας ενότητας). Για τον λόγο αυτό, κρίνεται υψηλής σημασίας η εύρυθμη λειτουργία της δευτερογενούς αγοράς απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, καθώς και εργαλείων όπως ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών.

Μεσοπρόθεσμα, η μείωση των ΜΕΔ αναμένεται να συνεχιστεί με αργό ρυθμό, λόγω και της χαμηλότερης πλέον βάσης. Θετικά θα επιδράσει ο νέος γύρος του προγράμματος τιτλοποιήσεων «Ηρακλής III» που βρίσκεται σε εξέλιξη. Ορατός ωστόσο παράλληλα είναι ο κίνδυνος εμφάνισης νέων ΜΕΔ σε επιμέρους χαρτοφυλάκια με κυμαινόμενο επιτόκιο όπως το στεγαστικό, ως αποτέλεσμα των υψηλότερων επιτοκίων για μεγάλη διάρκεια.

Ως προς τις νέες πιστώσεις στο σύνολο του 2024, αφενός αναμένεται ανάκαμψη της πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις, με την επιτάχυνση στην υλοποίηση του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, για το οποίο η αναθεωρημένη συνολική περίμετρος αγγίζει πλέον τα €17,7 δισεκ. έως το 2026. Αφετέρου, αναμένεται ηπιότερη πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά, κυρίως λόγω της ανθεκτικότητας της καταναλωτικής ζήτησης.

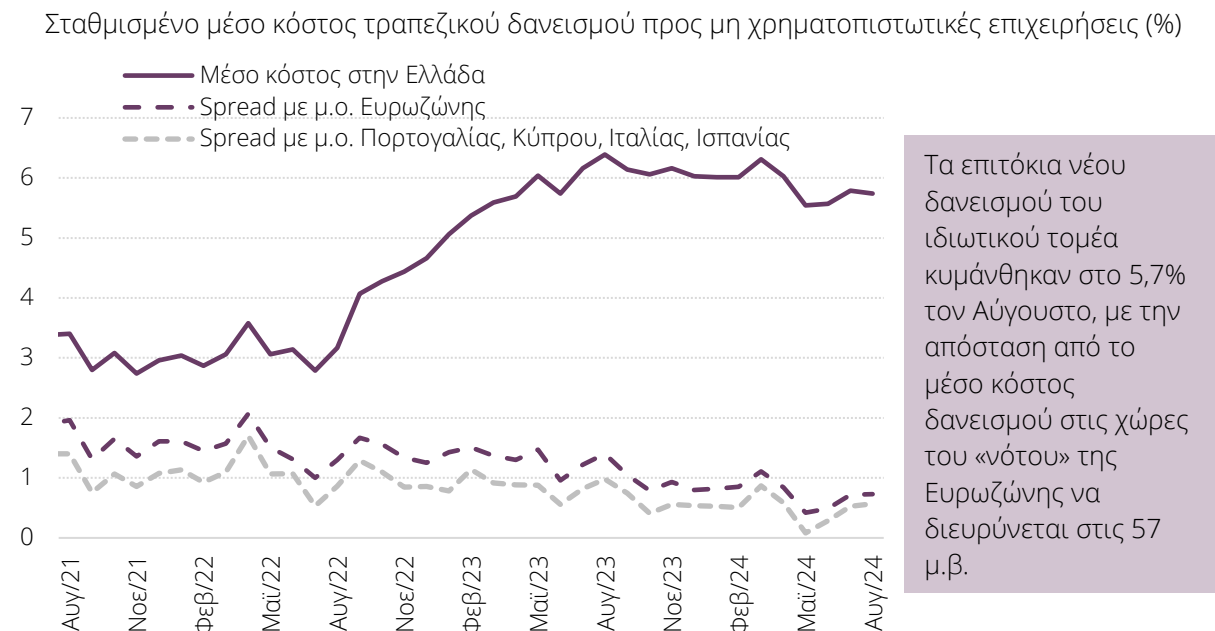
Τα επιτόκια νέων καταθέσεων παρέμειναν στάσιμα στο δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου 2024, στο 0,82% και 0,48% για τις Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις (ΜΧΕ) και τα νοικοκυριά αντίστοιχα. Στην ίδια περίοδο, το μέσο επιτόκιο νέων χορηγήσεων μειώθηκε στο 5,85%, διαμορφωμένο σε περίπου 6,0% για ιδιώτες και 5,7% για τις ΜΧΕ. Η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και

καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα την ίδια περίοδο, αν και μειώθηκε στο 5,3% από μέσο περιθώριο 5,6% στο σύνολο του 2023.

Το μέσο κόστος νέας τραπεζικής χρηματοδότησης των ΜΧΕ του ιδιωτικού τομέα μειώθηκε στο 5,7% τον Αύγουστο (Διάγραμμα 2.12). Ωστόσο, το κόστος χρηματοδότησης των ελληνικών επιχειρήσεων είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Ενδεικτικά, σύμφωνα με το σταθμισμένο δείκτη κόστους τραπεζικού δανεισμού της ΕΚΤ, το κόστος για τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις τον Αύγουστο του 2024 διαμορφώθηκε σε 5,0% στην Ευρωζώνη, και 5,3% στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης (Πορτογαλία, Ιταλία, Κύπρος, Ισπανία). Ακολούθως, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μ.ό. της Ευρωζώνης και το μ.ό. του «νότου», καταγράφεται στις 73 μ.β. και 57 μ.β. αντίστοιχα. Συγκρίνοντάς το με το επίπεδο προ της δημοσιονομικής κρίσης του 2010, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μέσο όρο των άλλων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, παραμένει αισθητά υψηλότερο.

Διάγραμμα 2.12

Πηγή: ΕΚΤ

Οι αποδόσεις των ελληνικών κρατικών ομολόγων αποκλιμακώθηκαν περαιτέρω μετά τα μέσα του έτους. Ενδεικτικά, το τρίτο τρίμηνο του 2024, η απόδοση για το 10-ετές ομόλογο κυμάνθηκε σε επίπεδα γύρω από το 3,3%, με μείωση της διαφοράς από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Η επιπλέον επιβάρυνση στο νέο κόστος 10-ετούς δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωζώνης διαμορφώθηκε το τρίτο τρίμηνο του 2024 στις 105 μ.β. και 14 μ.β. σε σχέση με το γερμανικό ομόλογο και το μέσο όρο των χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης αντίστοιχα, από 157 μ.β. και 27 μ.β. στο σύνολο του 2023 (Διάγραμμα 2.13). Παρά την πρόοδο, το spread έναντι του Γερμανικού ομολόγου παραμένει αισθητά υψηλότερα από τις μέσες τιμές τους την πρώτη δεκαετία της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη (54 μ.β.). Προϋπόθεση για περαιτέρω σύγκλιση στο κόστος δανεισμού αποτελεί ο συνδυασμός συνετής δημοσιονομικής πολιτικής και μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων με στόχο την ενίσχυση των δυναμικών ρυθμών ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο της χρηματοδοτικής στρατηγικής του ελληνικού δημοσίου, κατά τη διάρκεια του πρώτου εννεαμήνου του 2024 ο ΟΔΔΗΧ άντλησε πάνω από €9,0 δισεκ. από τις αγορές

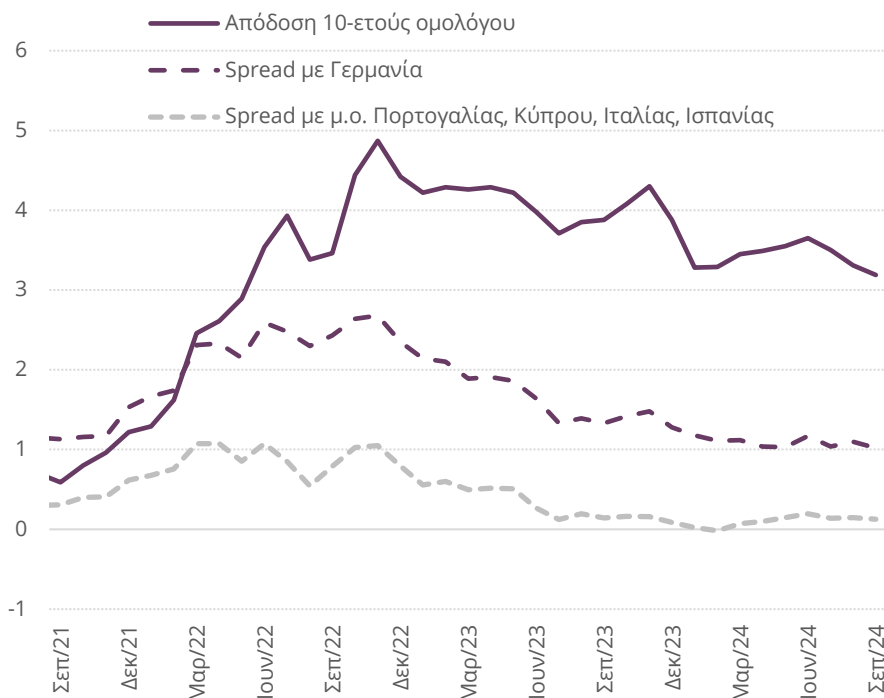

μακροπρόθεσμων ομολόγων, με την ετήσια «Στρατηγική Χρηματοδότησης» (Δεκέμβριος 2023) να αναφέρεται σε στόχο άντλησης περί τα €10 δισεκ. από εκδόσεις ομολόγων για το σύνολο του τρέχοντος έτους. Στις αρχές Φεβρουαρίου 2024 ολοκληρώθηκε η έκδοση ενός νέου 10-ετούς ομολόγου στην οποία το ελληνικό δημόσιο άντλησε €4,0 δισεκ. με επιτόκιο 3,38%, με δείκτη κάλυψης που ξεπέρασε το 10. Τον Ιούνιο 2024 ολοκληρώθηκε η έκδοση ενός νέου 30-ετούς ομολόγου στην οποία το ελληνικό δημόσιο άντλησε €3,0 δισεκ. με επιτόκιο 4,15%. Παράλληλα, ο ΟΔΔΗΧ έχει προχωρήσει σε επανεκδόσεις 5-ετών, 10-ετών και 15-ετών ομολόγων το πρώτο εννεάμηνο του 2024 όπου αντλήθηκαν μικρότερα ποσά, με επίσης ιδιαίτερα ικανοποιητική ανταπόκριση της ζήτησης από την αγορά. Παράλληλα, στόχος του ΟΔΔΗΧ έως τα τέλη του έτους αποτελεί η πρόωρη αποπληρωμή δανειακών υποχρεώσεων ύψους €8 δισεκ. από το πρώτο Μνημόνιο, με χρήση πόρων έως €5 δισεκ. από το «μαξιλάρι» ταμειακών διαθεσίμων ύψους €15,7 δισεκ. που διακρατείται στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Το ελληνικό αξιόγραφο συμπλήρωσε ένα χρόνο από την αναβάθμιση της πιστοληπτικής του αξιολόγησης σε «επενδυτική βαθμίδα», πλέον από πέντε διεθνείς οίκους αξιολόγησης, τους R&I, DBRS, Score, S&P και Fitch. Ένας ακόμα οίκος (Moody's) αξιολογεί το ελληνικό δημόσιο ένα μόλις σκαλί παρακάτω. Το ύψος του ελληνικού δημόσιου χρέους παραμένει από τα μεγαλύτερα διεθνώς ως ποσοστό του ΑΕΠ (159,8% στο α' τρίμηνο του 2024, όπως παρουσιάζεται στο Παράρτημα). Αντισταθμιστικά σε αυτό το ποσοτικό χαρακτηριστικό του, δρουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του, όπως η μακρά μέση διάρκεια αποπληρωμής, και το μεγάλο μερίδιο σε σταθερό και χαμηλό επιτόκιο.

Διάγραμμα 2.13

Απόδοση και spread 10-ετούς ομολόγου Ελληνικού Δημοσίου (%)

Η μέση απόδοση του κρατικού 10-ετούς ομολόγου μειώθηκε οριακά στο 3,3% το τρίτο τρίμηνο του 2024, ενώ το μέσο spread έναντι του αντίστοιχου Γερμανικού ομολόγου μειώθηκε στις 105 μ.β. από 108 μ.β. το προηγούμενο τρίμηνο

Πηγή: ΕΚΤ

Ειδικό Πλαίσιο ενότητας 2.2.Γ

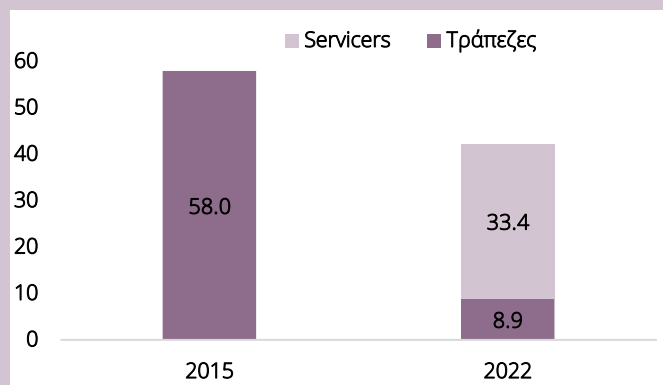
Εξέλιξη των «κόκκινων» επιχειρηματικών δανείων και των εταιρειών «ζόμπι» μετά την ελληνική κρίση

Τα επιχειρηματικά Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα (ΜΕΑ) και ο αριθμός των επιχειρήσεων «ζόμπι» στην Ελλάδα κατέγραψαν σημαντική μείωση μετά την κορύφωσή τους το 2015 και 2013 αντίστοιχα, παραμένουν ωστόσο σε υψηλά επίπεδα, ειδικά σε επιμέρους τομείς δραστηριότητας. Στη βάση διεθνώς προτεινόμενων κριτηρίων που παρουσιάζονται εκτενώς στη μελέτη, μια εταιρεία ορίζεται ως «ζόμπι» σε ένα έτος εάν α) η ηλικία της είναι τουλάχιστον 10 έτη, και β) ο δείκτης κάλυψης τόκων είναι μικρότερος της μονάδας τα τελευταία 3 διαδοχικά έτη. Αντίστοιχα, τα ΜΕΑ ορίζονται από τις εποπτικές αρχές ως ανοίγματα (δάνεια) με καθυστέρηση άνω των 90 ημερών, καθώς και ανοίγματα «αβέβαιης είσπραξης» ανεξαρτήτως καθυστέρησης.

Τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα (ΜΕΑ) των τραπεζών προς επιχειρήσεις υποχώρησαν κατά 85% την περίοδο 2016-2022, από €58 δισεκ. (47,0% του συνόλου των δανείων προς ΜΧΕ) το 2015 στα €8,9 δισεκ. (8,1%) το 2022. Η καταγεγραμμένη μείωση των ΜΕΑ στα βιβλία των τραπεζών κατά 40 π.μ. και πλέον, σωρευτικά την περίοδο 2016-2023 εκτιμάται ότι οδήγησε σε αύξηση των καθαρών ροών επιχειρηματικών δανείων κατά περίπου €8 δισεκ. εκ των €22,5 δισεκ. (36% της πιστωτικής επέκτασης) που καταγράφηκαν την ίδια περίοδο.

Παρά την αδιαμφισβήτητη βελτίωση, η μεγάλη υποχώρηση των ΜΕΑ οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε διαγραφές, πωλήσεις και τιτλοποιήσεις κατά την περίοδο 2016-2022 και σε μικρότερο βαθμό σε «οργανική» βελτίωση. Έτσι, το μεγαλύτερο απόθεμα από τα ΜΕΑ που μετακινήθηκε εκτός τραπεζικών ισολογισμών, βρίσκεται υπό τη διαχείριση των servicers και ανερχόταν σε €33,4 δισεκ. στο τέλος του 2022. Ως αποτέλεσμα, τα επιχειρηματικά κόκκινα δάνεια στο σύνολο της οικονομίας υποχώρησαν μόνο κατά 28% την περίοδο 2016-2022, σε περίπου €42 δισεκ. το 2022 (Διάγραμμα Π2.2.Γ.1)

Διάγραμμα Π2.2.Γ.1. Μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα προς ΜΧΕ από τράπεζες και servicers τα έτη 2015 και 2022, σε € δισεκ.

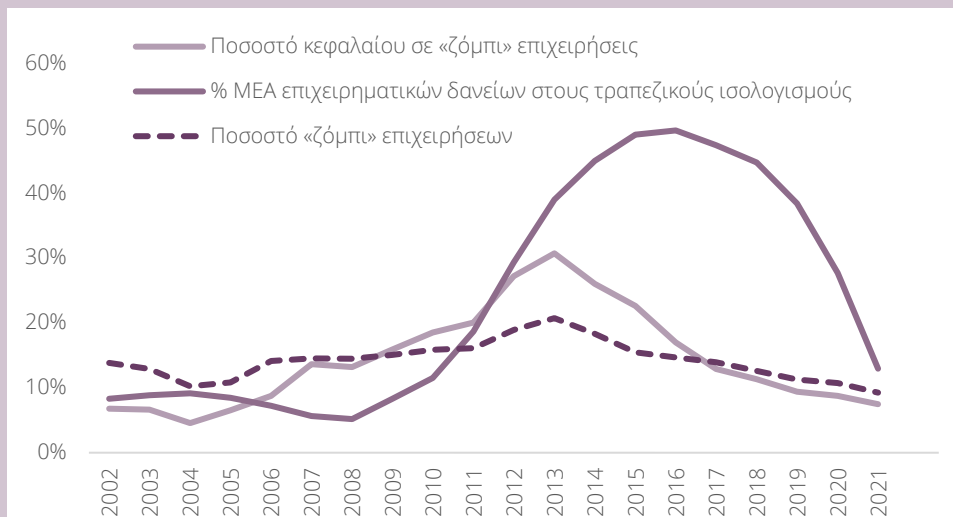
Πηγή: ΤτΕ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Παράλληλα, το εκτιμώμενο ποσοστό των επιχειρήσεων «ζόμπι» εμφάνισε αύξηση από το 10% έως το 18,6% στο χρονικό διάστημα 2005-2013 και αποκλιμάκωση έκτοτε, έως και 8,9% το 2022. Το εκτιμώμενο ποσοστό επιχειρήσεων «ζόμπι» παρουσιάζει θετική συσχέτιση με το ποσοστό επιχειρηματικών ΜΕΑ στους τραπεζικούς ισολογισμούς την περίοδο 2002-2021 (Διάγραμμα 2). Ωστόσο, η άνοδος του ποσοστού «ζόμπι» επιχειρήσεων προηγήθηκε της ανόδου του ποσοστού ΜΕΑ στους τραπεζικούς ισολογισμούς, ενώ και η μείωση του ποσοστού «ζόμπι» επιχειρήσεων προηγήθηκε

της μείωσης του ποσοστού ΜΕΑ. Η διαφορετική πορεία εξέλιξης μεταξύ των δύο δεικτών, πιθανόν αναδεικνύει ότι το ποσοστό «ζόμπι» είναι σε ένα βαθμό πρόδρομος δείκτης των ΜΕΑ.

Διάγραμμα Π2.2.Γ.2. Εξέλιξη εκτιμώμενου ποσοστού εταιρειών «ζόμπι» στην Ελλάδα, ποσοστού εταιρικών ΜΕΑ και συγκέντρωσης κεφαλαίου σε «ζόμπι», 2002-2021

Πηγή: ΤτΕ, ICAP data,prisma. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Η πυκνότητα σε αριθμό και η συγκέντρωση κεφαλαίου («συμφόρηση» ή “congestion”) σε εταιρείες «ζόμπι» επιδρούν στις υγιείς επιχειρήσεις, στο σύνολο αλλά και σε επιμέρους τομείς της επιχειρηματικής οικονομίας, όπως αναδείχθηκε σε πρόσφατη [μελέτη](#) του IOBE, η εκπόνηση της οποίας υποστηρίχθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις που δεν είναι «ζόμπι» εμφανίζουν υψηλότερες επιδόσεις, σε δείκτες όπως ο ρυθμός αύξησης των καθαρών παγίων κεφαλαίων, ο ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης και η συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής.

Προτεραιότητες πολιτικής με σκοπό την ταχεία και αποτελεσματική μείωση των ΜΕΑ και του αριθμού των εταιρειών «ζόμπι» αναμένεται να βελτιώσουν την ταχύτητα και το εύρος κάλυψης του επενδυτικού κενού της ελληνικής οικονομίας, καθώς και τη μείωση του ποσοστού ανεργίας. Επιπλέον, δύνανται να ενισχύσουν την προοπτική ενίσχυσης της συνολικής παραγωγικότητας της οικονομίας, καθώς και ανακατανομής του κεφαλαίου σε παραγωγικές επενδύσεις, που αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για την επίτευξη ισχυρών και διατηρήσιμων ρυθμών ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας μεσο-μακροχρόνια.

3 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Συνιστώσες του ΑΕΠ

Α. Πρόσφατες εξελίξεις

- Επιτάχυνση της εγχώριας ανάπτυξης κατά +2,3% (y-o-y) στο β' τρίμηνο του 2024 (έναντι +2,1% στο προηγούμενο τρίμηνο), και αύξηση του ΑΕΠ κατά +1,1% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο.
- Τη μεγαλύτερη συμβολή στην ανάπτυξη είχαν οι συνολικές επενδύσεις, οι οποίες ενισχύθηκαν ετησίως κατά +29,7% (έναντι +22,7% στο προηγούμενο τρίμηνο), χάρη στην αύξηση κυρίως των αποθεμάτων, ενώ και οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αυξήθηκαν κατά +3,9%.
- Την ανοδική πορεία της συνέχισε η ιδιωτική κατανάλωση, η οποία μεγεθύνθηκε ετησίως κατά +2,0% (από το +2,1% το προηγούμενο τρίμηνο). Αντίθετα, η δημόσια κατανάλωση μειώθηκε κατά -3,6%, με αποτέλεσμα η συνολική κατανάλωση να ενισχυθεί κατά +0,9%.
- Θετική επίδραση στον εγχώριο ρυθμό μεγέθυνσης είχε η μεταβολή των συνολικών εξαγωγών, οι οποίες μεγεθύνθηκαν κατά +2,1% (από -3,7% ένα τρίμηνο νωρίτερα). Οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά +2% (y-o-y έναντι -8,6% στο προηγούμενο τρίμηνο), ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών ενισχύθηκαν ετησίως κατά +2,8% (y-o-y), οριακά υψηλότερα έναντι του προηγούμενου τριμήνου (+2,4%).
- Στον αντίποδα, η θετική επίδραση της αύξησης των εξαγωγών υπεραντισταθμίστηκε από την αξιοσημείωτη αύξηση των συνολικών εισαγωγών, οι οποίες παρουσίασαν ετήσια ανάπτυξη της τάξης του +9,6% (έναντι +3,1% στο προηγούμενο τρίμηνο), λόγω της ενίσχυσης του ετήσιου ρυθμού μεγέθυνσης τόσο των αγαθών (+10,5%), όσο και των υπηρεσιών (+6,9%).

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

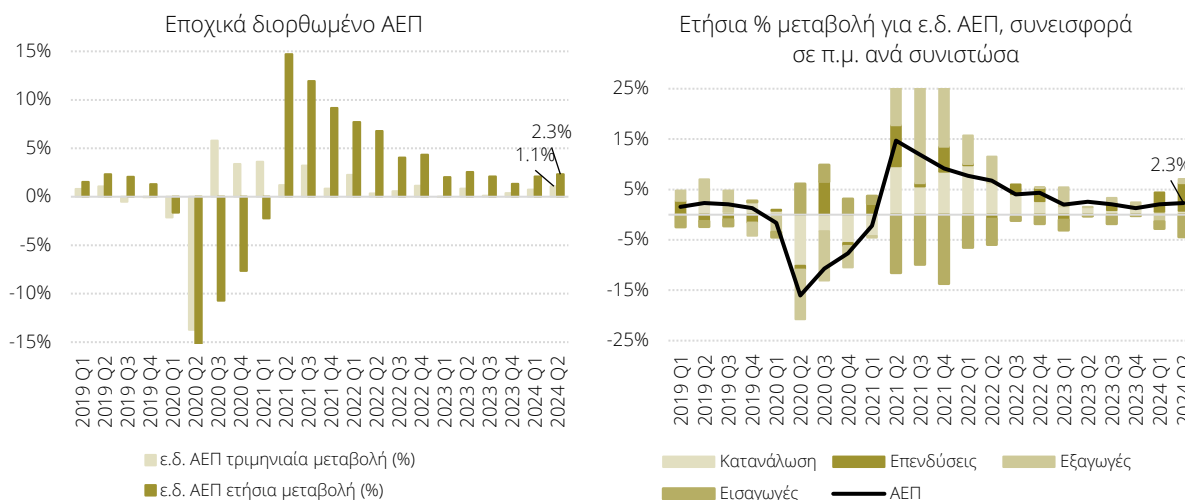
Κατά το β' τρίμηνο του 2024, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας υπολογίζεται στο +2,3%, συνεχίζοντας την ανοδική πορεία του προηγούμενου τριμήνου (+2,1% ετησίως) και υπερβαίνοντας σημαντικά τον αντίστοιχο ρυθμό της Ευρωζώνης (+0,2% σε ετήσια βάση) για την ίδια χρονική περίοδο. Αξιοσημείωτο είναι ότι η ισχυρή ετήσια αύξηση του ΑΕΠ συνεχίζεται για 13^ο συνεχόμενο τρίμηνο μετά την ανάκαμψη της οικονομίας από την πανδημία. Κύριοι

παράγοντες αυτής της ανάπτυξης είναι η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία παραδοσιακά στηρίζει την τάση του ΑΕΠ, καθώς και η μεγάλη αύξηση των συνολικών επενδύσεων, κυρίως λόγω αποθεμάτων. Αντίθετα, οι καταναλωτικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης σημείωσαν σημαντική μείωση, ενώ το εξωτερικό ισοζύγιο επιδεινώθηκε, καθώς η αξιολογητή αύξηση των εξαγωγών αντισταθμίστηκε από τη μεγαλύτερη αύξηση των εισαγωγών (Διάγραμμα 3.1).

Διάγραμμα 3.1

Εξέλιξη ΑΕΠ και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Οι συνολικές επενδύσεις βασικός μοχλός ανάκαμψης το β' τρίμ. 2024.

Όσον αφορά τις εξελίξεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το β' τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης της συνολικής εγχώριας κατανάλωσης αυξήθηκε κατά +0,9% (από 0,6% το προηγούμενο τρίμηνο). Η ιδιωτική κατανάλωση διατήρησε την ανοδική πορεία της για 13^ο συνεχόμενο τρίμηνο, όπως και το ΑΕΠ, καταγράφοντας ετήσια αύξηση +2,0% (έναντι +2,1% το προηγούμενο τρίμηνο), χάρη στην αύξηση της απασχόλησης και μέρους των ονομαστικών μισθών, καθώς και στη μείωση των αποταμιεύσεων. Αντίθετα, η δημόσια κατανάλωση συνέχισε την πτωτική τάση της, με τον ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσής της να μειώνεται κατά -3,6%, συγκριτικά με -5,1% το προηγούμενο τρίμηνο.

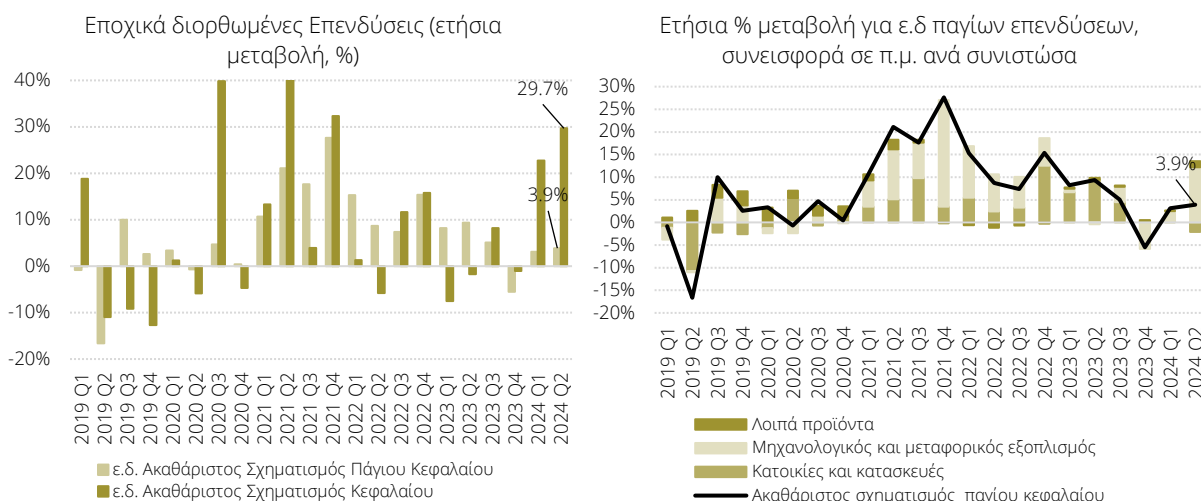
Ενισχυμένες από τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου κατάφεραν να διατηρήσουν τη δυναμική τους, αυξανόμενες ετησίως κατά +3,9%, σε σύγκριση με +3,1% το προηγούμενο τρίμηνο. Η ισχυρή δυναμική των συνολικών επενδύσεων (+29,7%) βασίζεται κυρίως στη σημαντική αύξηση των αποθεμάτων, τα οποία το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους είχαν σχεδόν μηδενική μεταβολή (Διάγραμμα 3.2). Συγκεκριμένα, στην αύξηση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου συνέβαλαν πρωτίστως οι επενδύσεις σε Μηχανολογικό και μεταφορικό εξοπλισμό, οι οποίες μεγεθύνθηκαν ετησίως κατά +12,2% (από +5,2% το προηγούμενο τρίμηνο), ακολουθούμενες από τις επενδύσεις σε Λοιπά προϊόντα, με ετήσια αύξηση +1,3% (από +0,6% το προηγούμενο τρίμηνο), ενώ αντίθετα, οι επενδύσεις σε Κατοικίες και κατασκευές παρουσίασαν πτώση, μειούμενες κατά -2,1% ετησίως (από +0,6% το προηγούμενο τρίμηνο). Αναλυτικά, στις επιμέρους κατηγορίες των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής ήταν θετικός σε πέντε από τους επτά τομείς,

καθώς ετήσιες αυξήσεις παρουσίασαν οι επενδύσεις σε Μηχανολογικό εξοπλισμό και οπτικά συστήματα (+16,3% έναντι 7,4% στο προηγούμενο τρίμηνο), Μεταφορικό εξοπλισμό (+13,4% έναντι 8,0% στο προηγούμενο τρίμηνο), Εξοπλισμό Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνίας (2,1% έναντι -1,6% στο προηγούμενο τρίμηνο), Άλλα προϊόντα (+1,4% έναντι +0,7% στο προηγούμενο τρίμηνο), και σε Άλλες Κατασκευές (+0,7% έναντι +9,4% στο προηγούμενο τρίμηνο). Στον αντίποδα, ετήσια μείωση κατέγραψαν οι επενδύσεις σε Αγροτικά προϊόντα (-5,5%), και σε Κατοικίες (-7,1%).

Διάγραμμα 3.2

Εξέλιξη επενδύσεων και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσης των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου το β' τρίμηνο του 2024. Σημαντική αύξηση και των Αποθεμάτων.

Αναφορικά με τις εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας, παρά την αξιοσημείωτη ανάκαμψη των εξαγωγών (+2,1% ετησίως από -3,7% στο προηγούμενο τρίμηνο), η συγκριτικά πολλαπλάσια μεγέθυνση των εισαγωγών (+9,6% ετησίως από +3,1% στο προηγούμενο τρίμηνο) επιδείνωσε το έλλειμμα σε εθνικολογιστικούς όρους κατά περίπου €1,6 δισεκ., σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Ως προς τις συνιστώσες των εξαγωγών, οι εξαγωγές αγαθών σημείωσαν σημαντική άνοδο (+2% από -3,7% ένα τρίμηνο νωρίτερα), ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών συνέχισαν την ανοδική πορεία τους για έκτο συνεχόμενο τρίμηνο (+2,8% από +2,4% ένα τρίμηνο νωρίτερα). Από την άλλη πλευρά, οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν σημαντικά (+10,5% ετησίως από +2,6% στο προηγούμενο τρίμηνο) για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο, συνεπικουρούμενες και από τις εισαγωγές υπηρεσιών, οι οποίες ακολούθησαν επίσης ανοδική τάση (+6,9% από +4,4% στο προηγούμενο τρίμηνο). Τέλος, σημειώνεται ότι η εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας, οριζόμενη ως το άθροισμα εξαγωγών και εισαγωγών σε σχέση με το ΑΕΠ, αυξήθηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2024 στο επίπεδο του 85% (από 82% ένα τρίμηνο νωρίτερα).

Από την πλευρά της παραγωγής (Διάγραμμα 3.3), η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) σημείωσε αύξηση για 13^ο συνεχόμενο τρίμηνο, με ετήσια άνοδο +2,0% (από +0,8% το προηγούμενο τρίμηνο), αν και ηπιότερη σε σύγκριση με την αύξηση του ΑΕΠ, παρά την εντυπωσιακή άνοδο των επιδοτήσεων, οι οποίες προσμετρώνται στην ΑΠΑ αλλά δεν αντιστοιχούν σε εγχώρια παραγωγή. Συγκεκριμένα, οι επιδοτήσεις αυξήθηκαν κατά +108,5%

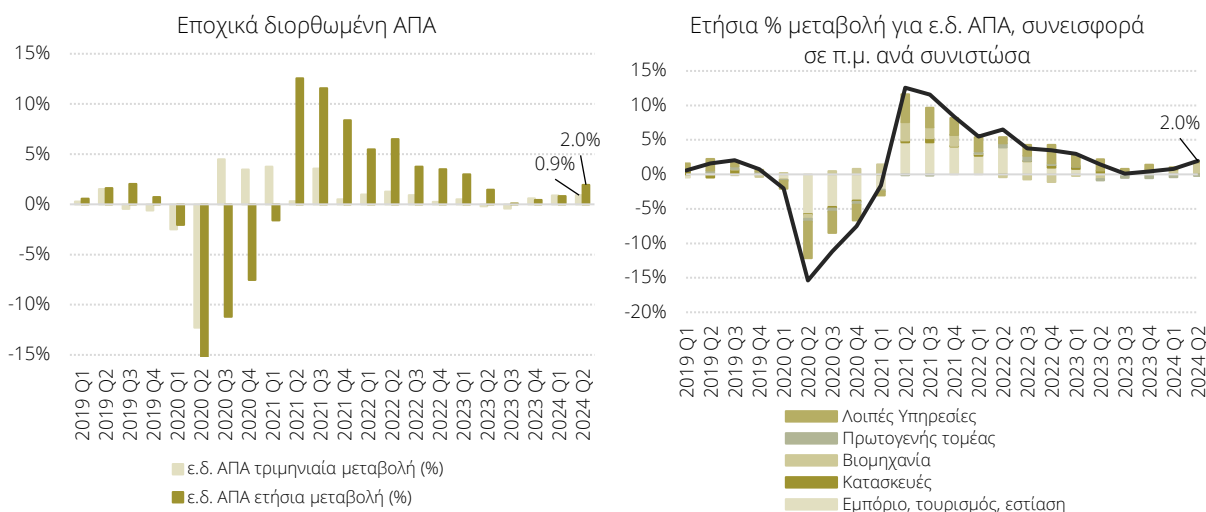

ετησίως το δεύτερο τρίμηνο του 2024 (έναντι +16,3% το προηγούμενο τρίμηνο), ενώ οι φόροι αυξήθηκαν κατά +17,9% σε ετήσια βάση (από +13,8% ένα τρίμηνο νωρίτερα).

Σε κλαδικό επίπεδο, η Βιομηχανία είχε τη μεγαλύτερη συμβολή στον ρυθμό μεγέθυνσης της ΑΠΑ το β' τρίμηνο του 2024, με ετήσια άνοδο +10,4% (έναντι +4,6% στο προηγούμενο τρίμηνο), ακολουθούμενη από τον τομέα του Τουρισμού-Μεταφορών-Εμπορίου (χονδρικό και λιανικό) με αύξηση +1,3% (έναντι +0,1% στο προηγούμενο τρίμηνο), ενώ ο τομέας των Λοιπών υπηρεσιών κατέγραψε ασθενή ανάπτυξη (+0,4% από +0,8% στο προηγούμενο τρίμηνο).

Διάγραμμα 3.3

Εξέλιξη ΑΠΑ και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Μεγέθυνση της ΑΠΑ λόγω της ενίσχυσης όλων των τομέων της παραγωγής πλην του πρωτογενούς. Η Βιομηχανία και οι Λοιπές Υπηρεσίες είχαν ισόποση συμβολή στην αύξηση της ΑΠΑ, ακολουθούμενες από τον Τουρισμό-Μεταφορές-Εμπόριο.

Αντίθετα, ο Πρωτογενής τομέας συνέχισε να συρρικνώνεται για πέμπτο συνεχόμενο τρίμηνο (-4,8% από -12,5% στο προηγούμενο τρίμηνο), ενώ ο τομέας των Κατασκευών παρουσίασε μείωση (-3% από +1,2% στο προηγούμενο τρίμηνο) μετά από έξι συνεχόμενα τρίμηνα ανάπτυξης. Στους επιμέρους τομείς της παραγωγής, οι τέσσερις από τους έξι τομείς των Λοιπών υπηρεσιών, πλην της Δημόσιας διοίκησης-Άμυνας-Υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης (-0,7% από 0% στο προηγούμενο τρίμηνο) και των Τεχνών-Διασκέδασης-Ψυχαγωγίας (-1,3% από 0,8% στο προηγούμενο τρίμηνο), παρουσίασαν ετήσια διεύρυνση της δραστηριότητάς τους. Αναλυτικότερα, την υψηλότερη ετήσια άνοδο καταγράφει, όπως και ένα τρίμηνο νωρίτερα, ο τομέας της Ενημέρωσης-Επικοινωνίας (+5% από +5,5% στο προηγούμενο τρίμηνο), με τους τομείς των Επαγγελματικών-Επιστημονικών-Τεχνικών-Διοικητικών δραστηριοτήτων (+1,3% από +0,8% στο προηγούμενο τρίμηνο), των Χρηματοπιστωτικών-Ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (+1,2% από +2,3% στο προηγούμενο τρίμηνο), και της Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (+0,4% από +0,4% στο προηγούμενο τρίμηνο) να ακολουθούν.

Ανακεφαλαιώνοντας, κατά το β' τρίμηνο του 2024 η ελληνική οικονομία μεγεθύνθηκε με ρυθμό σημαντικά μεγαλύτερο συγκριτικά με εκείνου της Ευρωζώνης. Επισημαίνεται η συνεχής αύξηση του ΑΕΠ για 13^ο συνεχόμενο τρίμηνο μετά την πανδημία, χάρη στην αύξηση της ιδιωτικής

κατανάλωσης και των επενδύσεων. Αντίθετα, οι καταναλωτικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης παρουσίασαν συρρίκνωση και το εξωτερικό ισοζύγιο επιδεινώθηκε, εξαιτίας της αύξησης των εισαγωγών, οι οποίες υπεραντιστάθμισαν την αύξηση των εξαγωγών.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών–Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2015) προσωρινά στοιχεία

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2012	180480	-7,2%	163342	-7,0%	20220	-21,0%	48968	2,0%	52770	-5,7%
2013	175920	-2,5%	156839	-4,0%	19580	-3,2%	49843	1,8%	50678	-4,0%
2014	176884	0,5%	156662	-0,1%	20431	4,3%	53954	8,2%	54104	6,8%
2015	176459	-0,2%	156616	0,0%	21370	4,6%	56661	5,0%	58356	7,9%
2016	175609	-0,5%	156028	-0,4%	22768	6,5%	56426	-0,4%	59873	2,6%
2017	177458	1,1%	158869	1,8%	21628	-5,0%	61229	8,5%	64379	7,5%
α' 2018	44943	1,9%	40273	2,3%	5323	-10,4%	16246	9,4%	16699	4,7%
β' 2018	45056	1,7%	39725	0,1%	6217	16,3%	16500	7,8%	17191	8,4%
γ' 2018	44946	0,5%	39867	0,2%	5309	-1,4%	16614	7,1%	17628	8,9%
δ' 2018	45268	2,2%	39834	-0,5%	6442	30,0%	17451	12,2%	17688	7,9%
2018	180213	1,6%	159699	0,5%	23291	7,7%	66812	9,1%	69206	7,5%
α' 2019	45626	1,5%	40352	0,2%	6325	18,8%	17110	5,3%	17751	6,3%
β' 2019	46110	2,3%	40744	2,6%	5535	-11,0%	18457	11,9%	17681	2,9%
γ' 2019	45876	2,1%	40143	0,7%	4821	-9,2%	18347	10,4%	18207	3,3%
δ' 2019	45850	1,3%	40950	2,8%	5623	-12,7%	16163	-7,4%	17579	-0,6%
2019	183462	1,8%	162189	1,6%	22304	-4,2%	70076	4,9%	71218	2,9%
α' 2020	44877	-1,6%	40702	0,9%	6402	1,2%	15381	-10,1%	18189	2,5%
β' 2020	38715	-16,0%	36346	-10,8%	5212	-5,8%	13100	-29,0%	14866	-15,9%
γ' 2020	40956	-10,7%	38748	-3,5%	6741	39,8%	12408	-32,4%	16723	-8,2%
δ' 2020	42343	-7,6%	38419	-6,2%	5361	-4,7%	14107	-12,7%	16132	-8,2%
2020	166892	-9,0%	154214	-4,9%	23716	6,3%	54996	-21,5%	65910	-7,5%
α' 2021	43879	-2,2%	38738	-4,8%	7253	13,3%	15252	-0,8%	17489	-3,8%
β' 2021	44405	14,7%	40201	10,6%	7668	47,1%	16405	25,2%	18901	27,1%
γ' 2021	45840	11,9%	41181	6,3%	7005	3,9%	18387	48,2%	20429	22,2%
δ' 2021	46223	9,2%	42039	9,4%	7093	32,3%	18249	29,4%	21000	30,2%
2021	180346	8,1%	162158	5,2%	29018	22,4%	68293	24,2%	77818	18,1%
α' 2022	47264	7,7%	42931	10,8%	7349	1,3%	17582	15,3%	20167	15,3%
β' 2022	47419	6,8%	43037	7,1%	7224	-5,8%	18565	13,2%	21058	11,4%
γ' 2022	47687	4,0%	43059	4,6%	7819	11,6%	18160	-1,2%	20758	1,6%
δ' 2022	48224	4,3%	43292	3,0%	8212	15,8%	18253	0,0%	21842	4,0%
2022	190595	5,7%	172320	6,3%	30604	5,5%	72560	6,2%	83825	7,7%
α' 2023	48222	2,0%	43719	1,8%	6796	-7,5%	19246	9,5%	21092	4,6%
β' 2023	48632	2,6%	43740	1,6%	7101	-1,7%	18609	0,2%	21061	0,0%
γ' 2023	48680	2,1%	43487	1,0%	8462	8,2%	18651	2,7%	21609	4,1%
δ' 2023	48860	1,3%	43990	1,6%	8126	-1,0%	18721	2,6%	21851	0,0%
2023	194393	2,0%	174936	1,5%	30486	-0,4%	75226	3,7%	85613	2,1%
α' 2024	49227	2,1%	43997	0,6%	8340	22,7%	18530	-3,7%	21752	3,1%
β' 2024	49759	2,3%	44121	0,9%	9209	29,7%	18993	2,1%	23078	9,6%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Σεπτέμβριος 2024

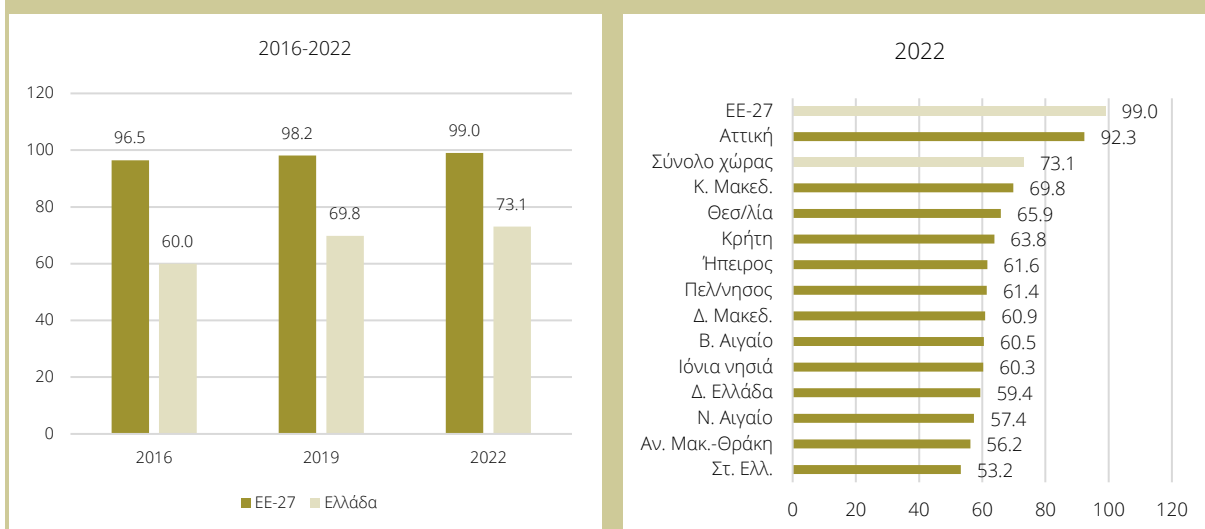
Ειδικό Πλαίσιο ενότητας 3.1Α

Ανταγωνιστικότητα και Μερίδιο εργαζομένων σε Τεχνολογία και Ε&Α, ανά περιφέρεια

Ο Δείκτης Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (ΔΠΑ), ο οποίος δημοσιεύεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανά δύο χρόνια, μετρά τις διάφορες πτυχές της ανταγωνιστικότητας για όλες τις περιφέρειες της ΕΕ. Αποτελείται από τρεις κύριους υποδείκτες: (α) Βασικός υποδείκτης (θεσμοί, μακροοικονομία, υποδομές, υγεία, εκπαίδευση), (β) Δείκτης αποδοτικότητας (ανώτατη εκπαίδευση, αποδοτικότητα της αγοράς εργασίας, μέγεθος αγορών) και (γ) Δείκτης καινοτομίας (τεχνολογία, καινοτομία, επιχειρηματικότητα). Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, του 2022, η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας έχει βελτιωθεί σημαντικά σε σχέση με το 2016, αλλά παραμένει σημαντικά χαμηλότερη σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ (Διάγραμμα 3.1.A.1).

Διάγραμμα 3.1.A.1.

Δείκτης Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (ΔΠΑ), 2016-2022

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Στο ίδιο Διάγραμμα αποτυπώνονται η έντονη ετερογένεια σε περιφερειακό επίπεδο, με τον Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (ΔΠΑ) της Αττικής να είναι ο μόνος που ξεπερνά τον μέσο όρο της χώρας. Αν και οι περιφέρειες που περιλαμβάνουν πρωτεύουσες είναι συνήθως οι πιο ανταγωνιστικές, το εν λόγω χάσμα είναι μικρότερο στα πιο ανταγωνιστικά κράτη-μέλη. Στην Ελλάδα, ο ΔΠΑ για την Αττική το 2022 ανήλθε σε 92,3, ενώ για την Κεντρική Μακεδονία ήταν μόλις 69,8. Σχετικά υψηλό ΔΠΑ παρουσιάζουν και οι περιφέρειες της Θεσσαλίας και της Κρήτης, όπου οι βιομηχανικές ζώνες αποτελούν θερμοκοιτίδες για νέες και υφιστάμενες επιχειρήσεις, προσφέροντας ευνοϊκές συνθήκες για βιομηχανικές εγκαταστάσεις.

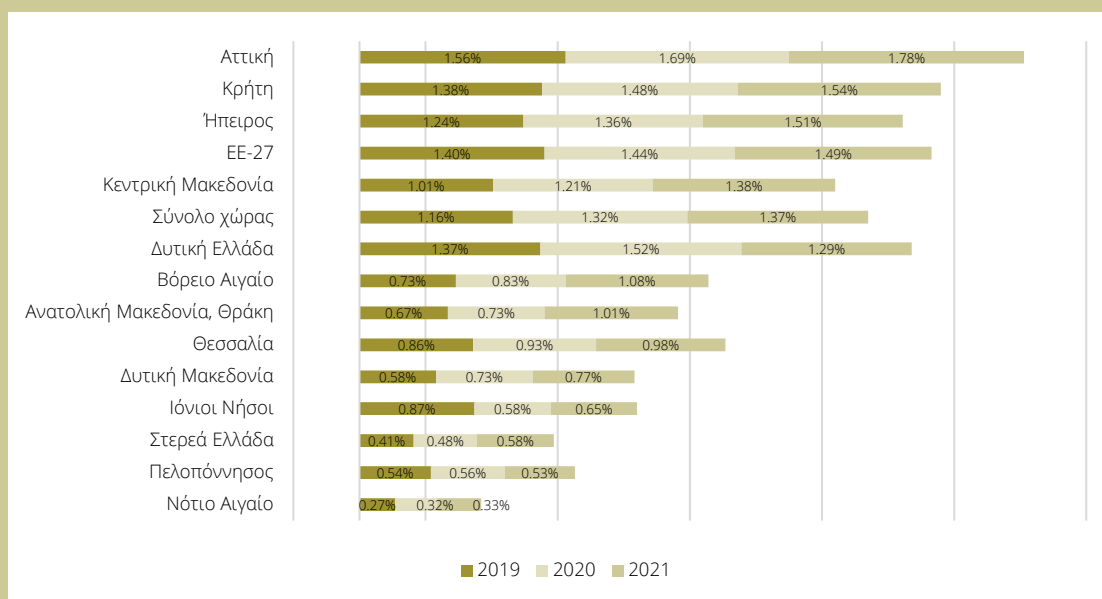
Οι επενδύσεις στην Έρευνα και Ανάπτυξη (Ε&Α) είναι κρίσιμες για χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η Ελλάδα, καθώς ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα και προάγουν την οικονομική ανάπτυξη με έμφαση στη βιωσιμότητα. Η στρατηγική της ΕΕ-27 για βιώσιμη ανάπτυξη στοχεύει στην πράσινη μετάβαση, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την προώθηση της κυκλικής οικονομίας, απαιτώντας καινοτόμες λύσεις και τεχνολογίες. Μέσα από επενδύσεις στην έρευνα σε τομείς όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η ψηφιακή καινοτομία, η Ελλάδα μπορεί να πετύχει οικονομική ευημερία, συμβάλλοντας παράλληλα στους ευρωπαϊκούς στόχους βιώσιμης ανάπτυξης.

Στο Διάγραμμα 3.1.A.2 απεικονίζονται τα ποσοστά του εργατικού δυναμικού που απασχολείται σε θέσεις Έρευνας και Ανάπτυξης (E&A) ανά περιφέρεια για την περίοδο 2019-2021. Ένα θετικό στοιχείο είναι η αύξηση του αριθμού εργαζομένων σε θέσεις E&A σχεδόν σε όλες τις ελληνικές περιφέρειες, ακολουθώντας την ευρωπαϊκή τάση. Η περιφέρεια Αττικής καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό (1,78%), ενώ οι περιφέρειες της Κρήτης (1,54%) και της Ηπείρου (1,51%) το 2021 ξεπέρασαν τον ευρωπαϊκό μέσο όρο της ΕΕ-27 (1,49%) και την Κεντρική Μακεδονία (1,38%). Η Δυτική Ελλάδα ακολουθεί με 1,29%, ενώ οι υπόλοιπες περιφέρειες παρουσιάζουν σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά, αναδεικνύοντας την έντονη ετερογένεια.

Διάγραμμα 3.1.A.2.

Προσωπικό στην E&A (% εργατικού δυναμικού) ανά περιφέρεια, 2019-2021

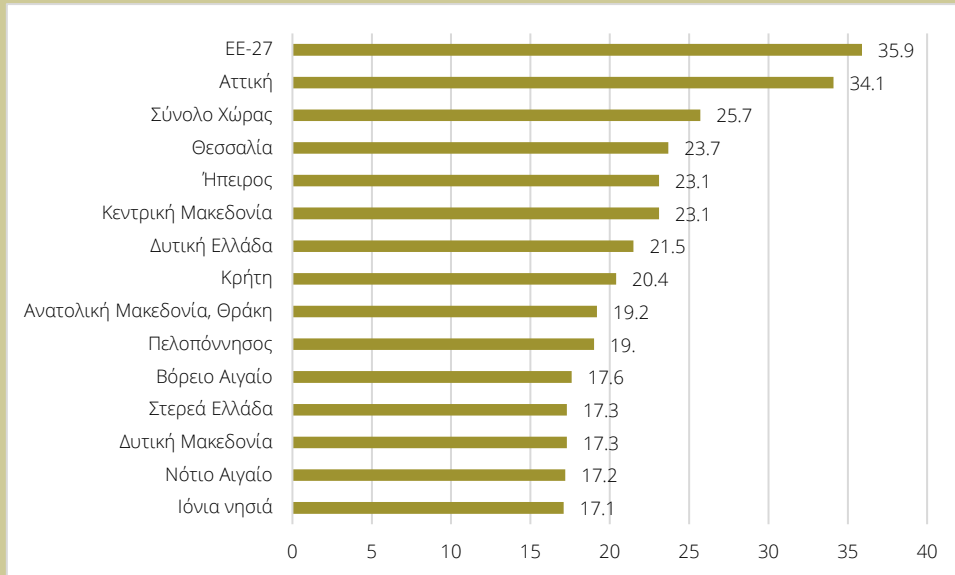
Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Αντίθετα, η έννοια του «Ανθρώπινου Δυναμικού στην Επιστήμη και την Τεχνολογία» (HRST), όπως απεικονίζεται στο Διάγραμμα 3.1.A.3, περιλαμβάνει τόσο το επαγγελματικό προφίλ όσο και το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, αναφερόμενη σε «άτομα που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την τριτοβάθμια εκπαίδευση ή που εργάζονται σε επιστημονικά και τεχνολογικά επαγγέλματα όπου συνήθως απαιτείται αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης», σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό της Eurostat.

Η διαπεριφερειακή ετερογένεια αποτυπώνεται επίσης στο ποσοστό του εργατικού δυναμικού που εργάζεται στους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας. Οι περιφέρειες των μεγάλων αστικών κέντρων κατατάσσονται υψηλά, με την Αττική να ξεπερνά τον μέσο όρο της ελληνικής οικονομίας και να πλησιάζει τον μέσο όρο της ΕΕ. Αντίθετα, οι περιφέρειες των νησιών του Ιονίου, του Αιγαίου, της Δυτικής Μακεδονίας και της Στερεάς Ελλάδας κατατάσσονται σε πολύ χαμηλότερες θέσεις.

Διάγραμμα 3.1.A.3.

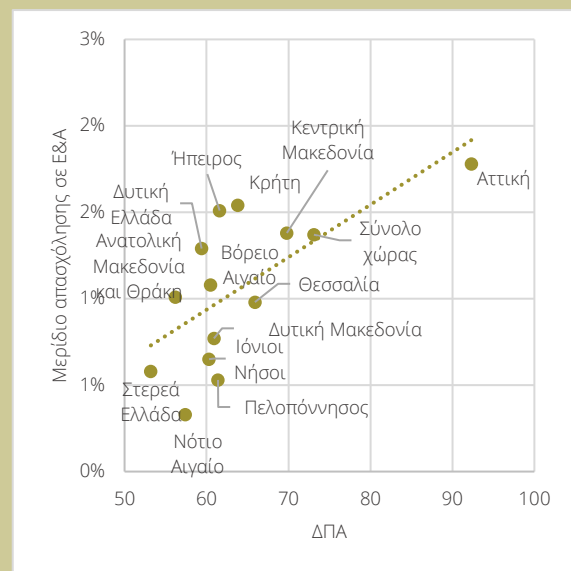
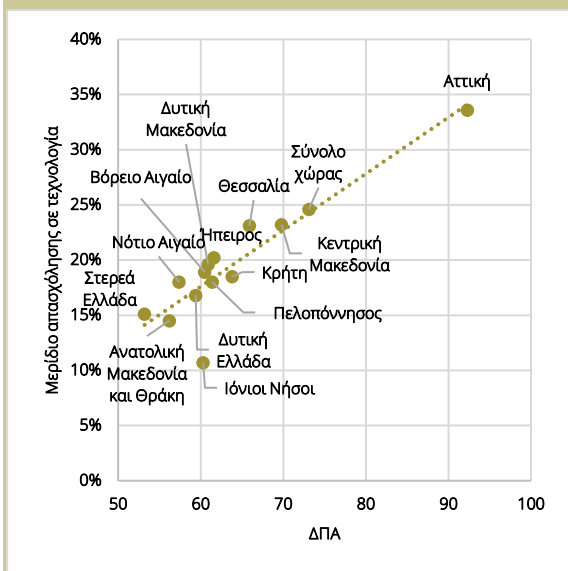
Προσωπικό στην επιστήμη και την τεχνολογία (% εργατικού δυναμικού)
ανά περιφέρεια, 2023

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Διάγραμμα 3.1.A.4.

ΔΠΑ και Μερίδιο απασχόλησης σε τεχνολογία και Ε&Α

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Η ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας συνδέεται άμεσα με το ποσοστό των εργαζομένων που απασχολούνται στον τομέα της τεχνολογίας και της έρευνας και ανάπτυξης (Ε&Α). Οι χώρες με υψηλή συμμετοχή σε αυτούς τους τομείς καταφέρνουν να καινοτομούν συχνότερα, να αυξάνουν την παραγωγικότητα και να βελτιώνουν την ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών τους. Ισχυρή θετική συσχέτιση παρατηρείται και στην Ελλάδα, όπως καταγράφει το παρακάτω διάγραμμα 3.1.A.4.

Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη συσχέτιση του ΔΠΑ με το ποσοστό (ως προς το εργατικό δυναμικό) των εργαζομένων στον ευρύτερο τομέα της Τεχνολογίας καταγράφεται στην περιφέρεια Αττικής, με την Κεντρική Μακεδονία να ακολουθεί, και τις υπόλοιπες περιφέρειες να υπολείπονται σημαντικά τόσο στην ανταγωνιστικότητα όσο και στη συμμετοχή των εργαζομένων σε Τεχνολογικούς κλάδους. Παρόμοια εικόνα, αν και με διευρυμένη διασπορά, αποτυπώνεται και στο αντίστοιχο γράφημα συσχέτισης του ΔΠΑ με το ποσοστό των εργαζομένων σε εξειδικευμένες θέσεις Ε&Α. Καθώς, οι δύο μεγαλύτερες περιφέρειες της χώρας (Αττική και Κεντρική Μακεδονία) συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μερίδιο εξειδικευμένης εργασίας, δεν αποτελεί έκπληξη η υψηλή συσχέτιση που σημειώνεται σε αυτές. Η ακριβής αποτύπωση και τεκμηρίωση της σχέσης ανταγωνιστικότητας και εργασίας εξειδικευμένης σε κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας απαιτεί περισσότερη ενδεδειγμένη και στοιχειοθετημένη έρευνα, που υπερβαίνει τους σκοπούς του παρόντος πλαισίου. Πάντως, οι ενδείξεις που απορρέουν από τα δεδομένα είναι υποστηρικτικές ως προς τη θετική συσχέτιση ανταγωνιστικότητας και εξειδικευμένης εργασίας, προσφέροντας έναυσμα για πολιτικές που θα ενθαρρύνουν τη στροφή του παραγωγικού υποδείγματος σε τομείς οι οποίοι υποστηρίζουν θέσεις εργασίας με υψηλό μερίδιο τεχνολογίας και Ε&Α.

B. Παραδοχές και προβλέψεις

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Οι κύριοι παράγοντες εξέλιξης του ΑΕΠ το 2024 περιλαμβάνουν τον χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας της Ευρωζώνης, τη σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και των επιτοκίων, τη γεωπολιτική αστάθεια, την πορεία των δημοσιονομικών μεγεθών, καθώς και την εφαρμογή του αναθεωρημένου Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.
- Εκτίμηση για ανάπτυξη της τάξης του 2,3%, σε σταθερές τιμές το 2024.
- Σημαντική ενίσχυση των πάγιων επενδύσεων (+8,8%) και διεύρυνση της δυναμικής της ιδιωτικής κατανάλωσης (+2,2%).
- Επιδείνωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, με την αύξηση των εισαγωγών να (+5,8%) υπεραντισταθμίζει την αύξηση των εξαγωγών (+1,8%) το 2024.
- Εκτίμηση για τον πληθωρισμό στο 3,0% για το 2024 και 2,4% το 2025 και το ποσοστό ανεργίας στο 10,1% για το 2024 και 9,3% το 2025.
- Οι κύριοι παράγοντες εξέλιξης του ΑΕΠ το 2025 περιλαμβάνουν την ήπια επιτάχυνση της οικονομίας της Ευρωζώνης, την περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και των επιτοκίων, καθώς και την εφαρμογή του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.
- Εκτίμηση για παρόμοια σε μέγεθος ανάπτυξη κατά 2,4% το 2025, με ήπια επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης (+1,7%) και ενίσχυση της δυναμικής των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου (+11%).
- Μικρή βελτίωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, με τις εξαγωγές και τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως το 2024, κατά +4,0% και +2,9% αντιστοίχως.

Εν μέσω κινδύνων που απορρέουν από τη γεωπολιτική και οικονομική αστάθεια σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, τον επίμονο πληθωρισμό, το υψηλό δημόσιο χρέος και το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου, αλλά και ευκαιριών, όπως η επιτάχυνση στην υλοποίηση του αναθεωρημένου Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, η αποκλιμάκωση των επιτοκίων, καθώς και η ενισχυμένη εξωστρέφεια, η ελληνική οικονομία αναμένεται να διατηρήσει την αναπτυξιακή δυναμική της το 2024 και 2025.

Επίμονος πληθωρισμός

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2024, ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) σημείωσε αύξηση κατά 3,0% (σημαντικά ηπιότερη έναντι του +4,4% ένα έτος πριν), πληθωρισμός ο οποίος είναι ο πέμπτος υψηλότερος μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης, και αρκετά υψηλότερος του σταθμισμένου μέσου όρου (+2,4%, από +6,4% ένα έτος πριν). Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία για την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2024, η αύξηση του ΕνΔΤΚ κατά 3,0% οφείλεται κυρίως στη θετική επίδραση της εγχώριας ζήτησης, ενώ η ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά διαμορφώθηκε σε 3,2% έναντι 7,6% το προηγούμενο έτος. Η έμμεση φορολογία είχε θετική συνεισφορά στις τιμές κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ την ίδια περίοδο πέρυσι δεν είχε καμία επίδραση. Ο δομικός πληθωρισμός στην Ελλάδα για το πρώτο οκτάμηνο του 2024 ανήλθε στο 3,3%, συγκριτικά με 7,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως περαιτέρω άνοδο 3,0% κατέγραψε τον Ιούνιο του 2024 ο ρυθμός μεταβολής του ΕνΔΤΚ (από 2,4% τον ίδιο μήνα πέρυσι)

(μια πληρέστερη ανάλυση σχετικά με τον πληθωρισμό, των βασικών παραγόντων καθορισμού του υπάρχει στην ενότητα 3.5).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι τιμές των ενεργειακών προϊόντων παρουσίασαν άνοδο, με την τιμή του πετρελαίου να αυξάνεται κατά 3,7% την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2024, αν και σε χαμηλότερα επίπεδα από την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Η αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης και οι πολεμικές εντάσεις στη Μέση Ανατολή ενδέχεται να προκαλέσουν περαιτέρω αυξήσεις στις τιμές ενέργειας.

Στο εσωτερικό, η εγχώρια ζήτηση επιβραδύνει την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, ενισχυόμενη από παράγοντες όπως η μείωση της ανεργίας, οι μισθολογικές αυξήσεις από την 1η Απριλίου 2024, τα μέτρα στήριξης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και η επιστροφή των τριετιών. Επίσης, οι γεωπολιτικές εντάσεις στην περιοχή του Ισραήλ μπορεί να επιτείνουν στην άνοδο του πληθωρισμού.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Μάιος 2024), ο πληθωρισμός στην Ευρωζώνη προβλέπεται να φτάσει στο 2,5% το 2024 και στο 2,1% το 2025, ενώ για την Ελλάδα προβλέπεται ελαφρώς υψηλότερος, στο 2,8% το 2024 και στο 2,1% το 2025. Παρόμοια είναι η πρόβλεψη της ΕΚΤ για τον πληθωρισμό στην ΕΖ το 2024, ενώ για το 2025 η εκτίμησή της είναι οριακά υψηλότερη στο 2,2%, σύμφωνα με τις αναθεωρημένες εκδόσεις της τον Σεπτέμβριο του τρέχοντος έτους. Για την Ελλάδα, ο πληθωρισμός αναμένεται να κινηθεί ελαφρώς πάνω από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, κυρίως λόγω της πιο αργής μείωσης των τιμών στα τρόφιμα και της σταθερής αύξησης των μισθών.

Χαμηλός αλλά ανθεκτικός ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας της Ευρωζώνης

Την ανοδική τους πορεία συνέχισαν οι περισσότερες οικονομίες παγκοσμίως το πρώτο εξάμηνο του 2024, με αποτέλεσμα ο ΟΟΣΑ στην τελευταία έκθεση του Σεπτεμβρίου να αναθεωρήσει ελαφρώς προς τα πάνω τις προβλέψεις του για το ρυθμό ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας στο 3,2% για το 2024. Συγκεκριμένα, οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ετήσιο ρυθμό +1,8% το δεύτερο τρίμηνο του 2024, οριακά μεγαλύτερο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (+1,7%), ενώ η οικονομία των ΗΠΑ την ίδια περίοδο κατέγραψε ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του +3,1% (από +2,9% το προηγούμενο τρίμηνο), λόγω, πρωτίστως, αυξήσεων στην καταναλωτική δαπάνη.

Στο ίδιο διάστημα, ελαφρώς υψηλότερος έναντι του προηγούμενου τριμήνου, ήταν και ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας της Ευρωζώνης, ο οποίος ωστόσο παραμένει χαμηλός (+0,6% από +0,5% ένα τρίμηνο νωρίτερα). Τη μεγαλύτερη θετική συνεισφορά στην ανάπτυξη για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο είχαν οι εξαγωγές, με την κατανάλωση δαπάνη να ακολουθεί υποστηριζόμενη από την αύξηση των μισθών και την συνεπακόλουθη ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος. Ταυτόχρονα, οι αγορές εργασίας παρέμειναν ανθεκτικές, με την ανεργία να φτάνει κοντά σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Τέλος, η άμβλυνση των πληθωριστικών πιέσεων και ένα πιο σταθερό περιβάλλον δανεισμού άρχισαν να επιδρούν, αναζωογονώντας σταδιακά τις επενδύσεις, ιδίως στον τομέα της στέγασης (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις μεταβολές των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών των χωρών της ΕΕ και παγκοσμίως υπάρχουν στις ενότητες 2.1A και 2.1B). Για το σύνολο του 2024, ο ΟΟΣΑ (Σεπτέμβριος 2024) προβλέπει ένα ρυθμό μεγέθυνσης της Ευρωζώνης της τάξης του +0,7%, αμετάβλητος συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ η ΕΚΤ (Σεπτέμβριος 2024) προβλέπει έναν οριακά χαμηλότερο ρυθμό της τάξης του 0,8%.

Ταχύτερη αποκλιμάκωση των επιτοκίων

Μετά τη σταδιακή μείωση του πληθωρισμού της ΕΖ από το προηγούμενο τρίμηνο, η ΕΚΤ έχει προβεί σε τρεις διαδοχικές μειώσεις επιτοκίων από τον Ιούνιο του 2024, μετά από 10 συνεχείς αυξήσεις τα τελευταία δύο χρόνια. Συγκεκριμένα, μετά την μείωση κατά 25 μονάδες βάσης των βασικών επιτοκίων τον Ιούνιο, η ΕΚΤ προχώρησε τον Σεπτέμβριο σε εκ νέου μειώσεις του επιτοκίου διευκόλυνσης καταθέσεων κατά 25 μονάδες, καθώς και των επιτοκίων πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, και διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης κατά 60 μονάδες βάσης έκαστα. Η συγκεκριμένη απόφαση βασίζεται, αφενός, στη μείωση του πληθωρισμού στην ΕΖ κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες από τον Σεπτέμβριο του 2023 και, αφετέρου, στην πρόβλεψη για περαιτέρω χαλάρωση των πληθωριστικών πιέσεων σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Ανασταλτικά στη μείωση των επιτοκίων λειτουργούν οι ισχυρές εγχώριες πιέσεις στις τιμές των υπηρεσιών, καθώς και το ενδεχόμενο μιας νέας αύξησης των διεθνών τιμών ενέργειας εξαιτίας των κλιμακούμενων γεωπολιτικών αναταραχών, δημιουργώντας την προσδοκία για μια ελαφρά πιο αργή μείωση των επιτοκίων στην Ευρώπη το 2024. Επισημαίνεται ότι τον Σεπτέμβριο η ΕΚΤ αναθεώρησε προς τα πάνω τις προβλέψεις για την ανάπτυξη (0,8% από 0,7% πριν τρεις μήνες), ενώ διατήρησε σταθερές τις προβλέψεις της για τον πληθωρισμό (2,5%) στην ΕΖ για το 2024. Στο ίδιο κλίμα, η FED μείωσε το βασικό επιτόκιο της στο 5% (Σεπτέμβριος 2024), προχωρώντας στην πρώτη μείωση των επιτοκίων της εδώ και τέσσερα χρόνια, στέλνοντας θετικό μήνυμα στις αγορές που ανέμεναν μια εμφατική κίνηση εν μέσω της αποδυνάμωσης της εικόνας της απασχόλησης.

Αξίζει, τέλος, να σημειώσουμε πως υποθέτουμε ότι τα επιτόκια ακολουθούν την τάση των σημερινών προθεσμιακών συμβολαίων, δηλαδή το Euribor σταδιακά υποχωρεί από κοντά στο 3,9% στην αρχή του έτους προς την περιοχή του 2,7% (από προσδοκία για 3,3% το προηγούμενο τρίμηνο) στα τέλη του 2024 και 1,8% στα τέλη του 2025.

Επιτυχής εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού το 2024 (Ιανουάριος - Αύγουστος) με υπεραπόδοση των εσόδων

Ευόιωνη είναι η δημοσιονομική εικόνα της ελληνικής οικονομίας, καθώς επιτυχής ήταν η εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ) κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2024, με το πρωτογενές πλεόνασμα να αγγίζει το +3,2% του ΑΕΠ και το δημοσιονομικό ισοζύγιο να παρουσιάζει πλεόνασμα +0,4% του ΑΕΠ. Η σημαντική αυτή βελτίωση έναντι του προηγούμενου έτους, αποδίδεται, κυρίως, στην υπεραπόδοση των εσόδων, η οποία που επέτρεψε στο οικονομικό επιτελείο, μετά από διαπραγμάτευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να αυξήσει το όριο δαπανών για τα επόμενα έτη (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εκτέλεση του ΚΠ παρουσιάζονται στην ενότητα 2.2B).

Για το σύνολο του 2024, εκτιμάται ότι ο ΚΠ θα παραμείνει πλεονασματικός (+2,4%), ενώ το ισοζύγιο θα είναι ελλειμματικό (-1,0%) συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Το γεγονός αυτό τεκμαίρεται από την ηπιότερη ενίσχυση των κρατικών εσόδων σε σχέση με τις δαπάνες. Σημειώνεται ότι καθοριστική για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων είναι η έγκαιρη και αποτελεσματική αξιοποίηση των υφιστάμενων χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και των νέων εργαλείων, όπως το REPowerEU, παράλληλα με την προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Διατήρηση πτωτικής τάσης δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ, μείωση ποσοστού μη εξυπηρετούμενων δανείων

Το επίπεδο του δημοσίου χρέους μειώθηκε οριακά κατά το πρώτο τρίμηνο του 2024. Ωστόσο, η ισχυρή ονομαστική επίδοση της ελληνικής οικονομίας, σε συνδυασμό με τον υψηλό πληθωρισμό, οδήγησε σε σημαντική μείωση του λόγου χρέους προς το εγχώριο ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης μειώθηκε στο 159,8% του ΑΕΠ στο πρώτο τρίμηνο του 2024, από 161,9% την ίδια περίοδο το 2023.

Κατά το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, το χρέος του ελληνικού δημοσίου παρουσίασε μικρή μείωση σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο (€355.912 εκατ. από €355.947 εκατ.). Σύμφωνα με στοιχεία του Οργανισμού Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ), το 53,5% του νέου μεικτού ετήσιου δανεισμού έγινε μέσω έντοκων γραμματίων, ενώ το υπόλοιπο 46,5% αφορούσε ομόλογα. Αντίστοιχα, η μέση σταθμική διάρκεια του μεικτού νέου δανεισμού διαμορφώθηκε περίπου στα 16,77 έτη, ενώ το μέσο σταθμικό κόστος ανήλθε στο 3,7%. Σημειώνεται ότι η δομή του χρέους μειώνει την αβεβαιότητα αναχρηματοδότησής του, καθώς πάνω από το 74% του δημοσίου χρέους διακρατείται από τους θεσμικούς εταίρους, έχει μέση διάρκεια τα 19 χρόνια και φέρει σταθερά και χαμηλά επιτόκια. Αντίθετα, οι χρηματοδοτικές ανάγκες της οικονομίας τα επόμενα χρόνια επηρεάζονται και από την αποπληρωμή των δόσεων των δάνειων που έλαβε η χώρα από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ (όπως δάνεια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας - EFSF, SURE, κ.λπ.).

Η διατήρηση της αναπτυξιακής δυναμικής της ελληνικής οικονομίας προϋποθέτει τη βιωσιμότητα του εξωτερικού χρέους, ιδιαίτερα λόγω του υψηλού ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Βασικός παράγοντας για την ομαλή χρηματοδότηση του δημοσίου χρέους μεσοπρόθεσμα είναι η δημοσιονομική πειθαρχία, η οποία θα εξασφαλίσει την τήρηση των κανόνων του αναθεωρημένου Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Όσον αφορά το ιδιωτικό χρέος, το ποσοστό των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ) μειώθηκε στο 6,9% των συνολικών δανείων των τραπεζών το δεύτερο τρίμηνο του 2024, από 7,5% το προηγούμενο τρίμηνο. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό ποσοστό των πρώην τραπεζικών ΜΕΔ διακρατείται από Εταιρείες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ), γεγονός το οποίο διατηρεί το συνολικό απόθεμα του μη εξυπηρετούμενου ιδιωτικού χρέους σε πολύ υψηλά επίπεδα και, κατ' επέκταση, έχει αρνητική επίδραση στην αποτελεσματική κατανομή των οικονομικών πόρων και την οικονομική ανάκαμψη (σχετικό ειδικό πλαίσιο στην ενότητα 2.2.Γ).

Μεγέθυνση των παγίων επενδύσεων

Το δεύτερο τρίμηνο του 2024, οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ενισχύθηκαν περαιτέρω έναντι του πρώτου τριμήνου, εξέλιξη η οποία οφείλεται πρωτίστως στη σημαντική αύξηση των αποθεμάτων. Μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους, οι πάγιες επενδύσεις αναμένεται να διατηρήσουν την ανοδική τάση τους, βασιζόμενες στη χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος (επενδυτική βαθμίδα) και την επιτάχυνση της υλοποίησης του Ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Υπογραμμίζεται, επίσης, η επέκταση του δανειακού σκέλους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας - ΤΑΑ (Σχέδιο REPowerEU) προκειμένου να υλοποιηθούν μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις σε συγκεκριμένους τομείς, μεταξύ

των οποίων η ενεργειακή απόδοση, η αγορά εργασία, η φορολογία, η υγειονομική περίθαλψη και οι δημόσιες συγκοινωνίες.

Ο τομέας του μηχανολογικού και μεταφορικού εξοπλισμού αποτέλεσε τον κύριο μοχλό αύξησης των επενδύσεων κατά το δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους,, αφήνοντας στη δεύτερη θέση τον τομέα των λοιπών προϊόντων, ενώ, αντίθετα, οι επενδύσεις σε Κατοικίες και κατασκευές παρουσίασαν σημαντική πτώση. Προκειμένου η εγχώρια οικονομία να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από την αυξημένη επενδυτική δραστηριότητα, θα πρέπει οι επενδύσεις να κατευθυνθούν σε τομείς με υψηλή προστιθέμενη αξία και εξαγωγικό προσανατολισμό. Παράλληλα, η αλλαγή του οικονομικού μείγματος, με έμφαση στη μείωση της κατανάλωσης και την αύξηση των εθνικών αποταμιεύσεων, είναι απαραίτητη για να χρηματοδοτηθεί μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων και να βελτιωθεί το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών.

Επιδείνωση του εξωτερικού ελλείμματος

Με βάση τους εθνικούς λογαριασμούς, το εξωτερικό ισοζύγιο κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2024 ήταν ελλειμματικό και ανήλθε στο -8,2% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας διεύρυνση κατά -1,7 π.μ. συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο και -3,2 π.μ. συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η επιδείνωση του ισοζυγίου προήλθε από το αυξημένο έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών, με αντιστάθμιση από τη βελτίωση στο ισοζύγιο υπηρεσιών. Αναλυτικότερα, για την επιδείνωση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών στο β' τρίμηνο του 2024 ευθύνεται η πολλαπλάσια αύξηση των εισαγωγών (+10,5% y-o-y σε πραγματικούς όρους από +2,6% το προηγούμενο τρίμηνο) σε σχέση με τις εξαγωγές (+2,0% y-o-y σε πραγματικούς όρους από -8,6% το προηγούμενο τρίμηνο). Ανάλογη εικόνα παρουσίασε και το ισοζύγιο υπηρεσιών με τις εισαγωγές (+6,9% από +4,4% το προηγούμενο τρίμηνο) να υπερκαλύπτουν τις εξαγωγές (+2,8 από +2,4% το προηγούμενο τρίμηνο) σε ετήσια βάση.

Σε παρόμοιο κλίμα, η ανάλυση του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) για το διάστημα Ιανουαρίου – Ιουλίου 2024 δείχνει έλλειμμα €8,6 δισεκ., αυξημένο κατά €1,3 δισεκ. σε σύγκριση με το 2023. Η διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος κατά την οικονομική ανάπτυξη αντανακλά την ισχυρή θετική συσχέτιση της εγχώριας κατανάλωσης, των εξαγωγών και των επενδύσεων από τις εισαγωγές, καθώς και τη μικρή βελτίωση στις εξαγωγικές επιδόσεις. (Οι τάσεις στο εξωτερικό ισοζύγιο αναλύονται λεπτομερώς στην ενότητα 3.3).

Κατά το δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους αναμένονται εξελίξεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουν το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) τόσο θετικά όσο και αρνητικά. Στα θετικά συγκαταλέγονται η σταθερά καλή πορεία του εισερχόμενου τουρισμού σε πραγματικούς όρους, η σταδιακή βελτίωση του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και η ταχύτερη μείωση των επιτοκίων. Από την άλλη πλευρά, η αναμενόμενη αύξηση των επενδύσεων, σε συνδυασμό με την ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης, ενδέχεται να ασκήσουν πιέσεις στο ΙΤΣ.

Βελτιωμένη εικόνα στην αγορά εργασίας

Σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας το β' τρίμηνο του 2024 μειώθηκε κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες σε ετήσια βάση, στο 9,8% από το 11,2% το ίδιο τρίμηνο του 2023 (βλέπε Παράρτημα, Διάγραμμα 7). Η μείωση του ποσοστού ανεργίας ήταν αποτέλεσμα της μείωσης του αριθμού των ανέργων κατά 65,7 χιλ. άτομα ή κατά 12,3% (σε ετήσια

βάση), και της ενίσχυσης της απασχόλησης (ανάλυση των τάσεων στην εγχώρια αγορά εργασίας παρουσιάζεται στην ενότητα 3.4).

Κατά το τρέχον έτος, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας θα ενισχυθεί από την αναμενόμενη αύξηση των επενδύσεων, η οποία στηρίζεται αφενός στην αποκλιμάκωση των επιτοκίων και αφετέρου στην επιτάχυνση της υλοποίησης του αναθεωρημένου Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, και τη συστηματική ενίσχυση της διεθνούς επενδυτικής εμπιστοσύνης προς τη χώρα, σε συνέχεια των αναβαθμίσεων της πιστοληπτικής αξιολόγησης της χώρας το 2023.

Η ανθεκτική κατανάλωση και η επιτάχυνση της ανάπτυξης στην Ευρωζώνη το 2024 αναμένεται να ενισχύσουν επίσης την απασχόληση, κυρίως μέσω της αύξησης των εξαγωγών υπηρεσιών. Από τομεακή σκοπιά, παρατηρείται ανάκαμψη στη βιομηχανία, διατήρηση της δυναμικής στις υπηρεσίες και κόπωση της δραστηριότητας σε κατασκευές και λιανικό εμπόριο. Επίσης, θετικές επιδράσεις στην απασχόληση θα προέλθουν από την σταδιακή ωρίμανση μεγάλων έργων υποδομής καθώς και από τον τουρισμό. Τέλος, ο δημόσιος τομέας αναμένεται να συνεχίσει να στηρίζει την απασχόληση μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων της ΔΥΠΑ και προγραμματισμένων προσλήψεων στο τρέχον έτος.

Ωστόσο, η παρατεταμένη γεωπολιτική ένταση, η οικονομική αβεβαιότητα και οι υψηλές διεθνείς τιμές ενέργειας θα αποτελέσουν ανασταλτικούς παράγοντες για την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση. Επιπλέον, ο υψηλός δομικός πληθωρισμός και ο επίμονος πληθωρισμός στα βασικά αγαθά παραμένουν σημαντικά εμπόδια για την ανταγωνιστικότητα και τη συνολική απασχόληση.

Η περαιτέρω μείωση της ανεργίας προϋποθέτει την διατήρηση της αναπτυξιακής πορείας της ελληνικής οικονομίας, συνοδευόμενη από μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας. Στην κατεύθυνση αυτή είναι απαραίτητη η προσαρμογή των προσόντων των ανέργων στις ανάγκες της αγοράς, καθώς και η ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών και των νέων στο εργατικό δυναμικό. Επιπρόσθετα, δεδομένου ότι η μακροχρόνια απασχόληση επηρεάζεται από τις δημογραφικές τάσεις, η οικονομική ανάπτυξη και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου θα εξαρτηθούν από την αύξηση της παραγωγικότητας και την ενσωμάτωση καινοτόμων τεχνολογιών στην παραγωγή.

Προκλήσεις στον τραπεζικό τομέα

Η αυξανόμενη έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε κρατικά ομόλογα, η οποία δημιουργεί κινδύνους για νέο κύμα μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς και η γεωπολιτική αστάθεια και η οικονομική αβεβαιότητα σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο ενισχύουν τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Αναφορικά με τον ισολογισμό των ελληνικών τραπεζών, στο σκέλος του παθητικού, η αύξηση των ιδιωτικών καταθέσεων κατά την περίοδο Ιουνίου – Αυγούστου 2024 βελτιώνει τη ρευστότητα και την αξιοπιστία τους, μειώνοντας την έκθεσή τους στο περιβάλλον υψηλών επιτοκίων. Για το υπόλοιπο του 2024 και το 2025 αναμένεται σταθερότητα στις ιδιωτικές καταθέσεις με ήπια ανοδική τάση. Παράλληλα, καθώς η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης επιβραδύνεται και ο πληθωρισμός παραμένει υψηλότερος του στόχου, το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και η αποταμίευση νοικοκυριών και επιχειρήσεων δέχονται παρατεταμένη πίεση.

Στο σκέλος του ενεργητικού, τα καταναλωτικά δάνεια και η πιστωτική επέκταση προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα παρουσίασαν αύξηση, ενώ η συρρίκνωση των στεγαστικών δανείων συνεχίζεται

σύμφωνα με στοιχεία του Αυγούστου του 2024. Στις θετικές εξελίξεις συγκαταλέγονται η ενίσχυση της πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις, η βελτίωση των δεικτών οργανικής κερδοφορίας, ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας, καθώς και η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ). Επιπλέον, οι ιδιωτικές καταθέσεις συνεχίζουν να αυξάνονται, ενώ το κόστος δανεισμού του δημόσιου τομέα και η απόκλιση του από άλλες χώρες μειώνονται σταδιακά. Στις νέες προκλήσεις για τις τράπεζες, ξεχωρίζουν η αυξανόμενη έκθεσή τους σε κρατικά ομόλογα, σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες. Η έγκαιρη εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελεί ευκαιρία αλλά και στοίχημα για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων με ευνοϊκούς όρους (ανάλυση σχετικά με τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρουσιάζεται στην ενότητα 2.2Γ).

Ανοδικές τάσεις στους τομείς της εγχώριας παραγωγής πλην του εμπορίου

Αναφορικά με τον τομέα της προσφοράς κατά το οκτάμηνο του 2024, παρατηρήθηκε άνοδος στους τομείς της Βιομηχανικής παραγωγής, των Κατασκευών και των Υπηρεσιών, ενώ πτώση σημειώθηκε στους τομείς του Χονδρικού και το Λιανικού εμπορίου, με τον δείκτη όγκου του Λιανικού εμπορίου να παρουσιάζει μεγαλύτερη μείωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Αναλυτικότερα, οι δείκτες παραγωγής στη Βιομηχανία (+6,7% το οκτάμηνο του 2024 έναντι +1,0% το 2023) και στις Κατασκευές (+8,1% το οκτάμηνο του 2024 έναντι +17,1% το 2023) κατέγραψαν αύξηση και υπεραπόδοση σε σχέση με τους αντίστοιχους δείκτες της Ευρωζώνης. Αντίθετα, η μείωση του δείκτη όγκου στο Λιανικό εμπόριο επιταχύνθηκε (-1,0% από -0,6% ένα χρόνο νωρίτερα), με τις προσδοκίες να υποχωρούν σε σύγκριση με το 2023. Σημαντική πτώση της τάξης του -15,6% (αντί της αύξησης κατά 9,5% το 2023) καταγράφηκε επίσης στον δείκτη όγκου του Χονδρικού εμπορίου (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους κύριους τομείς της παραγωγής παρατίθενται στην ενότητα 3.2).

Ήπια επιδείνωση του εγχώριου οικονομικού κλίματος

Παρά την ενισχυμένη αναπτυξιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας κατά το τρέχον έτος, ο εγχώριος Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στη χώρα σημείωσε ελαφρά επιδείνωση σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2024, υποχωρώντας στις 107,7 από 110,0 μονάδες. Η άνοδος των επιχειρηματικών προσδοκιών στον τομέα του Λιανικού Εμπορίου δεν ήταν αρκετή για να αντισταθμίσει την εξασθένηση των προσδοκιών στη Βιομηχανία, τις Κατασκευές και τις Υπηρεσίες. Τον Ιούλιο, το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού – το οποίο μετρά την εκμετάλλευση του παραγωγικού κεφαλαίου, όπως εξοπλισμός και μηχανήματα – μειώθηκε στο 78,8% από 80,7% τον Απρίλιο.

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος μέσος δείκτης παρέμεινε αμετάβλητος σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στις 96,6 (από 96,4) μονάδες το τρίτο τρίμηνο του 2024 στην ΕΕ, και στις 96,2 (από 95,9) μονάδες στην Ευρωζώνη.

Όσον αφορά τα νοικοκυριά, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στο γ' τρίμηνο του 2024, επιδεινώθηκε ήπια έναντι του προηγούμενου τριμήνου (στις -47,8 από -42,7 μονάδες), εξαιτίας των αρνητικών εκτιμήσεων των νοικοκυριών για την οικονομική κατάσταση της χώρας και τη δική τους, διατηρώντας την πρόθεσή τους για αποταμίευση. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο δείκτης

παραμένει σημαντικά χαμηλότερος συγκριτικά με ένα χρόνο νωρίτερα (-36,3 μον.). (Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διαμόρφωση του οικονομικού κλίματος παρουσιάζονται στην ενότητα 2.2Α).

Μεσοπρόθεσμες προβλέψεις

Με βάση την ανάλυση του διεθνούς και εγχωρίου οικονομικού κλίματος, την εξέλιξη των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών, καθώς και την υιοθέτηση κάποιων βασικών υποθέσεων, διαμορφώνουμε τις βραχυχρόνιες προβλέψεις σχετικά με τις συνιστώσες του εγχωρίου ΑΕΠ για το 2024 και το 2025.

Πλαίσιο 3.1

Παράγοντες των οποίων οι μεταβολές επηρεάζουν τις μακροοικονομικές προβλέψεις

Κίνδυνοι

- Περαιτέρω γεωπολιτική αστάθεια και οικονομική αβεβαιότητα σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο (πόλεμος στην Ουκρανία, Μέση Ανατολή, εκλογές στις ΗΠΑ).
- Εναλλακτικό σενάριο μεγάλης αύξησης των διεθνών τιμών ενέργειας με αρνητικές επιπτώσεις στο κόστος παραγωγής και την αποκλιμάκωση των επιτοκίων.
- Υψηλό έλλειμμα στο εξωτερικό ισοζύγιο, με διαρθρωτικά χαρακτηριστικά.
- Απώλεια ανταγωνιστικότητας λόγω υψηλότερου του μ.ό. της Ευρωζώνης πληθωρισμού.
- Αγορά εργασίας: βραδύτερη αποκλιμάκωση του ποσοστού ανεργίας, μεταξύ άλλων λόγω υψηλής διαρθρωτικής ανεργίας.
- Υψηλό επιτοκιακό spread δανείων-καταθέσεων και συστηματικά αρνητικός ρυθμός αποταμίευσης των νοικοκυριών.
- Καθυστερήσεις στην εξυγίανση των κόκκινων δανείων εκτός τραπεζικών ισολογισμών, που δρουν ως εμπόδιο στην ανακατανομή των πόρων.

Θετικές προοπτικές

- Η επιτάχυνση στην υλοποίηση του αναθεωρημένου Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας σε συνδυασμό με την επέκταση του δανειακού του σκέλους και το REPowerEU, δύνανται να «ξεκλειδώσουν» διεθνή κεφάλαια για παραγωγικές και περισσότερο μακροχρόνιες επενδύσεις.
- Η μείωση των επιτοκίων αποτελεί ευκαιρία για επιτάχυνση των επενδύσεων.
- Θετική η ενισχυμένη εξωστρέφεια της οικονομίας, με σταδιακή βελτίωση της προστιθέμενης αξίας των εξαγωγών.

Η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να διατηρήσει τη δυναμική της το δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, χάρη στην αύξηση της απασχόλησης και των μισθών, και τη σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Επιπρόσθετα, αν συνυπολογίσουμε την προσδοκώμενη μείωση των επιτοκίων και την υλοποίηση του Ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, η θετική αυτή τάση προβλέπεται να συνεχιστεί και το 2025. Ωστόσο, η βραδύτερη αποκλιμάκωση του ποσοστού ανεργίας, η συνεχιζόμενη πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά σε συνδυασμό με το υψηλό κόστος δανεισμού και το αρνητικό ποσοστό αποταμίευσής τους, καθώς και μία πιθανή μεγάλη αύξηση των διεθνών τιμών ενέργειας με συνεπακόλουθες αρνητικές επιπτώσεις στο κόστος παραγωγής και την αποκλιμάκωση των επιτοκίων θα λειτουργήσουν ανασταλτικά στην περαιτέρω ενίσχυση της κατανάλωσης. Αναφορικά με την δημόσια κατανάλωση, οι στόχοι επίτευξης δημοσιονομικών πλεονασμάτων θα οδηγήσουν σε συρρίκνωσή

της τόσο φέτος, όσο και το επόμενο έτος. Για το 2024, η ετήσια μεταβολή της ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης εκτιμάται στο +2,2% και -2,7% αντίστοιχα, ενώ για το 2025 στο +1,7% και -0,4%. Η συνολική κατανάλωση αναμένεται να διαμορφωθεί στο +1,3% (2024) και +1,2% (2025).

Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου προβλέπεται να διατηρήσουν την ανοδική πορεία τους τόσο το δεύτερο εξάμηνο του 2024 όσο και το 2025. Οι κινητήριες δυνάμεις αυτής της μεγέθυνσης περιλαμβάνουν την αναμενόμενη περαιτέρω χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, την επιτάχυνση της υλοποίησης του Ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος μετά την αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας. Επίσης, η ταχύτερη αποκλιμάκωση των επιτοκίων αναμένεται να ενισχύσει τη χαμηλή πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, για το 2024 προβλέπεται αύξηση των πάγιων επενδύσεων κατά +8,8% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ για το 2025 ο ρυθμός αύξησης αναμένεται να αγγίξει το +11,0%.

Πλαίσιο 3.2

Υποθέσεις βασικού σεναρίου

- Η οικονομία της Ευρωζώνης ακολουθεί το βασικό σενάριο της ΕΚΤ (Σεπτέμβριος 2024) για ανάπτυξη κατά 0,8% το 2024 και 1,3% το 2025 και πληθωρισμό στο 2,5% το 2024 και 2,2% το 2025.
- Τα επιτόκια ακολουθούν την τάση των σημερινών προθεσμιακών συμβολαίων, δηλαδή το Euribor σταδιακά υποχωρεί από κοντά στο 3,9% στην αρχή του έτους προς την περιοχή του 2,7% (από προσδοκία για 3,3% το προηγούμενο τρίμηνο) στα τέλη του 2024 και 1,8% στα τέλη του 2025.
- Οι διεθνείς τιμές των ενεργειακών αγαθών ακολουθούν το βασικό σενάριο της ΕΙΑ, με σταθεροποιητικές τάσεις το τελευταίο τρίμηνο του 2024 και το 2025, χαμηλότερα από το επίπεδό τους το προηγούμενο δωδεκάμηνο.
- Οι γεωπολιτικές εντάσεις κλιμακώνονται σε Ουκρανία και Μέση Ανατολή.
- Το ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας υλοποιείται χωρίς καθυστερήσεις το 2025.
- Ο εισερχόμενος τουρισμός το 2024 και 2025 αναμένεται ότι διατηρεί τις θετικές επιδόσεις του 2023, σε πραγματικούς όρους.

Το εξωτερικό ισοζύγιο αναμένεται να επιδεινωθεί σε σχέση με το 2023, καθώς η αύξηση των συνολικών εισαγωγών υπεραντιστάθμισε την θετική επίδραση της αύξησης των εξαγωγών κατά το β' τρίμηνο του 2024, με την ελληνική οικονομία, ωστόσο, να διατηρεί τον υψηλό βαθμό εξωστρέφειάς της. Για το 2025, η προβλεπόμενη αύξηση της εγχώριας ζήτησης, ωθούμενη από τις επιταχυνόμενες επενδύσεις, εκτιμάται ότι θα οδηγήσει σε ενίσχυση τόσο των συνολικών εισαγωγών όσο και των συνολικών εξαγωγών, με τις εξαγωγές να καταγράφουν ταχύτερη άνοδο χάρη στην αυξανόμενη εξαγωγική ικανότητα και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, σε συνδυασμό με τη σταδιακή ανάκαμψη της εξωτερικής ζήτησης. Επιπρόσθετα, η ανοδική πορεία των μεριδίων στις εξαγωγικές αγορές και η σταθερή αύξηση των εισπράξεων από τον τουρισμό θα συμβάλουν στη σταδιακή περαιτέρω μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Θεωρούμε ότι ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών και των εισαγωγών θα διαμορφωθεί στο +1,8% και +5,8%, αντίστοιχα, το 2024, και στο +4,0% και +2,9% το 2025.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, αναθεωρούμε ανοδικά την πρόβλεψή μας για την ανάκαμψη της εγχώριας οικονομίας, εκτιμώντας ρυθμό ανάπτυξης +2,3% το 2024 (από +2,1% της προηγούμενης πρόβλεψης Ιουλίου 2024) και +2,4% το 2025, με ορισμένες αρνητικές προοπτικές,

εξαιτίας του χαμηλού ρυθμού μεγέθυνσης της οικονομίας της ΕΖ, της επιδείνωσης του εξωτερικού ισοζυγίου και της διατήρησης του πληθωρισμού και της αβεβαιότητας σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

Πίνακας 3.2

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2024 και 2025 (σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ		ΕΕ		ΙΟΒΕ		ΔΝΤ		ΟΟΣΑ	
	2024	2025	2024	2025	2024	2025	2024	2025	2024	2025
ΑΕΠ	2,2%	2,3%	2,2%	2,3%	2,3%	2,4%	2,0%	1,9%	2,0%	2,5%
Κατανάλωση	:	:	:	:	1,3%	1,2%	:	:	:	
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,7%	1,6%	:	:	2,2%	1,7%	:	:	1,7%	0,9%
Δημόσια Κατανάλωση	0,4%	0,0%	:	:	-2,7%	-0,4%	:	:	1,4%	0,7%
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	6,7%	8,4%	6,7%	:	8,8%	11,0%	:	:	2,8%	9,1%
Εξαγωγές	4,2%	4,0%	:	:	1,8%	4,0%	:	:	1,3%	2,9%
Εισαγωγές	3,8%	3,6%	:	:	5,8%	2,9%	:	:	3,4%	1,6%
ΕνΔΤΚ (%)	2,8%	2,1%	2,8%	2,1%	3,0%	2,4%	2,7%	2,1%	3,0%	2,3%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	10,3%	9,7%	10,3%	9,7%	10,1%	9,3%	9,4%	8,7%	9,8%	9,7%
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	2,4%	2,5%	:	-0,8%	:	:	2,1%	2,1%	1,8%	:
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	-5,2%	-4,8%	:	:	-6,5%	-5,3%	-6,0%	-4,0%

Πηγές: Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο 2025-2028 – Οκτώβριος 2024 – Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, European Economic Forecast Spring 2024 – Μάιος 2024 – Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΚ), Η Ελληνική Οικονομία 03/24 – Οκτώβριος 2024 – ΙΟΒΕ (FEIR), IMF World Economic Outlook, Fiscal Monitor April 2024 – Απρίλιος 2024 – ΔΝΤ (IMF), Economic Outlook 115 – Μάιος 2024 – ΟΟΣΑ (OECD).

3.2 Τάσεις σε βασικούς τομείς

- Ενίσχυση βιομηχανικής παραγωγής κατά 6,7% στο οκτάμηνο του 2024 – ταχύτερη βελτίωση σε σχέση με το 2023 (1,0%).
- Συνεχίσθηκε η βελτίωση στις Κατασκευές, με την παραγωγή να ενισχύεται κατά 8,1% το πρώτο εξάμηνο του 2024, ωστόσο με χαμηλότερο ρυθμό σε σχέση με το 2023 (17,1%). Παρόλα αυτά, συνεχίζεται η αύξηση στις νέες άδειες.
- Οριακή μείωση στον όγκο του Λιανικού Εμπορίου στο επτάμηνο του 2024 (-1,0% αντί ηπιότερης κάμψης -0,6% το 2023).
- Αύξηση στον κύκλο εργασιών στους περισσότερους τομείς των Υπηρεσιών στο πρώτο εξάμηνο του 2024, ωστόσο με επιβραδυνόμενο ρυθμό.

Βιομηχανία

Στο οκτάμηνο του 2024, ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής στην Ελλάδα μεγεθύνθηκε κατά 6,7%, ρυθμός αυξημένος σε σχέση αυτόν του 2023 (1,0%). Στην Ευρωζώνη στο επτάμηνο του 2024, περίοδος με τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα, η βιομηχανική παραγωγή περιορίσθηκε κατά 3,9% σε συνέχεια μείωσης κατά 0,5% το 2023.

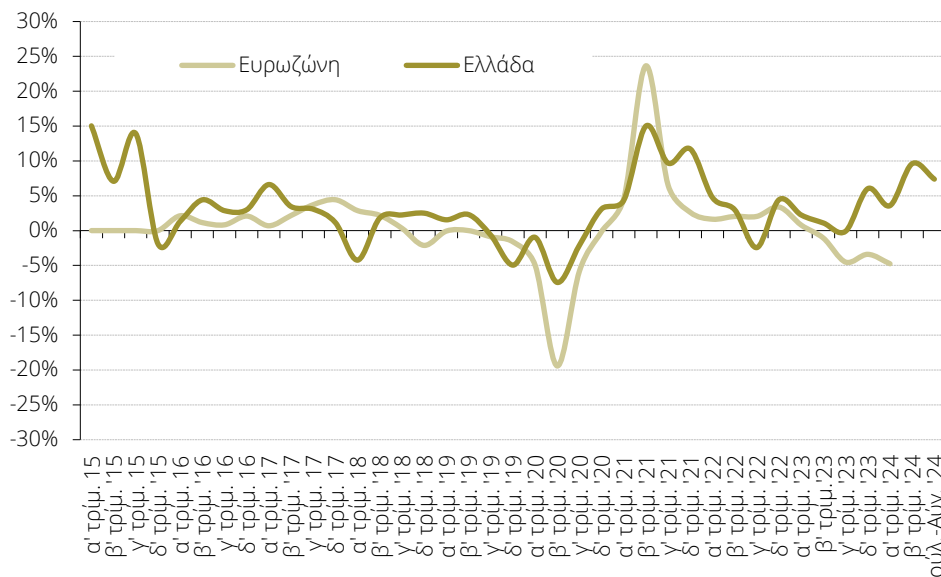
Ο γενικός δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία στο οκτάμηνο του 2024 υποχώρησε κατά 2,2%, αντί εντονότερης μείωσης κατά 6,4% την ίδια περίοδο του 2023. Η μείωση των τιμών στο γενικό δείκτη προήλθε από τη διεθνή (-10,3% αντί +45,8% το 2023) αλλά και την εγχώρια αγορά (-3,4% αντί -5,1%). Επιπλέον, ο μέσος δείκτης κύκλου εργασιών μέχρι τον Ιούλιο του 2024 αυξήθηκε κατά 5,6%, όταν την ίδια περίοδο πέρσι μειωνόταν κατά 3,8%.

Αύξηση καταγράφηκε σχεδόν σε όλους τους βασικούς τομείς της ελληνικής βιομηχανίας παρά τις μικτές τάσεις σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Αναλυτικότερα, η παραγωγή αυξήθηκε σε σχέση με το αντίστοιχο οκτάμηνο του 2023 στην παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος (14,8% αντί -11,5%), στην Παροχή Νερού (4,6% αντί -0,6%), και στη Μεταποίηση (5,0% αντί 4,3%). Οριακή μείωση σημειώθηκε στα Ορυχεία, με το σχετικό δείκτη να περιορίζεται κατά 0,04% αντί αύξησης κατά 10,3% ένα έτος νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.4

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη, Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Αύξηση του γενικού δείκτη κατά 6,7% στο οκτάμηνο του 2024

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

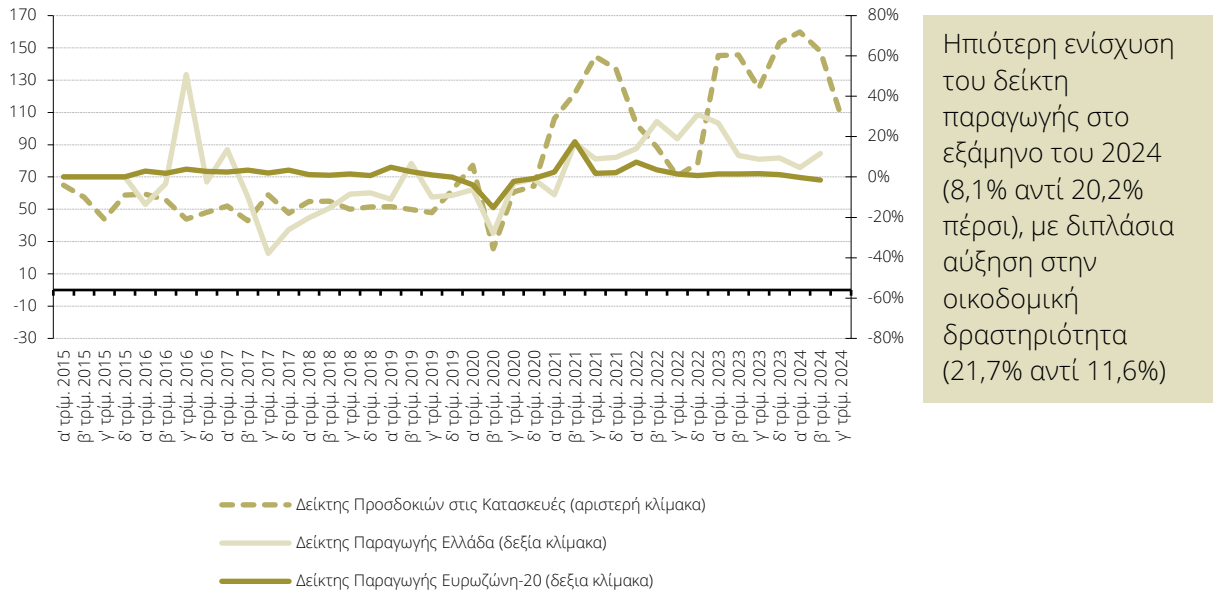
Κατασκευές

Στο πρώτο εξάμηνο του 2024, ο δείκτης παραγωγής στον τομέα Κατασκευών ενισχύθηκε με ρυθμό 8,1% σε συνέχεια εντονότερης αύξησης κατά 17,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Η παραπάνω τάση στην Ελλάδα οφείλεται σε μεγαλύτερο βαθμό στο δεύτερο τρίμηνο του 2024, όπου η παραγωγή στις Κατασκευές ενισχύεται κατά 11,7% αντί ηπιότερης αύξησης κατά 10,7% στο β' τρίμηνο του 2023. Την ίδια περίοδο στην Ευρωζώνη, η παραγωγή των κατασκευών περιορίσθηκε κατά 0,9% αντί αύξησης 1,5% ένα χρόνο νωρίτερα.

Στην Ελλάδα, η παραγωγή Οικοδομικών έργων (πρώτο εξάμηνο) ενισχύθηκε κατά 8,1% σε συνέχεια αύξησης 20,2% το πρώτο εξάμηνο του 2023. Ο δείκτης έργων Πολιτικού Μηχανικού ενισχύθηκε κατά 9,0% αντί εντονότερης αύξησης κατά 15,0% το 2023. Οι παραπάνω δείκτες δείχνουν μια επιβράδυνση της μεγέθυνσης της κατασκευαστικής δραστηριότητας. Ωστόσο, παρατηρείται επιτάχυνση στην έκδοση νέων οικοδομικών αδειών (21,7% αντί 11,6% στο εξάμηνο του 2023). Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με το γεγονός πως οι προσδοκίες στον τομέα των Κατασκευών στο εννεάμηνο του 2024, έτσι όπως αποτυπώνονται στους πρόδρομους δείκτες της οικονομικής συγκυρίας του IOBE είναι πρακτικά αμετάβλητες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2024 υποδεικνύουν ενδεχόμενη σταθεροποίηση της παραγωγής στις Κατασκευές στους επόμενους μήνες.

Διάγραμμα 3.5

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, IOBE

Λιανικό Εμπόριο

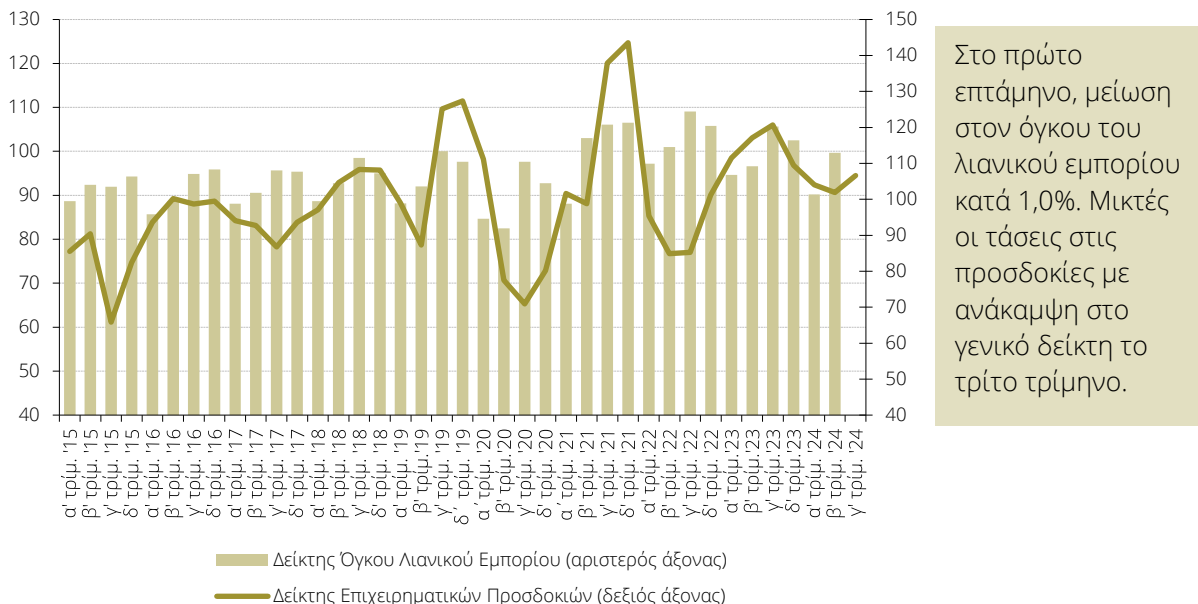
Ο δείκτης όγκου στο Λιανικό εμπόριο στο επτάμηνο του 2024 (περίοδος με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) μειώθηκε κατά 1,0% σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα όπου σημείωνε ηπιότερη κάμψη (-0,6%). Ο όγκος εργασιών ενισχύθηκε σε 4 από τους 8 υποκλάδους. Η μεγαλύτερη άνοδος σημειώθηκε στα Φάρμακα (5,4% αντί πτώσης 4,8% το αντίστοιχο επτάμηνο του 2023). Ακολούθησαν τα Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων (+2,3% αντί -5,3%) και τα Καύσιμα και Λιπαντικά (2,2% αντί -0,1%). Αντίθετα, συρρίκνωση του όγκου σημειώνεται στα Έπιπλα – Ηλεκτρικά Είδη (-13,3% αντί αύξησης κατά 8,2% πέρσι), στα Τρόφιμα – Ποτά (-5,5% αντί αύξησης κατά 0,9%) και στα Βιβλία – Χαρτικά Είδη (-3,5% έναντι αύξησης κατά 2,2% την προηγούμενη περίοδο).

Οι προσδοκίες στον τομέα του Λιανικού εμπορίου στο εννεάμηνο του 2024 υποχωρούν σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Ο σχετικός σωρευτικός δείκτης μειώθηκε κατά 11,0 μονάδες αντί αύξησης κατά 24,8 μονάδες το 2023, έχοντας επηρεαστεί αποκλειστικά από τη μείωση των προσδοκιών σε τρεις υποκλάδους του Λιανικού Εμπορίου. Ειδικότερα, οι προσδοκίες στα Οχήματα-Ανταλλακτικά περιορίστηκαν κατά 12,3 μονάδες (αντί αύξηση 18,8 μονάδες το 2023) στα Τρόφιμα-Ποτά κατά 18,6 μονάδες (αντί +45,5 μονάδες το 2023) και τα Πολυκαταστήματα κατά 5,3 μονάδες (αντί αύξησης κατά 38,0 μονάδες το 2023).

Διάγραμμα 3.6

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2021=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (2000-2010=100)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, IOBE

Ειδικότερα στα Αυτοκίνητα - Οχήματα, Ο δείκτης μειώθηκε κυρίως λόγω της υποχώρησης του ισοζυγίου τρεχουσών πωλήσεων και της διόγκωσης των αποθεμάτων. Συγκεκριμένα, στο τρίτο τρίμηνο του 2024, το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων μειώθηκε στις 3 μονάδες έναντι 36 μονάδων το 2023, με σημαντική αύξηση του ποσοστού όσων εκτιμούσαν μειωμένες πωλήσεις, και πτώση των επιχειρήσεων που δήλωναν αύξηση πωλήσεων. Το 80% των επιχειρήσεων δηλώνουν ότι τα αποθέματα είναι σε κανονικά επίπεδα, με μείωση του ποσοστού των επιχειρήσεων που εκτιμούν ότι τα αποθέματα είναι μειωμένα. Το ισοζύγιο των παραγγελιών έγινε πλέον αρνητικό και διαμορφώθηκε στις -26 μονάδες, έναντι 3 μονάδων το 2023, με σημαντική αύξηση όσων αναμένουν μείωση των παραγγελιών το επόμενο διάστημα. Αντίθετα με τις παραγγελίες, το ισοζύγιο για τις προσδοκίες πωλήσεων βελτιώθηκε, στις 27 μονάδες το 2024 έναντι 18 μονάδων πέρυσι, καθώς υποχώρησαν ραγδαία οι σταθεροποιητικές τάσεις, με αύξηση όσων αναμένουν ενίσχυση πωλήσεων και όσων εκτιμούν ότι οι πωλήσεις θα μειωθούν. Στο σκέλος της απασχόλησης διατηρούνται οι ισχυρές ενδείξεις σταθεροποίησης, ενώ στις τιμές, επικρατούν πλέον οι τάσεις σταθεροποίησης με ταυτόχρονη αποδυνάμωση των αυξητικών τάσεων.

Πίνακας 3.3

Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2010=100)				
	επτάμηνο 2022	επτάμηνο 2023	επτάμηνο 2024	Μεταβολή 2023/2022	Μεταβολή 2024/2023
Γενικός Δείκτης	97,1	100,6	96,1	3,5%	-4,4%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	97,1	99,3	96,5	2,3%	-2,9%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	92,0	97,1	94,0	5,6%	-3,1%
Πολυκαταστήματα	105,6	99,9	103,2	-5,4%	3,4%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	98,5	98,7	100,7	0,1%	2,1%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	95,7	94,9	90,5	-0,9%	-4,6%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	102,8	108,0	108,4	5,0%	0,4%
Ένδυση-Υπόδηση	100,4	98,1	102,6	-2,3%	4,6%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη- Οικιακός Εξοπλισμός	113,6	105,0	98,5	-7,6%	-6,2%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	105,5	103,2	101,8	-2,2%	-1,3%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.4

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	α' εξάμ. 2022	α' εξάμ. 2023	α' εξάμ. 2024	Μεταβ. 2023/2022	Μεταβ. 2024/2023
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	58,8	101,5	83,4	42,7	-18,1
Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση	82,8	108,9	117,5	26,1	8,6
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	98,0	109,6	117,6	11,6	8,0
Οχήματα-Ανταλλακτικά	106,8	126,2	116,2	19,4	-10,0
Πολυκαταστήματα	90,6	106,7	113,4	16,1	6,7
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	93,3	114,3	104,8	21,0	-9,5

Πηγή: IOBE

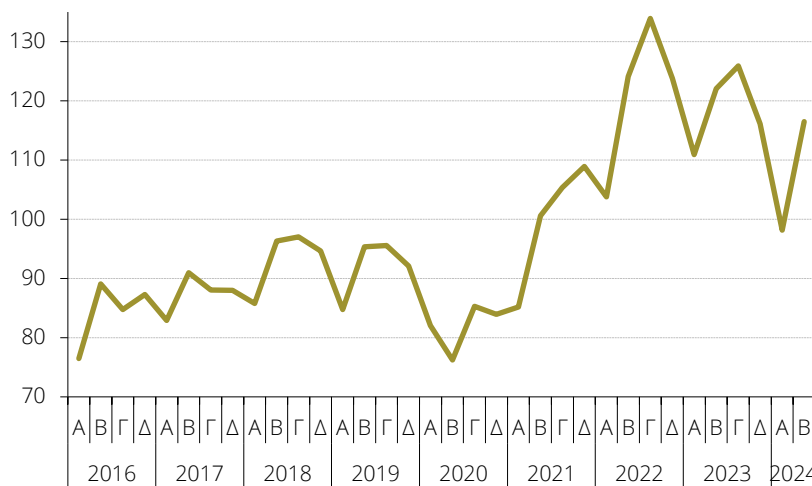
Χονδρικό εμπόριο

Στο πρώτο εξάμηνο του 2024, ο δείκτης όγκου στο Χονδρικό εμπόριο μειώθηκε 15,6% αντί ενίσχυσης 9,5% το 2023. Είναι αξιοσημείωτο πως αυτή η κάμψη προήλθε από περίπου αντίστοιχη κάμψη και στα δύο πρώτα τρίμηνα του 2024 (-17,4% και -14,0% αντίστοιχα). Την ίδια περίοδο, ο δείκτης κύκλου εργασιών, ο οποίος ενσωματώνει και την επίδραση των τιμών, μειώθηκε κατά 7,9% όταν το 2023 σημείωνε αύξηση κατά 2,2%.

Διάγραμμα 3.7

Εξέλιξη του Δείκτη Όγκου στο Χονδρικό Εμπόριο (2021=100)

Ετήσια μείωση του όγκου πωλήσεων στο Χονδρικό Εμπόριο κατά 15,6% στο πρώτο εξάμηνο του 2024

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

Στο πρώτο εξάμηνο του 2024 ο δείκτης κύκλου εργασιών αυξάνεται σε 5 από τους 6 βασικούς τομείς των Υπηρεσιών, ωστόσο με επιβραδυνόμενο ρυθμό. Αναλυτικότερα, αύξηση κατά 17,8% σε σχέση με 22,6% την ίδια περίοδο του 2023 καταγράφεται στις Διοικητικές υπηρεσίες και υπηρεσίες Υποστήριξης, ενώ ακολουθεί ο τομέας των Μεταφορών (8,8% αντί 10,4% ένα χρόνο νωρίτερα). Ο κύκλος εργασιών του τομέα διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας ενισχύεται κατά 5,9% (αντί 10,4% το 2023), ενώ μικρή αύξηση σημείωσε και ο τομέας Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών υπηρεσιών (1,2% αντί 12,8% ένα έτος νωρίτερα). Στον αντίποδα, μείωση κατά 2,1% σημειώνεται στον κύκλο εργασιών του τομέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας αντί αύξησης κατά 14,5% το 2023.

Την ίδια περίοδο, στον τομέα του Τουρισμού, ο δείκτης κύκλου εργασιών στις υπηρεσίες παροχής Καταλυμάτων μειώθηκε κατά 10,9% αντί αύξησης κατά 25,9% ένα χρόνο νωρίτερα. Η αρνητική επίδοση οφείλεται αποκλειστικά στις μείωση του δείκτη τον Μάιο του 2024, όπου συρρικνώθηκε κατά 29,8% - αντίθετα αύξηση σημειώθηκε σε όλους του υπόλοιπους μήνες του εξαμήνου. Επιπλέον, ο κύκλος εργασιών στις υπηρεσίες Εστίασης αυξήθηκε κατά 23,4%, αντί της μείωσης κατά 12,0% το 2023.

Σύμφωνα με τις πρόσφατες τάσεις στους πρόδρομους δείκτες από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE που αφορούν στο πρώτο εννεάμηνο του 2024, οι προσδοκίες ενισχύθηκαν σε όλους τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, ενώ ο γενικός δείκτης του τομέα βελτιώθηκε κατά 13,3 μονάδες έναντι μείωσης 0,3 μονάδας την αντίστοιχη περίοδο του 2023.

Αναλυτικότερα, η μεγαλύτερη ενίσχυση των προσδοκιών καταγράφηκε στους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (+22,4 μονάδες αντί ηπιότερης αύξησης 6,0 το 2023), ενώ ακολούθησαν τα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά γραφεία (+8,4 μονάδες αντί 7,0 πέρσι), οι υπηρεσίες προς τις Επιχειρήσεις (3,2 αντί -4,7 μονάδες) και οι υπηρεσίες Πληροφορικής (+2,2 αντί εντονότερης αύξησης κατά 5,4).

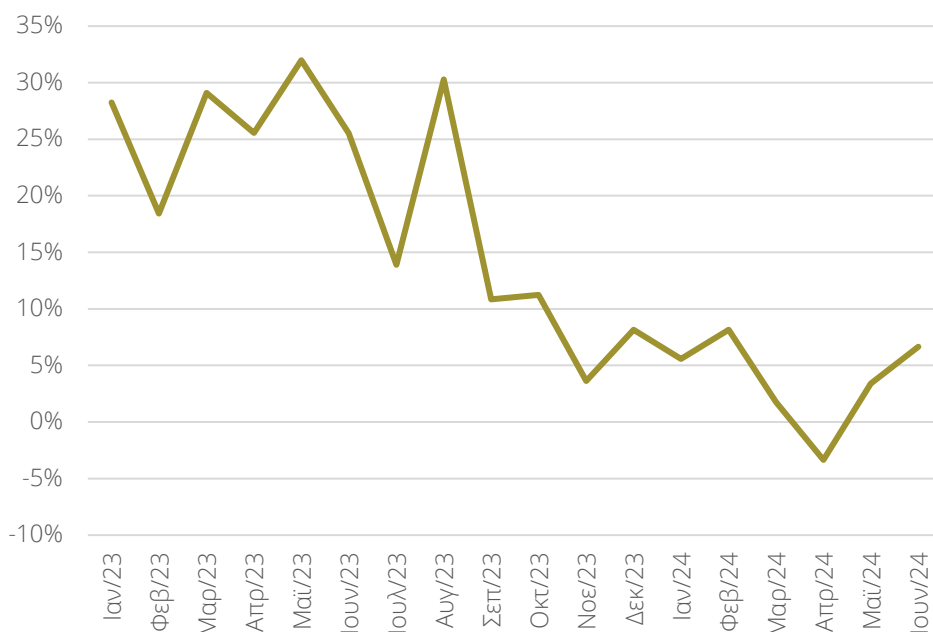
Πίνακας 3.5

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (2000-2010=100)

	Ενεάμ. 2022	Ενεάμ. 2023	Ενεάμ. 2024	Μεταβ. 2023/2022	Μεταβ. 2024/2023
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά Γραφεία	125,4	132,4	140,8	7	8,4
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	111,6	117,6	140	6	22,4
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	114	109,3	112,5	-4,7	3,2
Πληροφορική	98,5	103,9	106,1	5,4	2,2
Σύνολο Υπηρεσιών	108,6	108,3	121,6	-0,3	13,3

Διάγραμμα 3.8

Ετήσια Μεταβολή του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα των Μεταφορών

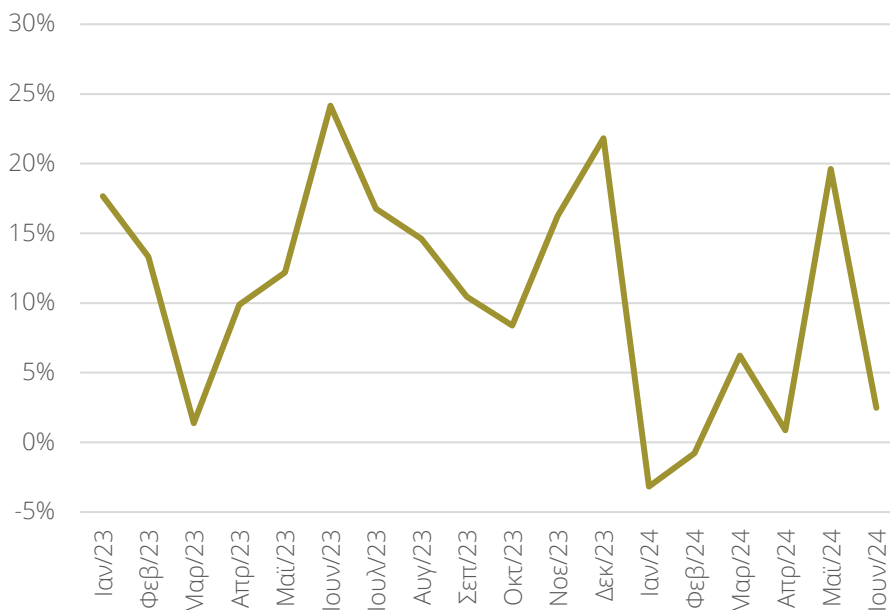

Ετήσια αύξηση κατά 8,8% στο εξάμηνο του 2024 αντί 10,4% ένα χρόνο νωρίτερα

Διάγραμμα 3.9

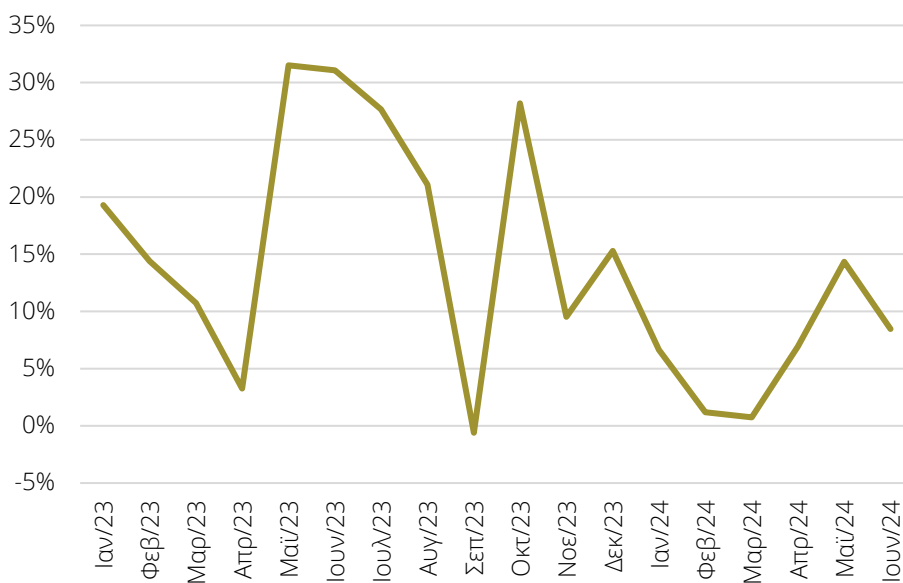
Ετήσια Μεταβολή του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα της Ενημέρωσης & Επικοινωνίας

Μείωση 2,1% στο πρώτο εξάμηνο αντί αύξησης 10,4% ένα χρόνο νωρίτερα

Διάγραμμα 3.10

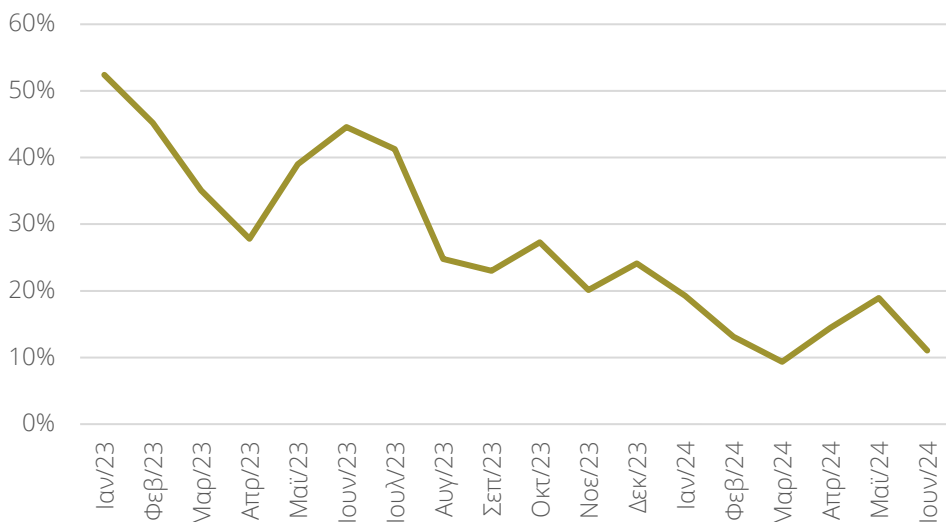
Ετήσια Μεταβολή του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Λοιπών Υπηρεσιών

Ήπια αύξηση του δείκτη κατά 1,2% αντί 12,8% το 2023

Διάγραμμα 3.11

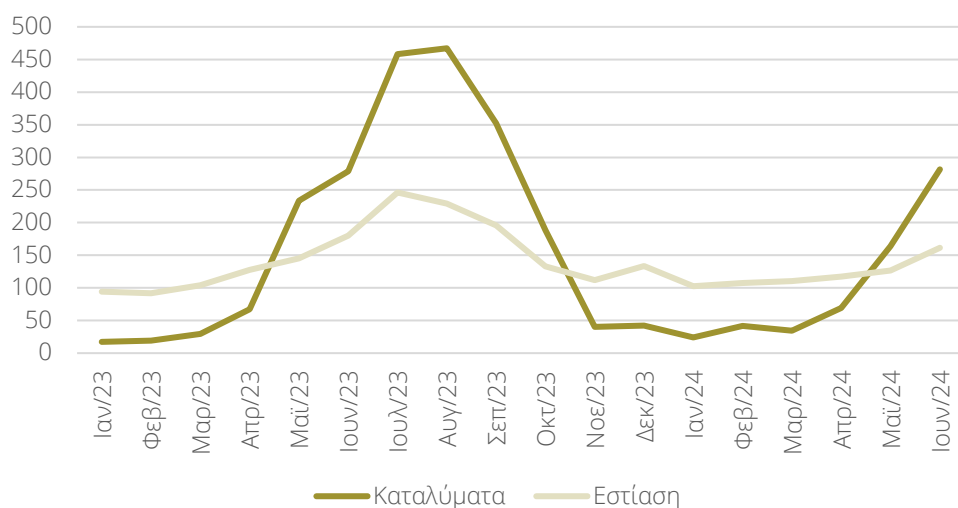
Ετήσια Μεταβολή του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα των Διοικητικών Υπηρεσιών

Στο πρώτο εξάμηνο του 2024, αύξηση κατά 17,8% αντί 22,6% το 2023

Διάγραμμα 3.12

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Μείωση του δείκτη στα Καταλύματα κατά 10,9% στο εξάμηνο του 2024 αντί αύξησης κατά 25,9% το 2023
Αύξηση στην Εστίαση κατά 23,0% αντί πτώσης 12,0% το 2023.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

3.3 Εξωτερικό Ισοζύγιο

A. Ανάλυση εξαγωγών και εισαγωγών από εθνικούς λογαριασμούς

- Υποχώρηση εξαγωγών προϊόντων σε ονομαστικούς όρους το επτάμηνο του 2024, με ετήσιο ρυθμό 1,8% και πτώση των εξαγωγών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών (-3,0%).
- Αύξηση των εισαγωγών την περίοδο Ιανουάριος-Ιούλιος 2024, κατά 2,5% σε τρέχουσες τιμές, καθώς διαμορφώθηκαν σε €49,4 δισεκ., από €48,1 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα.
- Αύξηση ελλείμματος εμπορικού ισοζυγίου σε σχέση με το 2023 κατά 10,0%, σε €19,4 δισεκ.
- Υποχώρηση εξαγωγών στις περισσότερες κατηγορίες προϊόντων, με την μεγαλύτερη να σημειώνεται στα Είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες (-36,2%).
- Μείωση της ζήτησης από τις χώρες της Ευρωζώνης (-4,9% ή -€621,5 εκατ.) και από τις χώρες της Μ. Ανατολής & Β. Αφρικής (-3,8% ή €134,9 εκατ.).

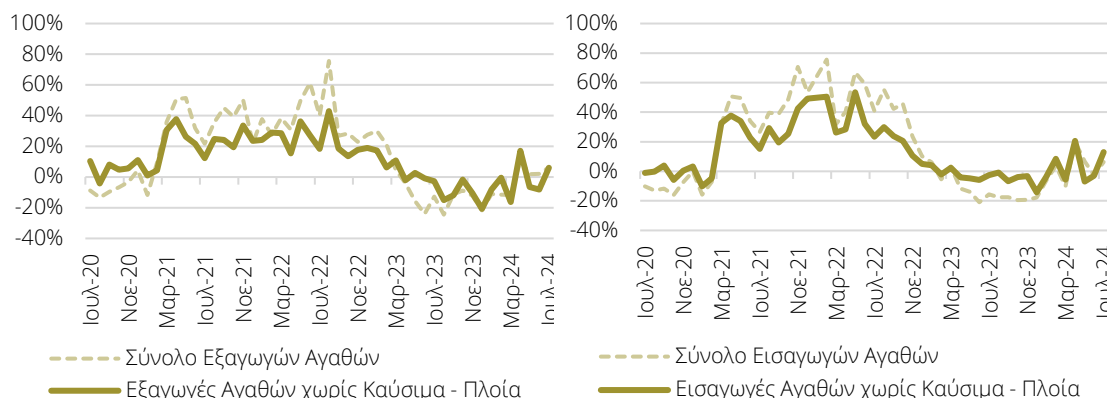
Οι εξαγωγές αγαθών διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2024 στα €29,9 δισεκ., έναντι €30,5 δισεκ. πριν ένα χρόνο, σημειώνοντας υποχώρηση 1,8%, σε τρέχουσες τιμές. Εξαιρουμένων των εξαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εξαγωγές υποχώρησαν κατά 3,0%, στα €20,8 δισεκ., από €21,4 δισεκ. το 2023. Οι εισαγωγές αγαθών κατέγραψαν άνοδο το 2024, κατά 2,5% σε τρέχουσες τιμές, και διαμορφώθηκαν σε €49,4 δισεκ., από €48,1 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Εξαιρουμένων των εισαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 2,8%, στα €36,6 δισεκ., από €35,6 δισεκ. το 2023. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εξωτερικού ισοζυγίου προϊόντων, το εμπορικό έλλειμμα διαμορφώθηκε €1,8 δισεκ. υψηλότερα από ότι το 2023 (+10,0%), στα €19,4 δισεκ., από €17,7 δισεκ. Ακολούθως, η αξία των εξαγωγών προϊόντων της ελληνικής οικονομίας το επτάμηνο του 2024 αντιστοιχούσε στο 60,6% των εισαγωγών της, ενώ ένα έτος νωρίτερα έφθανε το 63,3%.

Αναλυτικά, οι εξαγωγές στα Αγροτικά Προϊόντα υποχώρησαν κατά 1,4% σε τρέχουσες τιμές την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024, στα €6,3 δισεκ., από €6,4 δισεκ. το 2023. Στις εξαγωγές Καυσίμων σημειώθηκε ονομαστική αύξηση, κατά 1,9%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα € 9,4 δισεκ., από € 9,3 δισεκ. το 2023. Οι εξαγωγές των δύο συγκεκριμένων κατηγοριών αντιστοιχούν το 2024 στο 52,6% της αξίας των εγχώριων εξαγωγών προϊόντων, από 51,4% ένα χρόνο νωρίτερα. Οι εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων υποχώρησαν το επτάμηνο του 2024 (-4,6%), με την αξία τους να αγγίζει τα €13,1 δισεκ., από €13,7 δισεκ. το 2023.

Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την μείωση που σημειώθηκε στις εξαγωγές για Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη, κατά 6,7%, με αποτέλεσμα από €4,7 δισεκ. να φτάσουν τα €4,4 δισεκ. Επίσης, υποχώρηση εξαγωγών παρουσίασαν τα Χημικά προϊόντα και συναφή (-1,4%, στα €3,8 δισεκ.). Ομοίως, μείωση της διεθνούς ζήτησης σημειώθηκε για τα Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 5,3%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €2,9 δισεκ. ενώ μειώθηκαν και οι εξαγωγές στα Διάφορα βιομηχανικά είδη κατά 4,8%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €2,1 δισεκ. από €2,2 δισεκ. την ίδια περίοδο το 2023.

Διάγραμμα 3.13

Συνολικές εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων και εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων χωρίς καύσιμα-πλοία (τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: IOBE

Οι εξαγωγές εκτός πετρελαιοειδών – πλοίων διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2024 στα €20,8 δισεκ., 3,0% χαμηλότερα από το 2023. Οι εισαγωγές εκτός πετρελαιοειδών – πλοίων διαμορφώθηκαν την ίδια περίοδο στα €36,6 δισεκ., 2,8% υψηλότερα από το 2023.

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών προϊόντων ανά γεωγραφική περιοχή, υποχώρησαν το επτάμηνο του 2024 προς τις χώρες της Ευρωζώνης, κατά 4,9%, προσεγγίζοντας τα €12,0 δισεκ., από €12,6 δισεκ. το 2023. Προς την ΕΕ συνολικά σημειώθηκε ετήσια μείωση 6,3% ή €1,1 δισεκ., με τις εξαγωγές προς αυτή την περιφέρεια να φθάνουν τα €16,4 δισεκ., από €17,6 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης που απορροφούν το μεγαλύτερο τμήμα των ελληνικών εξαγωγών, σημειώθηκε υποχώρηση προς την Γαλλία κατά 26,6%, από €1,2 δισεκ. σε €895,8 εκατ., και προς την Γερμανία, κατά 1,7%, από τα €2,2 δισεκ. σε €2,1 δισεκ. Μείωση παρουσίασαν οι εξαγωγές αγαθών και προς το σημαντικότερο προορισμό, την Ιταλία, κατά 17,7%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν σε €3,1 δισεκ. το 2024 από €3,7 δισεκ. το 2023.

Μεταξύ των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς τις οποίες οι συνολικές εξαγωγές μειώθηκαν κατά 9,8% ή €480,6 εκατ., φθάνοντας τα €4,4 δισεκ., η Βουλγαρία εξακολούθησε να αποτελεί τον κυριότερο εξαγωγικό προορισμό, με υποχώρηση των εκροών προϊόντων προς αυτή σε σχέση με το 2023 κατά 25,2% ή €576,2 εκατ. Μικτές τάσεις σημειώθηκαν προς δύο άλλες χώρες οι οποίες απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών, τη Ρουμανία (-1,2% ή €12,0 εκατ. στα €1,0 εκατ.) και την Πολωνία +12,4% ή €72,4 εκατ., στα €657,7εκατ. αντίστοιχα.

Ενίσχυση της ζήτησης ελληνικών εξαγωγών σημειώθηκε προς τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, κατά 15,3%, από €5,3 δισεκ. το 2023 σε €6,1 δισεκ. ένα χρόνο μετά. Αυτή εκδηλώθηκε πρωτίστως από την Ουκρανία, προς την οποία οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 105,7%, από €377,5 εκατ. σε €776,5 εκατ., και δευτερευόντως από το Ην.Βασίλειο, με αύξηση κατά 5,1%, από τα €1,1 δισεκ. το 2023 στα €1,2 εκατ. το 2024.

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Βόρειας Αμερικής κινήθηκαν ανοδικά, κατά 12,3%, από €1,5 δισεκ. το επτάμηνο του 2023 σε €1,6 δισεκ. το 2024, λόγω της ενίσχυσης των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ κατά 12,7%, από €1,2 δισεκ. το 2023 σε €1,4 δισεκ. το 2024. Ομοίως, αύξηση παρουσίασαν οι

εξαγωγές προς τον Καναδά, κατά 22,6% ή 33,4 εκατ. στα €181,5 εκατ. και μείωση προς το Μεξικό (-7,5%) στα €94,7 εκατ.

Πίνακας 3.6

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές, Ιανουάριος –Ιούλιος (εκατ. €)*

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		%ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2024	2023	24/23	2024	2023
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	6.303,9	6.395,9	-1,4%	21,1%	21,0%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	4.832,1	4.536,1	6,5%	16,2%	14,9%
Ποτά και Καπνός	852,4	789,3	8,0%	2,8%	2,6%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	619,5	1.070,5	-42,1%	2,1%	3,5%
ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	1.032,9	1.011,9	2,1%	3,5%	3,3%
Πρώτες Ύλες μη Εδωδιμες εκτός από Καύσιμα	1.032,9	1.011,9	2,1%	3,5%	3,3%
ΚΑΥΣΙΜΑ	9.439,4	9.263,1	1,9%	31,6%	30,4%
Ορυκτά. Καύσιμα. Λιπαντικά κ.λπ.	9.439,4	9.263,1	1,9%	31,6%	30,4%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	13.086,4	13.720,5	-4,6%	43,7%	45,0%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	3.750,7	3.802,6	-1,4%	12,5%	12,5%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	4.402,7	4.719,8	-6,7%	14,7%	15,5%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	2.875,3	3.036,5	-5,3%	9,6%	10,0%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	2.057,7	2.161,5	-4,8%	6,9%	7,1%
ΛΟΙΠΑ	55,9	84,7	-34,0%	0,2%	0,3%
Είδη & Συναλλαγές μη Ταξινομημένα σε Κατηγορίες	55,9	84,7	-34,0%	0,2%	0,3%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	29.918,6	30.476,0	-1,8%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

Υποχώρηση κατά 2,4% εμφάνισαν την περίοδο Ιανουάριος -Ιούλιος 2024 οι εξαγωγές προς τις αγορές των χωρών της Κεντρικής-Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €223,0 εκατ. από €228,4 εκατ. το 2023. Η μείωση των εξαγωγών προς τις χώρες της συγκεκριμένης περιοχής οφείλεται κυρίως στην υποχώρηση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από την Αργεντινή, κατά 57,5%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €16,3 εκατ. από €38,4 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Μείωση για τις εξαγωγές και προς τον Παναμά (-5,4% ή €5,3 εκατ.) στα €92,5 εκατ.

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής επίσης παρουσίασαν μείωση, κατά 3,8 %, στα €3,5 δισεκ. από €3,6 δισεκ., κυρίως λόγω της κατακόρυφης μείωσης των εξαγωγών προς την Λιβύη (-41,0%), όπου οι εξαγωγές διαμορφώθηκαν το επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου 2024 στα €592,0 εκατ., έναντι €1,0 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα, αλλά και προς τον Λίβανο (-12,1%), όπου υποχώρησαν κατά €107,0 εκατ. το 2024 σε σχέση με το 2023 και άγγιξαν τα €777,2 εκατ. Προς δύο επίσης σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς στη Μέση Ανατολή, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα οι εξαγωγές υποχώρησαν κατά 5,6%, στα €215,4 εκατ., ενώ προς τη Σαουδική Αραβία οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 12,0%, στα €271,7 εκατ.

Άνοδος της ζήτησης των ελληνικών αγαθών σημειώθηκε προς τις χώρες της Ασίας, προς τις οποίες οι εξαγωγές αυξήθηκαν το επτάμηνο του 2024 κατά 3,1%, στα €1,34 δισεκ. από €1,29. το 2023. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εξαγωγών κατά 146,4% προς την Ταϊβάν, από €18,6 εκατ. το 2023 στα €45,8 εκατ. το 2024. Ομοίως, σημειώθηκε αύξηση της ζήτησης από το Χονγκ Κονγκ (+49,6%, στα €67,9 εκατ. από €45,4 εκατ. το 2023).

Ενισχυμένη, κατά 17,0%, ήταν η ροή των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων προς την Ωκεανία, με την αξία τους το επτάμηνο του 2024 να διαμορφώνεται στα €142,1 εκατ. από €121,5 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Η αύξηση προήλθε από την παρόμοια σε κατεύθυνση τάση προς την Αυστραλία, προς την οποία οι εξαγωγές αυξήθηκαν με ρυθμό 14,1% και διαμορφώθηκαν στα €127,2 εκατ. από €111,5 εκατ. το προηγούμενο έτος. Ομοίως, αύξηση σημειώθηκε και προς την Νέα Ζηλανδία (+49,2%) στα €14,9 εκατ.

Ανακεφαλαιώνοντας, η υποχώρηση των εξαγωγών προϊόντων της Ελλάδας την περίοδο Ιανουάριος-Ιούλιος 2024 κατά 6,1% σε τρέχουσες τιμές, προήλθε από την μείωση των περισσότερων κατηγοριών προϊόντων: των αγροτικών προϊόντων (-1,4%), των βιομηχανικών προϊόντων (-4,6%) και των ειδών και συναλλαγών μη ταξινομημένων κατά κατηγορίες (-34,0%). Οι πέντε πρώτες χώρες με την μεγαλύτερη ζήτηση των ελληνικών προϊόντων είναι η Ιταλία, η Γερμανία, η Κύπρος η Βουλγαρία και οι ΗΠΑ. Από την άλλη πλευρά, οι εισαγωγές ενισχύθηκαν κατά 2,5% αυξάνοντας το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο στα €19,4 δισεκ. (+10,0%). Οι πέντε χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο εισαγωγών προϊόντων για το επτάμηνο του 2024 είναι η Γερμανία, η Ιταλία, η Κίνα, το Ιράκ και η Ολλανδία. Οι ελληνικές εξαγωγές κινήθηκαν πτωτικά το επτάμηνο του 2024 γεγονός που σχετίζεται με τις συνεχιζόμενες πολεμικές συγκρούσεις, αλλά παρά τον έντονο προβληματισμό που υπάρχει για το εμπορικό έλλειμμα, υπάρχει αισιοδοξία για ανάκαμψη των εξαγωγών τους επόμενους μήνες του 2024.

Πίνακας 3.7

Εξαγωγές ανά προορισμό, Ιανουάριος- Ιούλιος 2024 (εκατ. €)*

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2024	2023	24/23
Ε.Ε. (27)	16.448,3	17.550,5	-6,3%
Ευρωζώνη	12.010,7	12.632,2	-4,9%
G7	8.940,3	9.806,6	-8,8%
Βόρεια Αμερική	1.631,7	1.452,9	12,3%
Χώρες BRICS	428,7	451,0	-4,9%
Μ. Ανατολή & Β. Αφρική	3.459,0	3.593,9	-3,8%
Ωκεανία	142,1	121,5	17,0%
Κεντρική-Λατινική Αμερική	223,0	228,4	-2,4%
Ασία	1.338,7	1.298,9	3,1%

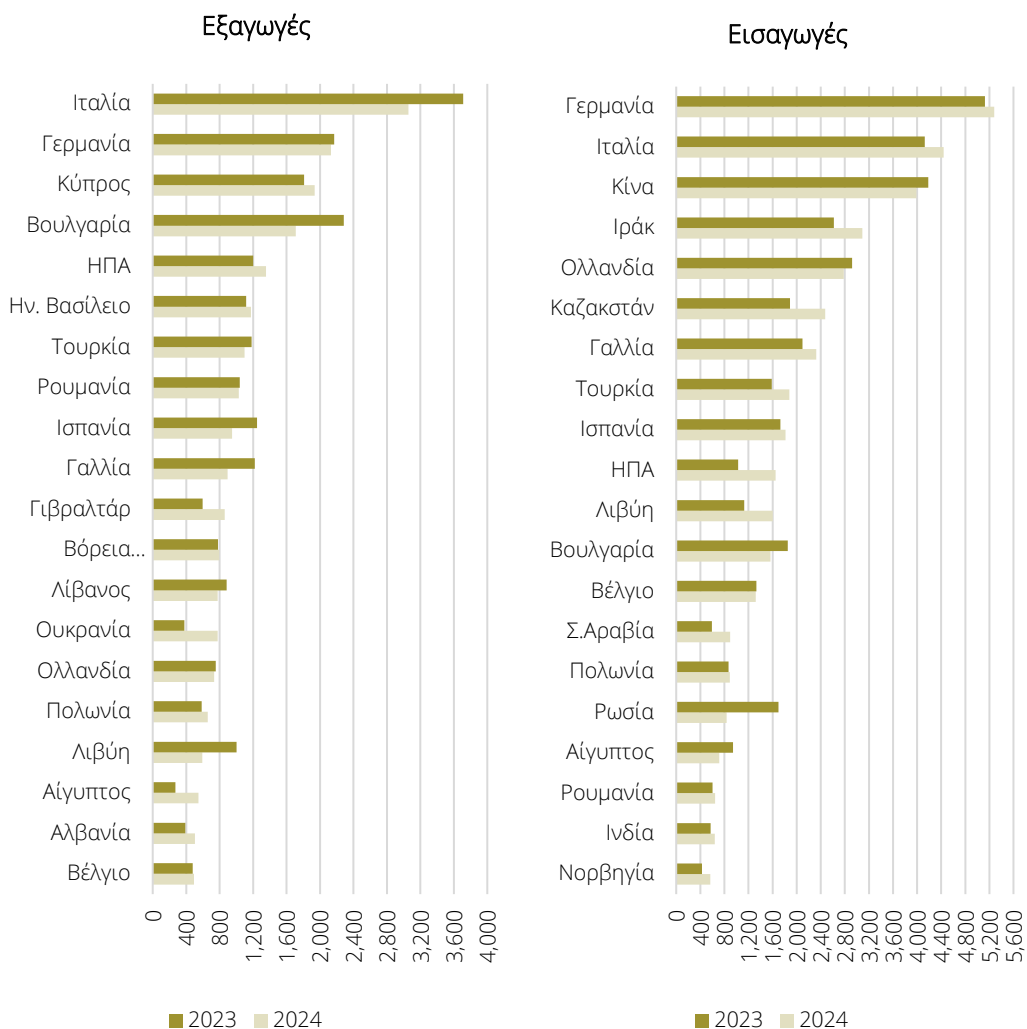
* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3.14

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις ελληνικές εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων, Ιανουάριος – Ιούλιος 2024 (εκατ. €, τρέχουσες τιμές)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: IOBE

Μεγαλύτερη αύξηση εξαγωγών προϊόντων το επτάμηνο του 2024 σε απόλυτους όρους προς την Ουκρανία (+€399,0 εκατ.). Μεγαλύτερη πτώση προς την Ιταλία (-€656,6 εκατ.). Το μερίδιο της Ιταλίας στις εξαγωγές παραμένει το υψηλότερο. Μεγαλύτερη αύξηση εισαγωγών το ίδιο διάστημα του 2024 σε απόλυτους όρους από τις ΗΠΑ (+€618,1 δισεκ.), μεγαλύτερη μείωση από την Ρωσία (-€864,0 εκατ.).

Β. Ισοζύγιο πληρωμών

- Στο πρώτο επτάμηνο του 2024, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) εμφάνισε αυξημένο έλλειμμα σε σύγκριση με το 2023, στα €8,6 δισεκ., έναντι €7,3 δισεκ. το 2023.
- Αυξημένο έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών και στο ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων, με μικρή βελτίωση στο πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών και μεγαλύτερη στο ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων.

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Ιανουάριος – Ιούλιος 2024

Στο επτάμηνο του 2024 (Ιανουάριος – Ιούλιος), το έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) διαμορφώθηκε στα €8,6 δισεκ., διογκωμένο κατά €1,3 δισεκ. σε σύγκριση με το 2023. Η επιδείνωση του ισοζυγίου προήλθε από το αυξημένο έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών και πρωτογενών εισοδημάτων, με αντιστάθμιση από τη βελτίωση στα ισοζύγια υπηρεσιών και δευτερογενών εισοδημάτων.

Αναλυτικά, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών διαμορφώθηκε στα €20,3 δισεκ. το 2024, αυξημένο κατά €2,3 δισεκ. σε σύγκριση με το 2023. Οι εξαγωγές μειώθηκαν στα €29,2 δισεκ., (-€398 εκατ.)⁸, με την κατηγορία των λοιπών αγαθών να καταγράφει πτώση κατά €571 εκατ., ενώ αύξηση καταγράφηκε στα καύσιμα κατά €193 εκατ. Οι εισαγωγές αγαθών ενισχύθηκαν στα €49,5 δισεκ. (€2,0 δισεκ.), κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης εισαγωγών λοιπών αγαθών κατά €1,9 δισεκ.

Το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Υπηρεσιών ενισχύθηκε στο πρώτο επτάμηνο του 2024 κατά €343 εκατ. και διαμορφώθηκε στα €11,4 δισεκ., έναντι αύξησης κατά €1,2 δισεκ. το 2023. Οι συνολικές εισπράξεις από Υπηρεσίες διαμορφώθηκαν στα €28,2 δισεκ., αυξημένες κατά €1,6 δισεκ. σε σύγκριση με το 2023, ενώ οι πληρωμές ανήλθαν στα €16,8 δισεκ., με αύξηση κατά €1,3 δισεκ. Οι εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες διαμορφώθηκαν στα €11,0 δισεκ., βελτιωμένες κατά €578 εκατ., ωστόσο τον Ιούλιο καταγράφηκε μείωση εισπράξεων από τουρισμό κατά €177 εκατ., για πρώτη φορά από τον Μάρτιο του 2021. Οι μεταφορικές υπηρεσίες έφτασαν τα €12,3 δισεκ., αυξημένες κατά €468 εκατ., ενώ οι εισπράξεις από λοιπές υπηρεσίες έφτασαν τα €4,7 δισεκ., ενισχυμένες κατά €579 εκατ. Οι πληρωμές για ταξιδιωτικές υπηρεσίες αυξήθηκαν στα €1,6 δισεκ. (+€275 εκατ.), οι πληρωμές για μεταφορικές υπηρεσίες ενισχύθηκαν στα €10,6 δισεκ. (+€437 εκατ.), και οι πληρωμές λοιπών υπηρεσιών έφτασαν τα €4,6 δισεκ., (+€571 εκατ.).

Το Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων επιδεινώθηκε το 2024 και διαμορφώθηκε σε έλλειμμα €2,3 δισεκ., έναντι €1,7 δισεκ. στο πρώτο επτάμηνο του 2023. Οι εισπράξεις ενισχύθηκαν στα €7,1 δισεκ., με αύξηση κατά €943 εκατ., και οι πληρωμές αυξήθηκαν στα €9,3 δισεκ., με ενίσχυση κατά €1,5 δισεκ. Βασική αιτία για την αύξηση των πληρωμών παραμένει η κατηγορία των πληρωμών για επενδύσεις (κέρδη, μερίσματα, τόκοι).

Το Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων βελτιώθηκε σημαντικά στο πρώτο επτάμηνο του 2024, στα €2,6 δισεκ. έναντι €1,4 δισεκ. το 2023, με αύξηση των εισπράξεων στα €5,3 δισεκ. (+€1,5 δισεκ.), ως αποτέλεσμα της εισροής από την αναδιανομή του νομισματικού εισοδήματος του

⁸ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους, σε τρέχουσες τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

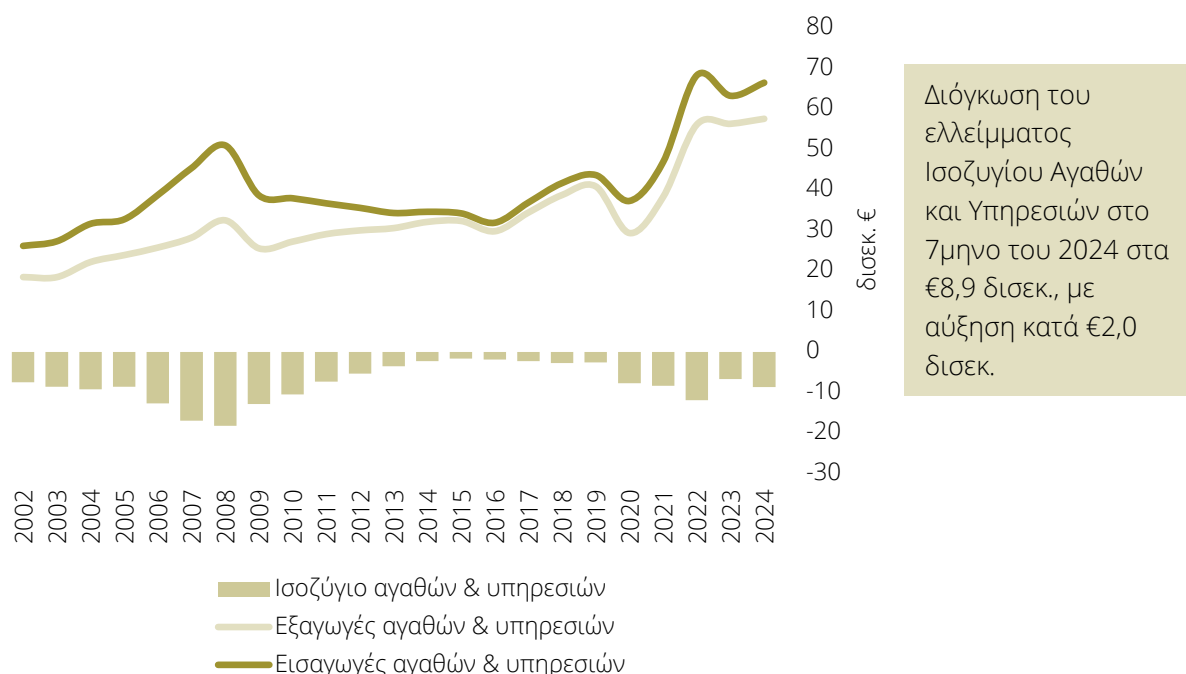
Ευρωσυστήματος προς την Τράπεζα της Ελλάδος, ενώ στο σκέλος των πληρωμών καταγράφηκε ενίσχυση στα €2,6 δισεκ. (+€233 εκατ.).

Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το Ισοζύγιο Κεφαλαίων⁹ παραμένει ελλειμματικό στο πρώτο επτάμηνο του 2024 και διαμορφώθηκε στα €565 εκατ., έναντι πλεονάσματος €1,9 δισεκ. το 2023, κυρίως λόγω της μείωσης των εισπράξεων στα €239 εκατ., (-€1,9 δισεκ.), ενώ οι πληρωμές αυξήθηκαν στα €804 εκατ., (+€507 εκατ.). Τέλος, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαίων, που αντανακλά τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό, ήταν ελλειμματικό, στα €9,1 δισεκ., έναντι €5,4 δισεκ. το 2023.

Διάγραμμα 3.15

Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (Ιανουάριος – Ιούλιος), 2002-2024

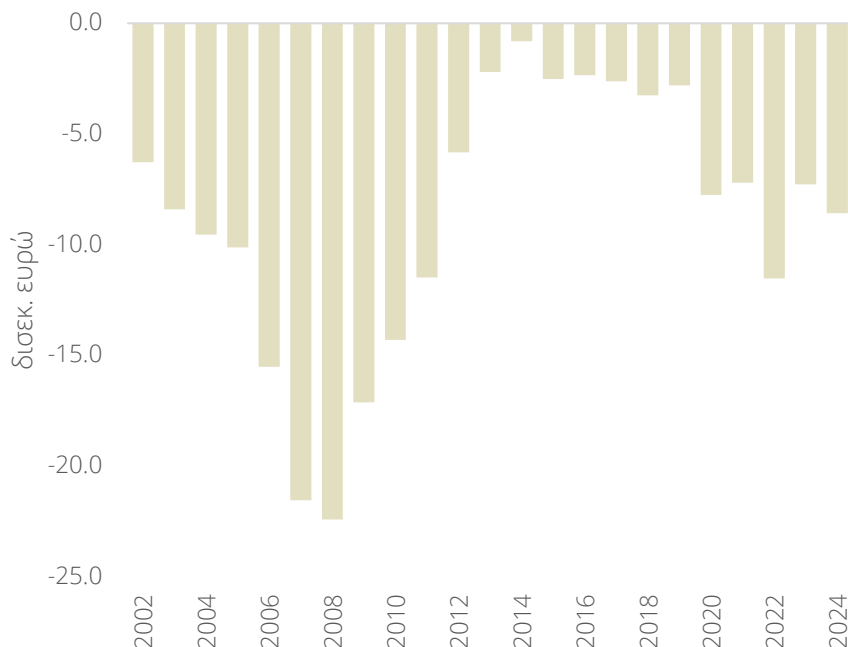
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

⁹ Το Ισοζύγιο κεφαλαίων απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου – και το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ).

Διάγραμμα 3.16

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (Ιανουάριος – Ιούλιος), 2002-2024

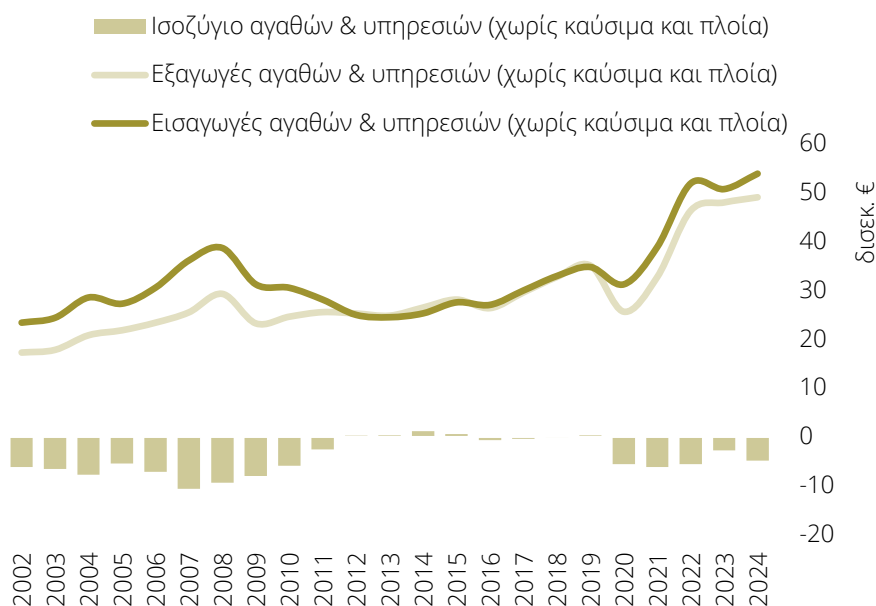

Στα €8,6 δισεκ. το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών στο 7μηνο του 2024, έναντι €7,3 δισεκ. το 2023

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Διάγραμμα 3.17

Εισαγωγές-Εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία (Ιανουάριος – Ιούλιος), 2002-2024

Διεύρυνση του ελλείμματος στο ισοζύγιο Αγαθών και Υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία στα €4,8 δισεκ. το 2024, από €2,7 δισεκ. το 2023

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών διαμορφώθηκε σε έλλειμμα €7,5 δισεκ. στο πρώτο επτάμηνο του 2024, έναντι €4,1 δισεκ. το 2023.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι καθαρές απαιτήσεις των κατοίκων από άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό αυξήθηκαν κατά €978 εκατ., ενώ οι καθαρές υποχρεώσεις σε μη κατοίκους (επενδύσεις μη κατοίκων στη χώρα) ενισχύθηκαν κατά €2,6 δισεκ. Σημειώνεται ότι στο πρώτο τρίμηνο του 202 οι καθαρές άμεσες επενδύσεις σε ακίνητα ανήλθαν στα €520 εκατ., στο ίδιο περίπου μέγεθος με το 2023.

Στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, οι απαιτήσεις των κατοίκων έναντι του εξωτερικού αυξήθηκαν κατά €4,0 δισεκ, και οι υποχρεώσεις σε μη κατοίκους ενισχύθηκαν κατά €7,9 δισεκ., κυρίως λόγω της απόδοσης των τοποθετήσεων σε ελληνικά ομόλογα και έντοκα γραμμάτια κατά €6,1 δισεκ., ενώ το υπόλοιπο αφορά αγορά μετοχών.

Στην κατηγορία των λοιπών επενδύσεων, οι απαιτήσεις από κατοίκους έναντι του εξωτερικού μειώθηκαν κατά €3,9 δισεκ., κυρίως λόγω της μείωσης κατά €6,0 δισεκ. των επενδύσεων σε καταθέσεις και repos. Οι υποχρεώσεις μειώθηκαν κατά €2,1 δισεκ., καθώς καταγράφηκε μείωση κατά €1,8 δισεκ. των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε καταθέσεις και repos στην Ελλάδα.

Τέλος, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Ιουλίου του 2024 στα €13,5 δισεκ., έναντι €12,2 δισεκ. το 2023.

3.4 Αγορά εργασίας

- Μείωση του ποσοστού ανεργίας το β' τρίμ. του 2024 στο 9,8% από 11,2% το β' τρίμ. του 2023.
- Η ετήσια μείωση του ποσοστού ανεργίας ήταν αποτέλεσμα της μείωσης του αριθμού των ανέργων (-65,7 χιλ.), και της ταυτόχρονης αύξησης του αριθμού των απασχολούμενων (+91,3 χιλ.).
- Μεγαλύτερη ετήσια άνοδος της απασχόλησης το β' τρίμ. 2024 σε Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Τεχνικές Δραστηριότητες (+27,7 χιλ. απασχολούμενοι), Δραστηριότητες Παροχής Καταλύματος και Εστίασης (+25,7 χιλ. απασχολούμενοι) και Κατασκευές (+18,6 χιλ. απασχολούμενοι).
- Ισχυρότερη ετήσια πτώση της απασχόλησης στον τομέα των Άλλων Δραστηριοτήτων Παροχής Υπηρεσιών (-9,2 χιλ. απασχολούμενοι).
- Άνοδος στο ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας το β' τρίμ. του 2024 (53,2% για τους άνω των 15 ετών), παρουσιάζοντας αύξηση κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με πέρυσι.
- Αυξημένος ο εποχικά διορθωμένος δείκτης μισθολογικού κόστους το β' τρίμ. του 2024 κατά 8,0% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2023.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας β' τρίμ. του 2024 μειώθηκε κατά 1,4 ποσοστιαίες μονάδες σε ετήσια βάση, στο 9,8% από το 11,2% το ίδιο τρίμηνο του 2023. Την ίδια περίοδο ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε στους 467,6 χιλ., παρουσιάζοντας μείωση κατά 65,7 χιλ. άτομα ή κατά 12,3%, ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 2,2% ή κατά 91,3 χιλ. στους 4.327,8 χιλ. Επομένως η μείωση του ποσοστού ανεργίας οφείλεται στην μείωση του αριθμού των ανέργων (-65,7 χιλ.) και στην ενίσχυση της απασχόλησης (+91,3 χιλ.). Σημειώνεται ότι, με βάση τα μηνιαία στοιχεία, οι δείκτες στην αγορά εργασίας βελτιώνονται το δεύτερο τρίμηνο, καθώς το εποχικά μη προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας τον Αύγουστο του τρέχοντος έτους μειώθηκε στο 9,5% από 11,9% τον Αύγουστο του 2023 (-2,3 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος ΕΡΓΑΝΗ για τις ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (στοιχεία Ιουνίου), το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων ήταν θετικό κατά 23,9 χιλ. θέσεις εργασίας (340,7 χιλ. προσλήψεις και 316,8 χιλ. αποχωρήσεις) έναντι θετικού ισοζυγίου κατά 28,8 χιλ. θέσεις εργασίας (357,9 χιλ. προσλήψεις και 329,1 χιλ. αποχωρήσεις) για τον Ιούνιο του 2023.

Σε ότι αφορά στην εξέλιξη της ανεργίας στην Ευρωζώνη το β' τρίμ. του 2024 παρατηρείται μεικτή εικόνα, καθώς σε 10 χώρες παρουσιάζεται μείωση του ποσοστού ανεργίας, σε 9 χώρες άνοδος και σε 1 χώρα παραμένει αμετάβλητο. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάζει η Ισπανία στην οποία στο α' τρίμ. του 2024 κατήλθε στο 11,3% από το 11,7% ένα έτος πριν (-0,4 ποσοστιαίες μονάδες) με δεύτερη την Ελλάδα (βλέπε Παράρτημα). Από την άλλη πλευρά το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας το β' τρίμ. του 2024 παρουσιάστηκε στη Μάλτα (3,2%) και τη Γερμανία, την Σλοβενία και την Ολλανδία αντίστοιχα (3,4%). Σημειώνεται ότι η ισχυρότερη ετήσια άνοδος του ποσοστού ανεργίας εντοπίζεται στο Λουξεμβούργο (+1,4 ποσοστιαίες μονάδες, από 4,9% σε 6,3%), ενώ η ισχυρότερη μείωση παρουσιάστηκε στην Κύπρο (-1 ποσοστιαία μονάδα, από 5,7% σε 4,7%) και την Κροατία (-1 ποσοστιαία μονάδα, από 5,6% σε 4,6%). Στη Ευρωζώνη, το ποσοστό ανεργίας την υπό εξέταση περίοδο άγγιξε το 6,3%.

Σχετικά με την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση το φύλο στην Ελλάδα, παραμένει υψηλότερο στις γυναίκες αλλά η πτώση του σε αυτές ήταν ισχυρότερη. Πιο αναλυτικά, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών κατήλθε στο 12,3% το β' τρίμ. του 2024 από 14,6% το ίδιο τρίμηνο του 2023 παρουσιάζοντας πτώση 2,3 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ στους άνδρες κατήλθε στο 7,7% από 8,4% (-0,7 ποσοστιαίες μονάδες). Σημειώνεται ότι την ίδια περίοδο στην Ευρωζώνη το ποσοστό ανεργίας των γυναικών περιορίστηκε στο 6,6% από 6,7% (-0,1 ποσοστιαία μονάδα) και στους άνδρες περιορίστηκε αντίστοιχα στο 6,0% από 6,1% (-0,1 ποσοστιαία μονάδα).

Αναφορικά με την κατανομή και εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση την ηλικία, αυτό είναι χαμηλότερο όσο η ηλικία αυξάνεται. Το β' τρίμ. του 2024 το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σε όλες τις ηλικιακές ομάδες εκτός από την ηλικιακή ομάδα 15-19 ετών στην οποία αυξήθηκε. Η ισχυρότερη μείωση κατά 4,7 ποσοστιαίες μονάδες παρουσιάστηκε στα άτομα ηλικίας 20-24 ετών όπου περιορίστηκε στο 21,5% από το 26,2%. Ακολουθούν τα άτομα ηλικίας 25-29 ετών όπου το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε κατά 3,4 ποσοστιαίες μονάδες στο 15,5% από το 18,9% ενώ η ηπιότερη μείωση του ποσοστού ανεργίας παρουσιάστηκε στα άτομα ηλικίας 45-64 ετών (-0,4 ποσοστιαίες μονάδες, από 7,6% σε 7,2%). Τέλος, τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας παρουσιάστηκαν στις ηλικιακές κατηγορίες 45-64 ετών και άνω των 65 ετών. Στην ηλικιακή ομάδα 15-19 ετών παρουσιάζεται αύξηση του ποσοστού ανεργίας από 30,5% σε 41,7% κατά 11,2 ποσοστιαίες μονάδες.

Σε σχέση με τη διάρκεια της ανεργίας, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων παρουσίασε μείωση, το ίδιο και ο αριθμός τους. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας περιορίστηκε το β' τρίμ. του 2024 στο 53,2% (ως ποσοστό των ανέργων) από 59,9% το ίδιο τρίμηνο του 2023 (-6,7 ποσοστιαίες μονάδες) ενώ ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων κατήλθε στους 248,6 χιλ. από τους 319,4 χιλ. (-70,8 χιλ. ή -22,2%).

Σχετικά με την κατανομή και εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, αυτό μειώνεται καθώς το επίπεδο εκπαίδευσης βελτιώνεται. Το β' τρίμ. του 2024 το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης με εξαίρεση τους κατόχους Διδακτορικού ή Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών. Η ισχυρότερη μείωση ανεργίας κατά 6,6% παρουσιάστηκε στα άτομα που έχουν φοιτήσει σε μερικές τάξεις του δημοτικού ή που δεν πήγαν καθόλου σχολείου όπου το ποσοστό ανεργίας κατήλθε στο 25,3% από 31,9% το ίδιο τρίμηνο του 2023. Η δεύτερη μεγαλύτερη μείωση, κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες, παρουσιάστηκε στα άτομα με Απολυτήριο 3-τάξιας Μέσης Εκπαίδευσης όπου το ποσοστό ανεργίας κατήλθε στο 9,5% από το 12,2% το α' τρίμ. του 2023, ενώ το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάζουν τα άτομα με διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Στην κατηγορία αυτή το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 5,6% από 4,1% (+1,5 ποσοστιαίες μονάδες).

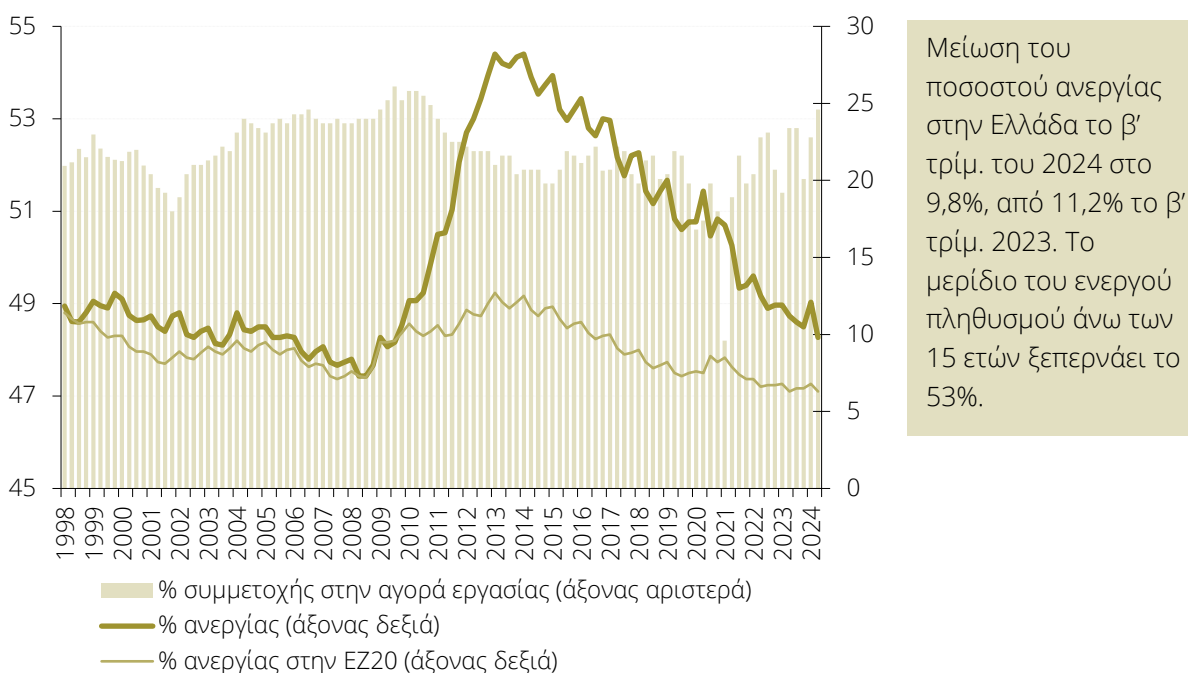
Αναφορικά με τις τάσεις στην περιφερειακή διάσταση της ανεργίας, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σε όλες τις περιφέρειες με εξαίρεση την περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου στην οποία αυξήθηκε. Το υψηλότερο μη εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας καταγράφηκε στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας όπου κατήλθε στο 14% από 14,5% το β' τρίμ. του 2023 (-0,5 ποσοστιαίες μονάδες). Το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στην περιφέρεια των Ιόνιων Νησιών όπου κατήλθε το β' τρίμ. του 2024 στο 13,3% από 17,0% το β' τρίμ. του 2023 (-3,7 ποσοστιαίες μονάδες). Η ισχυρότερη μείωση παρουσιάστηκε στην περιφέρεια της Πελοποννήσου όπου το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες, στο 6,1% από το 11,3%. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας την ίδια περίοδο εντοπίζεται στο Νότιο Αιγαίο όπου

διαμορφώθηκε σε 5,4% από 4,2% (+1,2 ποσοστιαίες μονάδες) στην οποία διαφαίνεται και η μοναδική αύξηση της ανεργίας. Έπονται οι περιφέρειες Πελοποννήσου και Κρήτης και Βορείου Αιγαίου. Στην πρώτη η ανεργία μειώθηκε στο 6,1% από το 11,3% (-5,2 ποσοστιαίες μονάδες) και στις υπόλοιπες δύο περιφέρειες μειώθηκε στο 7,3% από το 9,8% (-2,5 ποσοστιαίες μονάδες) αντίστοιχα.

Διάγραμμα 3.18

Εξέλιξη ποσοστού (%) εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό και ποσοστού ανέργων στο εργατικό δυναμικό

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Σε σχέση με την εξέλιξη της απασχόλησης με βάση τη θέση στο επάγγελμα, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι υπήρξε αύξηση της απασχόλησης σε όλες τις θέσεις. Η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση της απασχόλησης κατά 14,9% ή 20,5 χιλ. άτομα υπήρξε στην κατηγορία των βοηθών στην οικογενειακή επιχείρηση (157,8 χιλ. εργαζόμενοι το β' τρίμ. του 2024), ενώ, αύξηση κατά 6,6% ή 20,2 χιλ. άτομα καταγράφηκε και στους αυτοαπασχολούμενους με προσωπικό (325,0 χιλ. εργαζόμενοι το β' τρίμ. του 2024). Στην συνέχεια, ακολουθούν οι μισθωτοί που ανήλθαν σε 2.999,1 χιλ. με ετήσια αύξηση 1,6% και οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό που ανήλθαν στους 845,9 χιλ. παρουσιάζοντας ετήσια αύξηση 0,4%.

Οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης το β' τρίμ. του 2024 αυξήθηκαν κατά 117,2 χιλ. άτομα ή κατά 3,0% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2023, και ανήλθαν στους 4.038,7 χιλ., ενώ οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης μειώθηκαν κατά 29,5 χιλ. άτομα ή κατά 3,0% στους 279,6 χιλ.

Σε σχέση με την εξέλιξη της απασχόλησης αναφορικά με την επαγγελματική κατηγορία, σε έξι επαγγέλματα παρουσιάστηκε αύξηση της απασχόλησης και σε τέσσερα μείωσή της. Η ισχυρότερη άνοδος σε απόλυτους αριθμούς (κατά 64,0 χιλ. απασχολούμενους) σημειώθηκε στην κατηγορία των απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές με αποτέλεσμα να ανέλθουν στα 1007,8 χιλ. άτομα το β' τρίμ. του 2024 σε σχέση με 943,8

χιλ. άτομα το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023. Επίσης σε απόλυτους αριθμούς, έπεται η άνοδος της απασχόλησης σε πρόσωπα που ακούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα κατά 46,9 χιλ. απασχολούμενους (από 928,0 χιλ. το β' τρίμ. του 2024 σε 974,9 χιλ. άτομα το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023). Η ισχυρότερη μείωση παρουσιάστηκε το β' τρίμ. του 2024 σε ανειδίκευτους εργάτες, χειρώνακτες και μικροεπαγγελματίες όπου ο αριθμός τους κατήλθε σε 274,1 χιλ. από τους 301,0 χιλ. το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (-26,9 χιλ.). Έπεται η μείωση σε τεχνολόγους, τεχνικούς βοηθούς και ασκούντες σε συναφή επαγγέλματα όπου ο αριθμός τους κατήλθε σε 280,3 χιλ. από τους 299,0 χιλ. το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (-18,7 χιλ.).

Ως προς την τάση της απασχόλησης σε επίπεδο βασικών τομέων, σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης σε όλους του τομείς. Σε απόλυτους αριθμούς η ισχυρότερη άνοδος παρουσιάστηκε στον Τριτογενή τομέα όπου η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 58,4 χιλ. άτομα ή κατά 1,9%, στους 3166,8 χιλ. Στον Δευτερογενή τομέα η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 22,3 χιλ. άτομα ή κατά 3,4%, στους 682,0 χιλ. το β' τρίμ. του 2024. Τέλος, στον Πρωτογενή τομέα η απασχόληση αυξήθηκε οριακά κατά 9,3 χιλ. άτομα με αποτέλεσμα ο αριθμός τους να διαμορφωθεί σε 476,7 χιλ.

Σε επίπεδο τομέων οικονομικής δραστηριότητας, σε δώδεκα σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης, ενώ σε άλλους δέκα σημειώθηκε πτώση. Σε απόλυτους αριθμούς, η ισχυρότερη άνοδος της απασχόλησης το β' τρίμ. του 2024 παρουσιάστηκε στους τομείς Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων καθώς και Δραστηριοτήτων Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης. Στον πρώτο, ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 27,7 χιλ. άτομα (ή κατά 10,6%) στους 289,7 χιλ. από τους 266,0 χιλ. ενώ στο δεύτερο κατά 25,7 χιλ. άτομα (ή κατά 6,2%) στους 439,7 χιλ. από τους 414,0 χιλ. Επίσης, αξιοσημείωτη σε απόλυτους αριθμούς ήταν η αύξηση της απασχόλησης στις Κατασκευές (κατά 18,6 χιλ. εργαζόμενους ή κατά 11,9%) από τους 156,9 χιλ. στους 175,5 χιλ. Από την άλλη πλευρά, η ισχυρότερη μείωση της απασχόλησης παρουσιάζεται στον τομέα των Άλλων Δραστηριοτήτων Παροχής Υπηρεσιών όπου η απασχόληση περιορίστηκε στα 91,4 χιλ. άτομα από τα 100,6 χιλ. (-9,2 χιλ. ή -9,1%). Χαμηλότερη ήταν η μείωση της απασχόλησης στον τομέα της Μεταποίησης όπου ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε κατά 8,0 χιλ. (ή κατά 1,9%), στους 407,5 χιλ. από τους 415,5 χιλ.

Συμπερασματικά, από τα στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο, προκύπτει ότι η άνοδος της το β' τρίμ. του 2024 συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2023 προήλθε κυρίως από την άνοδο της στους εξής τομείς:

- Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Τεχνικές Δραστηριότητες (+27,7 χιλ. απασχολούμενοι),
- Δραστηριότητες Παροχής Καταλύματος και Εστίασης (+25,7 χιλ. απασχολούμενοι),
- Κατασκευές (+18,6 χιλ. απασχολούμενοι).

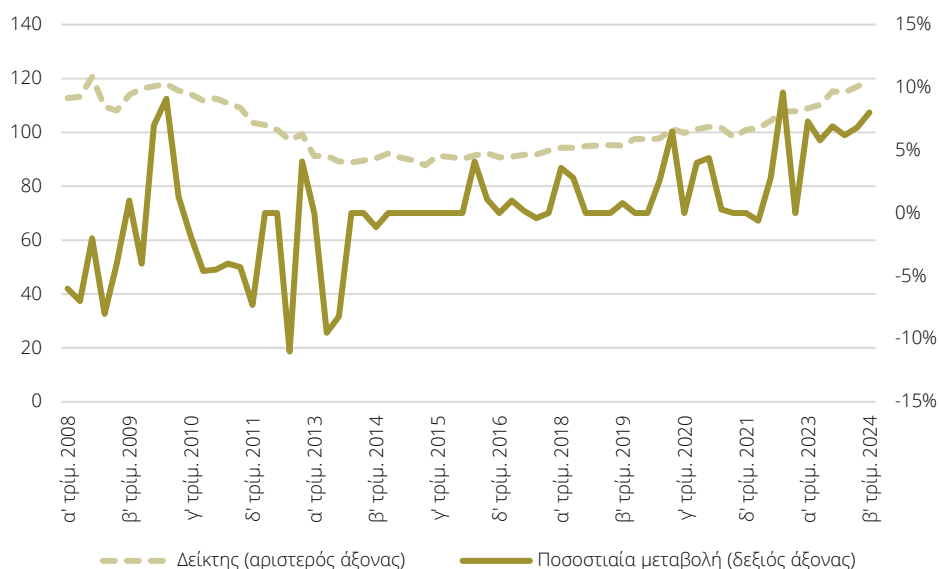
Επιπρόσθετα, το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων άνω των 15 ετών για το β' τρίμ. του 2024 ανέρχεται σε 48,0% από 46,9% το β' τρίμ. του 2023 παρουσιάζοντας άνοδο κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες. Σε ότι αφορά στην εξέλιξη του ποσοστού απασχόλησης στην Ευρωζώνη για το β' τρίμ. του 2024 αυξήθηκε σε 54,3% από 54,1% για το ίδιο τρίμηνο του 2023, δηλαδή, κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες. Συγκριτικά, το ποσοστό απασχόλησης της Ελλάδας είναι σημαντικά χαμηλότερο από το μέσο όρο της Ευρωζώνης, παρουσιάζοντας απόκλιση κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες για το β' τρίμ. του 2024, από 7,2 ποσοστιαίες μονάδες για το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023.

Ως προς την τάση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, παρουσίασε το β' τρίμ. του 2024 άνοδο κατά 8,0% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο δείκτη του β' τριμ. του 2023.

Διάγραμμα 3.19

Εξέλιξη εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους

Αυξημένο το μισθολογικό κόστος το β' τρίμ. του 2024 κατά 8,0% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2023.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ & Eurostat

Πίνακας 3.9

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, ανά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Ποσοστό συμμετοχής (% του πληθυσμού)	Απασχολούμενοι	Ποσοστό απασχόλησης (% του πληθυσμού)	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας (% του εργατικού δυναμικού)
2015	9.246,6	52,0	3.610,7	39,0	1.197,0	24,9
2016	9.212,8	52,1	3.673,6	39,9	1.130,9	23,5
2017	9.176,9	52,1	3.752,7	40,9	1.027,1	21,5
2018	9.140,2	51,9	3.828,0	41,9	915,0	19,3
2019	9.103,5	52,0	3.911,0	43	818,9	17,3
α' τρίμ. 2020	9.083,8	50,6	3.852,6	42,4	745,1	16,2
β' τρίμ. 2020	9.080,5	50,8	3.844,0	42,3	768,3	16,7
γ' τρίμ. 2020	9.077,3	51,6	3.926,8	43,3	756,4	16,2
δ' τρίμ. 2020	9.074,2	51,0	3.878,5	42,7	750,1	16,2
2020	9.079,0	51,0	3.878,5	42,7	755,0	16,3
α' τρίμ. 2021	9.070,8	48,2	3.625,1	40,0	745,4	17,1
β' τρίμ. 2021	9.067,1	51,3	3.915,3	43,2	732,5	15,8
γ' τρίμ. 2021	9.063,5	52,2	4.118,3	45,4	615,4	13,0
δ' τρίμ. 2021	9.060,0	51,6	4.053,3	44,7	617,4	13,2
2021	9.065,4	50,8	3.928,0	43,3	677,7	14,7
α' τρίμ. 2022	9.055,8	51,8	4.044,0	44,7	647,2	13,8
β' τρίμ. 2022	9.051,9	52,6	4.167,2	46,0	591,6	12,4
γ' τρίμ. 2022	9.048,2	52,7	4.216,0	46,6	555,6	11,6
δ' τρίμ. 2022	9.044,7	51,9	4.135,2	45,7	558,4	11,9
2022	9.050,2	52,3	4.140,6	45,8	588,2	12,4
α' τρίμ. 2023	9.041,4	51,4	4.098,0	45,3	550,5	11,8
β' τρίμ. 2023	9.038,4	52,8	4.236,5	46,9	533,3	11,2
γ' τρίμ. 2023	9.035,5	52,8	4.256,2	47,1	514,6	10,8
δ' τρίμ. 2023	9.032,7	51,7	4.183,1	46,3	488,7	10,5
2023	9.037,0	52,2	4.193,5	46,4	521,8	11,1
α' τρίμ. 2024	9.025,7	52,6	4.173,4	46,2	574,1	12,1
β' τρίμ. 2024	9.020,5	53,2	4.327,8	48,0	467,6	9,8

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Στο βασικό μακροοικονομικό σενάριο αναμένεται μικρή περαιτέρω βελτίωση στην αγορά εργασίας το 2024 και το 2025, με εμφανή ωστόσο σημάδια επιβράδυνσης της θετικής τάσης. Τα περιθώρια περαιτέρω μείωσης της κυκλικής ανεργίας στενεύουν, ενώ πρόκληση αποτελεί η μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας και η αύξηση της συμμετοχής στην εργασία.

Θετική επίδραση στην απασχόληση για τα έτη 2024 και 2025 αναμένεται να έχει η προβλεπόμενη ενίσχυση των επενδύσεων. Σε αυτή την ενίσχυση συμβάλουν δύο παράγοντες. Αφενός η συστηματική ενίσχυση της διεθνούς επενδυτικής εμπιστοσύνης προς τη χώρα, σε συνέχεια των θετικών δημοσιονομικών επιδόσεων, έχει θετικές επιδράσεις σε όρους μείωσης του επιπλέον κόστους χρηματοδότησης του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Αφετέρου, ώθηση στις επενδύσεις αναμένεται να δώσει η επιτάχυνση της υλοποίησης του αναθεωρημένου Εθνικού Σχεδίου

Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ιδιαίτερα στον τομέα των υποδομών, της ενέργειας, αλλά και της αξιοποίησης του διευρυμένου δανειακού σκέλους, με ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης.

Η προσδοκία για ανθεκτική κατανάλωση, συνιστώσα για τις οποίες αναμένεται αύξηση, αν και με βραδύτερο ρυθμό το 2025, επίσης θα επιδράσει θετικά στην απασχόληση. Η πρόβλεψη για επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης στην Ευρωζώνη αναμένεται να έχει θετικές επιδράσεις το 2025 στον τομέα της απασχόλησης, λόγω κυρίως της αύξησης των εξαγωγών υπηρεσιών. Η στάση της νομισματικής πολιτικής αναμφίβολα επηρεάζει τις παραπάνω τάσεις, με την προοπτική για ταχύτερη υποχώρηση των επιτοκίων να επιδρούν θετικά στις βραχυπρόθεσμες προοπτικές επενδύσεων, κατανάλωσης, και εξαγωγών.

Από τομεακή σκοπιά, σύμφωνα και με τα αποτελέσματα από τις έρευνες συγκυρίας, καταγράφεται ανάκαμψη της δυναμικής της δραστηριότητας στον τομέα της βιομηχανίας, διατήρηση της δυναμικής σε υπηρεσίες, σταθεροποίηση της δραστηριότητας σε κατασκευές και λιανικό εμπόριο. Επίσης, θετικές επιδράσεις στην απασχόληση θα προέλθουν από την σταδιακή ωρίμανση μεγάλων έργων υποδομής. Στον τομέα του τουρισμού, σε συνέχεια νέου αναμενόμενου ρεκόρ αφίξεων το 2024, η θετική επίδοση αναμένεται να συνεχιστεί και το 2025, ωστόσο η επίδραση του τουριστικού τομέα στην απασχόληση το 2025, συγκριτικά με το 2024, αναμένεται να είναι μικρότερη. Τέλος, ο δημόσιος τομέας αναμένεται να συνεχίσει να στηρίζει την απασχόληση μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων της ΔΥΠΙΑ και προγραμματισμένων προσλήψεων στο επόμενο έτος.

Αναφορικά με τους κινδύνους, η γεωπολιτική αστάθεια και οικονομική αβεβαιότητα παραμένουν και αναμένεται να επιμείνουν το 2025, τόσο στο περιφερειακό όσο και στο διεθνές επίπεδο. Επιπλέον, οι διεθνείς τιμές των ενεργειακών αγαθών κυμαίνονται μεν σε χαμηλότερο επίπεδο, ωστόσο η αβεβαιότητα γύρω από την εξέλιξή τους έχει αυξηθεί, ενώ ο πληθωρισμός το 2025 αναμένεται να κυμανθεί σε ελαφρά υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με το μ.ό. της Ευρωζώνης.

Σημαντικό εμπόδιο για την ανταγωνιστικότητα, και συνεπώς για τη συνολική απασχόληση, αποτελεί ο σχετικά υψηλός δομικός πληθωρισμός της ελληνικής οικονομίας. Με βάση τις εκτιμήσεις IOBE για επιβράδυνση της κατανάλωσης το 2025, αναμένεται αντίστοιχα επιβράδυνση της θετικής δυναμικής στον τομέα της απασχόλησης.

Καθώς η χώρα προσεγγίζει μονοψήφιο ποσοστό ανεργίας, οποιεσδήποτε μειώσεις κατά τα επόμενα τρίμηνα ή έτη θα είναι αναπόφευκτα βραδύτερες. Παράλληλα με τη μείωση της κυκλικής ανεργίας, προτεραιότητα τίθεται στην αντιμετώπιση της εναπομένουσας διαρθρωτικής ανεργίας και της ανεργίας τριβής. Σε αυτή την κατεύθυνση, σημαντικά κρίνονται τα ζητήματα της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων στην ελληνική αγορά εργασίας αλλά και η ανάγκη παροχής επαρκούς και ποιοτικής κατάρτισης, τόσο σε αρχική όσο και σε συνεχιζόμενη βάση.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 10,1% το 2024 και 9,3% το 2025.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Συγκυρίας του IOBE, κατά το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου του 2024 σε σχέση με το β' τρίμηνο του τρέχοντος έτους, καταγράφεται μικρή βελτίωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης στη Βιομηχανία, ενώ αντίθετα ήπια εξασθένιση παρατηρείται στις Κατασκευές και στο Λιανικό εμπόριο και εντονότερη στις Υπηρεσίες. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2023, σημειώθηκε μικρή βελτίωση στη Βιομηχανία και στο Λιανικό εμπόριο, ηπιότερη στις Υπηρεσίες, ενώ ήπια ήταν η υποχώρηση στις Κατασκευές. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το μέσο ισοζύγιο του γ' τριμήνου του 2024 βελτιώθηκε ήπια σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο στις +10 μονάδες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι υψηλότερος κατά 12 μονάδες περίπου. Το εξεταζόμενο τρίμηνο, το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει πτώση της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα εξασθενεί στο 9%, ενώ παράλληλα ενισχύεται στο 19% (από 16%) το ποσοστό εκείνων που αναμένουν αύξηση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Ωστόσο, η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (72%) προβλέπει σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις υποδηλώνουν μικρή υποχώρηση στο ισοζύγιο της απασχόλησης του τομέα, το οποίο εξασθένησε και από τις +31 μονάδες διαμορφώθηκε στις +25 μονάδες, σε ήπια χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023 (+31 μονάδες). Στο εξεταζόμενο τρίμηνο, το 12% (από 4%) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας, ενώ ενισχύεται στο 38% (από 35%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, παρατηρείται σημαντική ενίσχυση του σχετικού δείκτη στις Ιδιωτικές Κατασκευές (+46 από +32 μον.) με τον σχετικό δείκτη στα Δημόσια Έργα (-1 από +29 μον.) να υποχωρεί έντονα.

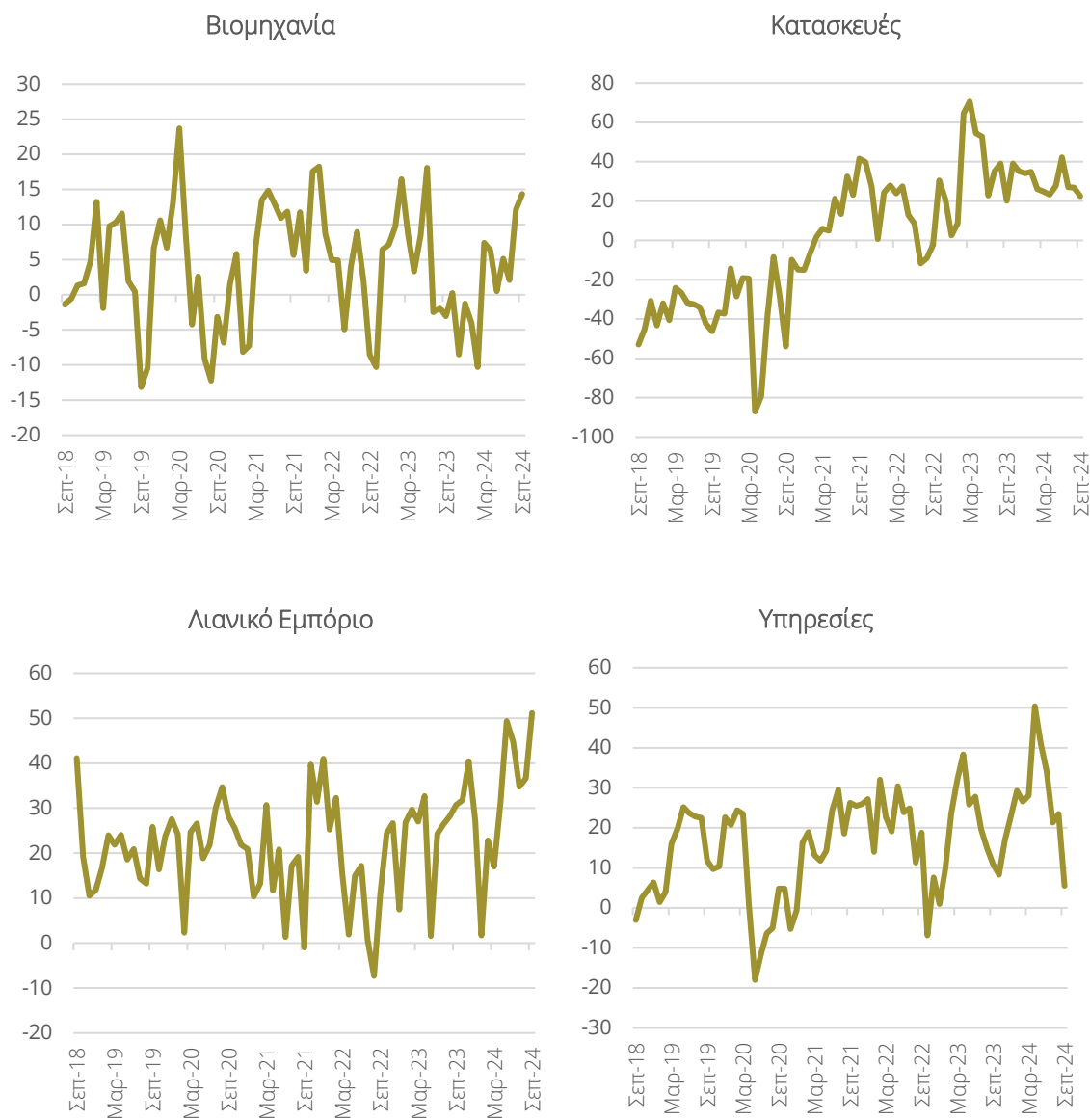
Ο δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο παρέμεινε ουσιαστικά αμετάβλητος κατά το γ' τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, στις +41 μονάδες (από +42), επίδοση σημαντικά υψηλότερη σε σχέση με την αντίστοιχη του 2023 (+28). Μόλις το 2% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας από 1% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ το 42% (από 43%) προβλέπει άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να κινούνται εκ νέου στο 56% του συνόλου. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται ήπια εξασθένηση του σχετικού ισοζυγίου σε όλους τους εξεταζόμενους κλάδους, πλην των Ειδών οικιακού εξοπλισμού όπου το σχετικό ισοζύγιο ενισχύεται ελαφρά.

Στις Υπηρεσίες οι σχετικές προβλέψεις το εξεταζόμενο τρίμηνο υποδηλώνουν έντονη υποχώρηση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, και ήπια βελτίωση σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό χρονικό διάστημα. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο του γ' τριμήνου 2024, υποχώρησε κατά 25 μονάδες στις +17 μονάδες το εξεταζόμενο τρίμηνο, ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023 βελτιώθηκε κατά 2 μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 6% αναμένει μείωση της απασχόλησης, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν αύξηση να διαμορφώνεται στο 23% (από 43%). Σε κλαδικό επίπεδο, η τάση είναι έντονα πτωτική στα Ξενοδοχεία- Εστιατόρια και στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες, ενώ είναι ήπια ανοδική στους Ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και στην Πληροφορική, με τις σχετικές προβλέψεις στις Χερσαίες μεταφορές να διατηρούνται αμετάβλητες.

Διάγραμμα 3.20

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Κατά το γ' τρίμηνο 2024, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο καταγράφεται βελτίωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης στη Βιομηχανία και το Λιανικό Εμπόριο, ενώ αντίθετα ήπια εξασθένιση παρατηρείται στις Κατασκευές και εντονότερη στις Υπηρεσίες.

Ειδικό Πλαίσιο ενότητας 3.4.

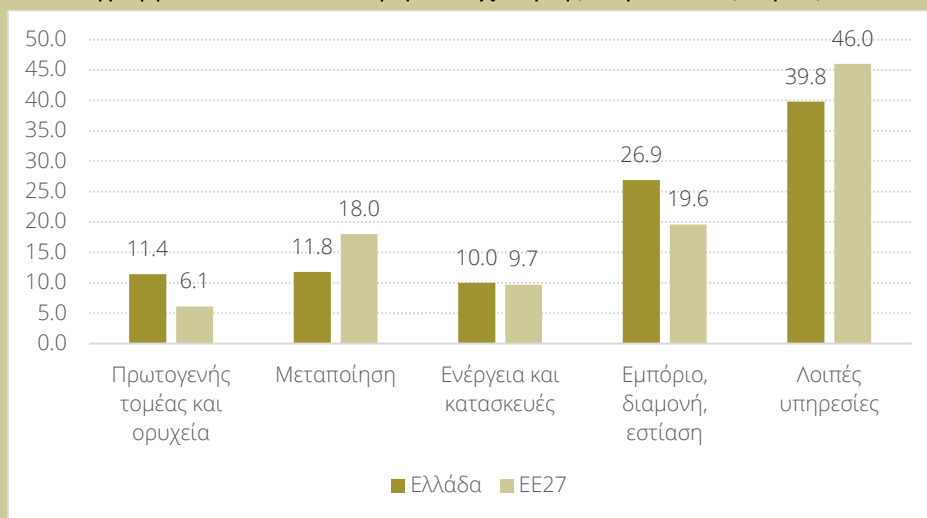
Εξέλιξη του μεριδίου απασχόλησης σε τομείς έντασης γνώσης και τεχνολογίας σε Ελλάδα και Ευρώπη

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συλλέγει αναλυτικά δεδομένα απασχόλησης ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένων των κλάδων υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης. Ως υψηλή τεχνολογία νοείται η τεχνολογία που βρίσκεται στην αιχμή, δηλαδή η πιο προηγμένη μορφή τεχνολογίας, και μπορεί να οριστεί είτε ως η πιο σύνθετη είτε ως η πιο πρόσφατη τεχνολογία στην αγορά. Παραδείγματα κλάδων υψηλής τεχνολογίας αποτελούν η παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών παρασκευασμάτων, η κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών και η κατασκευή αεροσκαφών, διαστημικών σκαφών και συναφών μηχανημάτων. Οι υπηρεσίες έντασης γνώσης είναι υπηρεσίες που περιλαμβάνουν δραστηριότητες που αποσκοπούν στη δημιουργία, συσσώρευση ή διάδοση γνώσης. Παραδείγματα κλάδων υψηλής έντασης γνώσης είναι οι τηλεπικοινωνίες, ο προγραμματισμός και η επιστημονική έρευνα. Υπάρχει επικάλυψη των δύο ευρύτερων κατηγοριών, χωρίς ωστόσο αυτή να είναι πλήρης.

Στο διάγραμμα Π.2.2.1 γίνεται ανάλυση του μεριδίου απασχόλησης για τους βασικούς τομείς απασχόλησης για το έτος 2008, το έτος πριν την έναρξη της οικονομικής κρίσης της Ελλάδας, για την Ελλάδα και για τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο (ΕΕ-27). Η Ελλάδα ξεπερνούσε σε ποσοστά απασχόλησης την ΕΕ στον πρωτογενή τομέα παραγωγής και στα ορυχεία, καθώς και στην κατηγορία εμπόριο, διαμονή και εστίαση. Αντίθετα, μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων της ΕΕ-27, σε σύγκριση με την Ελλάδα, απασχολούνταν στη μεταποίηση και στις λοιπές υπηρεσίες.

Στο διάγραμμα Π.2.2.2 γίνεται ανάλυση αντίστοιχη με αυτή του διαγράμματος Π.2.2.1 αλλά για το έτος 2023 (τη χρονιά με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα δεδομένα). Σημειώνεται μετατόπιση της απασχόλησης για την ΕΕ-27 από τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής προς τις υπηρεσίες. Για την Ελλάδα, καταγράφεται παρόμοια τάση αλλά λιγότερο έντονη, με το μερίδιο απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα και τα ορυχεία να αυξάνεται οριακά.

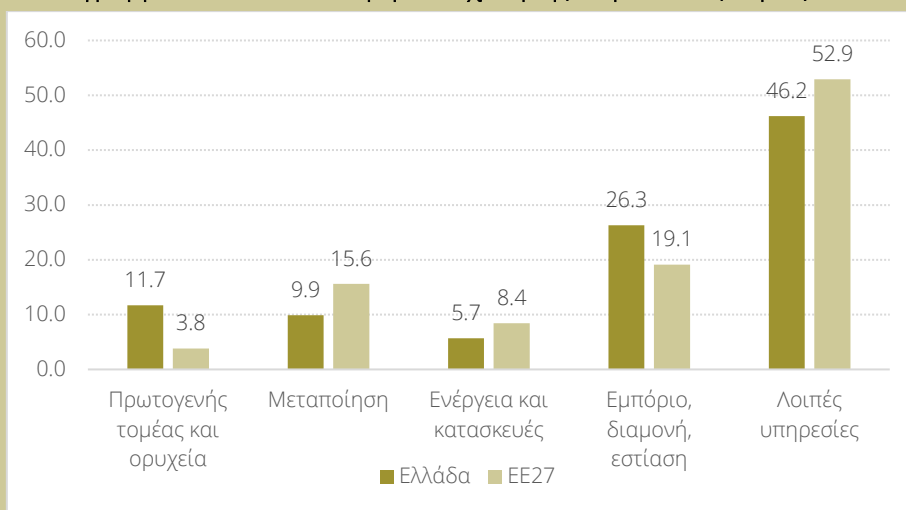
Διάγραμμα Π.2.2.1. Κατανομή απασχόλησης σε βασικούς τομείς, 2008

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Διάγραμμα Π.2.2.2. Κατανομή απασχόλησης σε βασικούς τομείς, 2023

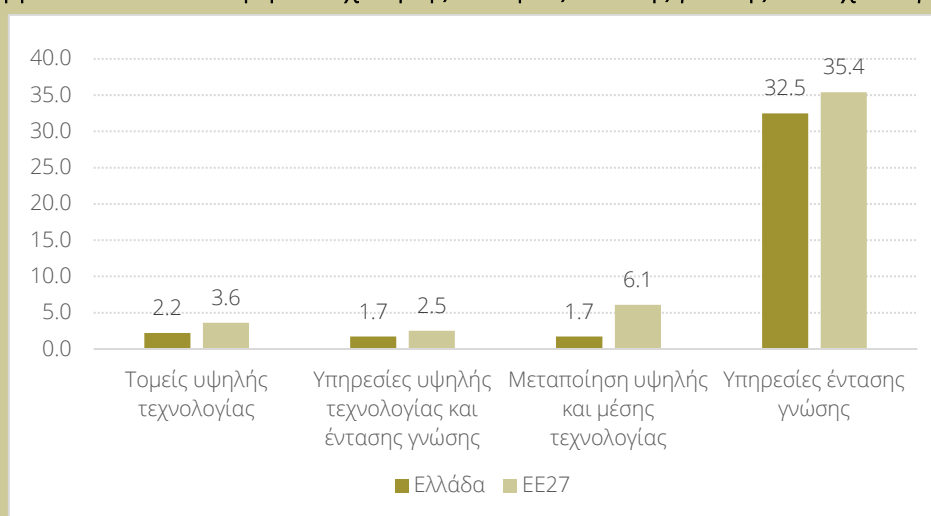

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Στο διάγραμμα Π.2.2.3 γίνεται ανάλυση του μεριδίου απασχόλησης για επιλεγμένους τομείς έντασης γνώσης και υψηλής τεχνολογίας για το έτος 2008, για την Ελλάδα και τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η Ελλάδα υστερούσε σε ποσοστά απασχόλησης σε σχέση με την ΕΕ σε όλες τις υποκατηγορίες που παρουσιάζονται, ειδικά στη μεταποίηση υψηλής και μέσης τεχνολογίας.

Στο διάγραμμα Π.2.2.4 γίνεται ανάλυση αντίστοιχη με αυτή του διαγράμματος Π.2.2.3 αλλά για το έτος 2023. Σημειώνεται αύξηση της απασχόλησης τόσο για την ΕΕ-27 όσο και για την Ελλάδα σε όλες τις υποκατηγορίες έντασης γνώσης και υψηλής τεχνολογίας, με εξαίρεση τη μεταποίηση υψηλής τεχνολογίας. Παρά τις διαχρονικές αυξήσεις σε αυτούς τους κλάδους, η απόκλιση της Ελλάδας από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο αυξήθηκε στις τρεις από τις τέσσερις υποκατηγορίες ενώ στη μεταποίηση υψηλής και μέσης τεχνολογίας, η απόκλιση παρέμεινε σταθερή.

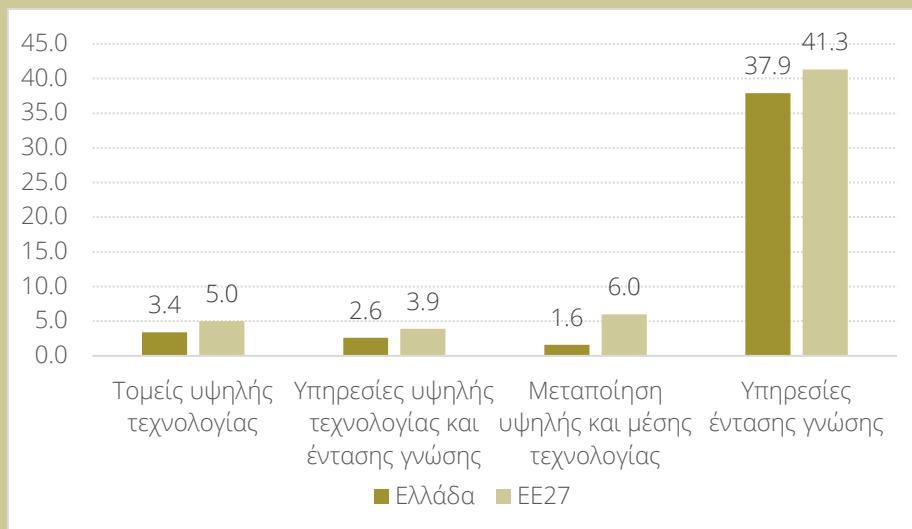
Διάγραμμα Π.2.2.3. Κατανομή απασχόλησης σε τομείς έντασης γνώσης και τεχνολογίας, 2008

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Διάγραμμα Π.2.2.4. Κατανομή απασχόλησης σε τομείς έντασης γνώσης και τεχνολογίας, 2023

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Συμπερασματικά, παρατηρείται μετατόπιση της οικονομικής δραστηριότητας προς τον τριτογενή τομέα. Στην ΕΕ από τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα οικονομικής δραστηριότητας προς τον τριτογενή, ενώ στην Ελλάδα από τον δευτερογενή τομέα και τον τομέα ενέργεια/κατασκευές προς τον τριτογενή, με τον πρωτογενή και τα ορυχεία να σημειώνουν οριακή αύξηση. Μάλιστα, σημειώνεται σημαντική αύξηση των ποσοστών απασχόλησης στους τομείς υψηλής τεχνολογίας και στους κλάδους έντασης γνώσης. Η απόκλιση της Ελλάδας από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο, ωστόσο, είτε έχει αυξηθεί είτε έχει παραμείνει σταθερή σε αυτούς τους κλάδους. Η υστέρηση αυτή αναδεικνύει προκλήσεις καθώς η Ελλάδα υπολείπεται του Ευρωπαϊκού μέσου όρου στη διαδικασία μετάβασης σε ένα πιο σύγχρονο παραγωγικό υπόδειγμα που στηρίζεται στη συσσώρευση γνώσης και τη δημιουργία και υιοθέτηση νέων τεχνολογιών.

3.5 Τιμές καταναλωτή και παραγωγού

- Ηπιότερη άνοδος του ΕνΔTK (ΔTK) το α' εννιάμηνο του 2024, στο 3,0% (2,8%) έναντι πληθωρισμού 4,4% (3,6%) ένα έτος πριν. Άνοδος τιμών κυρίως από την αυξητική επίδραση στις τιμές των μη ενεργειακών αγαθών.
- Ρυθμός μεταβολής ΕνΔTK με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια, στο 3,2% το α' οκτάμηνο φέτος, από άνοδο 7,6% ένα έτος πριν.
- Για το 2024, προβλέπεται πως ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί με ρυθμό στην περιοχή του 3%. Βασικές υποθέσεις:
 - η καταναλωτική ζήτηση θα σημειώσει ενίσχυση στην περιοχή του 2,2%
 - η τιμή του πετρελαίου Brent θα παραμείνει σχεδόν αμετάβλητη σε ετήσια βάση
- Για το 2025 προβλέπεται ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί με ρυθμό στην περιοχή του 2,4%. Βασικές υποθέσεις:
 - η καταναλωτική ζήτηση θα σημειώσει ενίσχυση στην περιοχή του 1,7%
 - η τιμή του πετρελαίου Brent θα υποχωρήσει ελαφρά σε ετήσια βάση, με τις εξελίξεις ωστόσο στη Μέση ανατολή να ασκούν περαιτέρω πιέσεις στην αγορά ενέργειας.

Πρόσφατες εξελίξεις

Το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου -Σεπτεμβρίου του 2024 καταγράφηκε αύξηση των τιμών σε σχέση με ένα έτος πριν, με το μέσο ρυθμό μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔTK) να διαμορφώνεται σε 2,8%, από άνοδο 3,6% ένα έτος νωρίτερα. Άνοδο, κατά 3,0%, σημείωσε ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔTK) στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, από ενίσχυση 4,4% ένα έτος πριν. Τον Σεπτέμβριο του τρέχοντος έτους ο ρυθμός μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔTK) ανήλθε στο 2,9% από 1,6% τον αντίστοιχο μήνα του 2023. Ανοδική τάση σημειώθηκε και στον ΕνΔTK, με το ρυθμό μεταβολής του να διαμορφώνεται στο 3,1% τον Σεπτέμβριο του τρέχοντος έτους από 2,4% τον ίδιο μήνα πέρυσι. Σημειώνεται ότι το α' οκτάμηνο του 2024, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ο δομικός πληθωρισμός στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στο 3,3% από 7,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2023.

Ως προς τις επιδράσεις των συνιστωσών του ΕνΔTK στην τάση του, η άνοδος του εναρμονισμένου δείκτη την περίοδο Ιανουαρίου – Αυγούστου του 2024, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, κατά 3,0% οφείλεται στη θετική επίδραση της εγχώριας ζήτησης, καθώς η ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά διαμορφώθηκε σε 3,2%, από άνοδο 7,6% ένα έτος πριν. Η έμμεση φορολογία άσκησε θετική επίδραση στις τιμές, κατά 0,2 π.μ. το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, έναντι μηδενικής επίδρασης ένα έτος πριν.

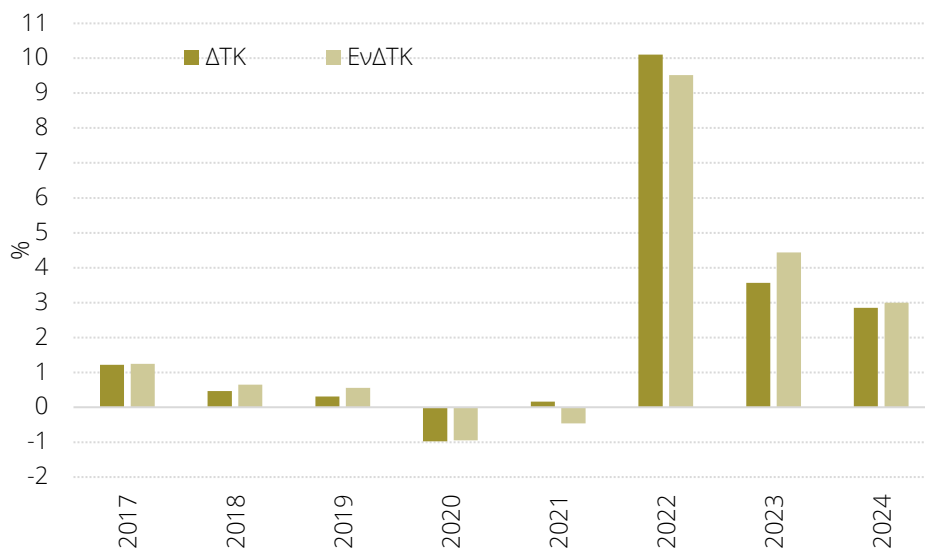
Αναφορικά με τις πρόσφατες τάσεις στις τιμές των ενεργειακών αγαθών και την επίδρασή τους στον ΕνΔTK, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Αυγούστου του 2024 σημείωσε άνοδο συγκριτικά με ένα έτος πριν. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στα \$83,6/βαρέλι από \$80,6/βαρέλι ένα έτος πριν, σημειώνοντας άνοδο 3,7%. Η οριακή υποχώρηση της μέσης ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου το α' οκτάμηνο του 2024, σε σχέση με ένα έτος πριν, αύξησε τη μεταβολή της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ, με τη μέση τιμή του να διαμορφώνεται στα €77,1/βαρέλι, 3,8% υψηλότερα από το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023. Στη μείωση της τιμής του πετρελαίου, που αποτελεί βασική συνιστώσα του ενεργειακού κόστους, οφείλεται η αρνητική επίδραση των τιμών των ενεργειακών

αγαθών, κατά 0,4 π.μ. στο ρυθμό μεταβολής του ΕνΔΤΚ εγχωρίως την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου του 2024, έναντι επίσης αρνητικής επίδρασης 2,7% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023.

Διάγραμμα 3.21

Ετήσια μεταβολή εγχώριου ΔΤΚ και Εναρμονισμένου ΔΤΚ στην Ελλάδα (περίοδος Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου, %)

Άνοδος 2,8% του εγχώριου ΔΤΚ το α' οκτάμηνο του 2024 σε σχέση με ένα έτος πριν, από 3,6% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023.

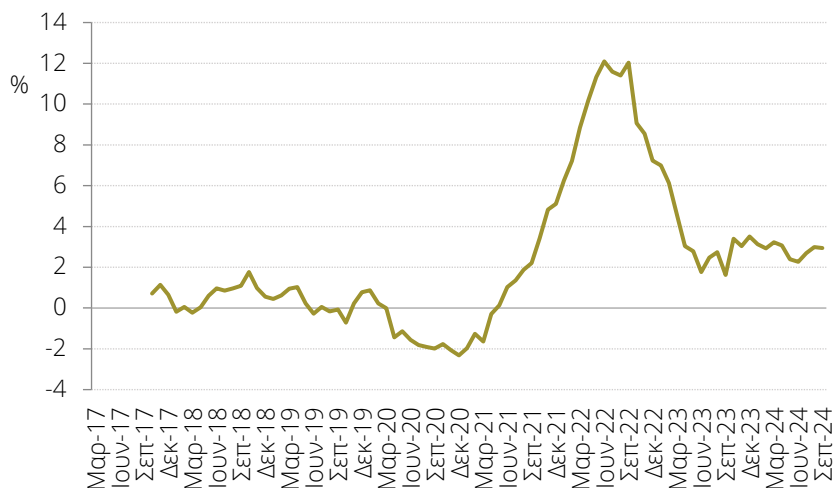
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Η ενίσχυση του ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα το α' εννεάμηνο του τρέχοντος έτους κατατάσσει τη χώρα στις μεσαίες θέσεις της κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης ως προς το ρυθμό μεταβολής, υψηλότερα του σταθμισμένου μέσου όρου. Ο μέσος όρος μεταβολής του ΕνΔΤΚ στην Ευρωζώνη ανήλθε την περίοδο Ιανουαρίου -Σεπτεμβρίου 2024 στο 2,4%, από 6,4% ένα έτος πριν. Το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Αυγούστου του τρέχοντος έτους ο ρυθμός μεταβολής του ΕνΔΤΚ στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε σε 2,5% από 6,7% εάν έτος νωρίτερα. Η εγχώρια ζήτηση φαίνεται ότι αποτέλεσε τον κυριότερο παράγοντα ανόδου των τιμών στην Ευρωζώνη, καθώς ο δείκτης τιμών με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά ενισχύθηκε κατά 2,7% το α' οκτάμηνο του τρέχοντος έτους, από εντονότερη αύξηση 7,2% ένα έτος νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.22

Μηνιαία εξέλιξη ΔTK στην Ελλάδα (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές, %)

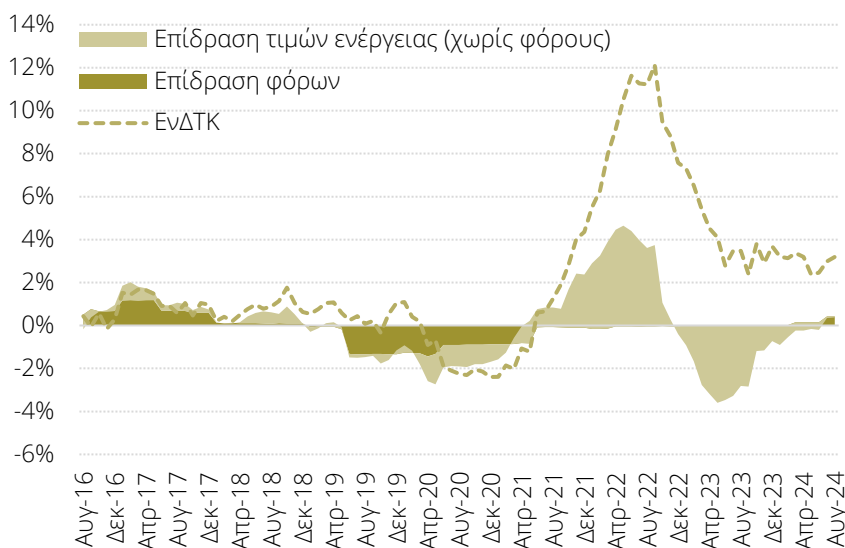

Υψηλότερη άνοδος του εγχώριου ΔTK τον Σεπτέμβριο του 2024 (2,9% από 3,0% ένα μήνα πριν). Σε υψηλότερα επίπεδα ο ρυθμός μεταβολής από τον αντίστοιχο μήνα του 2023 (1,6%).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Διάγραμμα 3.23

Ετήσιος ρυθμός μεταβολής ΕνΔTK στην Ελλάδα και επίδραση τιμών ενεργειακών προϊόντων και αλλαγών στη φορολογία

Η αύξηση του ΕνΔTK το α' οκτάμηνο του 2024 οφείλεται στις τιμές των μη ενεργειακών αγαθών, με την επίδραση των φόρων πλέον να είναι οριακά θετική.

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

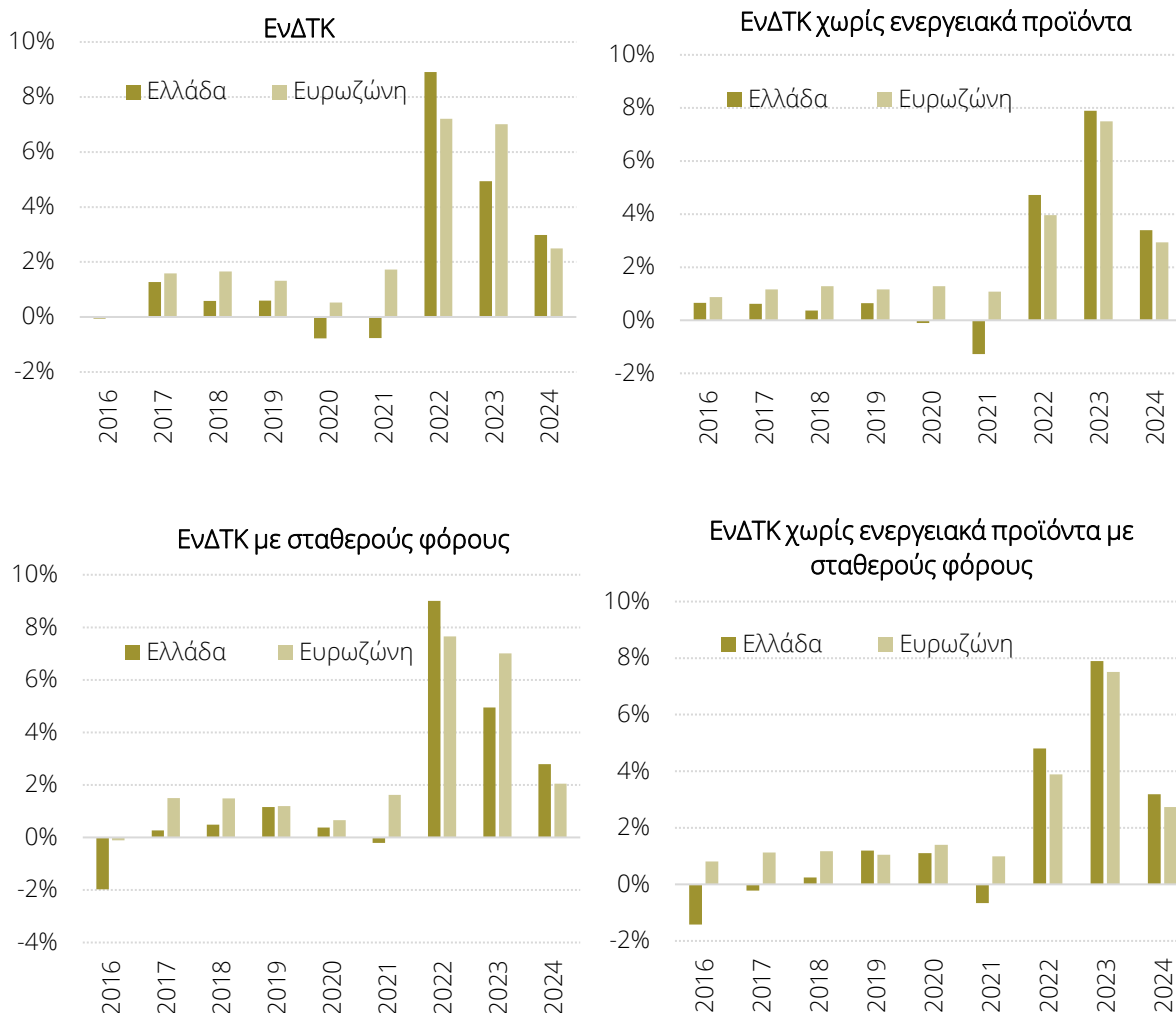
Αναφορικά με τις τάσεις στις επιμέρους κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών οι οποίες περιλαμβάνονται στον εγχώριο Γενικό Δείκτη Τιμών, η ισχυρότερη αύξηση την περίοδο του 2024 καταγράφηκε στα Ξενοδοχεία. Η άνοδος των τιμών στην την κατηγορία των Ξενοδοχείων ανήλθε σε 6,0%, από εντονότερη ενίσχυση 7,0% ένα έτος πριν. Σε χαμηλότερα επίπεδα, ήταν η μεταβολή στην κατηγορία της Ένδυσης και της Διατροφής όπου οι τιμές ενισχύθηκαν κατά 4,5% και 4,4%, αντίστοιχα, από άνοδο 7,7% και 12,5%, αντίστοιχα ένα έτος νωρίτερα. Στην Εκπαίδευση και την Υγεία σημειώθηκε αύξηση 3,5% και 3,4%, αντίστοιχα σε συνέχεια ανόδου 2,3% και 6,1%, αντίστοιχα ένα έτος πριν, ενώ ακολούθησε η Αναψυχή με 2,1%, από αύξηση 3,4% το αντίστοιχο

χρονικό διάστημα του 2023. Ενίσχυση τιμών καταγράφηκε Άλλα αγαθά, κατά 2,0% και στις Μεταφορές, 1,9%, από άνοδο 5,0% και 0,9%, αντίστοιχα, ένα έτος πριν. Η αύξηση των τιμών στα Αλκοολούχα ποτά και τη Στέγαση η οποία περιλαμβάνει το κόστος λογαριασμών ενέργειας) ανήλθε σε 1,8% και 1,0%, αντίστοιχα, από υποχώρηση 10,3% και 8,5%, αντίστοιχα, το α' οκτάμηνο του 2023. Οριακή ήταν η άνοδος των τιμών στα Διαρκή αγαθά, κατά 0,1% το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα από ισχυρότερη άνοδο 8,5% ένα έτος πριν. Αντίθετα, μείωση των τιμών σημειώθηκε στις Επικοινωνίες, κατά 0,9%, σε συνέχεια εντονότερης υποχώρησης 2,3% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023.

Διάγραμμα 3.24

Ετήσια μεταβολή ΕνΔΤΚ σε Ελλάδα και Ευρωζώνη (περίοδος Ιανουαρίου- Αυγούστου)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Άνοδος τιμών εγχωρίως στο α' οκτάμηνο του 2024 υψηλότερη από τον μ.ό. της Ευρωζώνης, με την πληθωριστική επίδραση των μη ενεργειακών αγαθών (3,2 ποσοστιαίες μονάδες) να είναι υψηλότερη από τον μ.ό. της Ευρωζώνης (2,7 π.μ.).

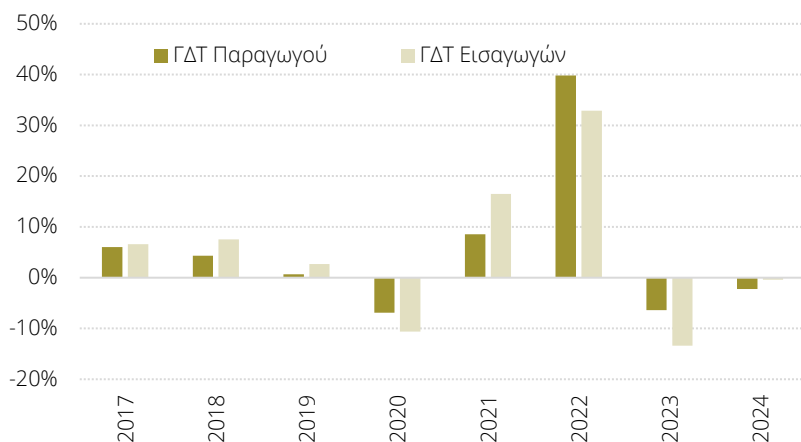
Ως προς τις τάσεις των τιμών στην πλευρά της παραγωγής την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου του 2024, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΓΔΤΠ), εγχώριας και εξωτερικής αγοράς συνολικά, κατέγραψε μείωση σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023 (-2,2%), κυρίως υπό την επίδραση της μείωσης των ενεργειακών τιμών. Αναλυτικά, ο ΓΔΤΠ χωρίς την ενέργεια ενισχύθηκε στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα κατά 1,8%, έναντι ισχυρότερης ανόδου 5,8% ένα έτος πριν. Σχετικά με τις τάσεις στις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων, την υψηλότερη αύξηση κατέγραψαν το Αργό πετρέλαιο και ο Άλλος εξοπλισμός μεταφορών, με ενίσχυση 22,2% και 10,3%, αντίστοιχα, έναντι ηπιότερης ανόδου 3,6% και 8,3%, αντίστοιχα ένα έτος νωρίτερα. Ενίσχυση των τιμών παραγωγού καταγράφηκε στην Παραγωγή Άνθρακα-Λιγνίτη, 5,7%, και στα Μηχανοκίνητα οχήματα, 5,3%, σε συνέχεια ισχυρής μείωσης 38,6% και σταθερότητας, αντίστοιχα το ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι. Ηπιότερη ήταν η άνοδος για τις τιμές στους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές, και τα Δερμάτινα προϊόντα κατά 4,8%, αμφότερα σε συνέχεια υποχώρησης 0,5% και αύξησης 5,1%, αντίστοιχα, το α' οκτάμηνο του 2023. Ανοδικές τάσεις στις τιμές παραγωγού σημειώθηκαν το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα στα Ποτά, κατά 4,6% έναντι εντονότερης ανόδου 6,3% ένα έτος πριν, ενώ ακολούθησαν τα Έπιπλα, με άνοδο 4,1% σε συνέχεια ανόδου 4,0% ένα έτος πριν. Αντίθετα, εξασθένηση στις τιμές παραγωγού καταγράφηκε στο Ηλεκτρικό ρεύμα και στα Μεταλλικά προϊόντα, κατά 9,8% και 1,5%, αντίστοιχα, σε συνέχεια μείωσης 5,8% και 0,1%, αντίστοιχα ένα έτος πριν.

Σχετικά με την εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Εισαγωγών (ΓΔΤΕ) την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου του τρέχοντος έτους, σημειώθηκε ετήσια μείωση, 0,4%, έναντι εντονότερης υποχώρησης, 13,4% ένα έτος πριν. Η υποχώρηση των τιμών εισαγωγών εγχωρίως κατά 0,2% το α' επτάμηνο του τρέχοντος έτους όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία κατατάσσει την Ελλάδα στην τελευταία από το τέλος θέση, ως προς την μείωση τους μεταξύ δεκατεσσάρων χωρών της Ευρωζώνης για τις οποίες υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία στη συγκεκριμένη περίοδο. Η υψηλότερη υποχώρηση στις τιμές εισαγωγών καταγράφηκε στην Σλοβακία και την Ολλανδία κατά 5,3% και 3,9%, αντίστοιχα έναντι μείωσης 1% και 3,2%, αντίστοιχα, ένα έτος πριν, ενώ ακολούθησε η Λιθουανία, με μείωση 2,7%, σε συνέχεια υποχώρησης 4,6% ένα έτος πριν. Εξασθένηση του ίδιου δείκτη καταγράφηκε στην Ευρωζώνη, κατά 3,0%, έναντι μείωσης 3,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Σημειώνεται ότι σε καμία από τις χώρες της Ευρωζώνης όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία δεν σημειώθηκε άνοδος των τιμών εισαγωγών.

Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών εισαγόμενων προϊόντων, η μεγαλύτερη άνοδος το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Αυγούστου του 2024 καταγράφηκε στις τιμές των Μεταλλευμάτων, 6,9% από ισχυρότερη άνοδο 12,6% ένα έτος πριν, ενώ σε χαμηλότερα επίπεδα ήταν η αύξηση στις τιμές των Προϊόντων καπνού, κατά 5,9% έναντι ηπιότερης ενίσχυσης 2,6%. Ακολούθησαν τα Ποτά και οι Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές, με άνοδο 2,0% και 1,3%, αντίστοιχα το α' οκτάμηνο του τρέχοντος έτους, από ενίσχυση 5,6% και 4,3%, αντίστοιχα ένα έτος πριν. Οι τιμές στα τα Πλαστικά προϊόντα αυξήθηκαν 1,1% το α' οκτάμηνο του 2024, σε συνέχεια ανόδου 4,5% ένα έτος νωρίτερα. Ακολούθησαν τα Προϊόντα διύλισης πετρελαίου και τα Έπιπλα, με ενίσχυση 1,0% αμφότερα, σε συνέχεια υποχώρησης 27,0% και αύξησης 6,2% ένα έτος νωρίτερα. Αντίθετα, μείωση των τιμών εισαγωγών σημειώθηκε στην Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, κατά 10,7%, σε συνέχεια ανόδου 8,9% ένα έτος νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.25

Ετήσια μεταβολή ΓΔΤΠ και ΓΔΤΕ στην Ελλάδα (Ιανουάριος – Αύγουστος)

Υποχώρηση τιμών εισαγωγών (-0,4%) το α' οκτάμηνο του 2024, κυρίως λόγω αρνητικής επίδρασης των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Μείωση και στις τιμές παραγωγού το χρονικό διάστημα Ιαν – Αυγ. του τρέχοντος έτους (-2,2%).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΙΟΒΕ.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Αναλύοντας τις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή κατά το α' οκτάμηνο του τρέχοντος έτους, προέκυψε ότι η άνοδος του οφείλεται στην θετική επίδραση των τιμών των μη ενεργειακών αγαθών. Η αποκλιμάκωση των τιμών των ενεργειακών αγαθών την εξεταζόμενη περίοδο φέτος φαίνεται να επίδρασε ήπια ανασχετικά στις τιμές. Από την άλλη, σε βασικές κατηγορίες προϊόντων φαίνεται να διατηρείται η ανοδική πορεία των τιμών, ηπιότερα, ωστόσο, από ότι τους πρώτους μήνες του τρέχοντος έτους. Σημειώνεται ότι, τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους τα κράτη μέλη της ΕΕ, ως απάντηση στη στρατιωτική επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας επέβαλλαν νέα δέσμη κυρώσεων, την 14η που αφορά σε διεθνές εμπόριο και την υλοποίηση νέων επενδύσεων για την ολοκλήρωση των υπό κατασκευή έργων Υδροποιημένου Φυσικού Αερίου (ΥΦΑ). Η ΕΕ θέσπισε περαιτέρω ελέγχους και περιορισμούς για εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών που αφορούν σε βιομηχανικές δραστηριότητες, οι οποίες ενισχύουν τη θέση της Ρωσίας διεθνώς. Μάλιστα, λόγω των συνεχιζόμενων ενεργειών της Ρωσίας που αποσταθεροποιούν την κατάσταση στην Ουκρανία, τον Ιούλιο φέτος τα κράτη μέλη της ΕΕ αποφάσισαν να ανανεώσουν τα περιοριστικά μέτρα για 6 επιπλέον μήνες, έως τις 31 Ιανουαρίου 2025, ενώ επιπλέον δόθηκε παράταση και στα περιοριστικά μέτρα που αφορούν σε ταξιδιωτικούς περιορισμούς για φυσικά πρόσωπα, δέσμευση περιουσιακών στοιχείων και απαγόρευση διάθεσης κεφαλαίων ή άλλων οικονομικών πόρων σε άτομα και οντότητες.

Αναφορικά με τις τιμές των ενεργειακών αγαθών, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου του 2024 σημείωσε οριακή άνοδο συγκριτικά με ένα έτος πριν. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στα \$82,5/βαρέλι, από \$82/βαρέλι ένα έτος πριν, καταγράφοντας αύξηση 0,5%¹⁰. Η επίσης οριακή άνοδος της μέσης ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου το α' εννεάμηνο του 2024, σε σχέση με ένα έτος πριν, κατά 0,3% μετρίασε την άνοδο της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ, με τη μέση τιμή του να διαμορφώνεται στα €75,9/βαρέλι.

¹⁰ Μέσες τιμές περιόδου με βάση τη Europe Brent Spot Price. Πηγή: EIA, US Energy Information Administration https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_d.htm

Η συνέχιση των αναταραχών στην περιοχή του Ισραήλ αναμένεται να αποσταθεροποιήσει το οικονομικό κλίμα και ενδεχομένως να προκαλέσει διαταραχές στις αλυσίδες εφοδιασμού κυρίως των ενεργειακών αγαθών, με αποτέλεσμα να προκληθεί αστάθεια στην αγορά ενέργειας, και αβεβαιότητα ως προς τις αναμενόμενες τάσεις των τιμών στα συγκεκριμένα αγαθά.

Επίδραση ζήτησης

Αναφορικά με τις αναμενόμενες εξελίξεις στην καταναλωτική ζήτηση, και για το τρέχον έτος η νέα αύξηση του κατώτατου μισθού και η αύξηση του επιδόματος ανεργίας από την 1η Απριλίου 2024 αναμένεται να ενισχύσουν το διαθέσιμο εισόδημα, και ακολούθως και την εγχώρια ζήτηση. Ενισχυτικά στο διαθέσιμο εισόδημα αναμένεται να επιδράσουν και οι αυξήσεις στις συντάξεις κατά μέσο όρο 3,1% από 1^η Ιανουαρίου 2024, η επιστροφή των τριετιών από την 1^η Ιανουαρίου φέτος, καθώς και το νέο μισθολόγιο του δημόσιου τομέα για την ενίσχυση των εισοδημάτων, κυρίως των χαμηλόμισθων από την 1^η Ιανουαρίου του 2024. Θετικές επιδράσεις στο διαθέσιμο εισόδημα εκτιμάται ότι θα έχουν η καταβολή επιδομάτων στον ιδιωτικό τομέα, η αύξηση του αφορολόγητου καθώς και η μείωση του ΕΝΦΙΑ. Τέλος, τα μέτρα για τη στήριξη των νέων ζευγαριών και των οικογενειών με παιδιά, με νέα κλιμακωτή αύξηση του επιδόματος, το οποίο μάλιστα θα ισχύσει αναδρομικά αναμένεται να τονώσουν το διαθέσιμο εισόδημα, και κατ' επέκτασιν την εγχώρια καταναλωτική ζήτηση.

Για το 2025, και για το α' τρίμηνο του έτους θετικά στο διαθέσιμο εισόδημα και ακολούθως στην εγχώρια ζήτηση αναμένεται να επιδράσουν η νέα αύξηση του κατώτατου μισθού και η αύξηση του επιδόματος ανεργίας από 1^η Απριλίου του 2024, καθώς δεν θα έχει παρέλθει ένα έτος από την εφαρμογή τους. Επιπρόσθετα, και για το σύνολο του έτους τονωτικά στο διαθέσιμο εισόδημα αναμένεται να επιδράσουν η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών, κατά 1%, η κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος για τους ελεύθερους επαγγελματίες, καθώς και η μείωση ΕΝΦΙΑ για κατοικίες που ασφαλίζονται για φυσικές καταστροφές, κατά 20% από 10% μέχρι τώρα. Τέλος, επιπρόσθετα μέτρα, όπως η απαλλαγή από το φόρο ασφαλιστρού συμβολαίων υγείας για παιδιά έως 18 ετών, η κατάργηση τέλους σταθερής τηλεφωνίας (5%) για συνδέσεις με οπτική ίνα, καθώς και η τριετής απαλλαγή φόρου εισοδήματος για κενά ακίνητα που θα ενοικιαστούν εκτιμάται ότι θα ενισχύσουν το διαθέσιμο εισόδημα, και ακολούθως θα τονώσουν περαιτέρω την εγχώρια ζήτηση.

Αντίθετα, η μεσοσταθμική άνοδος της χονδρεμπορικής τιμής του ρεύματος από τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους σε σχέση με ένα μήνα νωρίτερα, αναμένεται να επιδράσει αυξητικά στα τιμολόγια ηλεκτρικού ρεύματος, περιορίζοντας το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

Συνεπώς, και λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω παράγοντες εκτιμάται ότι η συνολική καταναλωτική ζήτηση αναμένεται να ενισχυθεί το 2024 στην περιοχή του 2,2%, συντηρώντας σε ένα βαθμό τις υψηλές τιμές. Για το 2025, και βάσει των παραπάνω εκτιμάται ότι η καταναλωτική ζήτηση θα ενισχυθεί στην περιοχή του 1,7%.

Επίδραση φόρων

Ως προς τις αναμενόμενες επιδράσεις των παρεμβάσεων έμμεσης φορολογίας, στο τρέχον έτος αναμένεται αυτές να είναι ήπια θετικές στις μεταβολές του δείκτη τιμών. Η επαναφορά του συντελεστή ΦΠΑ στα σερβιριζόμενα μη αλκοολούχα ποτά (αναψυκτικά, μπύρες χωρίς αλκοόλ, αεριούχα νερά), στο 24% από την 1η Ιουλίου 2024, αναμένεται να επιδράσει ενισχυτικά στις τιμές, μέχρι και την 1η Ιουλίου του 2025 ήπια ωστόσο καθώς η εξέλιξη αυτή αφορά συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων.

Αντίθετα, οι μειωμένοι συντελεστές ΦΠΑ σε ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες (μεταφορές, γυμναστήρια, σχολές χορού, θεάματα αναψυχής) παραμένουν για όλο το 2024, όπως και τα μέτρα στήριξης στα ακίνητα έως τον Δεκέμβριο του 2025. Επιπρόσθετα, ο μειωμένος συντελεστής ΦΠΑ 13%, στα μη σερβιριζόμενα μη αλκοολούχα ποτά, καθώς και στα κόμιστρα στα ταξί, μονιμοποιείται, εξέλιξη που δεν αναμένεται να έχει καμία επίδραση στις τιμές.

Επίδραση ενεργειακών αγαθών

Ως προς τις πρόσφατες εξελίξεις στα ενεργειακά αγαθά, η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο τον Σεπτέμβριο του 2024 στα \$74 ανά βαρέλι, σημειώνοντας μείωση 21% σε σχέση με ένα έτος πριν. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου τον ίδιο μήνα ανήλθε στο 1,11, υψηλότερα κατά 4% από ότι τον αντίστοιχο μήνα του 2023. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ διαμορφώθηκε σε €66,6 ανά βαρέλι, καταγράφοντας υποχώρηση της τάξης του 24% σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα.

Αναφορικά με την προσφορά πετρελαίου, κατά την τελευταία συνεδρίασή του, τον Ιούνιο, ο OPEC+, συμπεριλαμβανομένου και της Ρωσίας αποφάσισε να παρατείνει τις εθελοντικές περικοπές της παραγωγής πετρελαίου κατά 2,2 εκατ. βαρέλια ημερησίως έως το τέλος του 2025. Η επέκταση των περιορισμών στην ημερήσια παραγωγή πετρελαίου αποσκοπεί στη διατήρηση των τιμών του πετρελαίου απέναντι στην σχετικά υποτονική παγκόσμια ζήτηση, τα υψηλά επίπεδα των επιτοκίων και την αυξανόμενη ανταγωνιστική αμερικανική παραγωγή. Μάλιστα, ορισμένες χώρες, όπως η Αλγερία, το Ιράκ, το Καζακστάν, το Κουβέιτ, το Ομάν, η Ρωσία, η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, έχουν προχωρήσει σε εθελοντικές περικοπές. Επιπλέον, η Ρωσία, ανακοίνωσε ότι θα περιορίσει και τις εξαγωγές πετρελαίου, στο 1,5 εκατ. βαρέλια την ημέρα, μειωμένες σχεδόν κατά 500.000 βαρέλια την ημέρα για όσο χρονικό διάστημα χρειαστεί ως αποτέλεσμα της περιορισμένης ικανότητας διύλισης στα διυλιστήρια της χώρας. Ακολούθως, οι εθελοντικές περικοπές μείωσαν την παραγωγή του OPEC+ κατά 1,3 εκατ. βαρέλια/ημέρα το τρέχον έτος.

Αντίθετα, οι Η.Π.Α. αναμένεται να ακολουθήσουν στρατηγική αύξησης της παραγωγής το τρέχον έτος, σε συνέχεια αύξησης της παραγωγή τους 9% το 2023, καθώς και το επόμενο έτος. Σύμφωνα με εκτιμήσεις αναλυτών¹¹, η παραγωγή αργού πετρελαίου στις Η.Π.Α. αναμένεται να αυξηθεί κατά 400.000 βαρέλια ημερησίως φέτος και επιπλέον 400.000 βαρέλια ημερησίως το 2025. Η συνολική αύξηση της προσφοράς εκτός OPEC εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 1,4 εκατ. βαρέλια ημερησίως το τρέχον έτος και το 2025, με υψηλότερη παραγωγή να προέρχεται πέραν των Ηνωμένων Πολιτειών, από τη Γουιάνα, τον Καναδά και τη Βραζιλία. Η αύξηση της παραγωγής αναμένεται να ξεπεράσει ελαφρώς την τόνωση της παγκόσμιας ζήτησης, με αποτέλεσμα την αύξηση των αποθεμάτων και κατ' επέκτασιν συμπιέζοντας προς τα κάτω τις τιμές του πετρελαίου.

Ακολούθως, η παγκόσμια παραγωγή πετρελαίου αναμένεται να αυξηθεί συνολικά κατά 2,0 εκατ. βαρέλια ημερησίως το 2025, από αύξηση μόλις 0,5 εκατ. βαρελιών/ημέρα το τρέχον έτος. Ο OPEC εκτιμάει ότι η παγκόσμια ζήτηση πετρελαίου θα αυξηθεί κατά 2,25 εκατ. βαρέλια ανά ημέρα (bpd) το 2024, κυρίως λόγω της παγκόσμιας ανάπτυξης, και της συγκράτησης του πληθωρισμού, ενώ για το 2025 εκτιμάται ότι η παγκόσμια ζήτηση θα διαμορφωθεί στα 1,74 εκατ. βαρέλια ανά ημέρα.

¹¹ Energy International Agency, Short-Term Energy Outlook, Οκτώβριος 2024

Παγκόσμια ζήτηση

Οι προοπτικές της παγκόσμιας ανάπτυξης το 2024 φαίνεται να ενισχύονται οριακά σύμφωνα με τις μακροοικονομικές προβλέψεις διεθνών οργανισμών. Ειδικότερα, η άνοδος του παγκόσμιου ΑΕΠ αναμένεται να διαμορφωθεί το 2024, σε περίπου 3,2%, όπως και το 2025 ελαφρώς υψηλότερα από τον ρυθμό που προβλεπόταν τον Φεβρουάριο (3,1%), λόγω κυρίως της βελτίωσης των εισοδημάτων και της πιο χαλαρής νομισματικής πολιτικής. Η ανάπτυξη στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε πολλές αναδυόμενες οικονομίες φαίνεται να αντισταθμίζεται από την επιβράδυνση στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.

Η ετήσια αύξηση του ΑΕΠ στις Η.Π.Α αναμένεται να παραμείνει σχεδόν αμετάβλητη και από 2,5% στο προηγούμενο έτος να διαμορφωθεί σε 2,6% το 2024 και 1,6% το 2025, λόγω της πιο χαλαρής νομισματικής πολιτικής¹². Σε χαμηλότερα επίπεδα εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί ο ρυθμός ανάπτυξης στην Ευρωζώνη σε 0,7% το 2024 και 1,3% το 2025, λόγω της ιδιωτικής κατανάλωσης καθώς τα πραγματικά εισοδήματα ενισχύονται, αλλά και της τόνωσης των επενδύσεων από την πιστωτική χαλάρωση και την εκταμίευση κεφαλαίων. Η ανάπτυξη στην Κίνα αναμένεται να υποχωρήσει στο 4,9% το 2024 και στο 4,5% το 2025, λόγω κυρίως της υποτονικής καταναλωτικής ζήτησης.

Τέλος, οι αναταραχές στην Ερυθρά θάλασσα έχουν επιφέρει καθυστερήσεις στην διακίνηση των εμπορευμάτων προς την Ευρώπη καθώς τα εμπορικά πλοία, πλοία μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων και δεξαμενόπλοια διέρχονται από το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας, με το μεταφορικό κόστος να διογκώνεται και εν τέλει να επιδρά αυξητικά στις τιμές.

Σε αυτό το πλαίσιο εξελίξεων εκτιμάται ότι η μέση τιμή του πετρελαίου το 2024 θα διαμορφωθεί στα \$81/βαρέλι, μειωμένη κατά 1,8% σε σχέση με το 2023, κυρίως λόγω της παγκόσμιας ζήτησης. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου το τρέχον έτος αναμένεται κατά μέσο όρο να παραμείνει στο 1,09, ενισχυμένη κατά 0,8% σε σχέση με το προηγούμενο έτος¹³. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ αναμένεται να διαμορφωθεί το 2024 σε €74,3/βαρέλι, σημειώνοντας υποχώρηση κατά 2,5% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Για το 2025, η μέση τιμή του πετρελαίου εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα \$78/βαρέλι, σημειώνοντας μείωση 3,7% σε σχέση με το τρέχον έτος, κυρίως λόγω της μείωσης της παγκόσμιας ζήτησης. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου αναμένεται να διαμορφωθεί στο 1,10 το 2025, ενισχυμένη κατά 0,9% σε σχέση με το τρέχον έτος¹⁴. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ αναμένεται να ανέλθει στα €70,9/βαρέλι, μειωμένη κατά 4,6% σε σχέση με το 2024.

Η κλιμάκωση των πολεμικών διαταραχών ενδεχομένως να επιφέρει πιέσεις στις τιμές των ενεργειακών αγαθών οι οποίες θα μπορούσαν να ενισχύσουν τον πληθωρισμό. Σημειώνεται ότι οι τιμές του πετρελαίου αυξήθηκαν τις τελευταίες ημέρες λόγω της κλιμάκωσης των συγκρούσεων στη Μέση Ανατολή, αυξάνοντας την πιθανότητα διαταραχών στον εφοδιασμό πετρελαίου και περαιτέρω αύξησης των τιμών του πετρελαίου.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω τάσεις και εξελίξεις στους κυριότερους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις τιμές καταναλωτή **προβλέπεται πως ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί ήπια το τρέχον έτος, με ρυθμό στην περιοχή του 3,0%, λόγω κυρίως της τόνωσης**

¹² OECD, Economic Outlook, Turning the corner, Σεπτέμβριος 2024

¹³ Energy Information Agency, Short-Term Energy Outlook, Οκτώβριος 2024

¹⁴ Macroeconomic projections, EKT, Σεπτέμβριος 2024

της εγχώριας ζήτησης. Αντίστοιχα, για το 2025 εκτιμάται ότι ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα αυξηθεί στην περιοχή του 2,4%, λόγω κυρίως της τόνωσης της εγχώριας ζήτησης.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο χρονικό διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι κυρίως πτωτικές κατά το γ' τρίμηνο του 2024 έναντι του β' τριμήνου του τρέχοντος έτους. Συγκεκριμένα, οι προβλέψεις των τιμών κινούνται ήπια πτωτικά στη Βιομηχανία και στο Λιανικό εμπόριο, εντονότερα στις Υπηρεσίες, ενώ αντίθετα σημειώνεται αισθητή βελτίωση στις Κατασκευές. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή τριμηνιαία περίοδο, οι προσδοκίες για την εξέλιξη των τιμών κατέγραψαν ήπια ανοδική μεταβολή στη Βιομηχανία, εντονότερη στις Ιδιωτικές Κατασκευές και υποχώρηση στο Λιανικό εμπόριο και στις Υπηρεσίες. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις της πορείας των τιμών το γ' τρίμηνο του έτους εξασθένησαν ήπια σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Συγκεκριμένα, ο δείκτης διαμορφώθηκε στις +4 μονάδες από +7 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ενισχύθηκε κατά 8 μονάδες σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 8% αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ υποχωρεί στο 13% (από 15%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 79% να αναμένει σταθερότητα.

Στο Λιανικό Εμπόριο, το ισοζύγιο των +32 μονάδων στις τιμές των επιχειρήσεων του τομέα κατά το προηγούμενο τρίμηνο υποχωρεί κατά 7 μονάδες, ενώ παράλληλα βρέθηκε 7 μονάδες χαμηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, καμία δεν αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ εξασθενεί στο 25% το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 75% (από 66%) να αναμένει σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του Λιανικού Εμπορίου, οι μεταβολές στις προβλέψεις των τιμών το γ' τρίμηνο του 2024 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο ήταν μικτές στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους. Στον κλάδο Τροφίμων -Ποτών και στα Οχήματα-Ανταλλακτικά το ισοζύγιο των τιμών κινήθηκε ήπια πτωτικά, ενώ αντίθετα στους κλάδους Υφασμάτων-Ένδυσης-Υπόδησης και στα Είδη Οικιακού εξοπλισμού ο σχετικός δείκτης κινήθηκε ήπια ανοδικά με το σχετικό ισοζύγιο στα Πολυκαταστήματα να ενισχύεται σημαντικά.

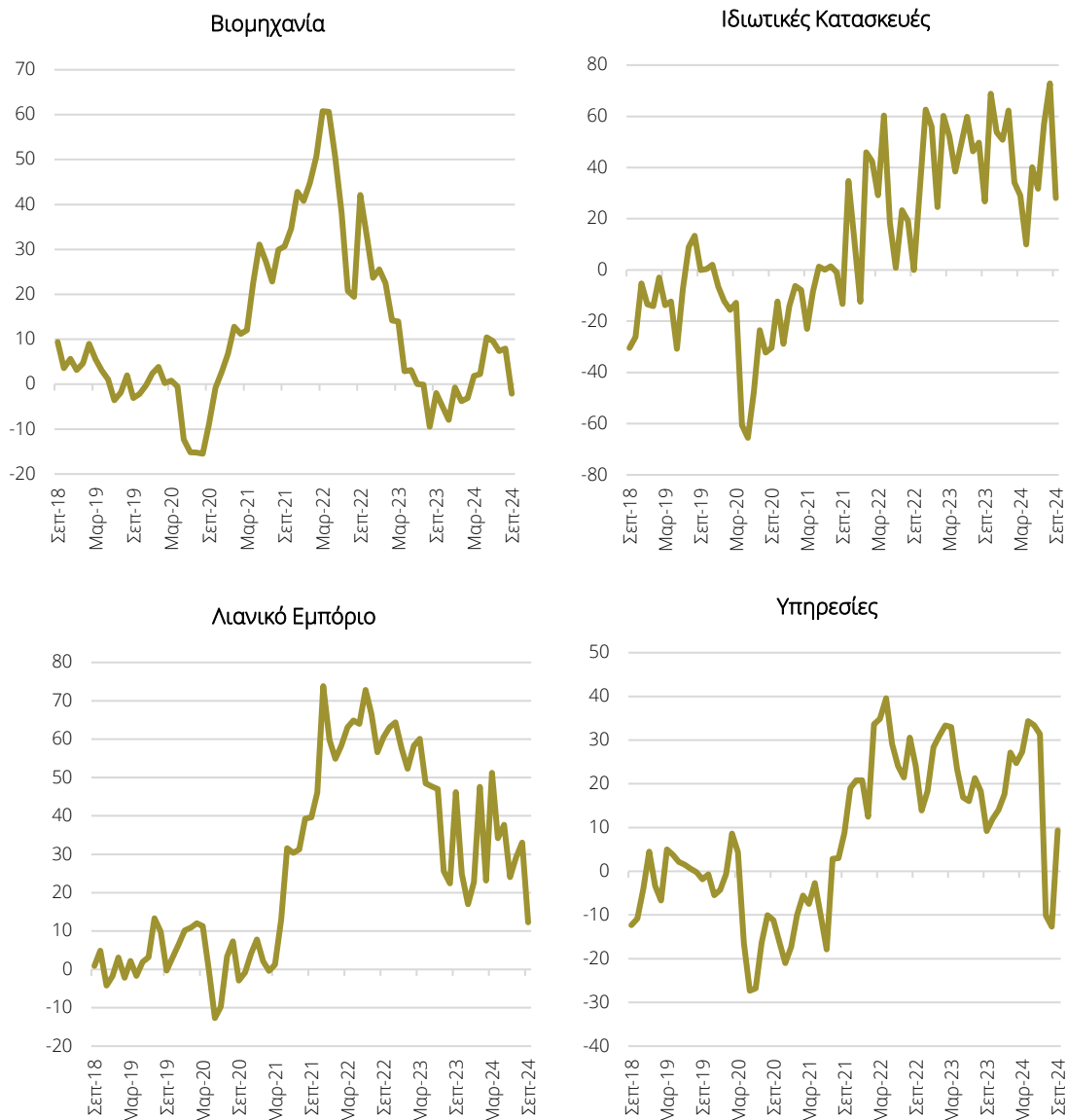
Ο μέσος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το εξεταζόμενο τρίμηνο υποχώρησε έντονα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις -4 (από +33) μονάδες, ενώ παράλληλα κινήθηκε αισθητά χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη μέση επίδοση του γ' τρίμ. 2023 (+16 μον.). Το εξεταζόμενο τρίμηνο, το 26% των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών, ενώ αντίθετα το 21% από 34% το προηγούμενο τρίμηνο αναμένει άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης υποχώρησε έντονα σε όλες τις περιπτώσεις.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το θετικό ισοζύγιο των +27 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου ενισχύθηκε σημαντικά στις +53 μονάδες, έχοντας παράλληλα μεταβληθεί αισθητά ανοδικά σε σύγκριση με το αντίστοιχο επίπεδο του 2023 (+41 μον.). Επιπλέον, μόλις το 1% των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπει υποχώρηση των τιμών του κλάδου, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο διαμορφώνεται στο 54% (από 28%), με το υπόλοιπο 45% (από 71%) να προβλέπει σταθερότητα τιμών.

Διάγραμμα 3.26

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι κυρίως πτωτικές κατά το γ' τρίμηνο του 2024 έναντι του β' τριμήνου του τρέχοντος έτους. Οι προβλέψεις των τιμών κινούνται ήπια πτωτικά στη Βιομηχανία και στο Λιανικό εμπόριο, εντονότερα στις Υπηρεσίες, ενώ αντίθετα σημειώνεται αισθητή βελτίωση στις Κατασκευές.

4 ΤΑΣΕΙΣ, ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ¹⁵

- Η αποκατάσταση της σταθερότητας και τα βήματα προόδου που συντελέστηκαν στην ελληνική οικονομία τα τελευταία χρόνια, η διασφάλιση σημαντικού ύψους δημόσιων και ευρωπαϊκών πόρων για αναπτυξιακά έργα και η ανάκαμψη της ιδιωτικής κατασκευαστικής δραστηριότητας, καθιστούν τις προσδοκίες περαιτέρω ανάπτυξης των Κατασκευών την επόμενη περίοδο ιδιαίτερα θετικές.
- Η αξία παραγωγής των κατασκευαστικών έργων υποδομών και κατοικιών εκτιμάται ότι θα ακολουθήσει ισχυρή ανοδική πορεία την περίοδο 2024-2026, ξεπερνώντας τα 18 δισ. ευρώ το 2025, από 10,3 δισ. ευρώ το 2022.
- Η προσδοκώμενη αύξηση του κύκλου εργασιών των τεχνικών και μελετητικών επιχειρήσεων, θα τροφοδοτήσει και την αύξηση του τραπεζικού δανεισμού τους. Εκτιμάται ότι ο συνολικός καθαρός τραπεζικός δανεισμός των επιχειρήσεων του τομέα την περίοδο 2023-2026 θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 972 εκατ. έως 1,77 δισ. ευρώ.
- Παρά τις θετικές προοπτικές, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις για τον κλάδο. Σε αυτές περιλαμβάνονται ζητήματα που σχετίζονται με το ανθρώπινο δυναμικό και τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων του κλάδου, με το θεσμικό πλαίσιο του συστήματος παραγωγής δημοσίων έργων και τον εθνικό σχεδιασμό για τις υποδομές, με την ενσωμάτωση τεχνολογίας και τη ψηφιοποίηση των Κατασκευών ώστε να ενισχυθεί η παραγωγικότητα του κλάδου και, τέλος, με την υιοθέτηση των προτύπων ESG από τις κατασκευαστικές επιχειρήσεις.

Μεγέθη και τάσεις των Κατασκευών στην Ελλάδα

Ο τομέας των Κατασκευών σχεδιάζει και υλοποιεί ένα πλήθος έργων τα οποία συμβάλουν καθοριστικά στην ενίσχυση της παραγωγικότητας της οικονομίας, την αειφόρο ανάπτυξη και την ποιότητα διαβίωσης των πολιτών. Στις Κατασκευές δραστηριοποιούνται χιλιάδες μικρομεσαίες

¹⁵ Το κεφάλαιο βασίζεται σε πρόσφατη μελέτη του IOBE, το πλήρες κείμενο της οποίας είναι διαθέσιμο εδώ: https://iobe.gr/research_dtl.asp?RID=315

επιχειρήσεις και επαγγελματίες, το πλήθος των οποίων έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, αναστρέφοντας την τάση μείωσης που σημειώθηκε στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Την προηγούμενη δεκαετία οι Κατασκευές αντιμετώπισαν ένα πρωτόγνωρα δυσμενές εγχώριο οικονομικό περιβάλλον, το οποίο αποτέλεσε σοβαρό εμπόδιο στη δραστηριότητά τους. Η αποκατάσταση της σταθερότητας και τα βήματα προόδου που συντελέστηκαν στην ελληνική οικονομία τα τελευταία χρόνια, η διασφάλιση σημαντικού ύψους δημόσιων και ευρωπαϊκών πόρων για αναπτυξιακά έργα και η ανάκαμψη της ιδιωτικής κατασκευαστικής δραστηριότητας, καθιστούν τις προσδοκίες περαιτέρω ανάπτυξης των Κατασκευών την επόμενη περίοδο ιδιαίτερα θετικές.

Η αξία παραγωγής των Κατασκευών, μετά από μια δεκαετία χαμηλού επιπέδου δραστηριότητας και αποεπένδυσης, έχει ενισχυθεί σημαντικά με παράλληλη βελτίωση της λειτουργικής κερδοφορίας και της συμβολής του κλάδου στην ελληνική οικονομία. Η συνολική αξία παραγωγής του κλάδου των Κατασκευών εκτιμάται ότι έφτασε το 2023 τα 12,8 δισ. ευρώ, επίπεδο υψηλότερο κατά 84% συγκριτικά με το 2017. Η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) του κλάδου διαμορφώθηκε σε 3,4 δισ. ευρώ το 2022 και η συμμετοχή του στη συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της ελληνικής οικονομίας σε 1,9%.

Στον κλάδο των Κατασκευών απασχολούνταν συνολικά 197 χιλ. εργαζόμενοι το 2022. Η απασχόληση στον κλάδο παρουσιάζει σχετική στασιμότητα, με τάση ήπιας ανόδου τα τελευταία χρόνια. Στις δραστηριότητες Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών απασχολούνταν 74 χιλ. άτομα το 2022, αριθμός που δεν παρουσίασε αξιοσημείωτη μεταβολή από το 2017.

Η Ελλάδα καταγράφει το χαμηλότερο ποσοστό επενδύσεων σε κατασκευές ως ποσοστό του ΑΕΠ μεταξύ των χωρών της ΕΕ, κυρίως εξαιτίας της υστέρησης των επενδύσεων σε κατοικίες. Οι επενδύσεις σε κατασκευές αντιπροσώπευαν το 4,8% του ΑΕΠ το 2022, έναντι 14,7% το 2007, ενώ η απόκλιση για το 2022 σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ-27 υπερβαίνει τις 6 ποσοστιαίες μονάδες.

Το κόστος κατασκευής αυξάνεται από το 2020 με επιταχυνόμενο ρυθμό, μεταβολή που οφείλεται κυρίως στις αυξήσεις του κόστους υλικών, αρχικά λόγω προβλημάτων στις αλυσίδες εφοδιασμού διεθνώς και στη συνέχεια ως αποτέλεσμα της ενεργειακής κρίσης, η οποία οδήγησε σε κατακόρυφη αύξηση των τιμών αρκετών πρώτων υλών και δομικών προϊόντων.

Ιδιαίτερα ενισχυμένη την τελευταία διετία ήταν και η αγορά κατασκευής δημοσίων έργων, με αύξηση τόσο του πλήθους των δημοπρασιών όσο και του συνολικού προϋπολογισμού των δημοσίων έργων και αποκλιμάκωση του μέσου ποσοστού έκπτωσης, εξαιτίας και της σημαντικής αύξησης του κόστους κατασκευής.

Το ανεκτέλεστο υπόλοιπο δημοσίων και ιδιωτικών έργων των μεγάλων κατασκευαστικών ομίλων της χώρας βρίσκεται σε ιστορικά υψηλό επίπεδο, απόρροια της βελτίωσης των επιδόσεων και συνθηκών στην ελληνική οικονομία, του μεγέθους της χρηματοδότησης από ευρωπαϊκούς πόρους, αλλά και της μεγάλης υστέρησης σε επενδύσεις στη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας. Ειδικότερα, το ανεκτέλεστο υπόλοιπο των μεγαλύτερων εταιριών του κλάδου ανήλθε το 2023 (στοιχεία μέχρι το εννεάμηνο του έτους) σε 15,35 δισ. ευρώ, σημαντικά αυξημένο κατά 63% έναντι του προηγούμενου έτους και περίπου τριπλάσιο συγκριτικά με τον μέσο όρο της περιόδου 2018-2020. Η επιτυχής εκτέλεση των έργων αυτών αποτελεί, ωστόσο, μια πρόκληση για τις κατασκευαστικές εταιρίες, καθώς απαιτούνται μεταξύ άλλων επάρκεια σε ανθρώπινο

δυναμικό, ισχυρή ρευστότητα, πρόσβαση σε πόρους χρηματοδότησης και ταχείες διαδικασίες από την πλευρά των φορέων του δημοσίου.

Πορεία εθνικού σχεδιασμού υποδομών και προγραμμάτων χρηματοδότησης κατασκευαστικών έργων

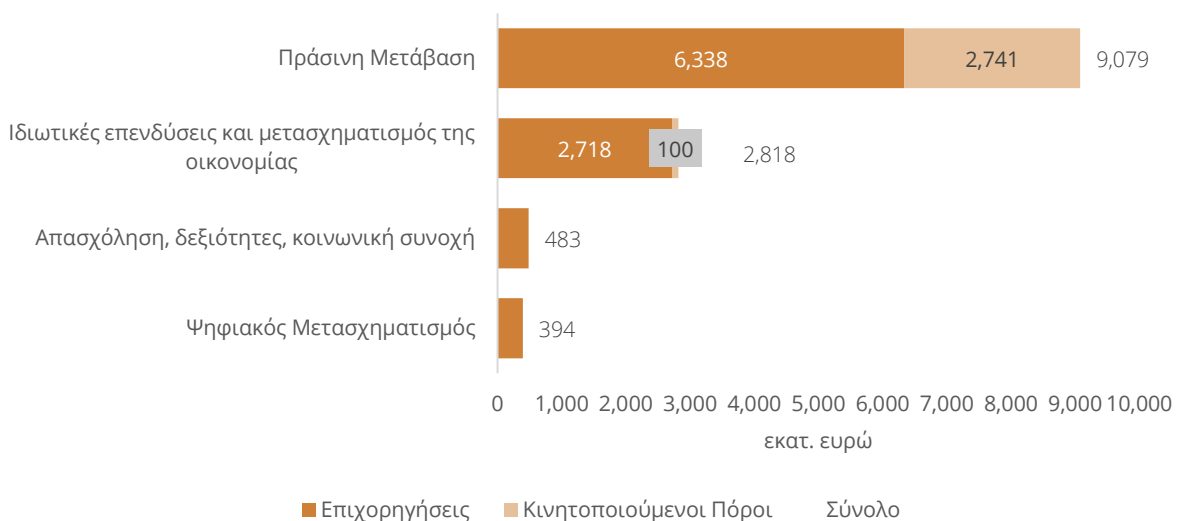
Οι σημαντικού ύψους εθνικοί και ευρωπαϊκοί πόροι, οι οποίοι έχουν δεσμευτεί για τα επόμενα χρόνια, σε συνδυασμό με την ανάκαμψη της ιδιωτικής κατασκευαστικής δραστηριότητας, δημιουργούν προσδοκίες ισχυρής ανάπτυξης για τον τομέα των Κατασκευών.

Οι πόροι χρηματοδότησης του ΕΣΠΑ 2021-2027 που σχεδιάζεται να κατευθυνθούν στους τομείς Περιβάλλοντος-Κλιματικής Αλλαγής (πιο πράσινη Ευρώπη) και Μεταφορών (πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη), στους οποίους ο κατασκευαστικός τομέας συμμετέχει σε μεγάλο βαθμό για την υλοποίηση των σχετικών έργων, εκτιμώνται σε 9,14 δισ. ευρώ. Συγκριτικά με την προηγούμενη προγραμματική περίοδο του ΕΣΠΑ 2014-2020, οι συνολικοί πόροι χρηματοδότησης στους συγκεκριμένους τομείς δεν υστερούν σε όρους προϋπολογισμού, καθώς οι πληρωμές (δημόσια στήριξη) της προηγούμενης περιόδου πλησίασαν τα 9 δισ. ευρώ (σε έργα με συνολικό συμβατικό αντικείμενο ύψους 13,8 δισ. ευρώ). Συνεπώς, η επίδραση στη δραστηριότητα του τομέα των Κατασκευών, η οποία συνδέεται με τα έργα του ΕΣΠΑ δεν αναμένεται να διαφοροποιηθεί σημαντικά έναντι της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου.

Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) θα χρηματοδοτήσει έργα υποδομών που θα τροφοδοτήσουν την ανάπτυξη των Κατασκευών τα επόμενα χρόνια. Με βάση την ανάλυση των δράσεων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ) εκτιμάται ότι σε έργα που έχουν άμεση σχέση με τις Κατασκευές θα κατευθυνθούν επιχορηγήσεις ύψους 9,9 δισ. ευρώ, κινητοποιώντας συνολικούς πόρους ύψους 12,8 δισ. ευρώ. Τα κατασκευαστικά έργα που θα στηριχθούν με επιχορηγήσεις από το ΤΑΑ αφορούν κυρίως τους πυλώνες της Πράσινης Μετάβασης (6,3 δισ. ευρώ) και των Ιδιωτικών Επενδύσεων (2,7 δισ. ευρώ) (Διάγραμμα 4.1).

Διάγραμμα 4.1

Σύνολο επενδυτικών πόρων που κινητοποιούνται από τις επιχορηγήσεις σε έργα του Ταμείου Ανάκαμψης με άμεση σχέση με τη δραστηριότητα των Κατασκευών, ανά τομέα (εκτίμηση)

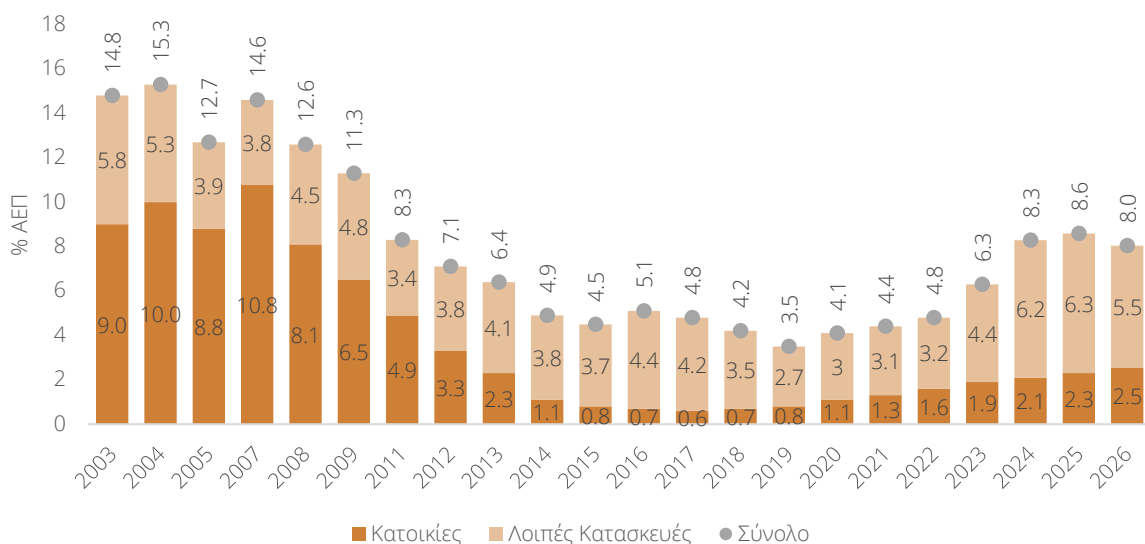

Πηγή: Ελλάδα 2.0 Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Εκτιμήσεις IOBE.

Μαζί με τους πόρους από τα δάνεια του ΤΑΑ (και τους κινητοποιούμενους από τα δάνεια πόρους χρηματοδότησης) εκτιμάται ότι για έργα με άμεση σχέση με τις Κατασκευές θα κινητοποιηθούν την περίοδο 2022-2026 συνολικά 23,9 δισ. ευρώ (12,8 δισ. ευρώ από τις επιχορηγήσεις και 11,1 δισ. ευρώ από τα δάνεια). Συνεπώς, οι επενδύσεις σε Κατασκευές εκτιμάται ότι θα ενισχύσουν σημαντικά το μερίδιό τους στο ΑΕΠ την περίοδο 2023-2026. Μεσοπρόθεσμα εκτιμώνται επιπρόσθετες επενδύσεις σε υποδομές και κατοικίες ετησίως ύψους έως 3,0% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο (συγκριτικά με το 2022) –με το ποσοστό των επενδύσεων σε κατασκευαστικά έργα να φτάνει μέχρι το 8,6% του ΑΕΠ το 2025 από 4,8% το 2022. Εκτιμάται επίσης ότι η αξία παραγωγής των κατασκευαστικών έργων υποδομών και κατοικιών θα ακολουθήσει ισχυρή ανοδική πορεία την περίοδο 2024-2026, ξεπερνώντας τα 18 δισ. ευρώ το 2025, από 10,3 δισ. ευρώ το 2022 (Διάγραμμα 4.2). Εξαιτίας της ισχυρής επίδρασης των επενδύσεων του ΕΣΑΑ, η συνολική ώθηση θα δοθεί σε μεγαλύτερο βαθμό από τις επενδύσεις σε υποδομές και κατασκευαστικά έργα πλην κατοικιών, αλλά και η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα εκτιμάται ότι θα ενισχυθεί κατά 56% συγκριτικά με το επίπεδο που καταγράφηκε το 2022.

Διάγραμμα 4.2

Προβολή επενδύσεων σε Κατασκευές ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2023-2026

Πηγή: Eurostat, Εκτίμηση IOBE 2023-2026.

Ανάλυση αναγκών χρηματοδότησης του τομέα των Κατασκευών

Η ανάπτυξη των δημόσιων και ιδιωτικών κατασκευαστικών έργων, η συμμετοχή σε δημόσια έργα και ο εκσυγχρονισμός του παραγωγικού δυναμικού του κλάδου θα απαιτήσουν σημαντικά αυξημένους πόρους χρηματοδότησης από το χρηματοπιστωτικό σύστημα, τόσο σε κεφάλαια κίνησης όσο και σε μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα δανειακά κεφάλαια.

Στη μελέτη διερευνώνται οι ανάγκες χρηματοδότησης του τομέα των Κατασκευών, λαμβανομένων υπόψη ενδεχόμενων διαφορετικών χαρακτηριστικών των επιχειρήσεων, με την αξιοποίηση δεδομένων από λογιστικές καταστάσεις τεχνικών και μελετητικών επιχειρήσεων που καλύπτουν την περίοδο 2010-2022.

Η προοπτική ανάπτυξης για τον τομέα των Κατασκευών θα ενισχύσει σημαντικά τα μεγέθη των επιχειρήσεων του τομέα τα επόμενα χρόνια. Με βάση την κατανομή της αξίας παραγωγής του

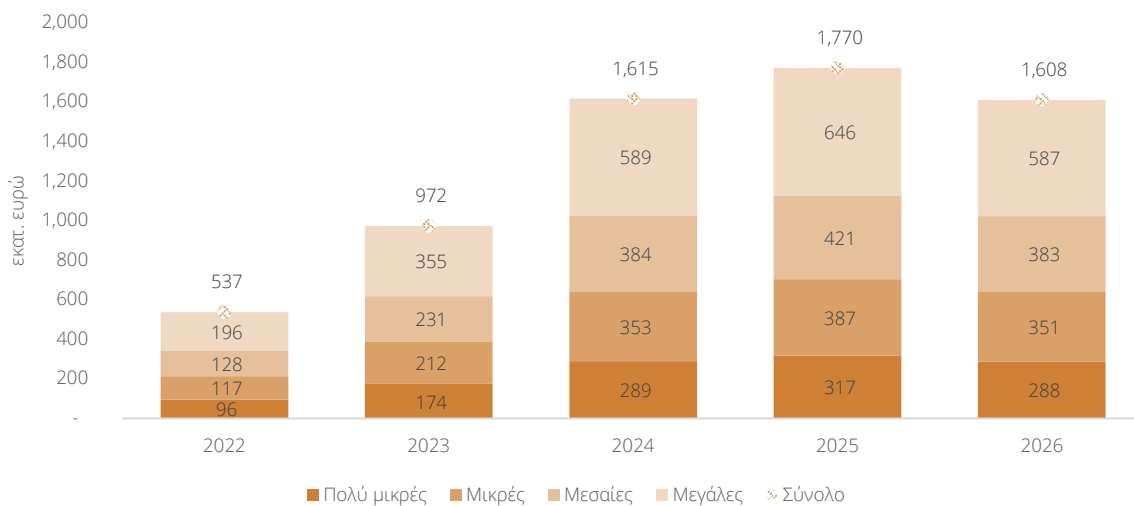

τομέα των Κατασκευών (κλάδος Κατασκευών και Δραστηριότητες Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών) ανά κατηγορία μεγέθους επιχειρήσεων και τις προβλέψεις για την αξία παραγωγής του τομέα την περίοδο 2023-2026, εκτιμήθηκε το ύψος και η κατανομή του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων με βάση το μέγεθος (πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις) για την περίοδο 2022-2026. Συνολικά, ο κύκλος εργασιών του τομέα εκτιμάται ότι θα ενισχυθεί σημαντικά την εξεταζόμενη περίοδο, φτάνοντας τα 21,4 δισ. ευρώ το 2026.

Η προσδοκώμενη αύξηση του κύκλου εργασιών των τεχνικών και μελετητικών επιχειρήσεων, θα τροφοδοτήσει και την αύξηση του τραπεζικού δανεισμού τους. Εκτιμάται ότι ο συνολικός καθαρός τραπεζικός δανεισμός των επιχειρήσεων του τομέα την περίοδο 2023-2026 θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 972 εκατ. έως 1,77 δισ. ευρώ (Διάγραμμα 4.3). Για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, η αύξηση του συνολικού καθαρού τραπεζικού δανεισμού κυμαίνεται από 174 έως 317 εκατ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 18% της συνολικής αύξησης. Οι μικρές επιχειρήσεις συγκεντρώνουν το 22%, οι μεσαίες το 24% και οι μεγάλες το 36% της συνολικής αύξησης του καθαρού τραπεζικού δανεισμού.

Διάγραμμα 4.3

Εκτίμηση μεταβολής συνολικών τραπεζικών δανείων ανά κατηγορία επιχειρήσεων

Πηγή: IOBE.

Προκλήσεις για τον τομέα των Κατασκευών

Αν και οι προοπτικές για την ανάπτυξη των Κατασκευών και τη μεγιστοποίηση της συμβολής τους στην ελληνική οικονομία τα επόμενα χρόνια είναι ιδιαίτερα θετικές, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις για τον κλάδο. Σε αυτές περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων ζητήματα που σχετίζονται με το ανθρώπινο δυναμικό και τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων του κλάδου, με το θεσμικό πλαίσιο του συστήματος παραγωγής δημοσίων έργων και τον εθνικό σχεδιασμό για τις υποδομές, με την ενσωμάτωση τεχνολογίας και τη ψηφιοποίηση των Κατασκευών ώστε να ενισχυθεί η παραγωγικότητα του κλάδου και, τέλος, με την υιοθέτηση των προτύπων ESG από τις κατασκευαστικές επιχειρήσεις.

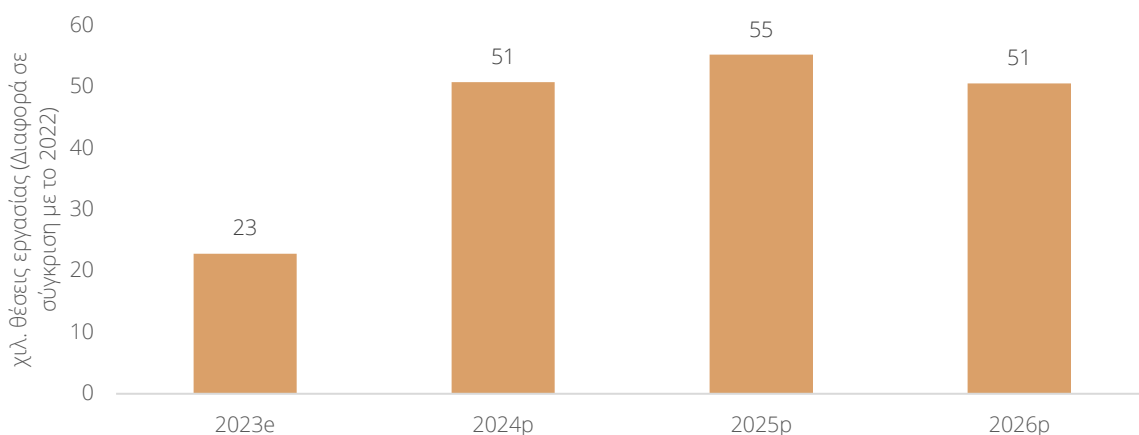
Η ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού προβάλλει ως το βασικό εμπόδιο ανάπτυξης το 2023, ενώ και οι δυσκολίες χρηματοδότησης αξιολογούνται επίσης αρνητικά ως προς την επίπτωσή τους στην κατασκευαστική δραστηριότητα. Η έλλειψη εργατικού δυναμικού συνεπάγεται καθυστερήσεις

που μπορεί να οδηγήσουν σε αύξηση του προϋπολογισμού και μη τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων των έργων.

Η προοπτική ισχυρής ανάπτυξης της εγχώριας κατασκευαστικής δραστηριότητας θα δημιουργήσει πρόσθετες ανάγκες σε εργατικό δυναμικό διαφόρων ειδικοτήτων. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της μελέτης, το σύνολο των εργαζόμενων στις Κατασκευές θα πρέπει να αυξηθεί την περίοδο 2024-2026 σε περίπου 250 χιλ. εργαζόμενους, επίπεδο που είναι κατά 51 έως 55 χιλ. εργαζόμενους υψηλότερο σε σύγκριση με το σύνολο της απασχόλησης στις Κατασκευές το 2022 (197 χιλ. εργαζόμενοι) (Διάγραμμα 4.4).

Διάγραμμα 4.4

Εκτίμηση αναγκών θέσεων εργασίας στις Κατασκευές

Πηγή: IOBE.

Η προοπτική περαιτέρω αύξησης των κατασκευαστικών έργων τα επόμενα χρόνια δημιουργεί ανάγκες πρόσθετης χρηματοδότησης, περιλαμβανομένων των εγγυήσεων για τη συμμετοχή και την καλή εκτέλεση των έργων. Τις ανάγκες αναζήτησης πρόσθετης χρηματοδότησης και ρευστότητας επιτείνουν οι καθυστερήσεις πληρωμών των κατασκευαστικών επιχειρήσεων, περιλαμβανομένου του τομέα των δημοσίων έργων. Οι δυσκολίες στη χρηματοδότηση και το χρηματοδοτικό κενό μπορεί να περιοριστούν με τη χρήση διάφορων χρηματοδοτικών εργαλείων (π.χ. εγγυητικά κεφάλαια, επιδότηση επιτοκίου, κ.ά.), ώστε αντίστοιχα να υλοποιηθούν απρόσκοπτα οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις σε κατασκευαστικά έργα τα επόμενα χρόνια.

Σε σχέση με το θεσμικό πλαίσιο, και δεδομένων των μεγάλων αυξήσεων στο κόστος κατασκευής, αναδείχθηκε η ανάγκη συστηματικής λειτουργίας του μηχανισμού καθορισμού των συντελεστών αναθεώρησης των τιμών που θα καλύπτει όλο το φάσμα των επιμέρους στοιχείων κόστους, ώστε να περιορίζεται η αβεβαιότητα για τους συμμετέχοντες σε διαγωνισμούς δημοσίων έργων και τα σχετικά προβλήματα που μπορεί να ανακύψουν στη διάρκεια υλοποίησης των έργων. Σε αυτό θα συμβάλει η ανάπτυξη, λειτουργία και διαχείριση του Ενιαίου Συστήματος Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων και Μελετών και του Ηλεκτρονικού Συστήματος Προσδιορισμού Κόστους Συντελεστών Παραγωγής Τεχνικών Έργων, η οποία δεν έχει ακόμα υλοποιηθεί.

Άλλες παρεμβάσεις για την περαιτέρω βελτίωση του συστήματος παραγωγής δημοσίων έργων περιλαμβάνουν την επέκταση της ψηφιοποίησης των διαδικασιών δημοσίων προμηθειών και την ενίσχυση της διαλειτουργικότητας μεταξύ των πληροφοριακών συστημάτων, την εισαγωγή

πολλαπλών κριτηρίων για την επιλογή του αναδόχου, την ευρεία χρήση εξωδικαστικών τρόπων επίλυσης διαφορών, όπως είναι η διαμεσολάβηση και οι επιτροπές εμπειρογνομόνων και η διαιτησία, κανονιστικές παρεμβάσεις για την επιτάχυνση διαδικασιών και την εξασφάλιση συνέχειας μεταξύ συμβάσεων και εκτέλεσης και συντήρησης έργων, τη διασφάλιση αξιόπιστων και εφαρμόσιμων μελετών, την αναμόρφωση του μηχανισμού διαμόρφωσης προϋπολογισμών, την ενίσχυση της διαφάνειας και την εξασφάλιση συνθηκών ελεύθερου ανταγωνισμού, την εφαρμογή του ΠΔ 71/1019 σχετικά με τα Μητρώα συντελεστών παραγωγής δημοσίων και ιδιωτικών έργων, μελετών, τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών και τον αυστηρό έλεγχο και επίβλεψη στη διάρκεια κατασκευής κάθε έργου.

Τα χαμηλά ποσοστά ψηφιοποίησης, αλλά και η έλλειψη επενδύσεων από τις κατασκευαστικές επιχειρήσεις, αποτελούν δύο μείζονες προκλήσεις για την ανθεκτικότητα και την ανταγωνιστικότητα του τομέα. Καθώς ο τομέας αποτελείται κυρίως από μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τα περιθώρια για επενδύσεις σε καινοτόμες τεχνολογίες είναι γενικά χαμηλά και η ανάγκη για χρηματοδοτική στήριξη και παροχή άλλων οικονομικών κινήτρων είναι υψηλή. Η πρόσφατη ανακοίνωση της Εθνικής Στρατηγικής και του οδικού χάρτη για την εφαρμογή του Building Information Modelling (BIM) στην Ελλάδα, αποτελεί θετική εξέλιξη. Η εφαρμογή του BIM εκτιμάται ότι θα συμβάλλει καταλυτικά στην παράγωγή βιώσιμων και ανθεκτικών έργων, βελτιώνοντας τη διαδικασία ανάθεσης μελετών, κατασκευής και συντήρησης των δημόσιων έργων. Για την ενσωμάτωση των αλλαγών που προϋποθέτει η Εθνική Στρατηγική BIM απαιτείται χρόνος για την ευρεία ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων, ώστε οι επιχειρήσεις του κλάδου να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις και να προμηθευτούν τον απαραίτητο εξοπλισμό.

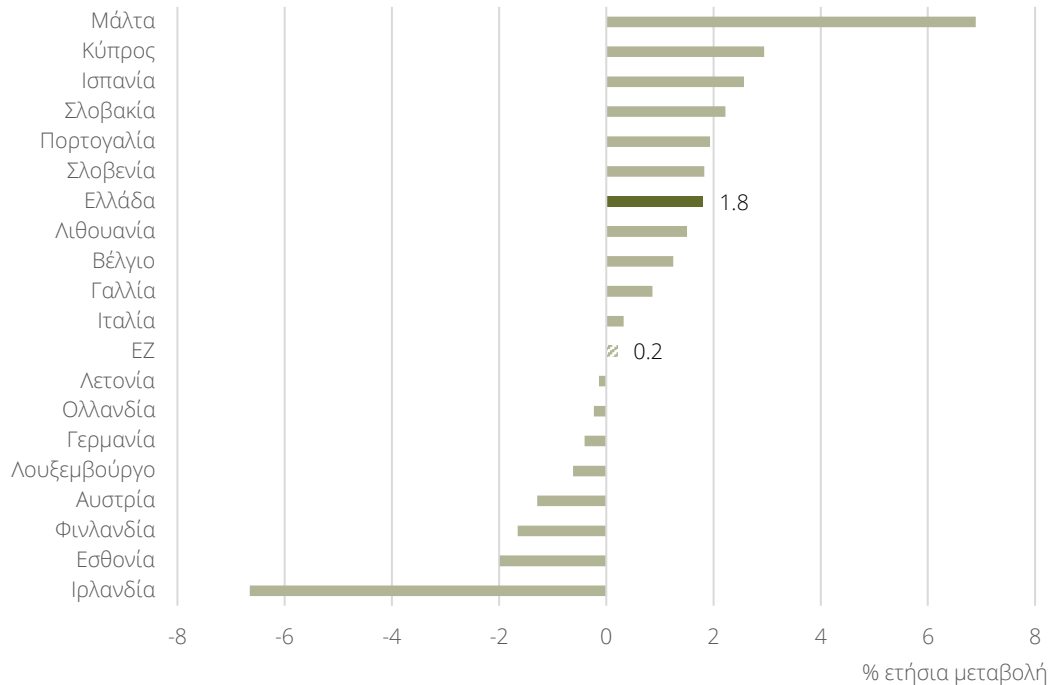
Η διαχείριση των θεμάτων περιβάλλοντος, κοινωνίας και εταιρικής διακυβέρνησης (ESG) είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των κατασκευαστικών επιχειρήσεων σε επενδυτικά και χρηματοδοτικά κεφάλαια. Τα δυνητικά οφέλη από την υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών με κριτήρια ESG περιλαμβάνουν επίσης τη βελτίωση των περιβαλλοντικών τους επιδόσεων και την αποφυγή τυχόν δυσμενών οικονομικών επιπτώσεων, την ενίσχυση της φήμης τους, την ευκολότερη προσαρμογή στο νομοθετικό πλαίσιο, την ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας και την ενδυνάμωση της συνεργασίας με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (τοπικές κοινωνίες, πελάτες, επενδυτές, προσωπικό, κ.ά.).

Τέλος, υφίσταται ανάγκη σύνταξης Εθνικού Στρατηγικού Σχεδιασμού Υποδομών και Κατασκευών, στον οποίο θα τίθενται προτεραιότητες, θα καθορίζονται οι προγραμματισμένες και προβλεπόμενες επενδύσεις σε μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές υποδομές, θα εξειδικεύονται οι πόροι χρηματοδότησης για κρίσιμα έργα υποδομής, περιλαμβανομένης της συντήρησής τους, και θα προσδιορίζονται οι ανάγκες εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων για την υλοποίησή τους. Το εθνικό σχέδιο υποδομών θα παρέχει σημαντική υποστήριξη στον κατασκευαστικό τομέα, βοηθώντας τον στον τεκμηριωμένο επιχειρησιακό σχεδιασμό και στην υλοποίηση των απαιτούμενων επενδύσεων σε δεξιότητες και βελτίωση της παραγωγικότητας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Διάγραμμα 1

Ρυθμός Μεταβολής ετήσιου πραγματικού ΑΕΠ, β' τρίμ. 2024 (*)

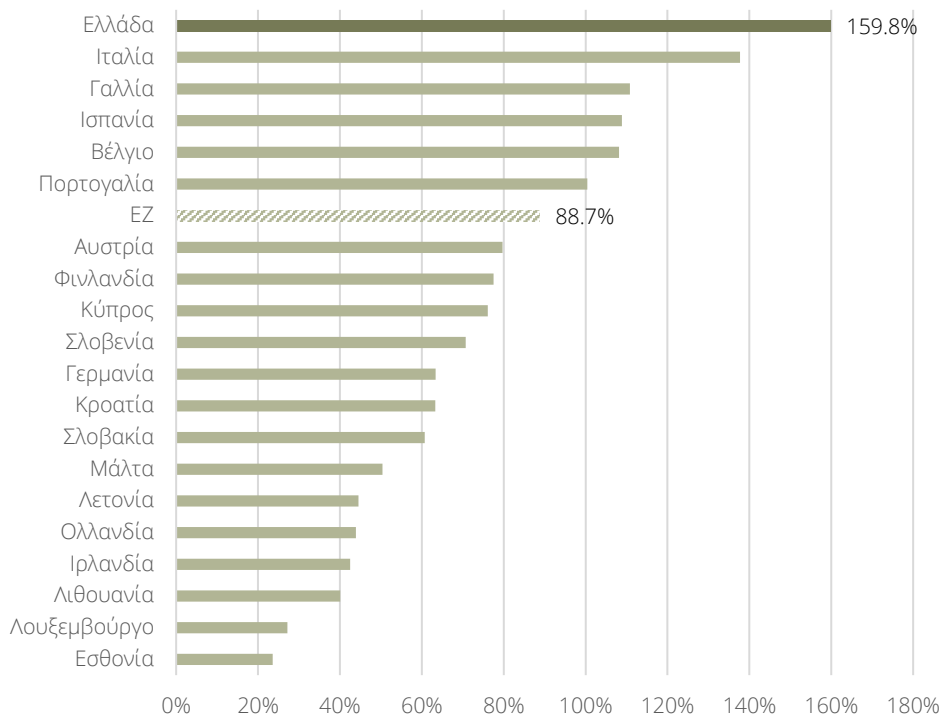

(*) Ετησιοποιημένα στοιχεία ΑΕΠ (κινητός μέσος όρος 4 τριμήνων, έως και το β' τρίμ. 2024)

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 2

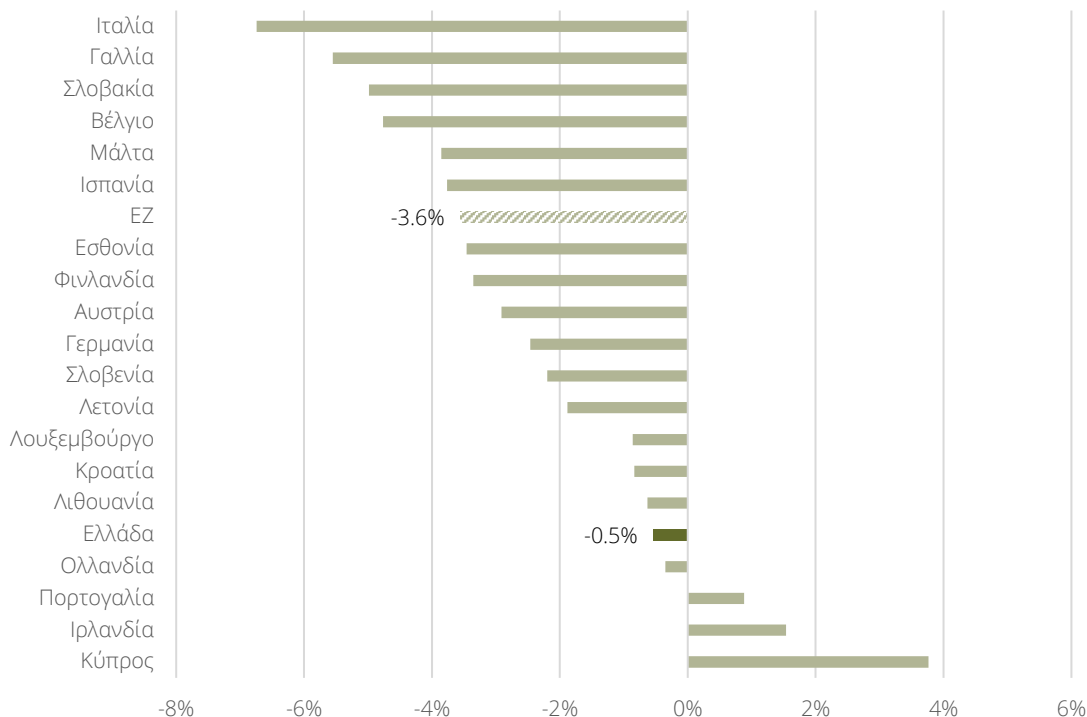
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ, α' τρίμ. 2024

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3

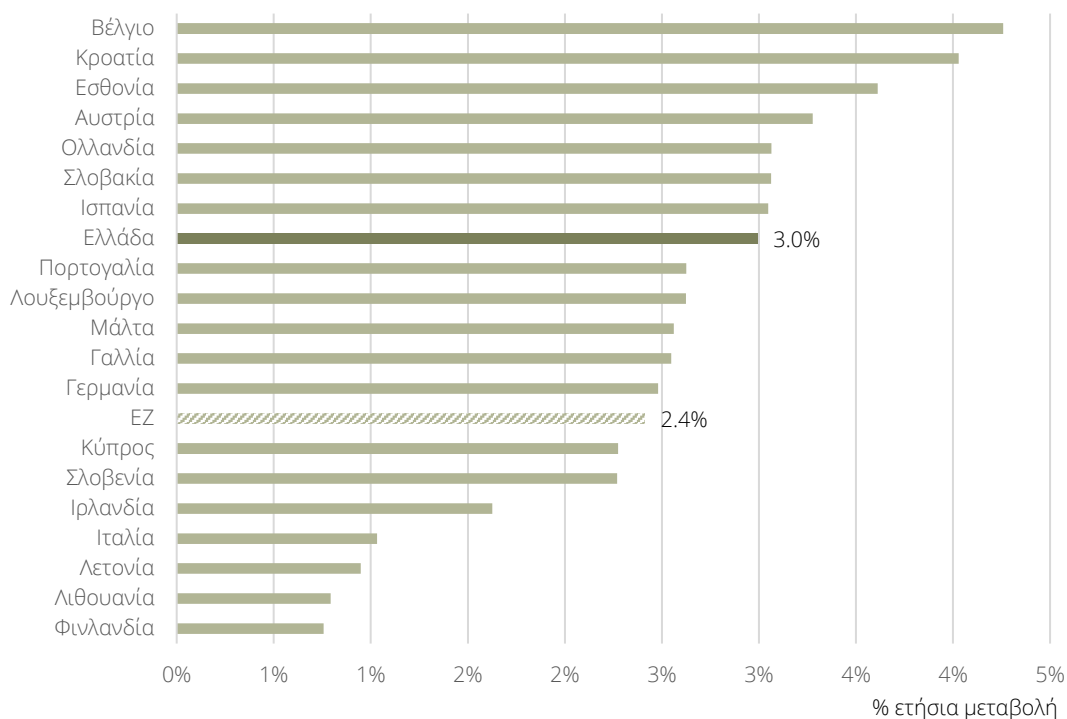
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ, α' τριμ. 2024

Πηγή: Eurostat

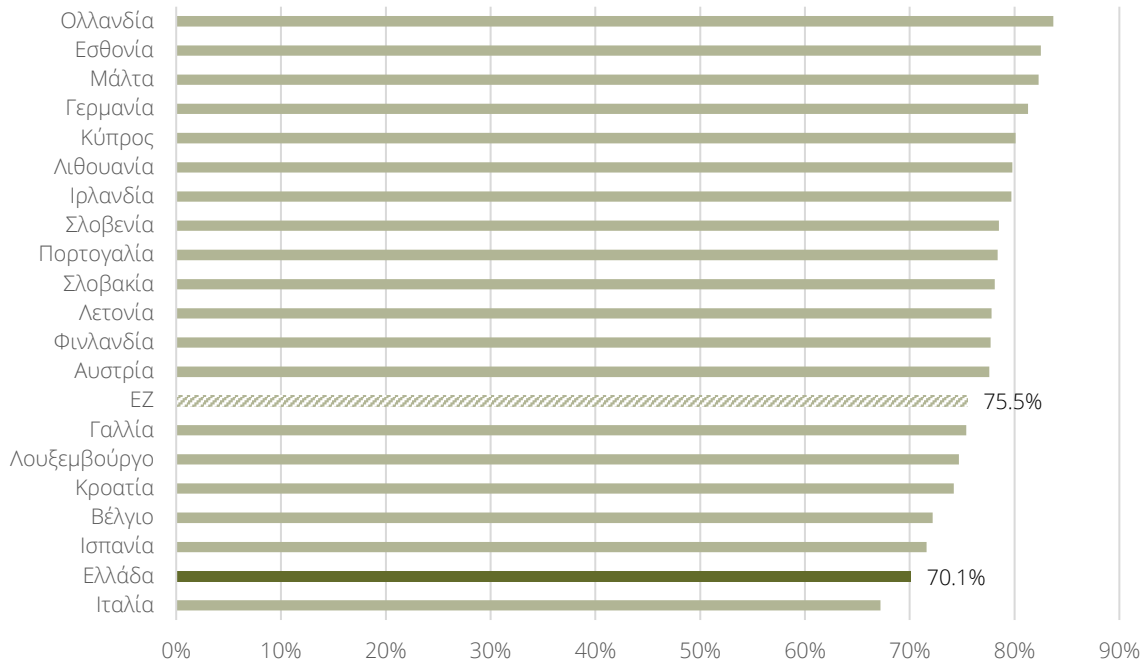
Διάγραμμα 4

Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2024

Πηγή: Eurostat

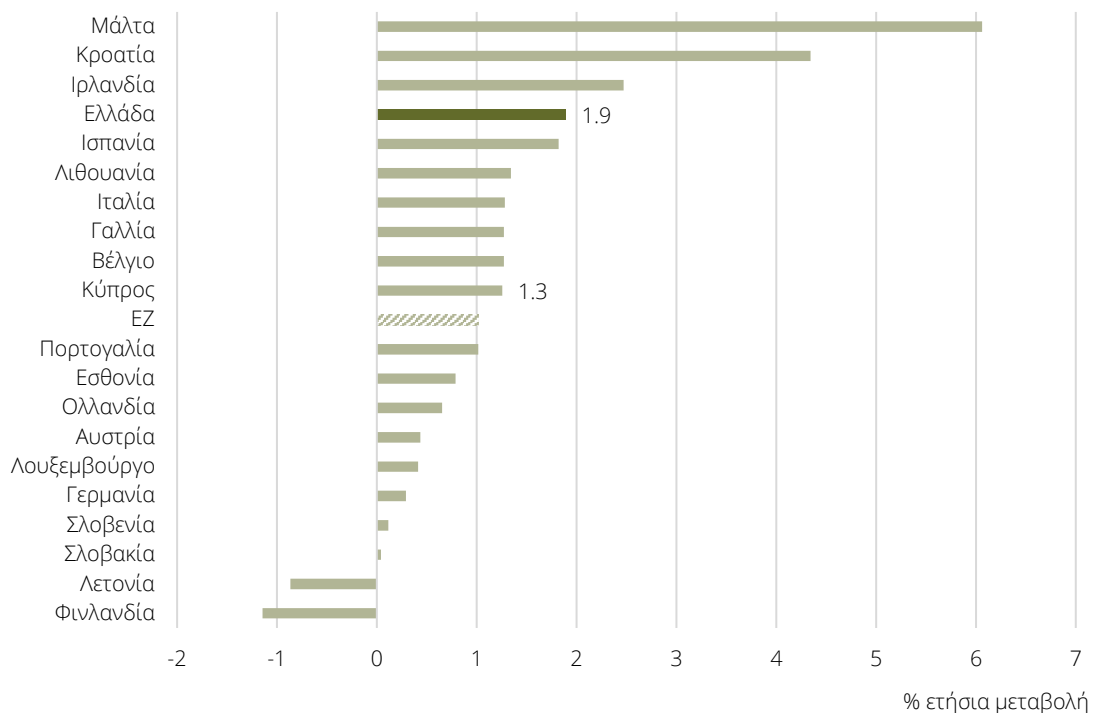
Διάγραμμα 5
Απασχόληση, β' τρίμ. 2024 (*)

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 6
Μεταβολή απασχόλησης, β' τρίμ. 2024 (*)

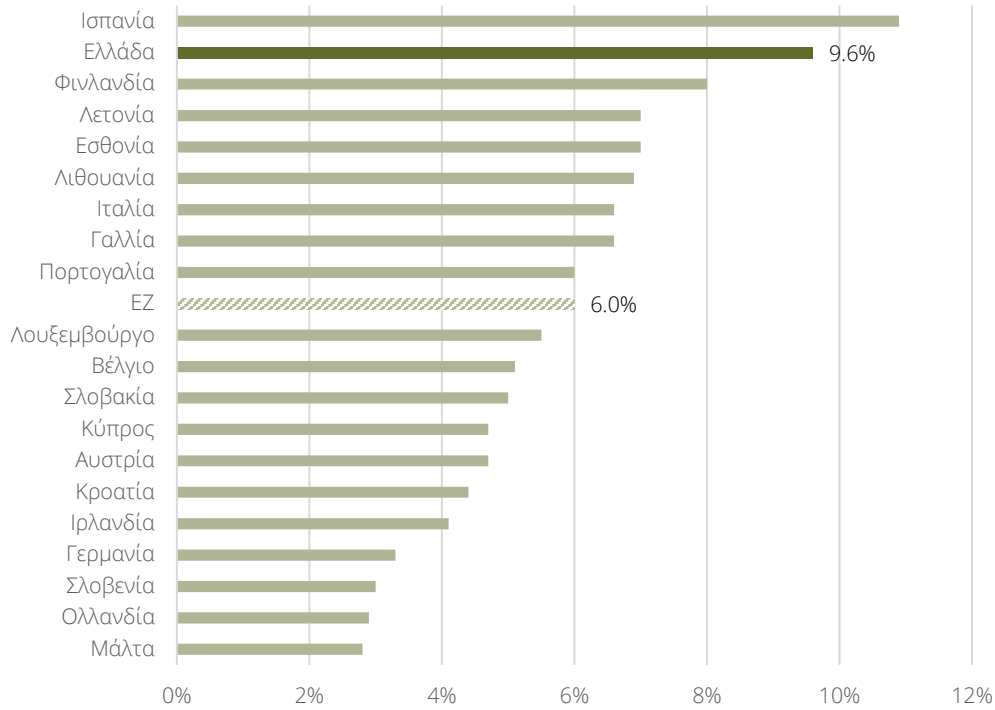

(*) αφορά απασχολούμενους ηλικίας 20-64 ετών

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 7

Ανεργία, β' τρίμ. 2024 (*)

(*) % ανέργων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου ενεργού πληθυσμού, μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat